

KRAJSKÁ

ROČENKA

ŠKOLSTVÍ

2 0 0 9

ÚIV

2010

Naše poděkování patří všem členům projektového týmu, Pavle Cibulkové, Soně Fořtové, Lence Havlákové, Haně Hlavínové, Vladimíru Hulíkovi, Ludmile Chudobové, Simoně Pikálkové, Pavlíně Šťastnové a Jindřišce Vančurové, kteří vynaložili veškeré úsilí, aby mohla být vydána tato ročenka, jedinečná svého druhu v České republice. Touto cestou děkujeme také pracovníkům krajských úřadů a obcí s rozšířenou působností, kteří se nemalou měrou podílejí na sběru statistických dat a bez jejichž pomoci by tato ročenka nemohla vzniknout.

Zvláštní poděkování patří sekretariátu INES OECD, který povolil ÚIV použít indikátory zveřejněné v publikaci Education at a Glance.

Lubomír Martinec

ředitel divize pro informační podporu vzdělávací politiky ÚIV
člen Working Party INES OECD

Michaela Kleňhová

ředitelka divize statistických informací a analýz ÚIV
členka Working Party INES OECD

ÚVOD	11
A KONTEXT VZDĚLÁVÁNÍ	15
A 1 Relativní velikost populace školního věku	16
Podíly jednotlivých věkových skupin obyvatelstva odpovídajících stupňům vzdělávání na celkové populaci	16
A 2 Vzdělanost dospělé populace	19
B FINANČNÍ ZDROJE VLOŽENÉ DO VZDĚLÁVÁNÍ	29
B 1 Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta	30
B 2 Podíl neinvestičních transferů z kapitoly 333-MŠMT na neinvestičních výdajích kapitoly 700-Obce a DSO, Krajské úřady	36
C PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ, ÚČAST NA NĚM A PRŮCHOD VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVOU	39
C 1 Účast na vzdělávání	40
C 2 Přístup ke střednímu a vyššímu odbornému vzdělání	45
C 2.1 Podíly nově přijatých na jednotlivé druhy škol na odpovídající věkové populaci	45
C 2.1.1 Podíl nově přijatých na střední a vyšší odborné školy a konzervatoře na odpovídající věkové populaci	45
C 2.1.2 Podíl nově přijatých na střední školy, konzervatoře a vyšší odborné školy na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně	49
C 2.2 Podíl jednotlivých druhů škol na 100 obyvatel odpovídající věkové populace	54
C 3 Ukončení vzdělávání na jednotlivých vzdělávacích úrovních	56
C 3.1 Podíly absolventů základních a středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol na odpovídající věkové populaci	56
C 4 Děti a žáci vyžadující zvláštní péči	60
C 4.1 Žáci v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním	60
C 4.2 Podíly dětí/žáků se zdravotním postižením integrovaných do běžných tříd, speciálních tříd a do škol zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	61
C 4.3 Mimořádně nadaní žáci	63
C 5 Účast dospělých na odborné přípravě a na dalším vzdělávání	64
C 5.1 Podíl žáků v ostatních formách vzdělávání	66
C 5.2 Počet frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání a základů vzdělání	67
C 5.3 Počet frekventantů rekvalifikačního vzdělávání v oborech vzdělání a mimo soustavu oborů	68
D ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ A ORGANIZACE ŠKOL	71
D 1 Platy učitelů mateřských škol, základních škol, středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol	72
D 1.1 Platy učitelů na jednotlivých typech a druzích škol	72
D 1.2 Platy pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol	78
D 1.2.1 Platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců na jednotlivých typech a druzích škol	81
D 1.3 Porovnání platů učitelů na jednotlivých typech a druzích škol s průměrnou mzdou v regionu	83
D 1.4 Porovnání průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol s průměrnou měsíční mzdou v regionu	87
D 2 Učitelé v regionálním školství	90
D 2.1 Počet žáků na úvazek učitele	90
D 2.2 Podíl kvalifikovaných učitelů	92
E INDIVIDUÁLNÍ, SPOLEČENSKÉ A PRACOVNÍ PŘÍNOSY ZE VZDĚLÁNÍ	95
E 1 Ekonomická aktivita: zaměstnanost a nezaměstnanost podle úrovně dosaženého vzdělání	96
E 1.1 Míry zaměstnanosti podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání ve věkové skupině 25–64 let	96
E 1.2 Míry nezaměstnanosti podle nejvyšší dosažené úrovně vzdělání	100
E 2 Vzdělání a míra celkové neúspěšnosti absolventů škol	104
E 2.1 Absolventi jednotlivých stupňů vzdělávání na trhu práce	104
E 2.1.1 Celková neúspěšnost absolventů podle dosaženého stupně vzdělání a skupin oborů	105
E 3 Specifická situace mladých lidí – přechod ze vzdělávání do zaměstnání	110
E 3.1 Struktura mladých lidí podle toho, zda jsou ve vzdělávání, pracují, jsou nezaměstnaní nebo mimo pracovní trh i vzdělávání	111
E 4 Výdělky a dosažené vzdělání	115
E 4.1 Průměrné mzdy podle nejvyššího dosaženého vzdělání	116
Průměrné mzdy v podnikatelské a nepodnikatelské sféře	116
E 4.2 Vztah průměrných mezd podle nejvyššího dosaženého vzdělání ke mzdám zaměstnanců se středním vzděláním s maturitní zkouškou včetně nástavbového studia (= 100 %), podle pohlaví a podle věkových kategorií	121
F VZDĚLÁVÁNÍ CIZINCŮ	127
F 1 Podíl cizinců na jednotlivých druzích škol	128
F 2 Cizinci v mateřských školách	129
F 3 Cizinci v základních školách	130
F 4 Cizinci ve středních školách	132
F 5 Cizinci ve vyšších odborných školách	133
F 6 Cizinci na konzervatořích	133

G VÝUKA JAZYKŮ	135
G 1 Podíl žáků v denní formě vzdělávání učících se cizí jazyk	136
G 2 Podíl žáků učících se cizí jazyk na základních školách	137
G 3 Podíl žáků učících se cizí jazyk na středních školách	138
G 4 Podíl žáků učících se cizí jazyk na konzervatořích	140
G 5 Podíl studentů učících se cizí jazyk na vyšších odborných školách	141
G 6 Podíl žáků (studentů) podle počtu cizích jazyků, které se učí	142
G 7 Podíl učitelů cizích jazyků	144
G 8 Podíl učitelů cizích jazyků bez kvalifikace	146
G 9 Podíl učitelů cizích jazyků na počtu žáků	149

Tabulka A1 T1: Demografická projekce ČR do roku 2020 (v tis.)	17
Tabulka A1 T2: Podíl jednotlivých věkových skupin obyvatelstva odpovídajících stupňům vzdělávání na celkové populaci, 2009 (v %)	17
Tabulka A2 T1: Struktura populace ve věku 25–64 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání, 2009 (v %)	23
Tabulka A2 T2: Struktura populace ve věku 25–34 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání, 2009 (v %)	24
Tabulka A2 T7: Struktura populace ve věku 20–24 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání, 2009 (v %)	25
Tabulka B1 T1: Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta (výdaje z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady včetně transferů MŠMT), 2009 (v Kč)	32
Tabulka B1 T2: Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta z rozpisu rozpočtu neinvestičních výdajů státního rozpočtu pro krajské a obecní školství, 2009 (v Kč)	34
Tabulka B2 T1: Výše a podíl neinv. transferů kapitoly 333-MŠMT na neinv. výdajích na vzdělávání kapitoly 700-Obce a DSO; KÚ, 2009	36
Tabulka C1 T1: Podíl dětí v MŠ a žáků ZŠ, SŠ, konzervatoří a studentů VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2009 (v %)	43
Tabulka C1 T2: Podíl dětí s odloženou povinnou školní docházkou na celkovém počtu sedmiletých dětí, 2009 (v %)	44
Tabulka C1 T4: Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií a konzervatoří na celkovém počtu žáků v ročníkách ZŠ a SŠ odpovídajících 2. stupni ZŠ, 2009 (v %)	44
Tabulka C2 T1a: Podíl nově přijatých na SŠ na populaci 15letých, 2009 (v %)	46
Tabulka C2 T1: Podíl nově přijatých na SŠ, konzervatoře a VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2009 (v %)	47
Tabulka C2 T2: Podíl nově přijatých do oborů všeobecného vzdělávání na populaci 15letých, 2009 (v %)	49
Tabulka C2 T3a: Podíl nově přijatých na SŠ na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2009 (v %)	50
Tabulka C2 T3: Podíl nově přijatých na SŠ, konzervatoře a VOŠ na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2009 (v %)	51
Tabulka C2 T4: Podíl nově přijatých do oborů všeobecného vzdělávání na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2009 (v %)	53
Tabulka C2 T5: Počet jednotlivých druhů škol na 100 obyvatel odpovídající věkové populace, 2009	55
Tabulka C3 T1: Podíl absolventů ZŠ, SŠ, konzervatoří a VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2009 (v %)	58
Tabulka C4 T1: Podíl žáků v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním na populaci šestiletých, 2009 (v %)	61
Tabulka C4 T2: Podíl postižených dětí a žáků na jednotlivých vzdělávacích stupních podle druhu třídy nebo školy, kterou navštěvují, 2009 (v %)	62
Tabulka C4 T3: Podíl mimořádně nadaných žáků s individuálními vzdělávacími plány k celkovému počtu žáků, 2009 (v %)	64
Tabulka C5 T1: Podíl žáků a studentů v ostatních formách vzdělávání (večerní, kombinované, dálkové, distanční) na celkovém počtu žáků a studentů na jednotlivých vzdělávacích úrovních, 2009 (v %)	67
Tabulka C5 T2: Počet frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání a základů vzdělání, 2009	68
Tabulka C5 T3: Počet frekventantů rekvalifikačního vzdělávání v oborech vzdělání soustavy oborů podle nařízení vlády č. 689/2004 Sb. a mimo soustavu oborů, 2009	68
Tabulka D1.1 T1: Průměrné měsíční platy učitelů vyplácené ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 (v Kč)	74
Tabulka D1.1 T2: Průměrné měsíční platy učitelů vyplácené ze státního rozpočtu včetně ESF na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 (v Kč)	75
Tabulka D1.1 T3: Meziroční relativní srovnání průměrných měsíčních platů učitelů vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v %)	76
Tabulka D1.2 T1: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků vyplácené ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 (v Kč)	79
Tabulka D1.2 T2: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků vyplácené ze státního rozpočtu včetně ESF na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 (v Kč)	80
Tabulka D1.2 T3: Meziroční relativní srovnání průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v %)	81
Tabulka D1.2.1 T1: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců vyplácené ze státního rozpočtu včetně ESF na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 (v Kč)	82
Tabulka D1.3 T1: Podíl průměrného měsíčního platu učitele na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2009 (v %)	85
Tabulka D1.4 T1: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2009 (v %)	88
Tabulka D2 T1: Počet žáků na úvazek učitele, 2009	91
Tabulka D2 T2: Podíl kvalifikovaných učitelů na jednotlivých vzdělávacích úrovních, 2009 (v %)	93
Tabulka E1 T1: Míra zaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání ve věkové skupině 25–64 let, 2009 (v %)	98
Tabulka E1 T4: Míra nezaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání ve věkové skupině 25–64 let, 2009 (v %)	102
Tabulka E4.1 T1: Průměrné hrubé měsíční mzdy podle nejvyššího dosaženého vzdělání v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v Kč)	117
Tabulka E4.1 T2: Meziroční relativní srovnání průměrných hrubých měsíčních mezd podle nejvyššího dosaženého vzdělání v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 s 1.–4. čtvrtletím 2008 (v %)	118
Tabulka E4.1 T1a: Průměrné hrubé měsíční platy podle nejvyššího dosaženého vzdělání v nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v Kč)	120

Tabulka E4.1 T2a: Meziroční relativní srovnání průměrných hrubých měsíčních platů podle nejvyššího dosaženého vzdělání v nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 s 1.–4. čtvrtletím 2008 (v %)	120
Tabulka E4.2 T1: Relativní příjmy ze zaměstnání – pro věkové skupiny 25–64 let a 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	123
Tabulka E4.2 T1a: Relativní příjmy ze zaměstnání – pro věkové skupiny 25–64 let a 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	125
Tabulka F1 T1: Podíly cizinců v jednotlivých typech a druzích škol (na celkovém počtu dětí a žáků těchto škol), 2009 (v %)	128
Tabulka F2 T1: Počty cizinců v mateřských školách, jejich struktura podle státní příslušnosti, 2009 (v %)	130
Tabulka F3 T1: Počty cizinců v základních školách, jejich struktura podle státní příslušnosti, 2009 (v %)	131
Tabulka F4 T1: Počty cizinců ve středních školách, jejich struktura podle státní příslušnosti, 2009 (v %)	132
Tabulka F5 T1: Počty cizinců ve vyšších odborných školách, jejich struktura podle státní příslušnosti, 2009 (v %)	133
Tabulka G1 T1: Podíly žáků v denní formě vzdělávání učících se cizí jazyk (na celkovém počtu žáků v denní formě vzdělávání), 2009 (v %)	136
Tabulka G2 T1: Podíly žáků učících se cizí jazyk na základních školách, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2009 (v %)	137
Tabulka G3 T1: Podíly žáků učících se cizí jazyk na středních školách, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2009 (v %)	139
Tabulka G4 T1: Podíly žáků učících se cizí jazyk na konzervatořích, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2009 (v %)	140
Tabulka G5 T1: Podíly studentů učících se cizí jazyk na vyšších odborných školách, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2009 (v %)	141
Tabulka G6 T1: Podíly žáků/studentů podle počtu cizích jazyků, které se učí, 2009 (v %)	143
Tabulka G7 T1: Podíly učitelů cizích jazyků, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2009 (v %)	145
Tabulka G8 T1: Podíly učitelů cizích jazyků bez kvalifikace (na celkovém počtu učitelů cizích jazyků) na ZŠ, SŠ, konzervatořích a VOŠ, 2009 (v %)	146
Tabulka G8 T2: Podíly učitelů cizích jazyků bez kvalifikace, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2009 (v %)	147
Tabulka G9 T1: Počty učitelů cizích jazyků na 100 žáků/studentů učících se cizí jazyky na ZŠ, SŠ, konzervatořích a VOŠ, 2009	150
Tabulka G9 T2: Počty učitelů cizích jazyků na 100 žáků/studentů učících se cizí jazyky, jejich počty podle vyučovaného jazyka, 2009	150

Graf A1 G1: Demografická projekce ČR do roku 2020 (v tis.)	17
Graf A1 G2: Podíl věkové skupiny 3–5letých na celkové populaci kraje, 2009 (v %)	18
Graf A1 G3: Podíl věkové skupiny 6–10letých na celkové populaci kraje, 2009 (v %)	18
Graf A1 G4: Podíl věkové skupiny 11–14letých na celkové populaci kraje, 2009 (v %)	18
Graf A1 G5: Podíl věkové skupiny 15–18letých na celkové populaci kraje, 2009 (v %)	18
Graf A1 G6: Podíl věkové skupiny 19–21letých na celkové populaci kraje, 2009 (v %)	19
Graf A2 G1: Podíl obyvatel ve věku 25–64 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou a terciární vzdělání, 2009 (v %)	22
Graf A2 G2: Podíl obyvatel ve věku 25–34 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)	23
Graf A2 G7: Podíl obyvatel ve věku 20–24 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)	24
Graf A2 G3: Podíl mužů ve věku 25–64 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)	25
Graf A2 G4: Podíl mužů ve věku 25–34 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)	26
Graf A2 G8: Podíl mužů ve věku 20–24 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)	26
Graf A2 G5: Podíl žen ve věku 25–64 let, které mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)	27
Graf A2 G6: Podíl žen ve věku 25–34 let, které mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)	27
Graf A2 G9: Podíl žen ve věku 20–24 let, které mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)	28
Graf B1 G1: Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta (výdaje z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady včetně transferů MŠMT), 2009 (v Kč)	33
Graf B1 G2: Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta z rozpisu rozpočtu neinvestičních výdajů státního rozpočtu pro krajské a obecní školství, 2009 (v Kč)	35
Graf B1 G3: Jednotkové výdaje na žáka střední školy z rozpisu rozpočtu neinvestičních výdajů státního rozpočtu pro krajské a obecní školství, 2009 (v Kč)	35
Graf B2 G1: Podíl neinvestičních transferů kapitoly 333-MŠMT na neinvestičních výdajích na vzdělávání kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady, 2009 (v %)	37
Graf C1 G1: Podíl dětí v MŠ na věkové populaci 3–5letých, 2009 (v %)	43
Graf C1 G2: Podíl žáků ZŠ na věkové populaci 6–15letých, 2009 (v %)	43
Graf C1 G3: Podíl žáků SŠ na věkové populaci 15–18letých, 2009 (v %)	44
Graf C1 G4: Podíl studentů VOŠ na populaci 19–21letých, 2009 (v %)	44
Graf C1 G5: Podíl dětí s odloženou povinnou školní docházkou na celkovém počtu sedmiletých dětí, 2009 (v %)	45
Graf C1 G7: Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií a konzervatoří na celkovém počtu žáků v ročnících ZŠ a SŠ odpovídajících 2. stupni ZŠ, 2009 (v %)	45
Graf C2 G1: Podíl nově přijatých na VOŠ na populaci 19letých, 2009 (v %)	47
Graf C2 G2: Podíl nově přijatých na věkové populaci 15letých na hlavní proudy středoškolského vzdělávání, 2009 (v %)	48
Graf C2 G5: Podíl nově přijatých na VOŠ na počtu absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou 2009 (v %)	52
Graf C2 G4: Podíl nově přijatých na počtu absolventů základního vzdělávání pro hlavní proudy středoškolského vzdělávání 2009 (v %)	52
Graf C3 G1: Podíl absolventů ZŠ na odpovídající věkové populaci 15letých, 2009 (v %)	59
Graf C3 G2: Podíl absolventů SŠ na odpovídající věkové populaci 19letých, 2009 (v %)	59
Graf C3 G3: Podíl absolventů VOŠ na odpovídající věkové populaci 22letých, 2009 (v %)	59
Graf D1.1 G5.1: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů mateřských škol vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v Kč)	76
Graf D1.1 G5.2: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů základních škol vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v Kč)	77
Graf D1.1 G6.1: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů středních škol celkem vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v Kč)	77
Graf D1.1 G7.2: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů vyšších odborných škol vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v Kč)	77
Graf D1.2.1 G1: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců mateřských a základních škol vyplácené ze státního rozpočtu včetně ESF za rok 2009 (v Kč)	82
Graf D1.2.1 G2: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců středních škol celkem a vyšších odborných škol vyplácené ze státního rozpočtu včetně ESF za rok 2009 (v Kč)	83
Graf D1.3 G1: Podíl průměrného měsíčního platu učitele mateřských a základních škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2009 (v %)	86
Graf D1.3 G2: Podíl průměrného měsíčního platu učitele středních škol celkem a vyšších odborných škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2009 (v %)	86
Graf D1.4 G1: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků mateřských a základních škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2009 (v %)	89
Graf D1.4 G2: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků středních škol celkem a vyšších odborných škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2009 (v %)	89
Graf D2 G1: Počet dětí/žáků na úvazek učitele v mateřských a základních školách, 2009	91
Graf D2 G2: Počet žáků/studentů na úvazek učitele na středních a vyšších odborných školách, 2009	92
Graf E1 G1: Míra zaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání ve věkové skupině 25–64 let, 2009 (v %)	99
Graf E1 G2: Míra zaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání ve věkové skupině 25–64 let: muži, 2009 (v %)	99
Graf E1 G3: Míra zaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání ve věkové skupině 25–64 let: ženy, 2009 (v %)	100
Graf E1 G4: Míra nezaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání ve věkové skupině 25–64 let, 2009 (v %)	103

Graf E1 G5: Míra nezaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání ve věkové skupině 25–64 let: muži, 2009 (v %)	103
Graf E1 G6: Míra nezaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání ve věkové skupině 25–64 let: ženy, 2009 (v %)	104
Graf E2 G1: Míry celkové neúspěšnosti absolventů škol – absolventi základních škol, 2008 a 2009 (v %)	108
Graf E2 G2: Míry celkové neúspěšnosti absolventů škol – absolventi oborů středního vzdělání a oborů středního vzdělání s výučním listem, 2008 a 2009 (v %)	108
Graf E2 G3: Míry celkové neúspěšnosti absolventů škol – absolventi oborů odborného středního vzdělání s maturitní zkouškou, kde součástí výuky je i praktická příprava, 2008 a 2009 (v %)	109
Graf E2 G4: Míry celkové neúspěšnosti absolventů škol – absolventi oborů odborného středního vzdělání s maturitní zkouškou bez praktické přípravy, 2008 a 2009 (v %)	109
Graf E2 G5: Míry celkové neúspěšnosti absolventů škol – absolventi oborů gymnázií, 2008 a 2009 (v %)	109
Graf E2 G6: Míry celkové neúspěšnosti absolventů škol – absolventi vyšších odborných škol, 2008 a 2009 (v %)	110
Graf E3 G1a: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve vzdělávání ve věku 15–29 let, 2009 (v tis.)	113
Graf E3 G2a: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí mimo vzdělávání ve věku 15–29 let, 2009 (v tis.)	114
Graf E3 G3: Podíl těch, kteří nestudují a jsou nezaměstnaní ve věku 15–19 a 20–24 let, 2009 (v %)	115
Graf E4.2 G1.1: Relativní příjmy ze zaměstnání – pro věkové skupiny 25–64 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	124
Graf E4.2 G1.1a: Relativní příjmy ze zaměstnání – pro věkové skupiny 25–64 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	126
Graf F1 G1: Podíly cizinců v mateřských, základních a středních školách (na celkovém počtu dětí, žáků, studentů), 2009 (v %)	129
Graf G2 G1: Podíly žáků učících se anglický a německý jazyk na základních školách, 2009 (v %)	138
Graf G3 G1: Podíly žáků středních škol učících se cizí jazyk podle vyučovaného jazyka, 2009 (v %)	139
Graf G6 G1: Podíly žáků podle počtu cizích jazyků, které se učí – střední školy, 2009 (v %)	143
Graf G6 G2: Podíly studentů podle počtu cizích jazyků, které se učí – vyšší odborné školy, 2009 (v %)	144
Graf G7 G1: Podíly učitelů cizích jazyků podle vyučovaného jazyka, 2009 (v %)	145
Graf G8 G1: Podíly učitelů cizích jazyků bez kvalifikace (na celkovém počtu učitelů cizích jazyků) na ZŠ, SŠ, konzervatořích VOŠ, 2009 (v %)	148
Graf G8 G2: Podíly učitelů cizích jazyků bez kvalifikace, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2009 (v %)	149
Graf G9 G1: Počty učitelů cizích jazyků na 100 žáků/studentů učících se cizí jazyky, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2009	151

A2 T3: Struktura populace ve věku 25–64 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání: muži, 2009 (v %)	154
A2 T4: Struktura populace ve věku 25–34 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání: muži, 2009 (v %)	154
A2 T5: Struktura populace ve věku 25–64 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání: ženy, 2009 (v %)	155
A2 T6: Struktura populace ve věku 25–34 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání: ženy, 2009 (v %)	155
A2 T8: Struktura populace ve věku 20–24 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání: muži, 2009 (v %)	156
A2 T9: Struktura populace ve věku 20–24 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání: ženy, 2009 (v %)	156
E1 T2: Míra zaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání ve věkové skupině 25–64 let: muži, 2009 (v %)	157
E1 T3: Míra zaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání ve věkové skupině 25–64 let: ženy, 2009 (v %)	157
E1 T5: Míra nezaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64letých: muži, 2009 (v %)	158
E1 T6: Míra nezaměstnanosti podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64letých: ženy, 2009 (v %)	158
E2 T1: Celková neúspěšnost absolventů základních škol, 2009	159
E2 G1: Míry celkové neúspěšnosti absolventů škol – absolventi základních škol, 2008 a 2009 (v %)	159
E2 T2: Míry celkové neúspěšnosti absolventů škol podle oborových skupin – absolventi středního vzdělávání a oborů středního vzdělávání s výučním listem, 2009 (v %)	160
E2 T3: Míry celkové neúspěšnosti absolventů škol podle oborových skupin – absolventi oborů odborného středního vzdělání s maturitní zkouškou, kde součástí výuky je praktická příprava, 2009 (v %)	160
E2 T4: Míry celkové neúspěšnosti absolventů škol podle oborových skupin – absolventi oborů odborného středního vzdělání bez praktické přípravy a gymnaziálních oborů, 2009 (v %)	161
E2 T5: Míry celkové neúspěšnosti absolventů škol podle oborových skupin – absolventi vyšších odborných škol, 2009 (v %)	162
E3 T1: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 15–29 let, 2009 (v %)	163
E3 G1: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve vzdělávání ve věku 15–29 let, 2009 (v %)	164
E3 G2: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí mimo vzdělávání ve věku 15–29 let, 2009 (v %)	164
E3 G4: Podíl těch, kteří nestudují a jsou nezaměstnaní ve věku 15–19 a 20–24 let: muži, 2009 (v %)	165
E3 G5: Podíl těch, kteří nestudují a jsou nezaměstnaní ve věku 15–19 a 20–24 let: ženy, 2009 (v %)	165
E3 T2: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 15–19 let, 2009 (v %)	166
E3 T3: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 20–24 let, 2009 (v %)	167
E3 T4: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 25–29 let, 2009 (v %)	168
E3 T5: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 15–29 let: muži, 2009 (v %)	169
E3 T6: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 15–19 let: muži, 2009 (v %)	170
E3 T7: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 20–24 let: muži, 2009 (v %)	171
E3 T8: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 25–29 let: muži, 2009 (v %)	172
E3 T9: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 15–29 let: ženy, 2009 (v %)	173
E3 T10: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 15–19 let: ženy, 2009 (v %)	174
E3 T11: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 20–24 let: ženy, 2009 (v %)	175
E3 T12: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve věku 25–29 let: ženy, 2009 (v %)	176
E4.2 G1.2: Relativní příjmy ze zaměstnání – pro věkové skupiny 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	177
E4.2 G1.2a: Relativní příjmy ze zaměstnání – pro věkové skupiny 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	177
E4.2 T2: Relativní příjmy ze zaměstnání – muži – pro věkové skupiny 25–64 let a 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	178
E4.2 G2.1: Relativní příjmy ze zaměstnání – muži – pro věkové skupiny 25–64 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	178
E4.2 G2.2: Relativní příjmy ze zaměstnání – muži – pro věkové skupiny 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	179
E4.2 T2a: Relativní příjmy ze zaměstnání – muži – pro věkové skupiny 25–64 let a 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	179
E4.2 T3: Relativní příjmy ze zaměstnání – ženy – pro věkové skupiny 25–64 let a 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	180
E4.2 G3.1: Relativní příjmy ze zaměstnání – ženy – pro věkové skupiny 25–64 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	180
E4.2 G3.2: Relativní příjmy ze zaměstnání – ženy – pro věkové skupiny 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	181
E4.2 G4.1: Relativní příjmy ze zaměstnání – pro věkové skupiny 30–44 let, podle dosaženého vzdělání vyššího odborného a vysokoškolského v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	181
E4.2 G4.2: Relativní příjmy ze zaměstnání – pro věkové skupiny 25–64 let, podle dosaženého vzdělání středního a středního vzdělání s výučním listem v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	182
E4.2 G4.3: Relativní příjmy ze zaměstnání – pro věkové skupiny 30–44 let, podle dosaženého vzdělání středního a středního vzdělání s výučním listem v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	182
E4.2 G4.4: Relativní příjmy ze zaměstnání – pro věkové skupiny 25–64 let, podle dosaženého vzdělání vyššího odborného a vysokoškolského v podnikatelské a nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	183
E4.2 T3a: Relativní příjmy ze zaměstnání – ženy – pro věkové skupiny 25–64 let a 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (střední vzdělání s maturitní zkouškou = 100 %) v nepodnikatelské sféře za 1.–4. čtvrtletí 2009 (v %)	183

F2 T2: Struktura cizinců podle státního občanství (EU27 x ostatní státy), mateřské školy, 2009 (v %)	184
F3 T2: Struktura cizinců podle státního občanství (EU27 x ostatní státy), základní školy, 2009 (v %)	184
F4 T2: Struktura cizinců podle státního občanství (EU27 x ostatní státy), střední školy, 2009 (v %)	185
F5 T2: Struktura cizinců podle státního občanství (EU27 x ostatní státy), vyšší odborné školy, 2009 (v %)	185
F6 T1: Struktura cizinců podle státního občanství (EU27 x ostatní státy), konzervatoře, 2009 (v %)	185

Dostává se Vám do rukou již 9. vydání *Krajské ročenky školství*, která je spolu s dalšími datovými výstupy součástí projektu „K2009 – Datová obslužnost krajů“. Tento projekt byl schválen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a jedním z jeho úkolů je poskytnout statistické informace mapující situaci a podmínky ve školství v regionálním, respektive krajském členění. První ročenka, tj. ročenka za rok 2001, přímo reagovala na potřebu vytvoření nového systému statistických ukazatelů, z něhož by mohli čerpat pracovníci krajských úřadů, odborníci zabývající se vzdělávací politikou a v neposlední řadě i ostatní odborná a laická veřejnost, která má o údaje týkající se školství zájem. Byli jsme inspirováni především publikací *Education at a Glance* vydávanou každoročně OECD, ve které jsou uváděny ukazatele o vzdělávání porovnávající jednotlivé členské země. Od OECD jsme obdrželi svolení k použití ukazatelů na naši národní situaci, kdy místo jednotlivých zemí porovnáváme jednotlivé kraje a územní jednotky úrovně NUTS2 – oblasti.

V rámci projektu „K2009 – Datová obslužnost krajů“ budou kromě této ročenky vydány ještě následující publikace: *Školství do kapsy*, publikace kapesního formátu, která každoročně přináší souhrn základních číselných informací o školství v jednotlivých regionech, *Školy, kraje, čísla*, která prezentuje soustavu primárních a sekundárních statistických ukazatelů o školství v jednotlivých krajích a umožňuje porovnání ukazatelů jednotlivých krajů navzájem i s údaji za celou Českou republiku. Tato publikace byla pro rok 2010 doplněna dalšími ukazateli týkajícími se demografických a vzdělanostních charakteristik krajů a rozšířena o ukazatele zabývající se vstupem žáků do vzdělávání. Poslední letošní vydanou publikací bude *Školství v krajích podle ISCED-97*, tedy publikace, která přinese údaje o školství členěné podle mezinárodní klasifikace ISCED-97. Výstup z projektu doplňuje ještě elektronická publikace *Školství v krajích v časové řadě* usnadňující práci se základními zdrojovými daty o školství za jednotlivé kraje a umožňující generování statistik na základě požadavků koncových uživatelů. Elektronické i tištěné publikace budou dostupné na CD *Datová obslužnost krajů K2009*.

Ročenka obsahuje výkonové údaje za školní rok 2009/10, údaje týkající se financování, nezaměstnanosti a údaje o pracovnících a mzdách jsou uvedeny za kalendářní rok 2009. Zařadili jsme i některá meziroční porovnání ukazatelů (za rok 2008 a 2009). Údaje za střední školy jsou členěny jednak podle druhu vzdělávání, jednak podle toho, zda se jedná o všeobecné či odborné vzdělávání. Toto členění vychází z oborové klasifikace (resp. nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů). V případě ekonomických dat a dat týkajících se pracovníků a mzdových prostředků jsou údaje na základě platné rozpočtové skladby členěny podle druhů a typů škol.

Ročenka obsahuje **sedm kapitol, které se zabývají následujícími oblastmi:**

- **Kontext vzdělávání** je obsahem **kapitoly A**. Do ní jsme zařadili dva základní ukazatele – *Relativní velikost populace školního věku* a *Vzdělanost dospělé populace*. Doplnkové informace týkající se vzdělanostní struktury populace jsou uvedeny v tabulkové příloze.
- **Finanční zdroje vložené do vzdělávání** jsou jedním ze základních ukazatelů, které charakterizují finanční náročnost školství, celkovou finanční situaci státu a především to, jaká priorita se v rámci státního rozpočtu a politiky státu vzdělávání přikládá. Toto platí v celorepublikovém měřítku. V regionálním pohledu na finanční zdroje se přímo promítá normativní metoda financování podle oborové a institucionální skladby škol v regionu. V **kapitole B** je zařazen ukazatel – *Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta*, který charakterizuje

finanční náročnost vzdělávání jednoho dítěte/žáka/studenta. Počítaje rokem 2007 byla změněna metodika výpočtu jednotkových výdajů. Hodnoty ukazatele prezentované ve starších publikacích tak nejsou porovnatelné. Stejně jako v předchozích dvou letech je výpočet jednotkových výdajů proveden jednak z dat z informačního systému ARIS, jinak z rozpočtovaných přímých výdajů na vzdělávání pro krajské a obecní školy.

Druhým ukazatelem kapitoly B je *Podíl neinvestičních transferů z kapitoly 333-MŠMT na celkových neinvestičních výdajích na vzdělávání z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO, Krajské úřady v oblasti regionálního školství*.

- **Přístup ke vzdělávání, účast na něm a průchod vzdělávací soustavou** charakterizuje vztah nabídky a poptávky ve vzdělávání a uspokojování poptávky, ukazatele týkající se této oblasti jsou **obsahem kapitoly C**. Jednotlivé základní ukazatele jsou dále doplněny doplňkovými ukazateli, které s daným tématem souvisí. Ukazatel *Účast na vzdělávání* popisuje především míry účasti odpovídající věkové populaci na vzdělávání a svým způsobem také charakterizuje, jaký vliv budou mít změny v účasti na vzdělávání na vzdělanostní strukturu obyvatelstva. Ukazatel *Přístup ke střednímu a vyššímu odbornému vzdělávání* charakterizuje možnosti, které mají uchazeči o vzdělávání na jednotlivých vzdělávacích úrovních. Jak byli žáci/studenti škol při svém vzdělávání úspěšní a zda se jim podařilo ukončit vzdělávání na dané vzdělávací úrovni předepsaným způsobem, charakterizuje ukazatel *Ukončení vzdělávání na jednotlivých vzdělávacích úrovních*. Ukazatel *Děti a žáci vyžadující zvláštní péči* popisuje situaci ve specifické části vzdělávacího systému – vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Posledním ukazatelem kapitoly C je *Účast dospělých na odborné přípravě a na dalším vzdělávání*.

- **Školní prostředí a organizace škol** patří mezi faktory, které mohou ve velké míře ovlivnit kvalitu výuky. Jedná se o kvalitu učitelského sboru, jeho vytíženost a finanční hodnocení. Kvalitativní stránka výuky je pravděpodobně úzce spjata s finančním ohodnocením učitelů, tedy s tím, zda je možné učitele dostatečně zaplatit, aby nevyhledávali další zaměstnání, případně aby neodcházel ze školství. Těmito ukazateli se zabýváme v **kapitole D**. Prvním z ukazatelů jsou *Platy učitelů v předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělávání*. Ukazatel charakterizuje platovou úroveň učitelů v jednotlivých regionech jak v absolutní výši, tak ve vztahu k průměrnému platu zaměstnanců v regionu. Ukazatel se neomezuje pouze na učitele, ale pracuje též s kategorií pedagogičtí pracovníci a dále s touto kategorií očištěnou o vedoucí zaměstnance. Zařazeno je rovněž meziroční porovnání hodnot tohoto ukazatele. Dalším ukazatelem, který charakterizuje nejen kvalitu, ale také náročnost výuky, je *Počet žáků na učitelský úvazek*. Posledním ukazatelem této kapitoly je *Podíl kvalifikovaných učitelů*, který může mít těsnou vazbu na kvalitu výuky.
- **Individuální, společenské a pracovní přínosy ze vzdělávání** jsou hlavním **tématem kapitoly E**. Kapitola obsahuje ukazatele týkající se vztahu dosaženého vzdělání a uplatnění na trhu práce, výše platu a přechodu z formálního vzdělávání do zaměstnání. První ukazatel, *Ekonomická aktivita a nezaměstnanost podle úrovně dosaženého vzdělání*, charakterizuje jednotlivé regiony z pohledu podílu ekonomicky aktivních a z pohledu problematiky nezaměstnanosti. *Vzdělání a míra celkové neúspěšnosti absolventů škol* popisuje uplatnění absolventů jednotlivých vzdělávacích úrovní na trhu práce. Situaci mladých lidí po ukončení formálního vzdělávání charakteri-

zuje ukazatel *Specifická situace mladých lidí – přechod ze vzdělávání do zaměstnání*. Poslední ukazatel, *Výdělky a dosažené vzdělání*, se věnuje vztahu mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a finančním ohodnocením v zaměstnání. Zařazeno je i porovnání průměrných platů v nepodnikatelské sféře, genderový pohled a srovnání platové úrovně v regionech podle dvou hlavních věkových skupin. Tato kapitola je dále doplněna celou řadou dalších informací obsažených v tabulkách v příloze.

- **Vzdělávání cizinců** popisuje **kapitola F**. Zařadili jsme ji do publikace již v minulých letech, a to především z důvodu rostoucího tlaku na zveřejnění těchto dat. V kapitole F poskytujeme základní informace o podílech cizinců *v mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách a v konzervatořích* v jednotlivých krajích.
- **Výuka jazyků – kapitola G** popisuje rozdíly ve výuce cizích jazyků v jednotlivých krajích. Ukazatele charakterizují podíly žáků učících se cizí jazyk a podíly žáků učících se jednotlivé cizí jazyky na zá-

kladních, středních a vyšších odborných školách a v konzervatořích v jednotlivých krajích. Od roku 2007 přináší rovněž ukazatele, které se zabývají počty učitelů cizích jazyků a jejich kvalifikací.

Na publikaci se podíleli:

Pavla Cibulková

Soňa Fořtová

Lenka Havláková

Hana Hlavínová

Vladimír Hulík

Ludmila Chudobová

Michaela Kleňhová

Simona Pikálková

Pavla Štátnová

Jindřiška Vančurová

a kolektiv

a. s.	akciová společnost
apod.	a podobně
ARIS	automatizovaný rozpočtový informační systém
cca	přibližně
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DD	dětský domov
DSO	dobrovolné svazky obcí
DÚ	diagnostický ústav
DV	další vzdělávání
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
EU 27	27 členských zemí Evropské unie
G	gymnázium
gymnáz.	gymnázium
ILO	International Labour Organization (Mezinárodní organizace práce)
INES	Indicators of Education Systems
ISCED-97	International Standard Classification of Education (Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání)
ISP	Informační systém o platech
ISPV NS	Informační systém o průměrném výděлку nepodnikatelská sféra
ISPV PS	Informační systém o průměrném výděлку podnikatelská sféra
ISPV	Informační systém o průměrném výděлку
K	konzervatoř
Kč	koruna
KKOV	klasifikace kmenových oborů vzdělání
KÚ	krajský úřad
KZAM–R	klasifikace zaměstnání – resortní
mat. zk.	maturitní zkouška
MF	Ministerstvo financí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	materáská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
nást.	nástavbové
NUTS	Klasifikace územních statistických jednotek CZ-NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques)
odst.	odstavce
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Cooperation and Development)
OKEČ	Odvětvová klasifikace ekonomických činností
OSN	Organizace spojených národů
OSS	organizační složky státu
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
prac. síla	pracovní síla
PŠD	povinná školní docházka
RES	Registr ekonomických subjektů
resp.	respektive
RVP	rámčový vzdělávací plán
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
Sb.	sbírky
SOŠ	střední odborná škola
SOU	střední odborné učiliště

sport. zam.	sportovní zaměření
SPV	středisko praktického vyučování
SR	Slovenská republika
SŠ	střední škola
stř. šk. sport. zam.	střední škola sportovního zaměření
stř. šk.	střední škola
SVP	speciální vzdělávací potřeby
tj.	to jest
tis.	tisíc
ÚIV	Ústav pro informace ve vzdělávání
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ÚSC	územní samosprávný celek
vč.	včetně
VOŠ	vyšší odborná škola
VŠ	vysoká škola
VŠPS	výběrové šetření pracovních sil
VÚ	výchovný ústav
VÚPSV	Výzkumný ústav práce a sociálních věcí
vzd.	vzdělání
zákl.	základní
ZP	zákoník práce
ZŠ	základní škola
ZTP	zvlášť těžké zdravotní postižení
ZTP/P	zvlášť těžké zdravotní postižení/průvodce
ZVUP	zvlášť upravené učební plány

Metodické poznámky:

Vzhledem k tomu, že školský zákon již nepoužívá typové členění škol, používáme v této publikaci následující terminologii vycházející u středních škol z oborové klasifikace, tedy nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů:

- všeobecné vzdělávání – obory, které mají na 5. místě kódu oboru písmeno „K“;
- odborné vzdělávání – obory, které nemají na 5. místě kódu oboru písmeno „K“ a zároveň nejsou nástavbovým studiem.

Dále jsou data tříděna podle druhu vzdělávání (střední vzdělávání, střední vzdělávání s výučním listem, střední vzdělávání s maturitní zkouškou, nástavbové studium), přičemž je zahrnuto i zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem/maturitní zkouškou.

Poznámka k tabulkám:

U tabulek jsou v případech krajských údajů uvedena pořadí (od nejvyšší hodnoty po nejnižší). Různé pořadí u stejných hodnot ukazatele je způsobeno hodnotami na dalších desetinných místech.

Ležatá čárka (–) v tabulce na místě čísla značí, že jev se nevyskytoval.

Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespo-
lehlivý.

Ležatý křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů.

Výraz „z toho“ značí neúplný výčet z celku.

Výraz „v tom“ značí úplný výčet z celku.

KAPITOLA

KONTEXT VZDĚLÁVÁNÍ

A 1 Relativní velikost populace školního věku

Velikost populace vstupující do vzdělávacího systému na jednotlivých vzdělávacích stupních výrazně ovlivňuje celkový počet žáků. Odhady velikosti těchto věkových skupin se tedy jeví pro vzdělávací politiku jako klíčové. Počet dětí a velikost populace potenciálních žáků a studentů jsou jedny z hlavních faktorů pro formování vzdělávací poptávky, pro modelování finanční náročnosti vzdělávání a budoucích potřeb lidských zdrojů.

V roce 2009 pokračoval nárůst populace ve věkové skupině 3–5 let (279,1 tis. v roce 2006; 309,3 tis. v roce 2009), která je typická pro děti navštěvující mateřské školy, celkově došlo v této věkové skupině k meziročnímu nárůstu o 12,6 tis. dětí (tedy prakticky stejný meziroční nárůst jako v roce 2008). Dále pokračuje i rostoucí tendence populace ve věkové skupině 6–10 let, která odpovídá 1. stupni základních škol. Nárůst mezi roky 2008 a 2009 činil 5,4 tis. dětí. Populace ve věkových skupinách 11–14 a 15–18 let (populace navštěvující 2. stupeň základních škol a střední školy) má klesající tendenci. Zatímco u věkové skupiny 11–14 let pokles zpomaluje (úbytek mezi roky 2008 a 2009 činí 16,4 tis. osob, mezi roky 2007 a 2008 to bylo 29,4 tis. osob), u věkové skupiny 15–18 let naopak pokles nabírá na dynamice (pokles mezi roky 2008 a 2009 činí 22,3 tis. osob, zatímco mezi roky 2007 a 2008 byl tento pokles jen 5,8 tis. osob). Počet osob ve věkové skupině 19–21 let (vyšší odborné školy) meziročně vykazuje velmi mírný pokles (ze 407,2 tis. osob v roce 2008 na 405,2 tis. v roce 2009).

V roce 2009 vydal Český statistický úřad novou prognózu počtu obyvatel ČR do roku 2065 (poslední reálná data jsou k 31. 12. 2008, projekce je tedy velmi aktuální), a to ve třech variantách – nízké, střední a vysoké. Jako nejpravděpodobnější je hodnocena varianta střední, bude tedy používána jako podkladová varianta pro výpočty podílů populace navštěvující jednotlivé vzdělávací stupně (varianty nízká a vysoká vytvářejí „extrémní mantinely“, ve kterých by se měl počet obyvatel ČR pohybovat). Pokud se zaměříme na střednědobý horizont (do roku 2015), pak střední varianta demografické projekce ČSÚ předpokládá ve věkové skupině 3–5 let nárůst počtu obyvatel do roku 2013, poté začne tento počet pomalu klesat. Ve věkové skupině 6–10 let je předpokládán nepřetržitý růst počtu obyvatel v následujících pěti letech. Počet obyvatel ve věkové skupině 11–14 let bude klesat ještě dva roky (do roku 2011), potom začne pomalu růst. Počty obyvatel ve věkových skupinách 15–18 a 19–21 let budou v následujících pěti letech klesat. Pro základní přehled jsme za Českou republiku zařadili i vývoj věkové skupiny 19–23 let, která odpovídá vzdělávání na vysokých školách. Počet obyvatel v této věkové skupině také stále klesá a v následujících pěti letech bude tento trend pokračovat.

Podíly jednotlivých věkových skupin obyvatelstva odpovídajících stupňům vzdělávání na celkové populaci

Charakteristika ukazatele

Ukazatel charakterizuje podíly jednotlivých věkových skupin obyvatelstva odpovídajících stupňům vzdělávání na celkovém počtu obyvatel v procentech.

Metodika výpočtu

$$\frac{K_i}{O} \cdot 100$$

K – počet obyvatel příslušné věkové skupiny k 31. 12. daného roku odpovídající jednotlivým vzdělávacím úrovním v kraji
 O – celkový počet obyvatel v kraji k 31. 12. daného roku

i – věkové kohorty (3–5 let odpovídá úrovni vzdělávání v mateřských školách, 6–10 let odpovídá úrovni 1. stupně základní školy, 11–14 let odpovídá úrovni 2. stupně základní školy, 15–18 let odpovídá úrovni středoškolského vzdělávání, 19–21 let odpovídá úrovni vzdělávání na vyšších odborných školách)

Zdroj dat

- ČSÚ 2010, stav obyvatel ČR k 31. 12. 2009
- ČSÚ 2009, demografická projekce do roku 2065, střední varianta, stavy k 31. 12. daného roku

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

V porovnání s podíly koncových stavů populace v roce 2008 došlo k 31. 12. 2009 k nárůstu podílu kohort 3–5 let a 6–10 let a k poklesu podílu ostatních sledovaných kohort (11–14, 15–18 a 19–21 let) na celkové populaci. V průměru v České republice tvoří kohorta odpovídající předškolnímu vzdělávání (3–5letí) 2,9 % populace. Podíl kohorty odpovídající typické věkové populaci 1. stupně základních škol (6–10letí) je 4,4 % obyvatel ČR, podíl kohorty odpovídající 2. stupni základních škol je 3,5 % ze všech obyvatel ČR. Podíl kohorty ve věku 15–18 let, tedy těch, kteří spadají do typické věkové populace žáků středních škol, je 4,6 % a populace 19–21letých (odpovídající typickému věku pro vzdělávání na vyšších odborných školách) tvoří 3,9 % obyvatel České republiky.

Regionální rozdíly

Mezi roky 2000 až 2008 v České republice stoupal počet živě narozených dětí, a přestože hodnoty nedosahovaly alespoň úrovně roku 1991, byl tento vývoj znatelným zlepšením ve srovnání s koncem 90. let. V roce 2009 se dynamika růstu počtu živě narozených zastavila a poprvé od roku 2000 jejich počet meziročně poklesl (za ČR cca o 700 dětí). Podíly mladších věkových skupin (3–5 a 6–10 let) ale stále ve všech krajích rostou. Situace pro starší sledované věkové skupiny je opačná, jejich podíl na celkové populaci obyvatel kraje zatím klesá – tento trend se ale bude v průběhu období 2010–2020 měnit.

Podíl populace 3–5letých, tedy potenciálních návštěvníků mateřských škol, na celkové populaci kraje se v jednotlivých krajích pohybuje v rozmezí od 2,8 % v Praze až po 3,3 % v kraji Středočeském, nad tříprocentní hranici je i kraj Ústecký (3,1 %). Ostatní kraje se v podílu dětí ve věku předškolního vzdělávání pohybují na úrovni od 2,8 % ve Zlínském kraji do 3,0 % v Libereckém kraji.

Podíl populace odpovídající vzdělávání na 1. stupni základních škol (6–10letí) se pohybuje v rozmezí od 3,6 % v Praze po 4,8 % v kraji Ústeckém. Situace je zde obdobná jako u populace odpovídající předškolnímu vzdělávání. Pod celorepublikovou úroveň jsou hodnoty v Praze, Plzeňském (4,3 %) a Jihomoravském kraji (4,2 %). Ostatní kraje jsou nad republikovým průměrem, výrazně vyšší hodnoty jsou mimo kraje Ústeckého i v krajích Libereckém, Karlovarském a Pardubickém (4,6 %).

Podíl populace odpovídající vzdělávání na 2. stupni základních škol (11–14letí) se pohybuje v rozmezí od 2,7 % v Praze po 3,9 % v kraji Vysočina. Pod celorepublikovou úroveň jsou tradičně hodnoty v již zmíněné Praze a v krajích Plzeňském a Jihomoravském (3,4 %), které si však od Prahy udržují poměrně velký odstup. Ostatní kraje jsou nad republikovým průměrem (kraj Středočeský je prakticky na jeho hodnotě), výrazně vyšší hodnoty jsou mimo kraje Vysočina i v krajích Pardubickém a Ústeckém (3,8 %).

V případě **populace 15–18letých, tedy typické populace odpovídající vzdělávací úrovni středních škol**, se hodnoty ukazatele pohybují od 3,6 % v Praze do 5,0 % v kraji Vysočina. Praha opět dosahuje nejnižších hodnot s velkým odstupem od dalších krajů (o 0,9 procentního bodu) – pod průměrem za celou republiku jsou výrazněji kromě

Prahy i kraje Plzeňský (4,4 %) a Středočeský (4,5 %). Výrazněji nadprůměrné hodnoty najdeme kromě kraje Vysočina i v krajích Moravskoslezském a Ústeckém (4,9 %).

U podílu populace 19–21letých, tedy populace odpovídající studentům vyšších odborných škol, se hodnoty ukazatele pohy-

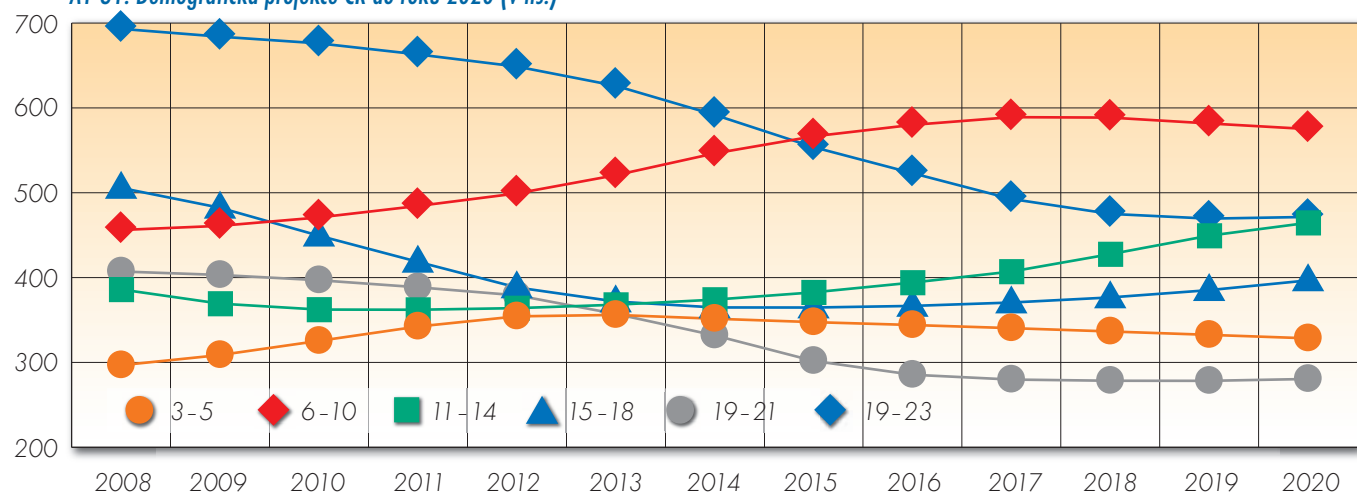
bují od 3,5 % v Praze do 4,2 % v Moravskoslezském kraji. Pod průměrnou celorepublikovou hodnotu se kromě Prahy výrazněji dostává už jen Středočeský kraj (3,7 %). Hodnoty výrazněji vyšší než průměr ČR potom vykazuje mimo kraj Moravskoslezský i kraj Karlovarský (4,1 %).

A1 T1: Demografická projekce ČR do roku 2020 (v tis.)

Věk	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
3–5 let	296,7	308,7	325,4	342,3	354,3	356,0	351,5	347,5	344,1	340,4	336,5	332,5	328,4
6–10 let	456,1	461,0	470,9	484,4	499,2	520,7	546,4	566,5	580,0	589,1	588,6	581,7	575,1
11–14 let	386,0	369,3	362,3	362,1	364,0	368,0	374,0	382,6	394,1	407,1	427,6	449,4	464,6
15–18 let	505,7	482,3	449,4	418,6	388,4	371,8	364,8	364,7	366,6	370,6	376,6	385,2	396,7
19–21 let	407,2	403,1	396,9	388,6	379,1	357,2	331,9	301,8	285,5	279,8	278,4	278,3	280,5
19–23 let	693,2	684,0	676,1	663,1	648,8	626,1	591,9	553,8	523,1	492,7	475,1	469,5	471,5

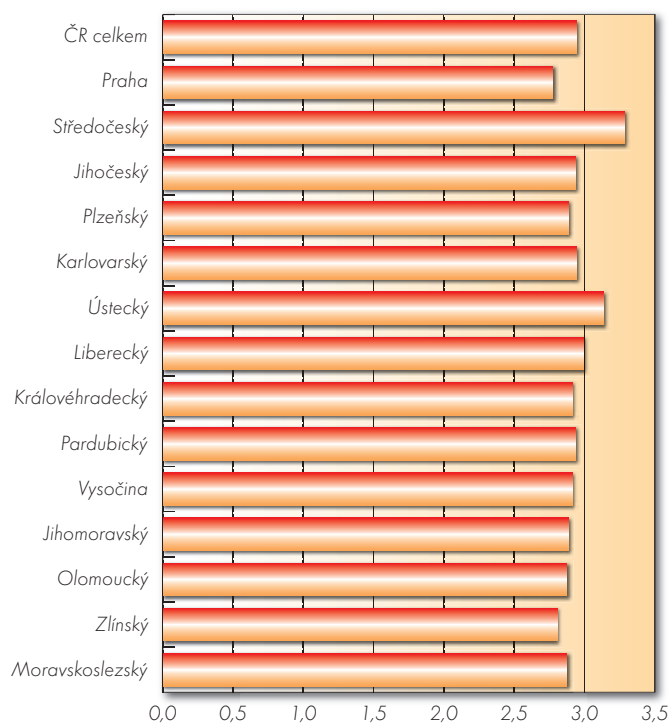
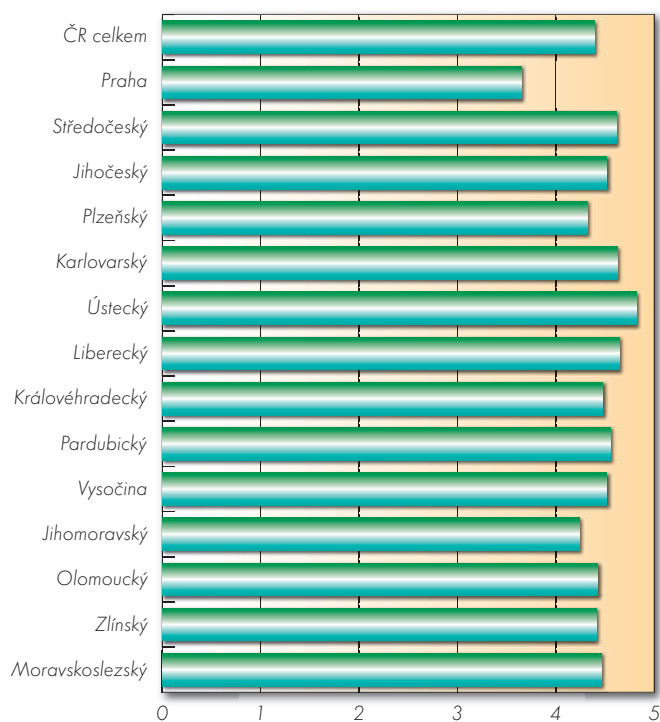
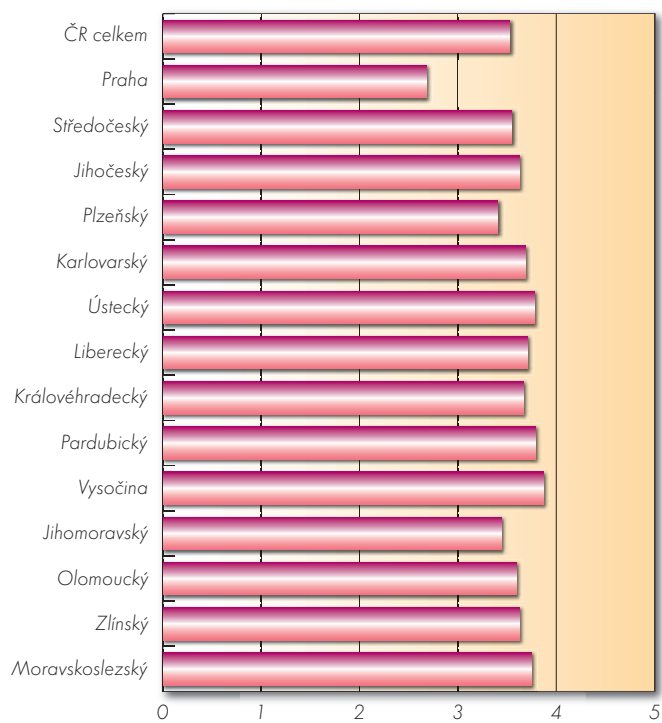
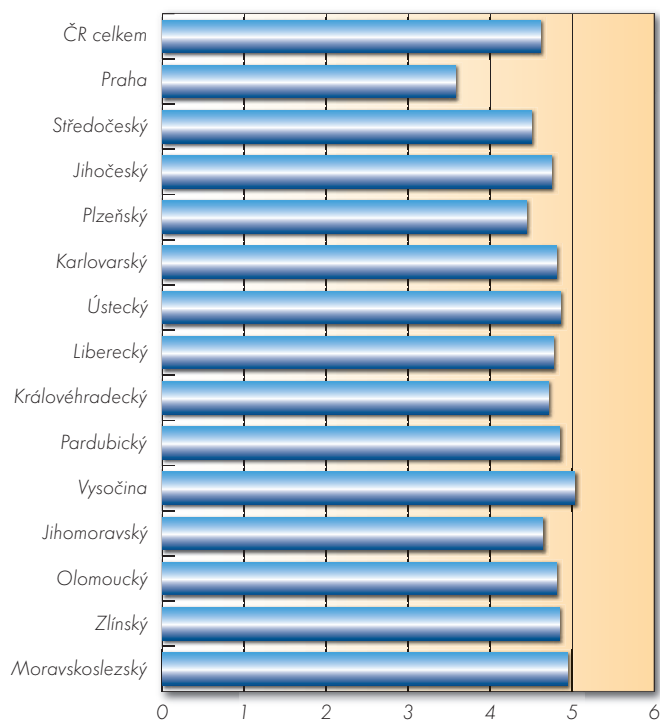
Zdroj dat: ČSÚ 2009, demografická projekce obyvatelstva ČR do roku 2065, střední varianta, stavy k 31. 12. daného roku

A1 G1: Demografická projekce ČR do roku 2020 (v tis.)

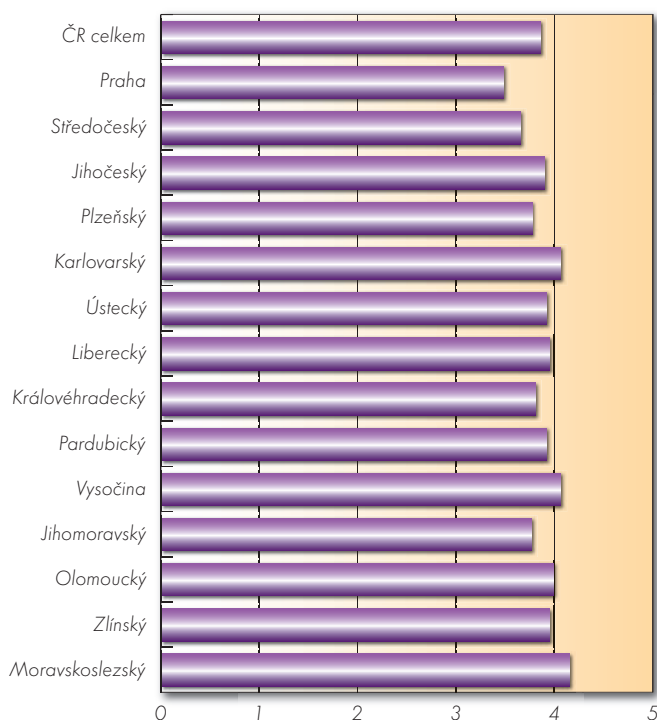
A1 T2: Podíl jednotlivých věkových skupin obyvatelstva odpovídajících stupňům vzdělávání na celkové populaci, 2009 (v %)

Území	3–5	6–10	11–14	15–18	19–21
ČR celkem	2,94	4,39	3,52	4,60	3,86
CZ01 Praha	2,77	3,64	2,67	3,57	3,49
CZ010 Hlavní město Praha	2,77 (14.)	3,64 (14.)	2,67 (14.)	3,57 (14.)	3,49 (14.)
CZ02 Střední Čechy	3,28	4,61	3,54	4,49	3,66
CZ020 Středočeský kraj	3,28 (1.)	4,61 (4.)	3,54 (11.)	4,49 (12.)	3,66 (13.)
CZ03 Jihozápad	2,91	4,42	3,52	4,60	3,84
CZ031 Jihočeský kraj	2,93 (6.)	4,51 (7.)	3,62 (8.)	4,74 (9.)	3,90 (9.)
CZ032 Plzeňský kraj	2,88 (9.)	4,31 (12.)	3,40 (13.)	4,43 (13.)	3,78 (11.)
CZ04 Severozápad	3,08	4,76	3,74	4,83	3,97
CZ041 Karlovarský kraj	2,94 (4.)	4,62 (3.)	3,68 (6.)	4,80 (6.)	4,07 (2.)
CZ042 Ústecký kraj	3,13 (2.)	4,81 (1.)	3,77 (3.)	4,85 (3.)	3,92 (7.)
CZ05 Severovýchod	2,94	4,55	3,71	4,77	3,89
CZ051 Liberecký kraj	2,99 (3.)	4,64 (2.)	3,70 (5.)	4,76 (8.)	3,96 (5.)
CZ052 Královéhradecký kraj	2,91 (7.)	4,47 (8.)	3,66 (7.)	4,70 (10.)	3,81 (10.)
CZ053 Pardubický kraj	2,93 (5.)	4,55 (5.)	3,78 (2.)	4,84 (4.)	3,92 (8.)
CZ06 Jihovýchod	2,89	4,32	3,57	4,75	3,86
CZ063 Vysočina	2,91 (8.)	4,51 (6.)	3,86 (1.)	5,02 (1.)	4,07 (3.)
CZ064 Jihomoravský kraj	2,88 (10.)	4,23 (13.)	3,44 (12.)	4,63 (11.)	3,77 (12.)
CZ07 Střední Morava	2,84	4,41	3,60	4,81	3,98
CZ071 Olomoucký kraj	2,87 (11.)	4,42 (10.)	3,59 (10.)	4,80 (7.)	4,00 (4.)
CZ072 Zlínský kraj	2,80 (13.)	4,41 (11.)	3,62 (9.)	4,83 (5.)	3,95 (6.)
CZ08 Moravskoslezsko	2,87	4,46	3,74	4,93	4,16
CZ080 Moravskoslezský kraj	2,87 (12.)	4,46 (9.)	3,74 (4.)	4,93 (2.)	4,16 (1.)

**A1 G2: Podíl věkové skupiny 3-5letých
na celkové populaci kraje, 2009 (v %)****A1 G3: Podíl věkové skupiny 6-10letých
na celkové populaci kraje, 2009 (v %)****A1 G4: Podíl věkové skupiny 11-14letých
na celkové populaci kraje, 2009 (v %)****A1 G5: Podíl věkové skupiny 15-18letých
na celkové populaci kraje, 2009 (v %)**

A1 G6: Podíl věkové skupiny 19–21letých na celkové populaci kraje, 2009 (v %)

A 2 Vzdělanost dospělé populace

Struktura obyvatelstva podle nejvyššího dosaženého vzdělání, tedy podíly osob na jednotlivých vzdělanostních úrovních, vypovídá nejen o struktuře společnosti jako celku, ale napomáhá i určení charakteru jednotlivých skupin obyvatelstva. Výše dosaženého vzdělání patří mezi faktory, které se výrazně podílejí na formování profilu úspěšnosti jak jednotlivce, tak celé společnosti, ke které jedinec patří. Dosažená úroveň vzdělanosti obyvatelstva významně formuje podobu oblasti, ve které je vzdělanostní úroveň sledována, neboť ovlivňuje kvalitu místních lidských zdrojů. Potenciál lidských zdrojů, které jsou v dané oblasti k dispozici, hraje významnou roli při zvyšování kvality života, na které se podílejí jak jednotlivci, tak firmy, instituce, kraje, státní celky i nadnárodní seskupení. Rozsah a kvalita lidských zdrojů tak představují jeden z hlavních činitelů rozvoje nových znalostí a dovedností a jejich šíření. Vzdělanostní úroveň, resp. vzdělanostní struktura populace je proto jedním ze základních ukazatelů možného rozvojového potenciálu společnosti. **Struktura dospělé populace podle úrovně dosaženého vzdělání poukazuje na kvalitu lidských zdrojů v daném regionu**, a to jak v socioekonomickém, tak v širším společenském smyslu. Při plánování rozvoje regionu je tedy nezbytné znát vzdělanostní potenciál místního obyvatelstva, který umožňuje usuzovat na kvalitu dostupné pracovní síly, na její kvalifikaci a na možnosti, které lze v dané lokalitě využít. Znalost dostupných lidských zdrojů by tak měla předcházet jakémukoli kroku, který směřuje k rozvoji regionu a jeho zaměření.

Je nesporné, že výše vzdělanostní úrovně obyvatel ovlivňuje prosperitu kraje, a ve všech oblastech platí pravidlo, že **čím vyšší je vzdělanost dané populace, tím pozitivnější směr vývoje je v regionu možný**. Postupné zvyšování vzdělanosti úrovně by mělo být jednou z hlavních priorit dlouhodobého směřování regionu. Tento fakt si již mnozí představitelé krajů uvědomují a jsme tak svědky vzniku a rozvoje vyšších odborných i vysokých škol, které jsou podporovány regiony. Oblast s vysoce vzdělanou populací má větší šance na zvýšení a udržení životní úrovně než region, kde je vzdělanost populace nižší.

Struktura populace podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání

Charakteristika ukazatele

Ukazatel popisuje strukturu obyvatel ve věku 25–64 let, 25–34 let a 20–24 let podle stupně nejvyššího dosaženého vzdělání, a to i z genderového pohledu, tedy zvláště za muže a ženy. Ukazatel tak vypovídá o vzdělanostní úrovni celé dospělé populace, přesněji těch obyvatel, kteří jsou v ekonomicky aktivním věku. Současně se zabývá i vzdělanostní strukturou vybraných mladších věkových skupin, a to ve věku 25–34 let a ve věku 20–24 let.

Metodika výpočtu

Struktura populace vychází z procentuálních podílů v jednotlivých kategoriích vzdělání:

$$\frac{A_i}{P_j} \cdot 100$$

A – celkový počet obyvatel v dané věkové skupině s příslušnou dosaženou úrovní vzdělání

P – celkový počet obyvatel dané věkové skupiny

i – příslušná úroveň dosaženého vzdělání

- základní vzdělání
- střední vzdělání a střední vzdělání s výučním listem (= střední odborné vzdělání bez maturity)
- střední vzdělání s maturitní zkouškou
- terciární vzdělání (= vyšší odborné a vysokoškolské)

j – příslušná věková skupina

- 25–64 let
- 25–34 let
- 20–24 let

Zdroj dat

- ČSÚ – Výběrové šetření pracovních sil, přepočtené průměry za rok 2009

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Pro věkovou skupinu 25–64 let platí, že většina obyvatel České republiky dosáhla nejméně středního vzdělání (91,4%), kdy 40,4% obyvatel má střední odborné vzdělání bez maturity (tedy střední vzdělání a střední vzdělání s výučním listem) a 35,5% má střední vzdělání s maturitní zkouškou. Terciární vzdělání, tzn. vysokou nebo vyšší odbornou školu, absolvovalo 15,5% obyvatel. Pouze základní vzdělání má 8,4% odpovídající populace a 0,2% obyvatel nemá dokončené ani základní vzdělání. Jak je z údajů patrné, střední vzdělání je nejrozšířenější, neboť střední školu (včetně oborů s výučním listem) absolvovalo necelých 75,9% obyvatel. Na terciární úrovni je však podíl obyvatel již výrazně nižší, kdy vysokou nebo vyšší odbornou školu absolvoval pouze zhruba každý osmý občan ČR.

V porovnání s předchozími roky, kdy je pro potřeby krajské ročenky vzdělanostní úroveň obyvatelstva sledována, nedošlo k výraznějším změnám. Jde totiž o ukazatel, jehož hodnoty se mění jen velmi pomalu, a výraznější změny se v něm projevují až s odstupem několika, někdy až desítek, let. Přesto v něm můžeme vysledovat směr změn dlouhodobějšího charakteru, kdy podíl obyvatel s terciárním vzděláním pomalu stoupá – v roce 2001 činil 11,7%, v roce 2005 šlo již o 13,1%, v roce 2007 pak o 13,9%, v roce 2008 jejich zastoupení opět vzrostlo, a to na 14,5%. V roce 2009 činil výše uvedených 15,5%. Jak vidíme, k nejvyššímu meziročnímu nárůstu došlo v posledních dvou letech, a to o 1,1 procentního bodu. Od roku 2001 se podíl osob s terciárním vzděláním navýšil o 3,8 procentního bodu. V tomto pozvolném navy-

šování podílu osob s terciárním vzděláním se začíná odrážet faktický nárůst počtu absolventů terciárního vzdělávání v posledních letech. Ačkoliv je nárůst absolventů terciárního vzdělání poměrně značný, na celkové populaci aktivního věku se jejich vliv projevuje jen pozvolna. Současně si můžeme všimnout, že z genderového pohledu vzdělanostní úroveň žen roste rychleji než vzdělanostní úroveň mužů.

Tak, jak dochází ke změnám v terciárním vzdělání, lze vysledovat posun i v kategorii základního vzdělání. Podíl osob pouze se základním a nižším vzděláním (včetně bez vzdělání) se snížil z 13,6 % v roce 2001 na 10,1 % v roce 2005. V dalších letech docházelo opět k poklesu, a to v roce 2007 na 9,3 %, v roce 2008 klesl jejich podíl na 9,1 % a v roce 2009 došlo k dalšímu poklesu, a to na 8,6 %. V průběhu sledovaných let klesl podíl osob se základním a nižším vzděláním (včetně osob bez vzdělání) o 5 procentních bodů. Ačkoliv změny nejsou nijak výrazné, při vnímání nárůstu zastoupení osob s terciárním vzděláním a současně poklesu podílu osob se základním a nižším vzděláním (včetně osob bez vzdělání) je zřejmé, že se vzdělanostní struktura obyvatelstva pozvolna mění ve prospěch vzdělanostních skupin s vyšší úrovní vzdělání.

Také **ve věkové skupině 25–34 let** je nejčastěji se vyskytující vzděláním střední vzdělání s maturitní zkouškou (39,7 %) a střední vzdělání s výučním listem (34,3 %). Oproti hodnotám zaznamenaným v celkové populaci je v této věkové skupině výrazněji zastoupen podíl osob s terciárním vzděláním, a to 20,2 % (v celkové populaci šlo o 15,5 %). Ačkoliv v této mladší věkové skupině činí podíl osob s terciárním vzděláním o 4,7 procentního bodu více než ve věkové skupině 25–64 let, je podíl lidí s terciárním vzděláním stále relativně nízký. Přestože podíl mladých lidí, kteří vstupují do terciárního vzdělávání, se každým rokem zvyšuje, jejich zastoupení v této věkové skupině ještě není příliš výrazné. Jedním z faktorů, který ovlivňuje počet lidí s dokončeným terciárním vzděláním zejména v mladé populaci, je i prodlužující se průměrná délka studia na vysokých školách. Nejde však o prodlužování typické délky programu, ale o délku průměrnou (tedy včetně přerušení studia, ukončení a nástupu na jiný obor studia, rozložení studia na delší dobu apod. – viz kapitola E3). Charakteristický je rovněž výrazně nižší podíl osob s nejnižším vzděláním, tedy se vzděláním základním, nižším nebo bez vzdělání (5,8 % oproti 8,6 % v celé ekonomicky aktivní populaci).

Obdobně jako u celkové ekonomicky aktivní populace došlo **ve vzdělanostní struktuře ve věkové skupině 25–34 let v meziročním srovnání** jen k malým změnám. Významnější změny se projevují až ve srovnání v delším časovém období, kdy je patrný nárůst počtu osob s vyšší úrovní vzdělanosti, a naopak klesající tendence zastoupení těch, kteří mají vzdělání nižší než střední vzdělání s maturitní zkouškou. Ve srovnání s rokem 2003 vzrostl podíl těch, kteří mají střední vzdělání s maturitní zkouškou, o 3,6 procentního bodu. Zastoupení lidí s terciárním vzděláním vzrostlo dokonce o 5,5 procentního bodu. Naopak podíl lidí se středním vzděláním bez maturity (tedy se středním vzděláním a se středním vzděláním s výučním listem) klesl o 9,4 procentního bodu. Nejmenší změny jsme zaznamenali na nejnižší úrovni vzdělání, kde podíl lidí se základním a nižším vzděláním (včetně osob bez vzdělání) klesl ve srovnání s rokem 2003 pouze o 2,1 procentního bodu. Nízký rozdíl hodnot ve sledovaném období u této vzdělanostní skupiny je zřejmě do značné míry ovlivněn celkovým nízkým zastoupením této skupiny v mladších věkových skupinách.

Ve vzdělanostní skupině ve věku 20–24 let je ještě více než v předchozích skupinách posíleno zastoupení středního vzdělání s maturitní zkouškou, kdy této úrovně dosáhlo 62 % lidí. Následuje střední vzdělání bez maturity (tedy střední vzdělání a střední vzdělání s výučním listem), které absolvovalo 23,1 % osob. Dosažení pouze základního vzdělání v této věkové skupině bylo vykázáno u 7,8 % obyvatel, bez vzdělání

pak je 0,3 % obyvatel.¹ Terciární úrovně vzdělání v této věkové skupině prozatím dosáhlo 6,8 % osob. Je zřejmé, že podíl osob se středním vzděláním bez maturitní zkoušky (tedy se středním vzděláním a středním vzděláním s výučním listem) je v této věkové skupině výrazně nižší než ve starších věkových skupinách (o 11,2 procentního bodu méně než ve věkové skupině 23–34 let a o 17,2 procentního bodu méně než ve věkové skupině 25–64 let). Nižší podíl osob s dosaženým terciárním vzděláním je ovlivněn tím, že značný podíl mladých lidí této věkové skupiny ještě studuje a terciární úroveň vzdělání nemá ještě ukončenu. Ve statistikách tak figurují jako osoby s dosaženým středním vzděláním s maturitní zkouškou, které je také u této věkové skupiny zastoupeno výrazně více než ve starších věkových skupinách (o 20,3 procentního bodu více než ve věkové skupině 25–34 let a o 26,5 procentního bodu více než ve věku 25–64 let).

Genderové rozdíly v dosažené úrovni vzdělání se vyskytují ve všech sledovaných věkových skupinách, avšak dosahují rozdílné intenzity. **Ve věkové skupině 25–64 let** jsou nejvýraznější rozdíly na úrovni dosaženého středního vzdělání s maturitní zkouškou, kdy ženy výrazně častěji než muži dosahují středního vzdělání s maturitou (41,1 % žen s dosaženým středním vzděláním s maturitou ku 30,1 % mužů s touto úrovní vzdělání). Naopak nejmenší genderové rozdíly jsou na úrovni dosaženého terciárního vzdělání, kde vysokou nebo vyšší odbornou školu absolvovalo 16,2 % mužů a 14,9 % žen. Tyto výsledky doplňují údaje o zastoupení mužů a žen s dosaženým středním vzděláním bez maturity, kdy bez maturity jsou častěji muži než ženy (48,0 % mužů a pouze 32,5 % žen). Ženy se základním a nižším vzděláním (včetně žen bez vzdělání) je výrazně více než mužů (5,7 % mužů oproti 11,5 % žen). V těchto podílech se odráží zejména to, že ve starších populačních ročnících mají ženy výrazně častěji než muži pouze základní vzdělání. **Ve věkové skupině 25–34 let** se již projevuje narůstající vzdělanostní úroveň žen, kdy ženy častěji než muži dosahují středního vzdělání s maturitní zkouškou (44,3 % žen ku 35,3 % mužů) i terciárního vzdělání (22,5 % žen ku 18,1 % mužů). Naopak na úrovni středního vzdělání bez maturitní zkoušky (tedy střední vzdělání a střední vzdělání s výučním listem) muži výrazněji převyšují ženy (41,4 % mužů ku 26,6 % žen). Nejmenší genderový rozdíl je na úrovni základního a nižšího vzdělání, kterého dosáhlo 5,1 % mužů a 6,6 % žen. Celkově tedy 66,8 % žen dosáhlo alespoň maturitního vzdělání, u mužů jde pouze o 53,4 %. **V nejmladší sledované věkové skupině 20–24 let** je vzdělanostní struktura také příznivější pro ženy: muži mají vyšší zastoupení ve vzdělanostních skupinách nižší úrovně, kdy pouze základního a nižšího vzdělání dosáhlo 8,4 % mužů, kdežto žen s touto vzdělanostní úrovní je 7,7 %. Taktéž středního vzdělání bez maturity (tedy středního vzdělání s výučním listem nebo středního vzdělání) jako nejvyššího dosaženého vzdělání dosáhlo 30,5 % mužů, kdežto žen s touto úrovní vzdělání je v této věkové skupině pouze 15,1 %. Naopak střední vzdělání s maturitní zkouškou vykázalo 68,2 % žen a pouze 56,2 % mužů. Terciární úrovně prozatím dosáhlo 4,8 % mužů a 9,0 % žen. Uvedené údaje ukazují, že alespoň maturitní vzdělání má 77,2 % žen, ale pouze 61,0 % mužů v této věkové skupině.

Ve vzdělanostní struktuře obyvatelstva se projevují změny dlouhodobějšího charakteru, které poukazují na postupné zvyšování vzdělanostní úrovně ve všech sledovaných věkových skupinách – nejnižší vzdělání (tedy základní, nižší nebo bez vzdělání) je více vázáno na starší věkové kategorie, a to zejména mezi ženami, kdy v mladších generacích je podíl žen se základním vzděláním již

¹ Vyšší podíl osob s pouze základním vzděláním v této věkové skupině je nejspíše ovlivněn tím, že část lidí ještě nemá ukončené střední vzdělání, případně je ještě ve vzdělávání.

výrazně nižší. Jen zvolna se ve vzdělanostní struktuře projevuje výrazný nárůst absolventů terciárního vzdělání z posledních let. Z genderového pohledu je zřejmé, že zejména v mladších věkových skupinách dosahují ženy vyšší úroveň vzdělání než muži. Nejvýraznější rozdíly mezi muži a ženami jsou u mladých lidí (do 34 let) na střední úrovni vzdělání, kdy ženy častěji než muži dosahují středního vzdělání s maturitní zkouškou. Současně podíl žen alespoň s maturitním vzděláním je mezi mladými lidmi výrazně vyšší než u mužů. Na základě zjištěných skutečností lze usuzovat, že zatímco vzdělanost mužů roste jen velmi zvolna, vzdělanostní úroveň žen stoupá mnohem výrazněji a dorovnává handicap z předchozích let. Podobně na úrovni terciárního vzdělání vidíme, že zastoupení žen zejména v mladších věkových skupinách s tímto dosaženým vzděláním roste rychleji, než je tomu u mužů. Ve věkové skupině 25–34 let dosáhlo terciární úroveň vzdělání 22,5 % žen, mužů pouze 18,1 %. Ve věkové skupině 20–24 let dosáhlo prozatím terciárního vzdělání 9 % žen a 4,8 % mužů. Zde však s rostoucím věkem podíl žen i mužů s dosaženým terciárním vzděláním ještě vzroste, avšak velmi pravděpodobně bude podíl žen vyšší než podíl mužů.

Regionální rozdíly

Mezi jednotlivými regiony jsou z pohledu vzdělanostní struktury značné rozdíly. Zcela specifické je postavení Hl. města Prahy. Z hlediska vzdělanostní struktury lze Prahu považovat za region, jehož situace je velmi specifická. Tato specifčnost je ovlivněna především ekonomickou situací a podobou trhu práce, kdy se vysoká koncentrace pracovních příležitostí pro vysoce kvalifikovanou pracovní sílu odráží též ve vzdělanostní struktuře. Široká nabídka pracovních příležitostí láká vysoce kvalifikované pracovníky i z jiných krajů. V Praze, jakožto hlavním městě, jsou koncentrovány pracovní příležitosti, možnosti uplatnění v centrálních úřadech a bankách, velkých mezinárodních firmách apod. V ostatních krajích se investoři častěji zaměřují na výrobu, a tudíž požadují pracovníky nejčastěji se středním odborným vzděláním. Současně je třeba vzít v úvahu, že Praha je významné centrum vysokoškolského vzdělávání. Mnoho mladých lidí, kteří vystudují vysokou školu v Praze, zde zůstává natrvalo i po absolvování studia, neboť zde nacházejí odpovídající zaměstnání. Důsledkem nastíněné situace je výrazně vyšší zastoupení obyvatel s vyšším vzděláním, kdy alespoň středního vzdělání s maturitní zkouškou dosáhlo v celkové populaci 74,3 % obyvatel Prahy. S tím souvisí i prvenství Prahy ohledně podílu osob s terciárním vzděláním – podíl těch, kteří mají vysokou či vyšší odbornou školu, činí 30,3 %, což je více než dvojnásobek celostátního průměru (celostátní průměr je 15,5 %) a o 11,3 procentního bodu více, než kolik činí podíl obyvatel s terciárním vzděláním v Jihomoravském kraji, kterému patří co do podílu obyvatel s terciárním vzděláním druhé místo. S tím souvisí i to, že v Praze je také ve srovnání s ostatními regiony nejnižší podíl lidí se středním vzděláním bez maturity, a to 21,6 %, a současně jí patří první místo ohledně podílu osob se středním maturitním vzděláním (43,9 %). Podíl osob pouze se základním a nižším vzděláním je nejnižší ze všech regionů (4,2 % oproti republikovému průměru 8,6 %).

Ve věkové skupině 25–64 let se příznivou vzdělanostní strukturou vykazuje kromě již uvedené Prahy také Jihomoravský kraj, kde podíl osob s terciárním vzděláním představuje 19,0 % a kraji tak patří pomyslné druhé místo. Tento fakt zřejmě odráží situaci, že Brno je stejně jako Praha střediskem terciárního vzdělávání, kdy v Brně je obdobně jako v Praze značná koncentrace vyšších odborných a vysokých škol. V ostatních krajích je podíl obyvatel s terciárním vzděláním již nižší a pod úrovní celorepublikového průměru. Třetí místo v podílu osob s terciárním vzděláním tak patří Plzeňskému kraji (14,3 %) a čtvrté místo Zlínskému kraji (14,1 %).

Nejvyšší zastoupení obyvatel s maturitním vzděláním najdeme v Praze (43,9 %), následuje Středočeský (36,9 %), Jihočeský (36,6 %), Plzeňský kraj (36,1 %), kraj Vysočina (35,5 %) a Olomoucký kraj 35,5 %. V ostatních krajích je podíl osob s maturitním vzděláním nižší, než kolik činí celorepublikový průměr (35,5 %).

Na opačném konci vzdělanostního spektra stojí zejména kraj Ústecký a Karlovarský, tedy oblast Severozápadu. V těchto krajích je nejnižší podíl osob s terciárním vzděláním ve všech krajích (v Karlovarském kraji 9,5 %, v Ústeckém kraji 8,0 %) a současně jde o regiony s nejvyšším podílem osob pouze se základním a nižším vzděláním, který v Ústeckém kraji činí 15,4 % obyvatel a v Karlovarském kraji 16,0 %. Osob se základním vzděláním je tak v těchto regionech zhruba čtyřikrát více, než je tomu v Praze. Více než 10 % činí podíl obyvatel pouze se základním nebo nižším vzděláním ještě v Libereckém (10,7 %) a Moravskoslezském kraji (10,1 %). V ostatních regionech nepřekročil podíl lidí se základním nebo nižším vzděláním desetiprocentní hranici.

Rozdíly mezi jednotlivými kraji ve vzdělanostní struktuře ve věkové skupině 25–64 let znázorňuje graf A2G1 – Podíly osob alespoň se středním vzděláním s maturitní zkouškou a terciárním vzděláním. Z grafu je zcela zřetelné, jaké rozdíly mezi regiony panují. Zhruba polovina lidí v České republice má alespoň střední vzdělání s maturitou. Z tohoto průměru se značně vymyká Praha, kde alespoň střední vzdělání s maturitou má 74,3 %. S výrazným odstupem následuje Jihomoravský kraj, kde alespoň maturitní vzdělání má 53,6 % obyvatel. Na druhé straně pomyslného kontinua stojí Ústecký, Karlovarský a Liberecký kraj, kde podíl lidí alespoň s maturitním vzděláním nedosahuje ani 45 %. Nejnižší zastoupení osob s terciárním vzděláním mají kraje Ústecký a Karlovarský, kde podíl osob s touto úrovní vzdělání nedosahuje ani 10 %. Naopak v Praze má vysokou nebo vyšší odbornou školu zhruba každý čtvrtý obyvatel, v Jihomoravském kraji cca každý sedmý.

Také v obou mladších sledovaných věkových skupinách (25–34 let a 20–24 let) platí, že ve srovnání se vzdělanostní strukturou osob ve věku 25–64 let je zastoupení osob s nejnižším, tj. základním a nižším vzděláním, nižší a současně je v mladších věkových skupinách vyšší podíl osob alespoň se středním maturitním vzděláním. I v těchto věkových skupinách je Praha specifickým regionem, kde nalezneme obdobné tendence jako u populace 25–64leté. Podíl mladých lidí pouze se základním a nižším vzděláním činí ve věkové skupině 25–34 let jen 2,8 %, v populaci 20–24 let pak 5,6 %. Vyšší podíl osob pouze se základním vzděláním ve věkové skupině 20–24 let lze vysvětlit ještě neukončeným středním vzděláním u části této věkové skupiny. Naopak nejméně střední vzdělání s maturitní zkouškou má ve věku 25–34 let v Praze 77,7 % osob, ve věku 20–24 let pak jde o 84,8 % osob příslušného věku. Stejně jako u celkové populace patří Praze první místo v zastoupení osob se středním vzděláním s maturitní zkouškou i v těchto mladších věkových skupinách: ve věku 25–34 let jde o 44,1 % oproti republikovému průměru 39,7 %, ve věku 20–24 let o 76,5 % oproti republikovému průměru 62 %.

Jihomoravský kraj je dalším krajem s poměrně příznivou vzdělanostní strukturou mladých lidí: ve věku 25–34 let zde nalezneme vyšší podíl osob s terciárním vzděláním (25,4 %), než je celorepublikový průměr, a naopak méně těch, kdo mají pouze základní vzdělání (5,1 %, celorepublikový průměr činí 5,6 %). Pokud jde o věkovou skupinu 20–24 let, patří Jihomoravskému kraji třetí místo v počtu mladých lidí s ukončeným středním vzděláním s maturitní zkouškou (65,2 %). Také v rámci podílu osob se základním a nižším vzděláním patří Jihomoravský kraj k těm, jejichž situace je lepší než celorepublikový průměr. Podíl osob se základním a nižším vzděláním činí v Jihomoravském kraji 5,5 %, přičemž celorepublikový průměr je 8,1 %. I zde se potvrzuje vliv sídla vysokých škol na vzdělanostní úroveň obyvatelstva.

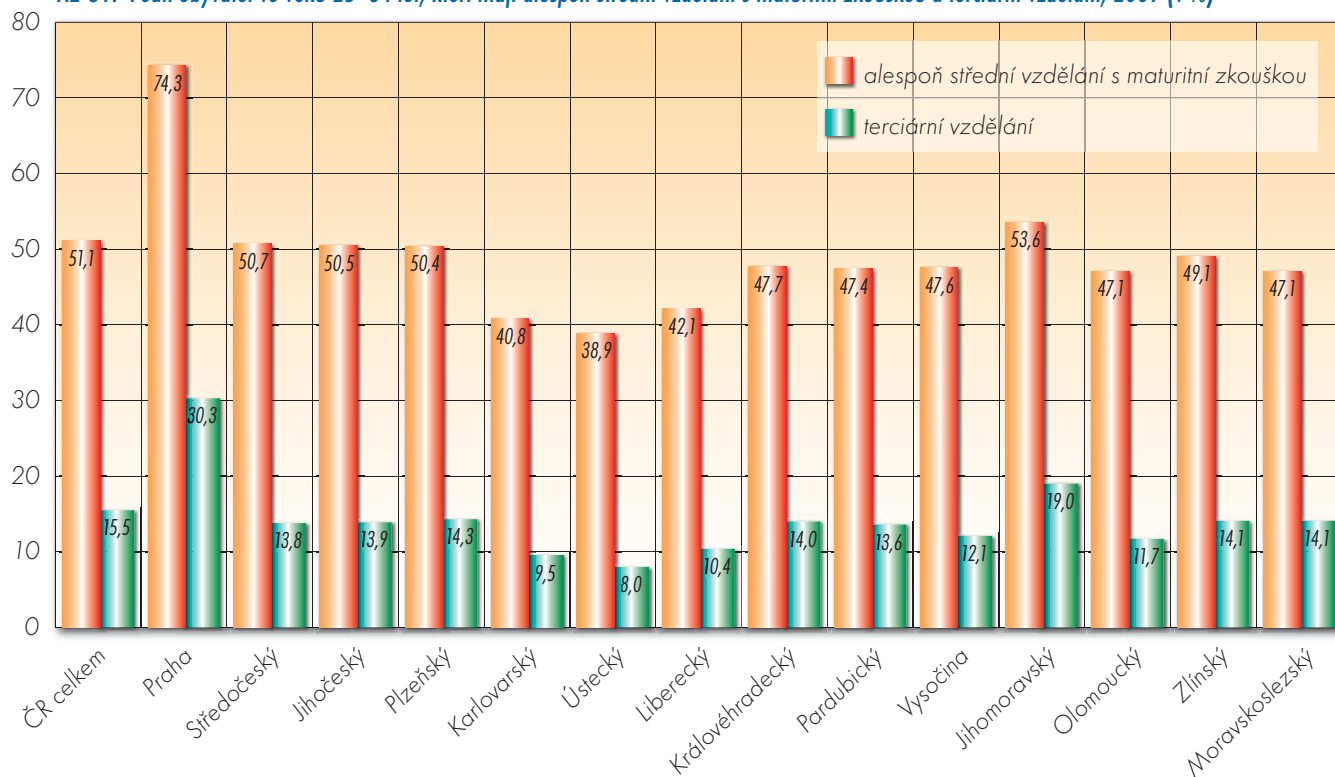
Jak vyplývá z výše uvedeného, **podíl obyvatel ve věku 25–34 let, kteří mají terciární vzdělání**, je nejvyšší v Praze (33,6 %), Jihomoravském (25,4 %) a Královéhradeckém kraji (22,8 %). Nejméně lidí, kteří úspěšně absolvovali terciární vzdělání v této věkové skupině, žije v Karlovarském (9,1 %) a Ústeckém kraji (8,2 %). **Ve věkové skupině 20–24 let** žije nejvíce lidí s **dokončeným terciárním vzděláním** v Pardubickém (10,9 %), Zlínském (9,7 %) a Královéhradeckém kraji (8,9 %). Nejméně absolventů terciárního vzdělání v této věkové skupině najdeme v Ústeckém (4,0 %) a Karlovarském kraji (4,4 %). Musíme zde však zdůraznit, že na úrovni terciárního vzdělávání v této věkové skupině značná část osob nemá ukončené vzdělávání a stále ještě studuje. Tyto údaje tak spíše vypovídají o pracovní (studijní) morálce mladých lidí v kraji, tedy o jejich ukázněnosti při studiu.

Střední vzdělání s maturitní zkouškou je nejčastěji se vyskytujícím vzděláním jak **ve věkové skupině 25–34 let, tak ve věkové skupině 20–24 let**. Nejvyšší podíl takto vzdělaných lidí ze všech krajů najdeme v Praze (44,1 %), v kraji Vysočina (43,5 %) a v Plzeňském kraji (41,9 %). Naopak nejnižší podíl takto vzdělaných mladých lidí žije v Královéhradeckém (34,4 %), Karlovarském (35,7 %) a Jihomoravském kraji (36,0 %). **Ve věkové skupině 20–24 let** je největší podíl mladých lidí s ukončeným vzděláním s maturitní zkouškou v Praze (76,5 %), v kraji Vysočina (66,7 %) a Jihomoravském kraji (65,2 %). Naopak nejméně jich je evidováno v Karlovarském (47,9 %) a Libereckém kraji (48,9 %). V ostatních krajích překročil podíl osob se středním vzděláním s maturitní zkouškou v této věkové skupině 50 %.

Ve věkové skupině 25–34 let je největší podíl **mladých obyvatel se středním vzděláním bez maturity** (tedy se středním vzděláním a středním vzděláním s výučním listem) v Libereckém (42,7 %), Karlovarském (38,8 %), Ústeckém (38,8 %) a Královéhradeckém kraji (38,6 %). Nejnižší podíl mladých lidí této věkové skupiny s tímto typem vzdělání nalezneme v Praze (19,4 %), s výrazným odstupem následují kraje Jihomoravský (33,5 %), Jihočeský (33,5 %) a Plzeňský (33,9 %). Ve věkové skupině 20–24 let je nejvíce lidí s tímto typem vzdělání jako nejvyšším ukončeným možné najít v Libereckém (36,2 %), Pardubickém (28,9 %), Karlovarském (27,9 %) a Ústeckém kraji (27,9 %). Obdobně jako u starších věkových skupin je nejméně lidí s tímto vzděláním v Praze (9,6 %), s odstupem následují kraje Zlínský (20,0 %) a Jihomoravský (21,8 %).

Jak jsme uvedli již v počátku kapitoly, v mladších věkových skupinách je nízké zastoupení **osob se základním a nižším vzděláním**. Velmi nízké zastoupení lidí s takto nízkým vzděláním najdeme – **ve věku 25–34 let** – v Praze (2,8 %), v Pardubickém kraji (3,4 %), kraji Vysočina (3,8 %) a Královéhradeckém kraji (4,0 %). Naopak nejvyšších hodnot dosáhly kraje Karlovarský (16,4 %) a Ústecký (14,3 %). **U věkové skupiny 20–24 let** byly nejnižší hodnoty této vzdělanostní kategorie zjištěny v Královéhradeckém kraji (4,0 %) a v kraji Vysočina (4,2 %). Naopak nejvyšších hodnot dosáhly kraje Karlovarský (19,1 %), Ústecký (14,0 %), Plzeňský (10,2 %) a Liberecký (10,1 %). V ostatních krajích nepřesáhl tento podíl desetiprocentní hranici.

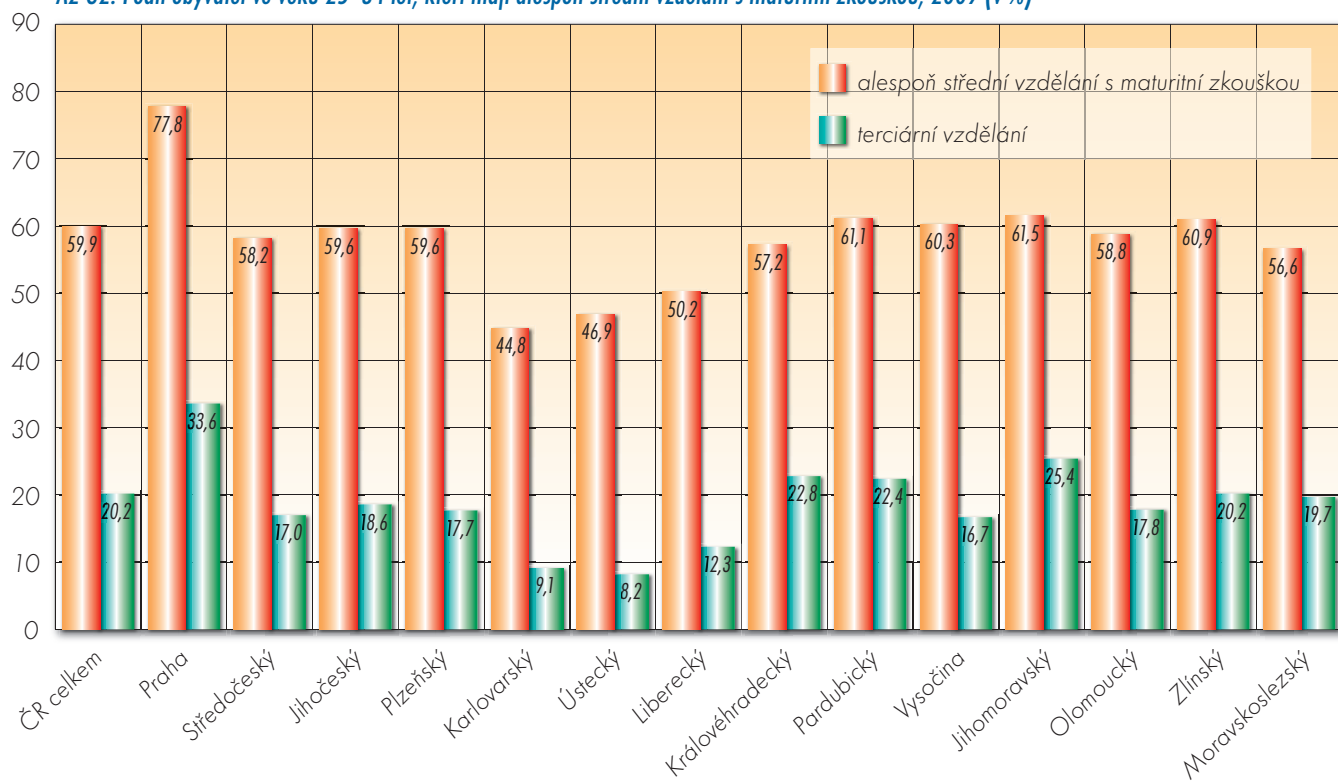
A2 G1: Podíl obyvatel ve věku 25–64 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou a terciární vzdělání, 2009 (v %)

Poznámka: Alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou = střední vzdělání s maturitní zkouškou + terciární vzdělání.

A2 T1: Struktura populace ve věku 25–64 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání, 2009 (v %)

Území		bez vzdělání		základní		střední bez maturity		střední s maturitou		terciární		celkem
ČR celkem		0,2		8,4		40,3		35,5		15,5		100,0
CZ01	Praha	0,1		4,1		21,6		43,9		30,3		100,0
CZ010	Hlavní město Praha	0,1	(13.)	4,1	(14.)	21,6	(14.)	43,9	(1.)	30,3	(1.)	100,0
CZ02	Střední Čechy	0,1		7,7		41,5		36,9		13,8		100,0
CZ020	Středočeský kraj	0,1	(14.)	7,7	(8.)	41,5	(10.)	36,9	(2.)	13,8	(8.)	100,0
CZ03	Jihozápad	0,2		8,4		41,0		36,4		14,1		100,0
CZ031	Jihočeský kraj	0,1	(9.)	8,0	(7.)	41,4	(11.)	36,6	(3.)	13,9	(7.)	100,0
CZ032	Plzeňský kraj	0,3	(4.)	8,9	(5.)	40,5	(12.)	36,1	(4.)	14,3	(3.)	100,0
CZ04	Severozápad	0,3		15,3		45,0		31,0		8,4		100,0
CZ041	Karlovarský kraj	0,2	(5.)	15,8	(1.)	43,1	(8.)	31,3	(13.)	9,5	(13.)	100,0
CZ042	Ústecký kraj	0,3	(2.)	15,1	(2.)	45,7	(3.)	30,9	(14.)	8,0	(14.)	100,0
CZ05	Severovýchod	0,3		8,3		45,5		33,1		12,8		100,0
CZ051	Liberecký kraj	0,3	(3.)	10,4	(3.)	47,3	(1.)	31,7	(12.)	10,4	(12.)	100,0
CZ052	Královéhradecký kraj	0,4	(1.)	7,6	(10.)	44,3	(6.)	33,7	(10.)	14,0	(6.)	100,0
CZ053	Pardubický kraj	0,1	(8.)	7,3	(12.)	45,2	(4.)	33,7	(9.)	13,6	(9.)	100,0
CZ06	Jihovýchod	0,2		7,1		40,9		34,9		16,9		100,0
CZ063	Vysočina	0,2	(6.)	6,0	(13.)	46,2	(2.)	35,5	(5.)	12,1	(10.)	100,0
CZ064	Jihomoravský kraj	0,2	(7.)	7,6	(9.)	38,6	(13.)	34,6	(8.)	19,0	(2.)	100,0
CZ07	Střední Morava	0,1		7,7		44,1		35,2		12,8		100,0
CZ071	Olomoucký kraj	0,1	(11.)	8,0	(6.)	44,7	(5.)	35,5	(6.)	11,7	(11.)	100,0
CZ072	Zlínský kraj	0,1	(12.)	7,4	(11.)	43,5	(7.)	35,0	(7.)	14,1	(4.)	100,0
CZ08	Moravskoslezsko	0,1		10,0		42,8		33,0		14,1		100,0
CZ080	Moravskoslezský kraj	0,1	(10.)	10,0	(4.)	42,8	(9.)	33,0	(11.)	14,1	(5.)	100,0

A2 G2: Podíl obyvatel ve věku 25–34 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)

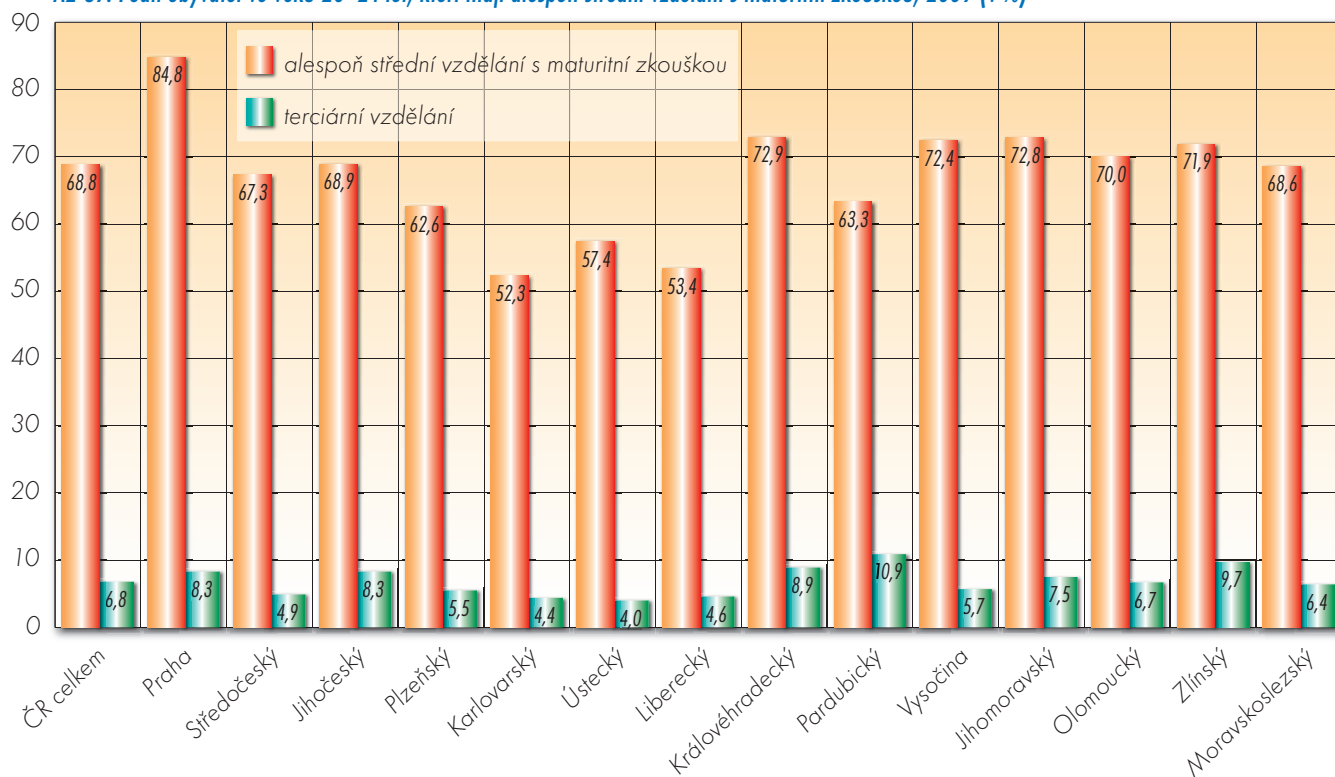
Poznámka: Alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou = střední vzdělání s maturitní zkouškou + terciární vzdělání.

A2 T2: Struktura populace ve věku 25–34 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání, 2009 (v %)

Území		bez vzdělání		základní		střední bez maturity		střední s maturitou		terciární		celkem
ČR celkem		0,2		5,6		34,3		39,7		20,2		100,0
CZ01	Praha	–		2,8		19,4		44,1		33,6		100,0
CZ010	Hlavní město Praha	–	–	2,8	(14.)	19,4	(14.)	44,1	(1.)	33,6	(1.)	100,0
CZ02	Střední Čechy	0,1		5,0		36,7		41,2		17,0		100,0
CZ020	Středočeský kraj	0,1	(11.)	5,0	(7.)	36,7	(7.)	41,2	(4.)	17,0	(10.)	100,0
CZ03	Jihozápad	0,5		6,2		33,7		41,4		18,2		100,0
CZ031	Jihočeský kraj	0,4	(4.)	6,6	(4.)	33,5	(12.)	40,9	(6.)	18,6	(7.)	100,0
CZ032	Plzeňský kraj	0,6	(2.)	5,9	(5.)	33,9	(11.)	41,9	(3.)	17,7	(9.)	100,0
CZ04	Severozápad	0,5		14,3		38,8		37,9		8,4		100,0
CZ041	Karlovarský kraj	0,3	(6.)	16,1	(1.)	38,8	(2.)	35,7	(13.)	9,1	(13.)	100,0
CZ042	Ústecký kraj	0,6	(3.)	13,7	(2.)	38,8	(3.)	38,7	(8.)	8,2	(14.)	100,0
CZ05	Severovýchod	0,4		4,3		38,8		36,9		19,6		100,0
CZ051	Liberecký kraj	0,3	(8.)	6,9	(3.)	42,7	(1.)	37,8	(10.)	12,3	(12.)	100,0
CZ052	Královéhradecký kraj	0,9	(1.)	3,1	(13.)	38,6	(4.)	34,4	(14.)	22,8	(3.)	100,0
CZ053	Pardubický kraj	0,1	(9.)	3,3	(12.)	35,5	(10.)	38,6	(9.)	22,4	(4.)	100,0
CZ06	Jihovýchod	0,3		4,4		34,2		38,3		22,8		100,0
CZ063	Vysočina	0,3	(7.)	3,5	(10.)	36,0	(8.)	43,5	(2.)	16,7	(11.)	100,0
CZ064	Jihomoravský kraj	0,3	(5.)	4,8	(8.)	33,5	(13.)	36,0	(12.)	25,4	(2.)	100,0
CZ07	Střední Morava	0,1		3,7		36,5		40,9		18,9		100,0
CZ071	Olomoucký kraj	0,1	(10.)	3,8	(9.)	37,2	(6.)	41,0	(5.)	17,8	(8.)	100,0
CZ072	Zlínský kraj	–	–	3,5	(11.)	35,7	(9.)	40,7	(7.)	20,2	(5.)	100,0
CZ08	Moravskoslezsko	0,1		5,4		37,8		37,0		19,7		100,0
CZ080	Moravskoslezský kraj	0,1	(12.)	5,4	(6.)	37,8	(5.)	37,0	(11.)	19,7	(6.)	100,0

A2 G7: Podíl obyvatel ve věku 20–24 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)

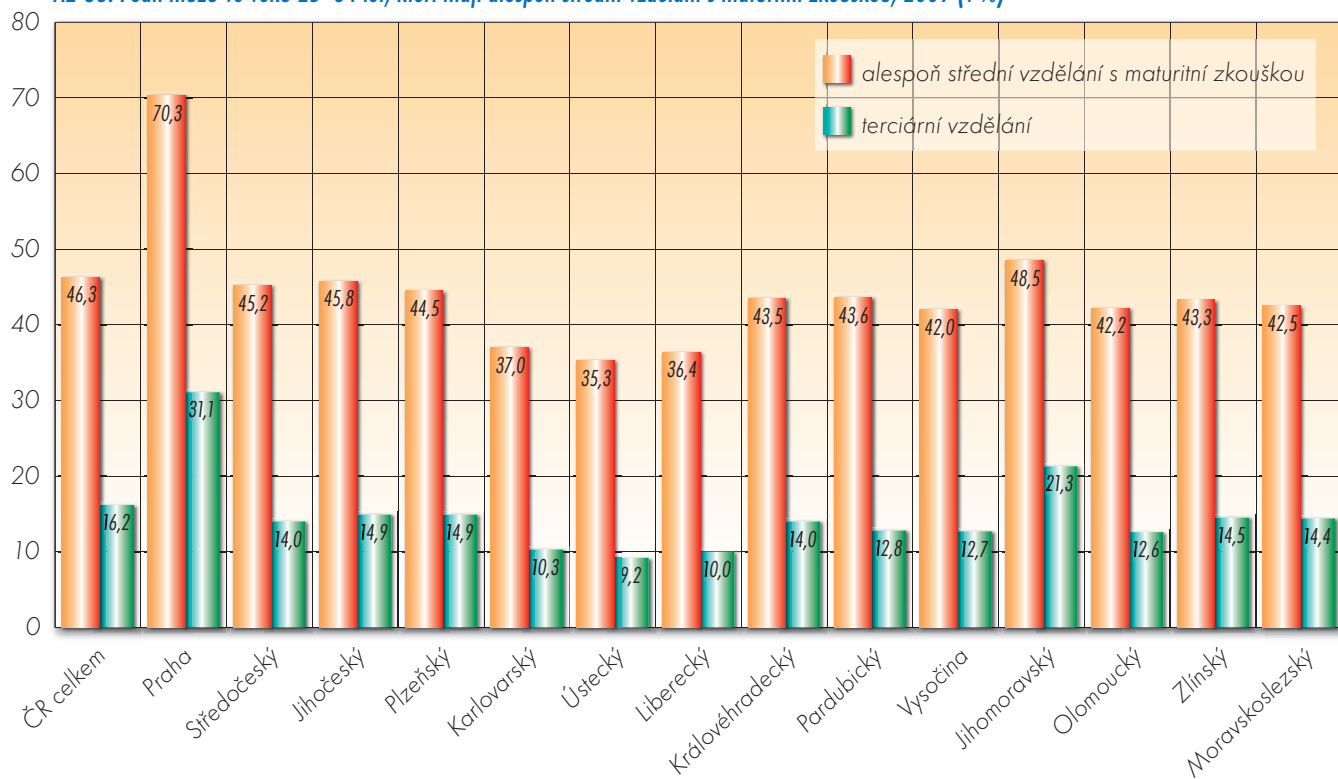
Poznámka: Alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou = střední vzdělání s maturitní zkouškou + terciární vzdělání.

A2 T7: Struktura populace ve věku 20–24 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání, 2009 (v %)

Území		bez vzdělání		základní		střední bez maturity		střední s maturitou		terciární		celkem
ČR celkem		0,30		7,8		23,1		62,0		6,8		100,0
CZ01	Praha	0,54		5,1		9,6		76,5		8,3		100,0
CZ010	Hlavní město Praha	0,54	(3.)	5,1	(11.)	9,6	(14.)	76,5	(1.)	8,3	(5.)	100,0
CZ02	Střední Čechy	0,50		9,2		23,0		62,4		4,9		100,0
CZ020	Středočeský kraj	0,50	(4.)	9,2	(5.)	23,0	(10.)	62,4	(6.)	4,9	(11.)	100,0
CZ03	Jihozápad	0,16		8,1		25,8		58,9		7,0		100,0
CZ031	Jihočeský kraj	0,07	(8.)	6,2	(9.)	24,9	(7.)	60,6	(9.)	8,3	(4.)	100,0
CZ032	Plzeňský kraj	0,26	(7.)	10,2	(3.)	26,9	(5.)	57,1	(10.)	5,5	(10.)	100,0
CZ04	Severozápad	0,69		15,4		27,9		51,9		4,1		100,0
CZ041	Karlovarský kraj	0,60	(2.)	19,1	(1.)	27,9	(3.)	47,9	(14.)	4,4	(13.)	100,0
CZ042	Ústecký kraj	0,72	(1.)	14,0	(2.)	27,9	(4.)	53,4	(11.)	4,0	(14.)	100,0
CZ05	Severovýchod	–		7,1		28,9		55,5		8,3		100,0
CZ051	Liberecký kraj	–	x	10,1	(4.)	36,2	(1.)	48,9	(13.)	4,6	(12.)	100,0
CZ052	Královéhradecký kraj	–	x	4,0	(14.)	23,0	(11.)	64,0	(4.)	8,9	(3.)	100,0
CZ053	Pardubický kraj	–	x	7,8	(6.)	28,9	(2.)	52,4	(12.)	10,9	(1.)	100,0
CZ06	Jihovýchod	0,04		5,0		22,3		65,7		7,0		100,0
CZ063	Vysočina	–	x	4,2	(13.)	23,4	(8.)	66,7	(2.)	5,7	(9.)	100,0
CZ064	Jihomoravský kraj	0,06	(9.)	5,4	(10.)	21,8	(12.)	65,2	(3.)	7,5	(6.)	100,0
CZ07	Střední Morava	0,20		6,1		22,8		62,7		8,2		100,0
CZ071	Olomoucký kraj	–	x	4,6	(12.)	25,5	(6.)	63,2	(5.)	6,7	(7.)	100,0
CZ072	Zlínský kraj	0,41	(6.)	7,7	(7.)	20,0	(13.)	62,2	(8.)	9,7	(2.)	100,0
CZ08	Moravskoslezsko	0,43		7,7		23,3		62,2		6,4		100,0
CZ080	Moravskoslezský kraj	0,43	(5.)	7,7	(8.)	23,3	(9.)	62,2	(7.)	6,4	(8.)	100,0

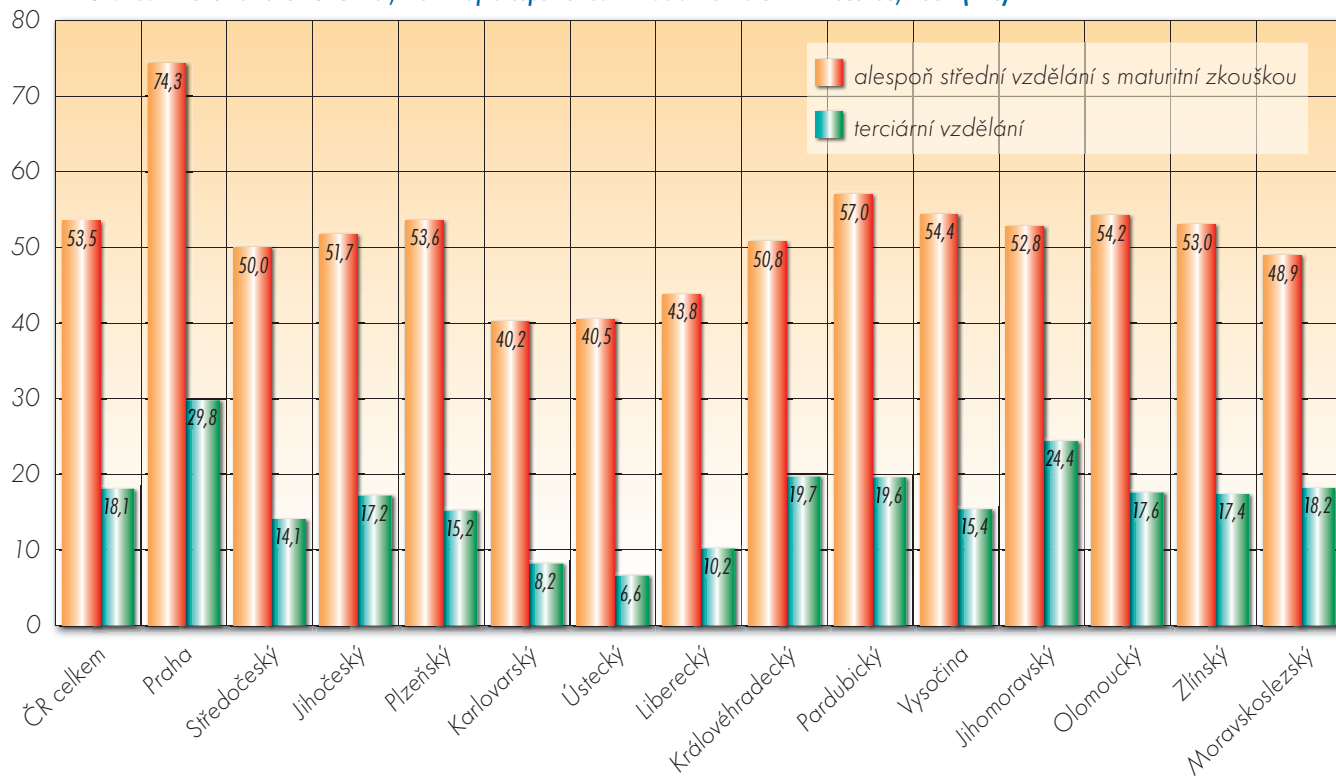
A2 G3: Podíl mužů ve věku 25–64 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)

Poznámka: Alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou = střední vzdělání s maturitní zkouškou + terciární vzdělání.

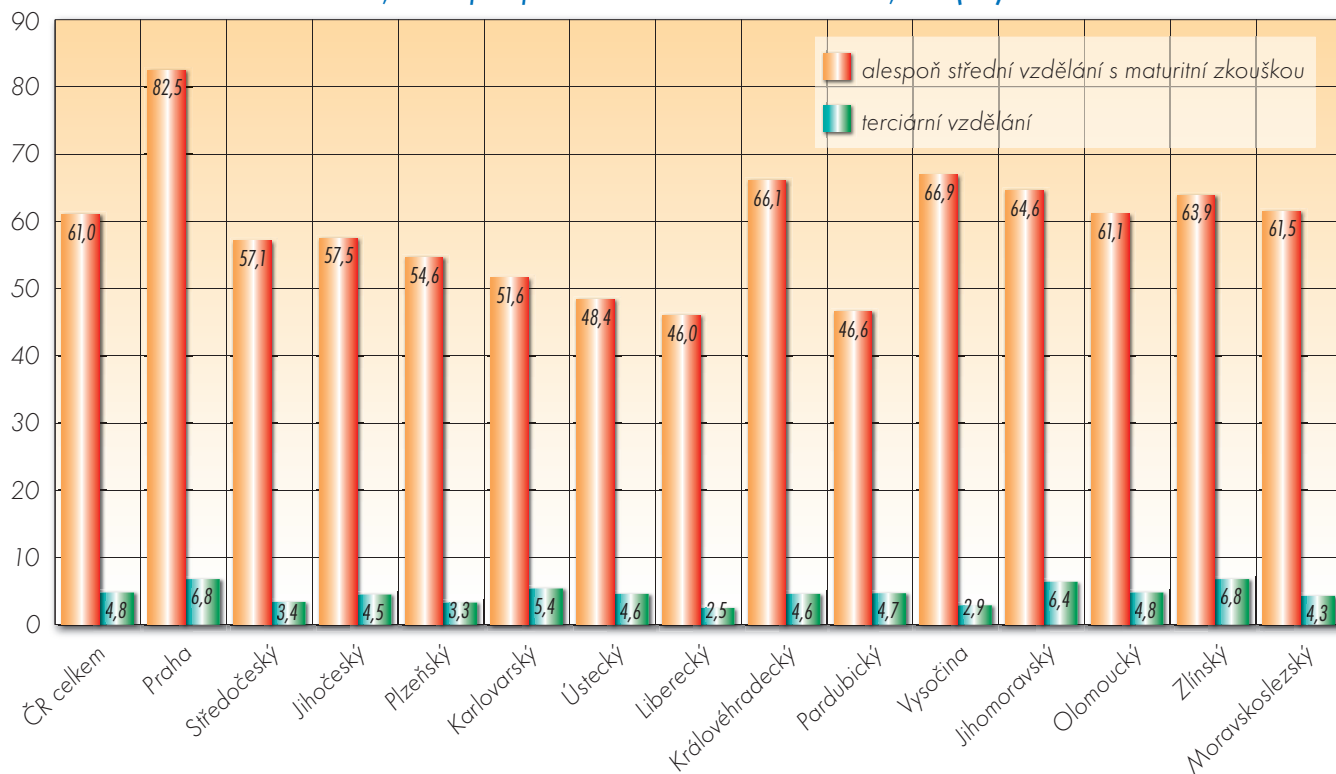

A2 G4: Podíl mužů ve věku 25–34 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)

Poznámka: Alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou = střední vzdělání s maturitní zkouškou + terciární vzdělání.

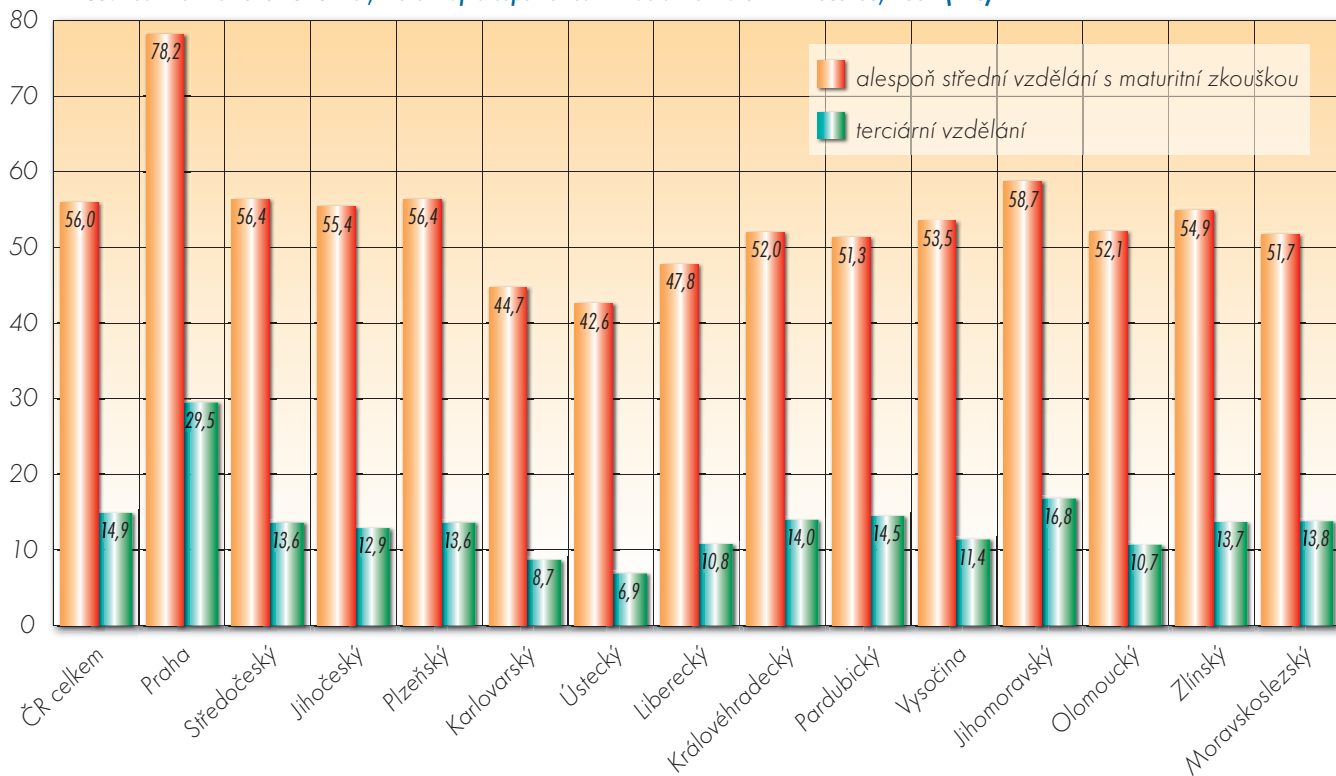
A2 G8: Podíl mužů ve věku 20–24 let, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)

Poznámka: Alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou = střední vzdělání s maturitní zkouškou + terciární vzdělání.

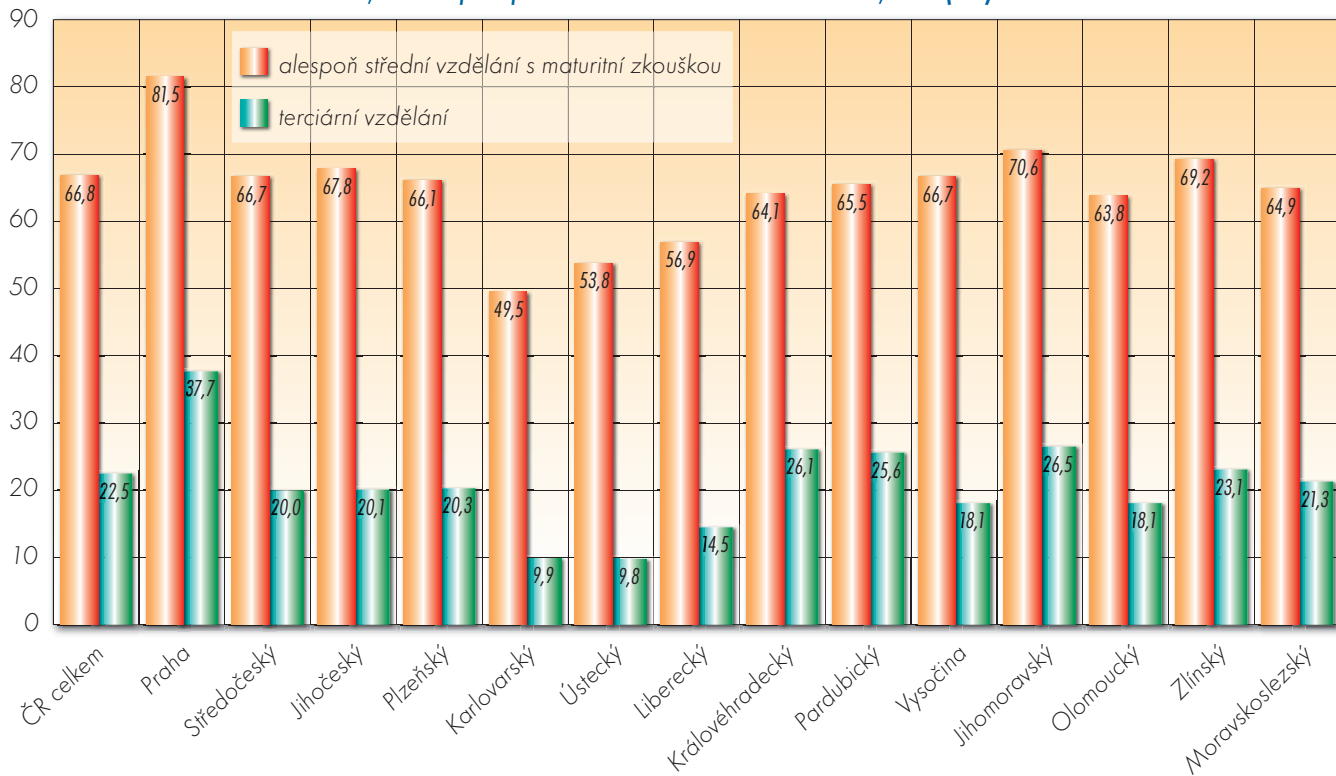

A2 G5: Podíl žen ve věku 25–64 let, které mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)

Poznámka: Alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou = střední vzdělání s maturitní zkouškou + terciární vzdělání.

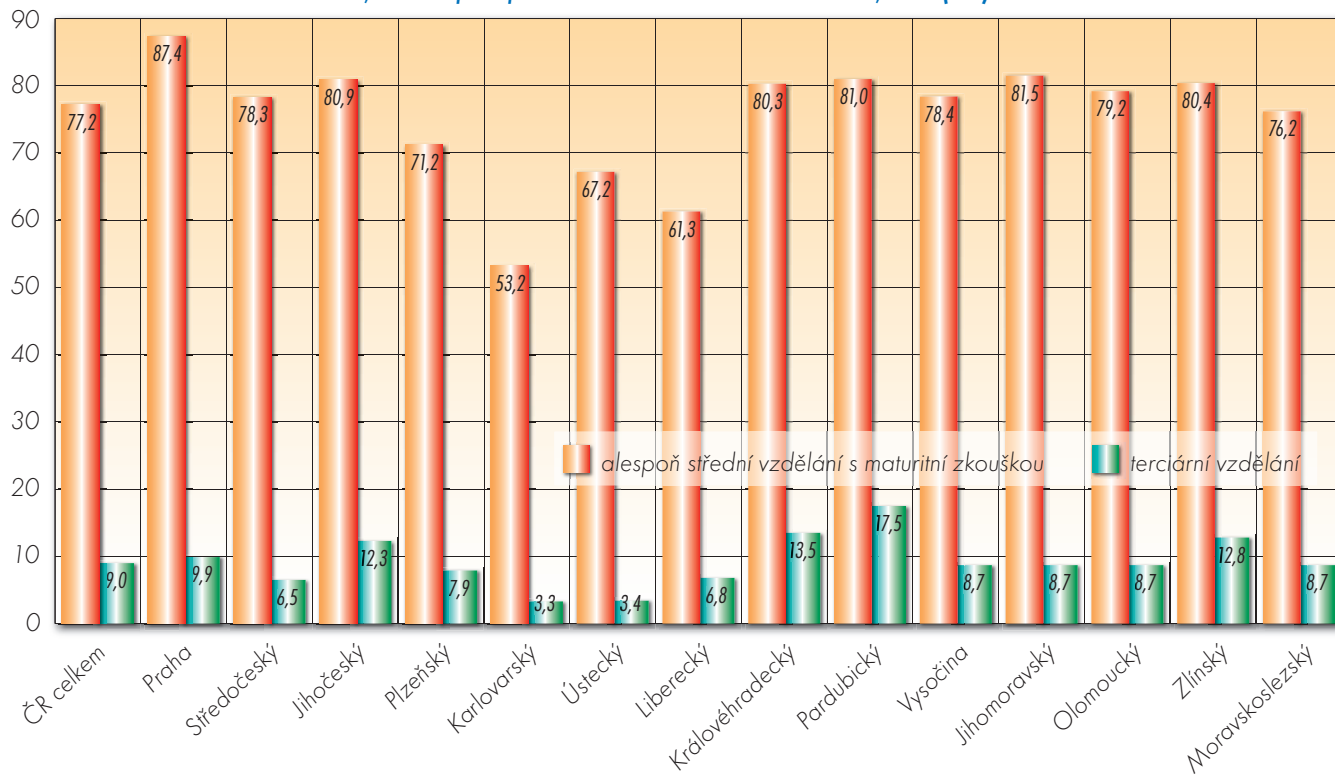
A2 G6: Podíl žen ve věku 25–34 let, které mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)

Poznámka: Alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou = střední vzdělání s maturitní zkouškou + terciární vzdělání.

A2 G9: Podíl žen ve věku 20–24 let, které mají alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)

Poznámka: Alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou = střední vzdělání s maturitní zkouškou + terciární vzdělání.

KAPITOLA

**FINANČNÍ ZDROJE
VLOŽENÉ DO VZDĚLÁVÁNÍ**

Vzdělání obyvatel je klíčovým faktorem prosperující ekonomiky. Z tohoto důvodu se také stává v řadě zemí prioritou vlád a plynou do něj nemalé finanční prostředky. V České republice bylo v roce 2009, navzdory ekonomické krizi, investováno do počátečního vzdělávání více finančních prostředků než v předchozích letech. Přestože jsou finanční prostředky pro řádné fungování vzdělávacího systému nezbytné, nemáme dostatečné statistické informace o všech finančních prostředcích, které do vzdělávání plynou. Naprosto postrádáme údaje o objemu prostředků, které jsou na vzdělávání vynakládány ze soukromých zdrojů, a to nejen z domácností, ale též z podniků či od jednotlivců např. formou sponzorského daru. Pro potřeby této publikace pracujeme jen s veřejnými výdaji, které spadají pod kapitolu 700-Obce a DSO, KÚ a kapitolu 333-MŠMT, z které je většina finančních prostředků pro regionální školství zaslána transferovou platbou právě do kapitoly 700.

Systém financování regionálního školství se posledních několik let výrazněji nemění. Je postaven na kombinaci normativního a programového financování. Z rozpočtu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy jsou poskytovány transferem prostředky na přímé náklady² škol a školských zařízení zřizovaných obcemi a krajskými úřady. Provozní výdaje škol zřizovaných obcemi, svazky obcí nebo kraji jsou zabezpečovány z rozpočtů krajů a obcí. Finanční tok dotací určených pro soukromé školy a školská zařízení je obdobný, objem finančních prostředků se však liší. Odbory školství krajských úřadů a Magistrátu hlavního města Prahy následně finanční prostředky rozdělí jednotlivým školám či zařízením. Neinvestiční dotace církevním školám a školským zařízením a školám a zařízením zřizovaným přímo MŠMT jsou účelově poskytovány přímo z rozpočtu Ministerstva školství. Údaje o finančních prostředcích pro církevní školy a školská zařízení a školy a školská zařízení zřizované MŠMT nejsou v této ročence uvedeny.

U škol, které nabízejí své služby napříč vzdělávacími úrovněmi nebo je jejich součástí školské zařízení, je velmi obtížné rozdělit výdaje na jednotlivé paragrafy rozpočtové skladby. Zejména v minulosti tak docházelo k nepřesnostem a komplikacím při sledování výdajů na jednotlivé druhy a typy škol. Situaci rovněž komplikuje fakt, že rozpočtová skladba používaná ke sledování výdajů koresponduje se statistickým zjišťováním výkonů ukotveným ve školském zákoně jen částečně. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem doporučujeme pracovat s údaji týkajícími se financování škol jako s údaji orientačními.

Ve vykazování ekonomických údajů na některých školách stále ještě dochází k nepřesnému oddělování dat za některé vyšší odborné školy, kdy jsou výdaje na tyto školy započteny do výdajů středních škol, s nimiž jsou zřízeny v rámci jednoho právního subjektu. Z tohoto důvodu uvádíme v tabulkách vypočtených z výdajů kapitoly 700 údaje za vyšší odborné školy v souhrnu se středními školami.

Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta jsou, stejně jako v letech předešlých, počítány z výdajů kapitoly 700-Obce a DSO, Krajské úřady, ve kterých jsou zahrnuty i transfery přicházející z rozpočtu MŠMT, kterými je regionální školství spadající do kompetence územně samosprávných celků (dále jen ÚSC) a soukromé školství ze strany MŠMT financováno. Od roku 2007 včetně je pro výpočet jednotkových výdajů používána shodná metodika, kterou používá MŠMT při analýze jed-

notkových výdajů.³ Jednotkové výdaje na žáka jsou spočteny jednak z celkových výdajů kapitoly 700-Obce a DSO, Krajské úřady,⁴ jednak z rozpočtovaných přímých výdajů pro krajské a obecní školství.

B 1 Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta

Ukazatel udává jednotkovou finanční náročnost vzdělávacího systému, resp. dané vzdělávací úrovně. Na rozdíl od celkového objemu finančních prostředků částečně eliminuje vliv počtu vzdělávacích žáků.

Objem finančních prostředků, které se z veřejných rozpočtů vynakládají na jednoho žáka, svým způsobem charakterizuje finanční náročnost vzdělávacího procesu, prioritu, kterou země či daný region přikládá vzdělávání. Pro analýzu rozdílů ve výši objemu finančních prostředků na žáka na jednotlivých vzdělávacích úrovních a v regionech je nutné znát nejen mechanismus způsobu financování škol, ale i institucionální a oborovou skladbu škol v jednotlivých regionech a velikostní strukturu škol, protože na těchto faktorech je hodnota ukazatele závislá. Preference a podpora oborové skladby se může v kraji v čase měnit. Vzdělávání a objem finančních prostředků tedy vždy souvisí i s ekonomickou situací regionu, mírou nezaměstnanosti, požadavky trhu práce.

Případné odchylky od celkového trendu u jednotlivých krajů vycházejí ze specifík daného regionu, kdy vzdělávací systém musí na tuto specifickou reagovat. **Míra odchylky udává cenu, kterou kraj za svá specifika platí, případně zisk, který mu z jeho specifík plyne a který pak může využít pro posílení jiných oblastí vzdělávání.** V případě snah o úpravy či hodnocení vzdělávacích systémů v jednotlivých krajích pak lze na finanční náročnost jednotlivých vzdělávacích segmentů systému pohlížet jako na jednu z výchozích informací, je však nutné zároveň vzít v úvahu i další specifika vzdělávací soustavy kraje.

Charakteristika ukazatele

Veřejné výdaje na jedno dítě/žáka/studenta vyjadřují vztah mezi celkovými veřejnými výdaji na vzdělávání a počty dětí/žáků/studentů. Projevují se zde však i další faktory jako vliv velikosti školy, poměr mezi počtem žáků a počtem pedagogů, zastoupení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, velikost tříd a provozní náročnost školy. Počty dětí/žáků/studentů, především v mateřských, základních a částečně i středních školách, jsou dány zejména velikostí populace odpovídajícího věku. **Vliv má samozřejmě i spádovost dané školy, která vždy nemusí být shodná s regionem, ve kterém se škola nachází.** Dalším faktorem, především na středoškolské a vyšších úrovních, je oborová a institucionální nabídka škol v regionu. Nezanedbatelným faktorem ovlivňujícím jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta je i skladba žáků či studentů z pohledu formy vzdělávání (denní forma vzdělávání versus ostatní formy vzdělávání).

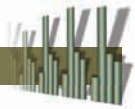
Ukazatel popisuje finanční náročnost vzdělávání jednoho dítěte/žáka/studenta mateřské, základní a střední školy (včetně vyšší odborné školy), konzervatoře a školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (agregace napříč všemi úrovněmi vzdělávání). Výše výdajů na jedno dítě/žáka/studenta je díky normativní metodě financování velmi závislá na výši republikového normativu na žáka, který je stanoven pro danou věkovou kategorii,⁵ a zejména pak na výši krajského

² Finanční prostředky na platy a náhrady platů, popřípadě mzdy a náhrady mezd, na odměny za pracovní pohotovost, odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a odstupné, na náklady na zvláštním způsobem stanovené odvozy do sociálních a zdravotních fondů a ostatní náklady vyplývající z pracovněprávních vztahů, na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí zdravotně postižených, na výdaje na učební pomůcky a dále na výdaje na učebnice a školní potřeby, pokud se žákům poskytují bezplatně, a rovněž výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků a služby, které souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání.

³ Vyhodnocení podrobných rozpočtů neinvestičních výdajů státního rozpočtu pro krajské a obecní školství za rok 200x zpracovaných krajskými úřady.

⁴ Jednalo se o skutečnost k 31. 12. 2009.

⁵ Jedná se o teoretické věkové kategorie odpovídající jednotlivým úrovním vzdělávání.

normativu. Tento normativ je tvořen základní částkou a případným příplatkem na vzdělávání dětí/žáků a studentů se zdravotním postižením a s tím související služby, dále na vzdělávání dětí a žáků ve škole nebo třídě s vyučovacím jazykem národnostní menšiny, na vzdělávání dětí a žáků umístěných ve zdravotnickém zařízení, kteří se vzdělávají ve škole při tomto zařízení atd. Blíže jsou příplatky k normativu definovány v § 3 vyhlášky č. 492/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů (vyhláška o krajských normativních). U jednotlivých škol však mohou vzhledem k oborové a institucionální skladbě nastat poměrně velké rozdíly ve výši výdajů na žáka, které škola z rozpočtu obdrží.

Ukazatel porovnává celkovou výši neinvestičních výdajů (včetně transferů MŠMT) vynaložených z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; KÚ na mateřské, základní, střední školy (včetně vyšších odborných škol), konzervatoře a školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami s přepočtenými počty dětí/žáků/studentů. Ukazatel je rovněž vypočten na základě rozpisu prostředků státního rozpočtu na rok 2009 pro krajské a obecní školství zpracovaného jednotlivými krajskými úřady. Metodika výpočtu je v případě obou zdrojových dat shodná.

Metodika výpočtu

$$\frac{V_i}{Z_i}$$

V – neinvestiční (běžné) výdaje z rozpočtu kapitoly 700-Obce, DSO; KÚ; včetně transferů MŠMT na jednotlivé druhy a typy škol (v souladu s aktuální strukturou rozpočtové skladby); resp. výsledný rozpis celkových neinvestičních výdajů z rozpočtu MŠMT na jednotlivé druhy a typy škol a školských zařízení zřizovaných obcemi a kraji v roce 2009 v členění podle paragrafů rozpočtové skladby;⁶

Z – přepočtený počet žáků za kalendářní rok 2009 = $\frac{2}{3}$ přepočtených žáků za školní rok 2008/09 + $\frac{1}{3}$ přepočtených žáků za školní rok 2009/10 v jednotlivých družích, resp. typech škol; přepočtení žáci za školní rok = počet žáků v denní formě vzdělávání + $\frac{1}{4}$ počtu žáků v ostatních formách vzdělávání;

i – jednotlivé druhy (resp. typy) škol na základě paragrafů rozpočtové skladby.

Použitou metodikou jsou zohledněny děti s omezenou délkou docházky do mateřské školy (§ 30 odst. 3 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů), a to jejich zahrnutím pouze z $\frac{1}{2}$. V rámci základních škol jsou zahrnuty děti v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním a děti v přípravném stupni základní školy speciální včetně dětí integrovaných, dále žáci plnící školní docházku podle § 42 školského zákona (Vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením) a $\frac{1}{4}$ žáci plnící školní docházku podle § 41 (Individuální vzdělávání) a § 38 (Vzdělávání v zahraničí nebo na zahraniční škole v ČR) školského zákona. Zahrnuty jsou též děti a žáci na školách při zdravotnických zařízeních. Žáci ostatních forem vzdělávání jsou započtení $\frac{1}{4}$. Od roku 2009 včetně nejsou do výpočtu jednotkových výdajů zahrnuty počty žáků v kurzech na doplnění základů/základního vzdělání. K tomuto dochází díky změně metodiky sběru výkonných dat. Výše jednotkových výdajů však bude ovlivněna, vzhledem k relativně malému počtu žáků těchto kurzů, jen minimálně.

⁶ Jedná se o rozpis finančních prostředků poskytovaných podle § 160 odstavce 1 písmen c, d zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Nehodnotí skutečné čerpání těchto zdrojů státního rozpočtu ani úroveň přidělení či skutečné čerpání ostatních rozpočtových zdrojů škol a školských zařízení regionálního školství územně samosprávných celků.

Zdroj dat

- databáze ÚIV (počty dětí/žáků/studentů; zřizovatelé obec, kraj a soukromý sektor)
- Asseco Czech Republic, a.s. – výdaje kapitoly 700-Obce, DSO; Krajské úřady
- Rozpis neinvestičních výdajů státního rozpočtu pro krajské a obecní školství poskytovaných podle § 160 odst. 1 písm. c) a d) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon).

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Nejnižší jednotkové výdaje připadají v roce 2009 na vzdělávání dětí v **mateřské škole**, a to ve všech krajích. Celorepublikový průměr dosahuje **43 682 Kč**. V **základních školách** je na vzdělávání jednoho žáka vynakládáno v průměru **53 050 Kč**, přičemž v některých krajích je to více, než je vynakládáno na žáka, který se vzdělává ve střední škole. Na **středoškolské úrovni** (při zahrnutí výdajů na vyšší odborné školy) dosahují jednotkové výdaje **56 011 Kč**, přičemž nejméně finančně náročné je všeobecné vzdělávání na **gymnáziích** – **50 020 Kč**, nejnáročnější na **středních odborných učilištích** – **65 540 Kč** a mezi tím leží jednotkové výdaje na žáka ve **střední a vyšší odborné škole** – **52 510 Kč**. Finančně jednoznačně nejnáročnější je vzdělávání žáků v **konzervatořích**, kde výdaje na vzdělávání jednoho žáka dosáhly **176 279 Kč**. Velký objem finančních prostředků z rozpočtu obcí, DSO a krajských úřadů odčerpávají rovněž **děti/žáci škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami**, u nichž jednotkové údaje dosahují **116 546 Kč**.

V případě výpočtu jednotkových výdajů pouze z **výsledného rozpisu celkových neinvestičních výdajů z rozpočtu MŠMT pro krajské a obecní školství** jsou jednotkové výdaje na některých vzdělávacích úrovních nižší než v předchozím roce. Tento fakt může být mimo jiné zapříčiněn i tím, že část finančních prostředků, které byly v předchozím roce vyplaceny v rámci přímých výdajů, byla v roce 2009 vyplacena prostřednictvím rozvojového programu *Hustota a specifika*, který slouží k řešení specifických problémů plynoucích z rozdílné hustoty osídlení a s tím spojené rozdílné hustoty sítě škol a školských zařízení a v roce 2009 již nebyl zahrnut do přímých výdajů na vzdělávání.

Na vzdělávání jednoho dítěte v **mateřské škole** zřízené krajem nebo obcí, resp. svazkem obcí bylo na základě výsledného rozpisu celkových neinvestičních výdajů z rozpočtu MŠMT určeno **31 291 Kč**. Mírně vyšší jednotkové výdaje můžeme nalézt u **základních škol**, kde na jednoho žáka připadá v průměru **32 239 Kč**. Ve **středních školách celkem**, tedy bez rozlišení typu, připadá na vzdělávání jednoho žáka v průměru **41 658 Kč**. V rámci středního vzdělávání je v republikovém průměru finančně nejnáročnější vzdělávání ve **středních odborných učilištích** – **43 962 Kč** na žáka, následuje vzdělávání ve **středních odborných školách** – **42 613 Kč**, nejméně finančně náročné je vzdělávání v **gymnáziích** – **37 624 Kč**. Vůbec nejvyšší jednotkové výdaje připadají na vzdělávání jednoho žáka konzervatoře a dosahují v průměru **142 746 Kč**. Výdaje na jednoho studenta **vyšší odborné školy** představují **37 264 Kč**. Vzdělávání žáků ve školách samostatně zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami stojí v průměru na jedno dítě/žáka **88 031 Kč**. Tyto výdaje jsou v porovnání s výdaji z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; KÚ samozřejmě znatelně nižší. Jedná se o rozpočtované finanční prostředky vyplacené podle § 160 odstavce 1 písmen c) a d) určené na přímé výdaje na vzdělávání (mzdové prostředky a ostatní neinvestiční výdaje specifikované ve výše zmíněných ustanoveních školského zákona). Nejsou v nich zahrnuty výdaje na vzdělávání v soukromých školách a školských zařízeních, provozní

prostředky a další finanční prostředky, které školám zaslá MŠMT mimo přímé výdaje na vzdělávání, a další prostředky od zřizovatelů.

Oproti předchozímu roku došlo v republikovém měřítku k poklesu jednotkových výdajů u mateřských škol, středních odborných učilišť a vyšších odborných škol. Tento pokles byl nižší než jedno procento. U škol zřízených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami došlo k poklesu o 1,7 %. U základních škol došlo k nepatrnému nárůstu.

Regionální rozdíly

Jednotkové výdaje vypočtené na podkladě výdajů kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady včetně transferů z kapitoly 333-MŠMT

Nejvyšší výdaje na dítě umístěné v mateřské škole jsou vynakládány v Hlavním městě Praze – 48 914 Kč, těsně následuje Karlovarský kraj – 48 412 Kč. Nejnižší jsou jednotkové výdaje v Jihočeském kraji – 33 877 Kč. Pod hranicí 40 tisíc Kč na dítě se výdaje pohybují ještě v Královéhradeckém kraji a na Vysočině. Střední hodnota jednotkových výdajů dosahuje 44 521 Kč.

Na Moravě (Zlínský, Jihomoravský, Olomoucký a Moravskoslezský kraj) a ve Středočeském kraji jsou jednotkové výdaje na žáka v základní škole nejnižší a pohybují se pod hranicí 50 tisíc Kč nebo ji jen velmi mírně převyšují. Naopak nejvyšší jednotkové výdaje jsou v Hlavním městě Praze a Jihočeském kraji, kde převyšují 60 tis. Kč. V Hlavním městě Praze, Plzeňském kraji a velmi nepatrně i v kraji Královéhradeckém převýšily jednotkové výdaje na žáka v základní škole výdaje na žáka na středoškolské úrovni. Střední hodnota jednotkových výdajů dosáhla 53 817 Kč.

Průměrné výdaje na žáka střední školy (včetně vyšší odborné školy) se v jednotlivých krajích lišily, odrážely tak zejména oborovou

rozmanitost středního a vyššího odborného vzdělávání; rozličná výše výdajů na žáka/studenta v jednotlivých krajích je ovlivněna různou finanční náročností oborů a jejich nerovnoměrným mezikrajovým rozložením. Nejvyšší výdaje byly v kraji Vysočina – 62 456 Kč, následoval Jihočeský kraj – 61 733 Kč. Naopak nejnižší hodnoty byly v dosaženy v kraji Jihomoravském a Moravskoslezském. Střední hodnota výdajů dosáhla 57 209 Kč, celorepublikový průměr 56 011 Kč.

Všeobecné vzdělávání je ze středního vzdělávání finančně nejméně náročné a kromě Zlínského kraje jsou jednotkové výdaje na žáka v gymnáziu nižší než jednotkové výdaje na vzdělávání žáků základních škol. Nejvyšší jednotkové výdaje jsou v kraji Vysočina – 56 561 Kč, naopak nejnižší v Jihomoravském kraji – 46 287 Kč. Nad republikovým průměrem, který činí 50 020 Kč, se nacházel již zmíněný kraj Vysočina a dále Hlavní město Praha, Karlovarský, Plzeňský, Královéhradecký a Jihočeský kraj.

Výdaje na žáka střední odborné školy a studenta vyšší odborné školy z rozpočtů obcí, DSO a krajských úřadů (včetně transferů z MŠMT) byly nejvyšší ve Zlínském kraji, a naopak nejnižší v kraji Ústeckém. Hodnoty za Karlovarský kraj nejsou uváděny z důvodu pravděpodobného, ne zcela přesného rozdělení výdajů na střední odborné školy a střední odborná učiliště, které velmi často fungují v rámci jednoho právního subjektu.

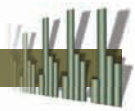
Výdaje na žáka středního odborného učiliště jsou z celého segmentu středoškolského vzdělávání nejvyšší. Nejnižší byly ve Zlínském kraji – 46 459 Kč, naopak nejvyšší v Jihočeském kraji, kde přesáhly hodnotu 80 tisíc Kč.

Výdaje na žáka konzervatoře je možné sledovat od roku 2007. Vzdělávání v konzervatořích je z pohledu rozpočtu finančních prostředků nejnáročnější. Nejvyšší výdaje jsou v Hlavním městě Praze – 194 535 Kč a Moravskoslezském kraji – 190 215 Kč. S určitým od-

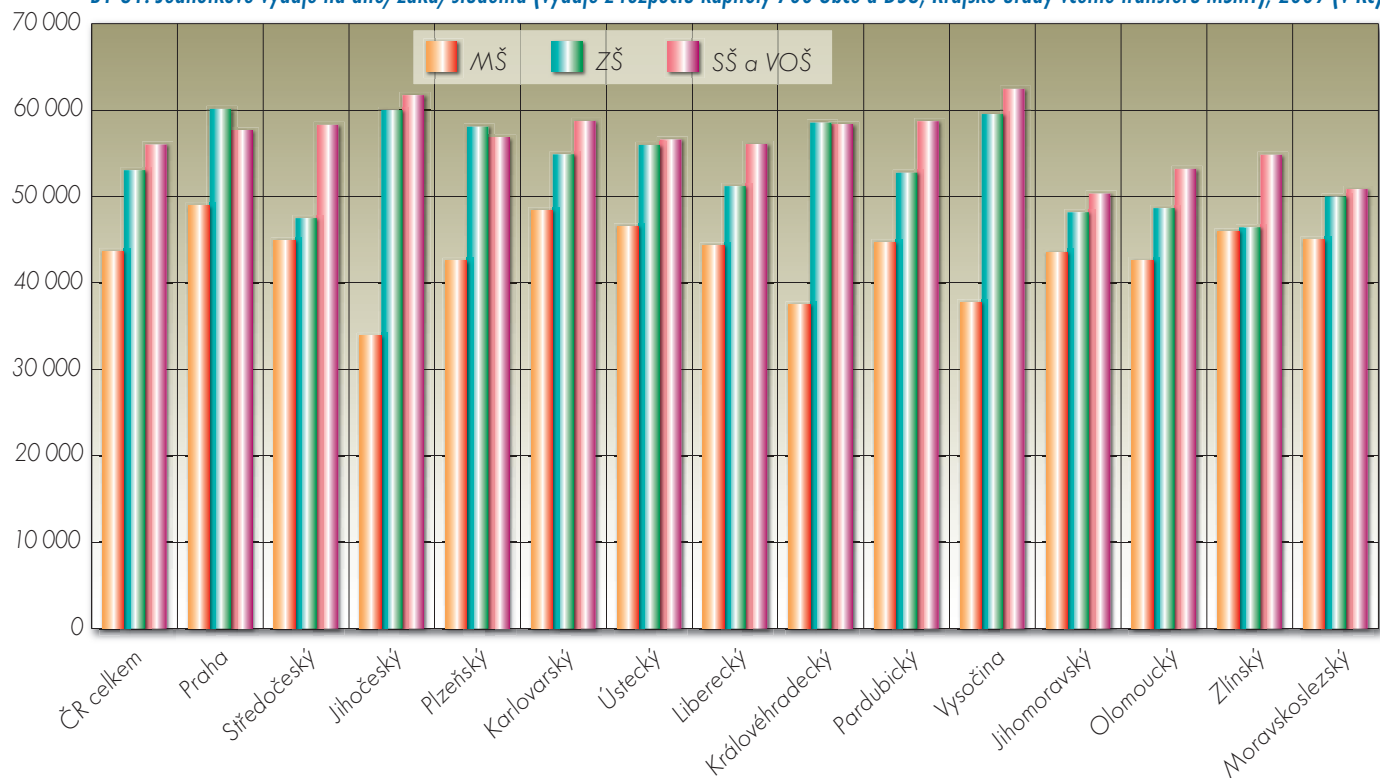
B1 T1: Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta (výdaje z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady včetně transferů MŠMT), 2009 (v Kč)

Území	mateřské školy	základní školy	střední školy celkem	z toho			konzervatoře	školy pro žáky se SVP
				gymnázia	SOŠ a VOŠ	střední odborná učiliště		
ČR celkem	43 682	53 050	56 011	50 020	52 510	65 540	176 279	116 546
CZ01 Praha	48 914	60 140	57 626	53 223	50 100	79 732	194 535	124 908
CZ010 Hlavní město Praha	48 914 (1.)	60 140 (1.)	57 626 (7.)	53 223 (2.)	50 100 (9.)	79 732 (4.)	194 535 (1.)	124 908 (4.)
CZ02 Střední Čechy	44 933	47 502	58 290	47 332	54 263	72 288	–	100 773
CZ020 Středočeský kraj	44 933 (6.)	47 502 (13.)	58 290 (6.)	47 332 (13.)	54 263 (5.)	72 288 (7.)	–	x 100 773 (12.)
CZ03 Jihozápad	37 793	59 120	59 605	52 966	51 569	74 664	165 694	116 988
CZ031 Jihočeský kraj	33 877 (14.)	60 007 (2.)	61 733 (2.)	52 891 (6.)	50 380 (8.)	83 558 (1.)	161 682 (5.)	121 302 (6.)
CZ032 Plzeňský kraj	42 550 (11.)	58 078 (5.)	56 792 (8.)	53 070 (4.)	53 186 (7.)	63 662 (8.)	169 467 (4.)	113 059 (10.)
CZ04 Severozápad	47 041	55 682	57 150	50 498	55 375	63 157	183 783	98 878
CZ041 Karlovarský kraj	48 412 (2.)	54 884 (7.)	58 739 (3.)	53 156 (3.)	.	.	–	x 98 051 (14.)
CZ042 Ústecký kraj	46 551 (3.)	55 966 (6.)	56 598 (9.)	49 354 (8.)	40 263 (14.)	80 081 (3.)	183 783 (3.)	99 142 (13.)
CZ05 Severovýchod	41 997	54 417	57 842	50 515	50 833	73 249	151 739	117 237
CZ051 Liberecký kraj	44 327 (8.)	51 206 (9.)	56 073 (10.)	49 705 (7.)	55 002 (4.)	61 750 (9.)	–	x 108 271 (11.)
CZ052 Královéhradecký kraj	37 506 (13.)	58 551 (4.)	58 312 (5.)	53 009 (5.)	49 544 (11.)	75 516 (5.)	–	x 119 995 (7.)
CZ053 Pardubický kraj	44 715 (7.)	52 751 (8.)	58 716 (4.)	48 603 (9.)	49 121 (12.)	80 853 (2.)	151 739 (6.)	122 489 (5.)
CZ06 Jihovýchod	41 721	51 953	54 055	49 097	51 094	61 812	149 755	118 327
CZ063 Vysočina	37 755 (12.)	59 541 (3.)	62 456 (1.)	56 561 (1.)	56 819 (3.)	73 680 (6.)	–	x 129 057 (3.)
CZ064 Jihomoravský kraj	43 582 (9.)	48 180 (12.)	50 339 (14.)	46 287 (14.)	48 433 (13.)	56 243 (11.)	149 755 (7.)	115 253 (8.)
CZ07 Střední Morava	44 227	47 581	53 987	47 959	59 671	51 944	127 820	120 126
CZ071 Olomoucký kraj	42 652 (10.)	48 661 (11.)	53 200 (12.)	47 742 (11.)	53 628 (6.)	57 169 (10.)	–	x 114 329 (9.)
CZ072 Zlínský kraj	45 966 (4.)	46 444 (14.)	54 830 (11.)	48 234 (10.)	65 593 (2.)	46 459 (13.)	127 820 (8.)	130 455 (2.)
CZ08 Moravskoslezsko	44 997	50 012	50 865	47 477	49 600	54 995	190 215	138 099
CZ080 Moravskoslezský kraj	44 997 (5.)	50 012 (10.)	50 865 (13.)	47 477 (12.)	49 600 (10.)	54 995 (12.)	190 215 (2.)	138 099 (1.)

Komentář: Údaje za střední odborné školy včetně vyšších odborných škol.

B1 G1: Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta (výdaje z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady včetně transferů MŠMT), 2009 (v Kč)

stupem následuje Ústecký kraj – 183 783 Kč. Nejnižší výdaje jsou pak ve Zlínském kraji – 127 820 Kč.

Výdaje na dítě/žáka školy zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami zahrnují výdaje na mateřské školy, základní školy a střední školy pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Průměrné výdaje na dítě/žáka v těchto školách v roce 2009 z rozpočtu obcí, DSO a krajských úřadů dosáhly 116 546 Kč. Nejvyšší výdaje v této oblasti, a to výrazně, jsou na vzdělávání jednoho dítěte/žáka vynakládány v Moravskoslezském kraji – 138 099 Kč. Pod stotísícovou hranicí jsou výdaje na vzdělávání těchto dětí a žáků v oblasti Severozápad.

Jednotkové výdaje vypočtené na podkladě výsledného rozpisu celkových neinvestičních výdajů z rozpočtu MŠMT pro krajské a obecní školství

V rámci regionálního porovnání jednotkových výdajů vypočtených z rozpisu finančních prostředků státního rozpočtu pro krajské a obecní školství jsou difference mezi výší jednotkových výdajů v jednotlivých krajích a celorepublikovým průměrem ve většině kategorií nižší.

Jednotkové výdaje **mateřských škol** jsou nejnižší v Jihočeském kraji – 29 685 Kč a nejvyšší v Ústeckém kraji – 32 198 Kč. Difference mezi hraničními hodnotami je 2 513 Kč a střední hodnota jednotkových výdajů dosáhla 31 508 Kč.

V **základních školách** je na jednoho žáka zropeáno nejméně finančních prostředků v Hlavním městě Praze – 30 447 Kč, nejvíce pak v Moravskoslezském kraji – 33 202 Kč a Libereckém kraji – 33 159 Kč. Difference mezi hraničními hodnotami je 2 755 Kč a střední hodnota jednotkových výdajů dosáhla 32 358 Kč.

Ve **středních školách** je již difference mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou jednotkových výdajů vyšší, a to 4 449 Kč. Nejvyšší výdaje jsou vynakládány na vzdělávání jednoho žáka ve Středočeském kraji – 44 816 Kč, nejnižší pak ve Zlínském kraji – 40 367 Kč.

Jednotkové výdaje na vzdělávání žáků v **gymnáziích** jsou o poznání nižší než u odborně zaměřeného středního vzdělávání. Pouze ve dvou

krajích (Plzeňském a Ústeckém) přesáhly jednotkové výdaje 40tisícovou hranici. Naopak nejnižší byly ve Zlínském kraji – 36 101 Kč.

Ve **středních odborných školách** je velmi výrazný rozdíl ve výdajích na jednoho žáka mezi jednotlivými krají (rozdíl mezi nejnižšími a nejvyššími jednotkovými výdaji je 14 116 Kč, což je dáno zejména oborovou strukturou středoškolského vzdělávání v daném kraji). Tato difference se meziročně zvýšila o téměř 58,9%. Nejnižší hodnota jednotkových výdajů byla dosažena v Plzeňském kraji – 33 879 Kč, což je o 3 891 Kč méně než v loňském roce. V tomto kraji jsou jednotkové výdaje na žáka ve střední odborné škole o 6 369 Kč nižší než na žáka vzdělávajícího se v gymnáziu. Kraj s druhými nejnižšími jednotkovými výdaji již dosahuje výdajů 40 555 Kč. Nejvyšší výdaje na žáka ve střední odborné škole jsou v Libereckém kraji – 47 995 Kč.

Meziročně se difference mezi průměrnými jednotkovými výdaji na žáka ve střední odborné škole a středním odborném učilišti na celorepublikové úrovni snížila. V Jihočeském, Karlovarském, Ústeckém, Libereckém, Královéhradeckém, Pardubickém a Zlínském kraji jsou jednotkové výdaje na žáka středního odborného učiliště nižší než jednotkové výdaje na žáka ve střední odborné škole. V Karlovarském kraji činí tato difference 10 121 Kč, v Libereckém 8 451 Kč, v Jihočeském 7 531 Kč, v Ústeckém 5 840 Kč, ve Zlínském 5 377 Kč a v Královéhradeckém a Pardubickém je již výrazně nižší. Rozdíl mezi nejnižšími a nejvyššími jednotkovými výdaji, který nalezneme u Hlavního města Prahy, dosahuje 16 796 Kč. Meziročně došlo k výraznému poklesu jednotkových výdajů na žáka v Libereckém kraji, a to o 5 793 Kč, ve Zlínském kraji o 5 281 Kč, v Jihočeském kraji o 4 258 Kč. Naopak výraznější nárůst byl v Hlavním městě Praze – 3 904 Kč a 3 079 Kč na Vysočině.

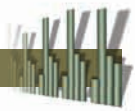
Vzdělávání v **konzervatořích** je finančně výrazně náročnější než vzdělávání v jiných druzích škol. Nejvyšší jednotkové výdaje vykazuje Moravskoslezský kraj – 163 718 Kč a nejnižší hodnoty Zlínský kraj – 112 470 Kč. Difference mezi hraničními hodnotami je značná, dosahuje 51 248 Kč.

Vzdělávání na **vyšších odborných školách** je opět ve své nákladovosti mezikrajově velmi diferencováno, což je pravděpodobně zapříči-

B1 T2: Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta z rozpisu rozpočtu neinvestičních výdajů státního rozpočtu pro krajské a obecní školství, 2009 (v Kč)

Území	materské školy		základní školy	střední školy celkem		z toho			konzervatoře	VOŠ	školy pro žáky se SVP	
						gymnázia	SOŠ	střední odborná učiliště				
ČR celkem	31 291		32 239	41 658	37 624	42 613	43 962	142 746	37 264	88 031		
CZ01 Praha	29 793		30 447	42 353	36 239	42 192	54 353	152 199	39 730	73 648		
CZ010 Hlavní město Praha	29 793 (13.)		30 447 (14.)	42 353 (3.)	36 239 (13.)	42 192 (10.)	54 353 (1.)	152 199 (2.)	39 730 (5.)	73 648 (14.)		
CZ02 Střední Čechy	31 732		31 904	44 816	37 579	42 409	54 282	-	40 755	74 814		
CZ020 Středočeský kraj	31 732 (5.)		31 904 (10.)	44 816 (1.)	37 579 (9.)	42 409 (9.)	54 282 (2.)	-	40 755 (2.)	74 814 (13.)		
CZ03 Jihozápad	30 510		32 405	40 846	39 077	40 343	42 561	139 730	33 134	88 698		
CZ031 Jihočeský kraj	29 685 (14.)		32 358 (8.)	40 787 (12.)	38 168 (5.)	45 088 (3.)	37 557 (13.)	133 662 (5.)	34 087 (11.)	96 983 (4.)		
CZ032 Plzeňský kraj	31 512 (7.)		32 460 (6.)	40 923 (10.)	40 248 (1.)	33 879 (14.)	48 587 (3.)	145 437 (3.)	31 333 (12.)	81 624 (11.)		
CZ04 Severozápad	32 166		32 228	41 426	39 659	45 286	38 353	138 813	32 209	95 921		
CZ041 Karlovarský kraj	32 076 (3.)		31 652 (12.)	41 123 (8.)	38 684 (3.)	46 822 (2.)	36 701 (14.)	-	38 271 (9.)	85 407 (9.)		
CZ042 Ústecký kraj	32 198 (1.)		32 432 (7.)	41 536 (7.)	40 081 (2.)	44 755 (5.)	38 915 (12.)	138 813 (4.)	30 607 (13.)	99 418 (3.)		
CZ05 Severovýchod	31 276		32 243	41 713	36 976	45 035	41 663	122 737	35 768	82 948		
CZ051 Liberecký kraj	31 341 (10.)		33 159 (2.)	42 227 (4.)	37 675 (7.)	47 995 (1.)	39 544 (10.)	-	39 712 (6.)	82 002 (10.)		
CZ052 Královéhradecký kraj	31 003 (11.)		32 485 (5.)	41 034 (9.)	36 983 (10.)	43 089 (7.)	41 653 (9.)	-	40 411 (3.)	79 394 (12.)		
CZ053 Pardubický kraj	31 505 (8.)		31 221 (13.)	42 055 (5.)	36 472 (12.)	45 015 (4.)	43 581 (6.)	122 737 (7.)	30 483 (14.)	89 036 (6.)		
CZ06 Jihovýchod	31 230		32 823	41 122	36 999	40 702	44 866	128 456	39 833	91 858		
CZ063 Vysočina	31 813 (4.)		32 777 (4.)	42 582 (2.)	37 654 (8.)	41 015 (12.)	47 851 (4.)	-	40 983 (1.)	86 882 (7.)		
CZ064 Jihomoravský kraj	30 955 (12.)		32 845 (3.)	40 447 (13.)	36 720 (11.)	40 555 (13.)	43 421 (7.)	128 456 (6.)	39 334 (8.)	93 337 (5.)		
CZ07 Střední Morava	31 490		31 974	41 220	37 239	43 678	41 988	112 470	38 264	91 054		
CZ071 Olomoucký kraj	31 353 (9.)		31 806 (11.)	41 993 (6.)	38 143 (6.)	42 839 (8.)	44 581 (5.)	-	40 002 (4.)	85 699 (8.)		
CZ072 Zlínský kraj	31 641 (6.)		32 151 (9.)	40 367 (14.)	36 101 (14.)	44 514 (6.)	39 137 (11.)	112 470 (8.)	36 866 (10.)	99 444 (2.)		
CZ08 Moravskoslezsko	32 110		33 202	40 829	38 555	41 589	41 785	163 718	39 570	104 307		
CZ080 Moravskoslezský kraj	32 110 (2.)		33 202 (1.)	40 829 (11.)	38 555 (4.)	41 589 (11.)	41 785 (8.)	163 718 (1.)	39 570 (7.)	104 307 (1.)		

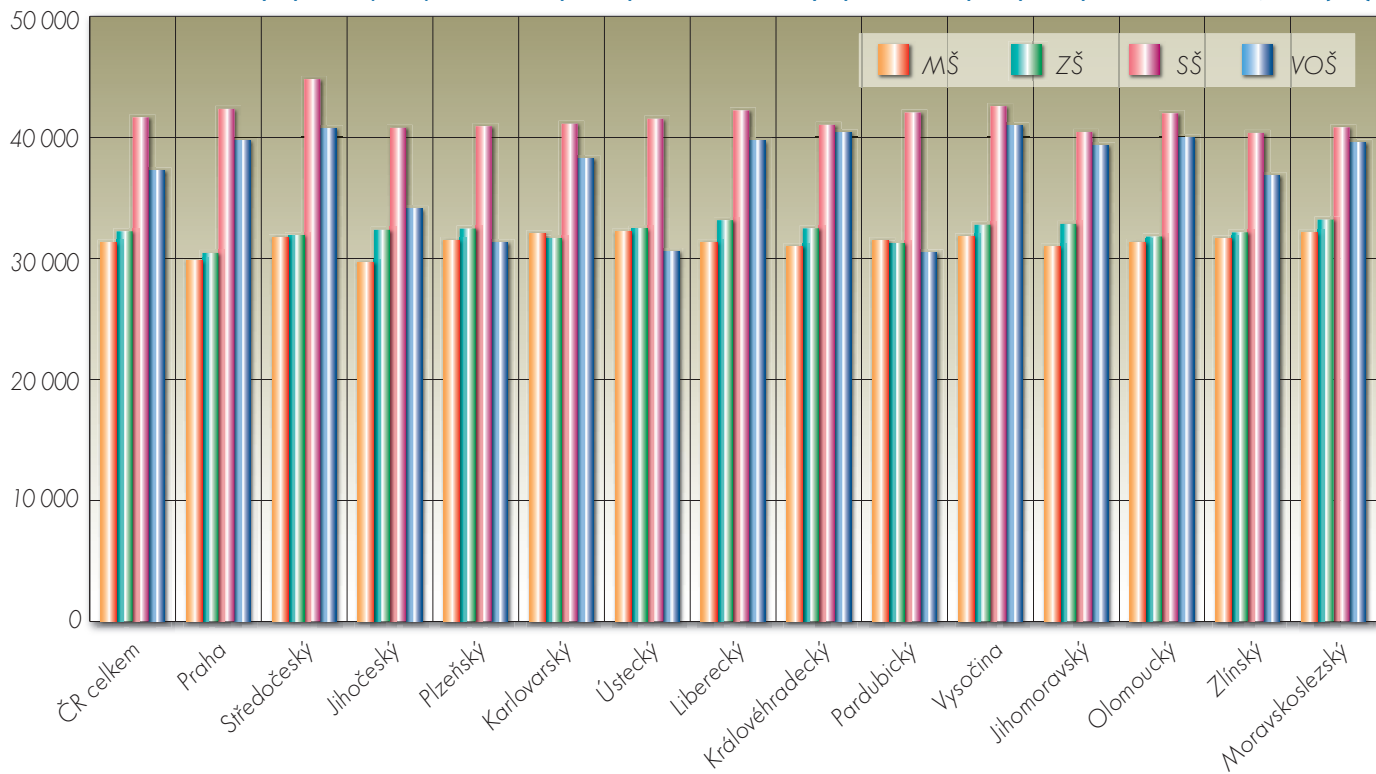

něno oborovou diferencí a zastoupením studentů využívajících jinou než denní formu vzdělávání. Nejvyšší výdaje jsou v kraji Vysočina – 40 983 Kč, naopak nejnižší v Pardubickém kraji – 30 483 Kč.

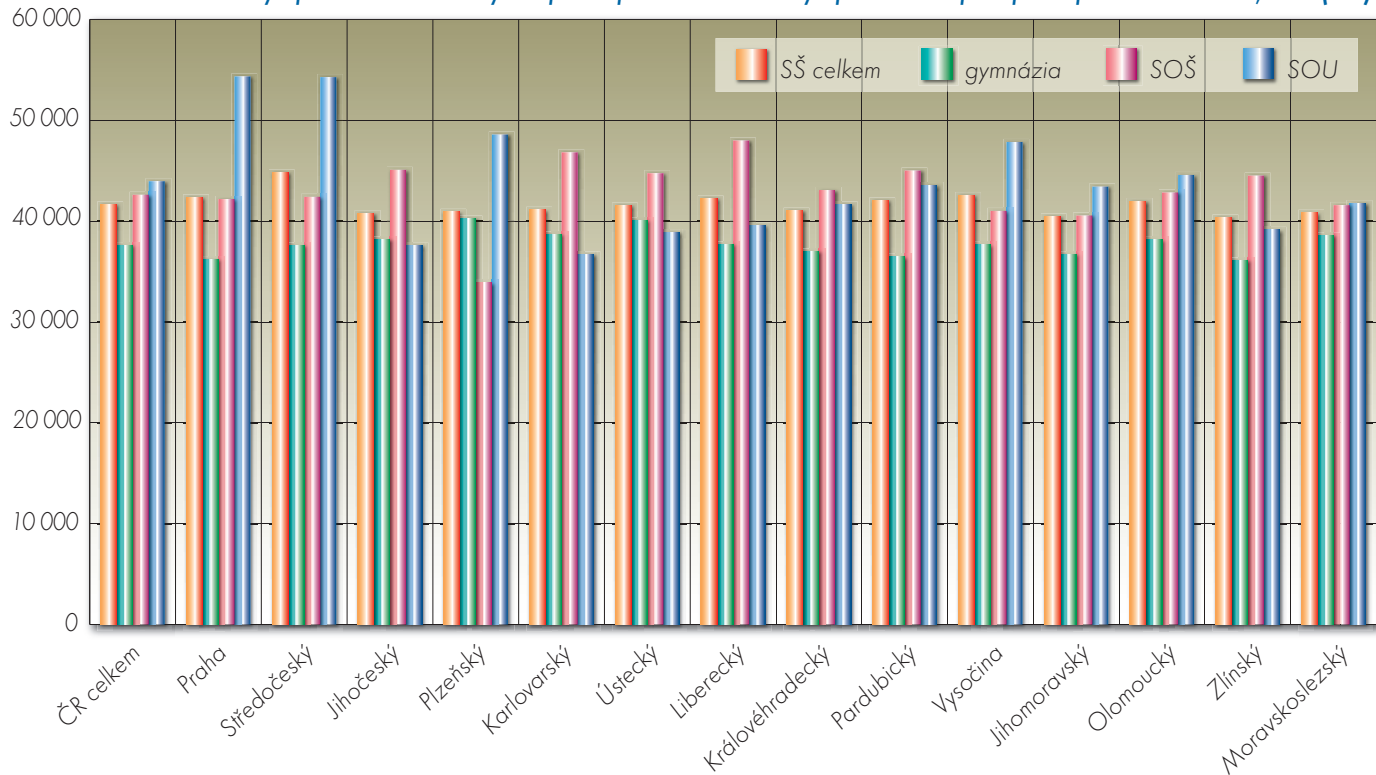
Na vzdělávání jednoho dítěte/žáka ve školách zřízených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami bylo nejvíce ro-

zepsáno v Moravskoslezském kraji – 104 307 Kč, což byl jediný kraj, kde jednotkové výdaje přesáhly hranici 100 tisíc Kč. Nejnižší jednotkové výdaje byly v Hlavním městě Praze – 73 648 Kč. Diference mezi krajem s nejnižší a nejvyšší hodnotou dosáhla 30 659 Kč. Střední hodnota výdajů dosáhla 86 290 Kč.

B1 G2: Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta z rozpisu rozpočtu neinvestičních výdajů státního rozpočtu pro krajské a obecní školství, 2009 (v Kč)

B1 G3: Jednotkové výdaje na žáka střední školy z rozpisu rozpočtu neinvestičních výdajů státního rozpočtu pro krajské a obecní školství, 2009 (v Kč)

B 2 Podíl neinvestičních transferů z kapitoly 333-MŠMT na neinvestičních výdajích kapitoly 700-Obce a DSO, Krajské úřady

Velká část finančních prostředků v oblasti regionálního školství, s kterými nakládají místní rozpočty, pochází z MŠMT. Finanční prostředky jsou zaslány transferem a krajský úřad provádí jejich přerozdělení či přeposlání koncovým uživatelům z řad krajských, obecních a soukromých škol a zařízení. Naprostou většinu transferu tvoří neinvestiční prostředky. Investiční prostředky jsou zaslány regionálně i časově nerovnoměrně, a proto do tohoto ukazatele nejsou zahrnuty. Neinvestiční transfer je z velké části složen z přímých výdajů na vzdělávání pro krajské a obecní školství (včetně výdajů na vzdělávání ve sportovních gymnáziích) a účelových neinvestičních dotací pro soukromé školství. Dále jej tvoří finanční prostředky určené na: zvýšení nenáročných složek platů pedagogických pracovníků a posílení odměňování nepedagogických pracovníků regionálního školství, program *Hustota a specifika*, programy sociální prevence a prevence kriminality, projekty romské komunity, program protidrogové politiky, soutěže, program podpory vzdělávání národnostních menšin a další rozvojové programy a projekty, některé kofinancované z EU.

Charakteristika ukazatele

Ukazatel charakterizuje podíl neinvestičních transferů z kapitoly 333-MŠMT na celkových neinvestičních výdajích na vzdělávání z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady v %.

Metodika výpočtu

$$\frac{NT}{V} \cdot 100$$

NT – skutečně poskytnuté neinvestiční transfery z kapitoly 333-MŠMT veřejným rozpočtům územní úrovně

V – neinvestiční (běžné) výdaje na školství z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady

Zdroj dat

- Asseco Czech Republic, a.s. – výdaje kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady
- MÚZO Praha s.r.o. – výdaje kapitoly 333-MŠMT

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Neinvestiční transfery veřejným rozpočtům územně samosprávných celků z kapitoly 333-MŠMT na rok 2009 představovaly 79,9% neinvestičních výdajů na školství kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady. To je o 0,3 procentního bodu více než v loňském roce a o 0,7 procentního bodu více než v roce 2005. Celkem činil objem neinvestičních prostředků zasláných transferem 83 387,8 mil. Kč, z toho na přímé náklady na vzdělávání (včetně sportovních gymnázií) a na dotace pro soukromé školy a školská zařízení⁷ připadlo 90,6% skutečně poskytnutých neinvestičních transferů veřejným rozpočtům ÚSC. Podíl finančních prostředků určených na rozvojové programy a další projekty v rámci transferu se tak oproti předchozímu roku mírně zvýšil.

Regionální rozdíly

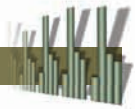
Neinvestiční transfery poskytnuté z kapitoly 333-MŠMT se podílely na pokrytí neinvestičních výdajů rozpočtů územně správních celků ve školství v rozmezí od 72,5% v Praze do 82,8% v Pardubickém kraji. Lze říci, že až na Hlavní město Prahu je podíl neinvestičních

⁷ Vymezeno účelovými znaky 33353, 33354 a 33155.

B2 T1: Výše a podíl neinv. transferů kapitoly 333-MŠMT na neinv. výdajích na vzdělávání kapitoly 700-Obce a DSO; KÚ, 2009

Území		Neinvestiční výdaje kapitoly 700-Obce a DSO; KÚ v tis. Kč ¹⁾			Neinvestiční transfery z kapitoly 333-MŠMT v tis. Kč	Podíl neinv. transferů na neinvestičních výdajích rozpočtů ÚSC	
		celkem	Obce a DSO	Krajské úřady			
ČR celkem		104 383 571,4	25 132 316,6	79 251 254,7	83 387 805,8	79,9%	
CZ01	Praha	12 207 371,1	12 207 371,1	x	8 848 969,6	72,5%	
CZ010	Hlavní město Praha	12 207 371,1	12 207 371,1	x	8 848 969,6	72,5%	(14.)
CZ02	Střední Čechy	11 005 803,7	1 627 685,9	9 378 117,8	8 870 695,3	80,6%	
CZ020	Středočeský kraj	11 005 803,7	1 627 685,9	9 378 117,8	8 870 695,3	80,6%	(8.)
CZ03	Jihozápad	11 960 381,7	1 659 683,3	10 300 698,4	9 650 512,1	80,7%	
CZ031	Jihočeský kraj	6 582 799,7	872 587,6	5 710 212,1	5 323 213,0	80,9%	(6.)
CZ032	Plzeňský kraj	5 377 582,0	787 095,7	4 590 486,3	4 327 299,1	80,5%	(9.)
CZ04	Severozápad	11 713 371,3	1 703 003,7	10 010 367,6	9 455 740,5	80,7%	
CZ041	Karlovarský kraj	3 087 976,2	470 526,8	2 617 449,4	2 456 761,9	79,6%	(13.)
CZ042	Ústecký kraj	8 625 395,1	1 232 476,9	7 392 918,2	6 998 978,6	81,1%	(3.)
CZ05	Severovýchod	15 455 828,3	2 200 501,6	13 255 326,7	12 547 475,1	81,2%	
CZ051	Liberecký kraj	4 490 948,8	718 420,8	3 772 528,1	3 587 914,3	79,9%	(11.)
CZ052	Královéhradecký kraj	5 778 909,0	816 889,1	4 962 020,0	4 663 615,2	80,7%	(7.)
CZ053	Pardubický kraj	5 185 970,4	665 191,7	4 520 778,7	4 295 945,6	82,8%	(1.)
CZ06	Jihovýchod	16 551 866,9	2 214 435,1	14 337 431,8	13 455 090,1	81,3%	
CZ063	Vysočina	5 380 952,1	731 316,3	4 649 635,8	4 297 759,2	79,9%	(12.)
CZ064	Jihomoravský kraj	11 170 914,9	1 483 118,8	9 687 796,1	9 157 330,9	82,0%	(2.)
CZ07	Střední Morava	12 681 274,4	1 668 676,0	11 012 598,5	10 200 693,2	80,4%	
CZ071	Olomoucký kraj	6 637 740,3	900 518,0	5 737 222,3	5 308 098,6	80,0%	(10.)
CZ072	Zlínský kraj	6 043 534,1	768 158,0	5 275 376,1	4 892 594,6	81,0%	(4.)
CZ08	Moravskoslezsko	12 807 673,9	1 850 960,0	10 956 714,0	10 358 629,9	80,9%	
CZ080	Moravskoslezský kraj	12 807 673,9	1 850 960,0	10 956 714,0	10 358 629,9	80,9%	(5.)

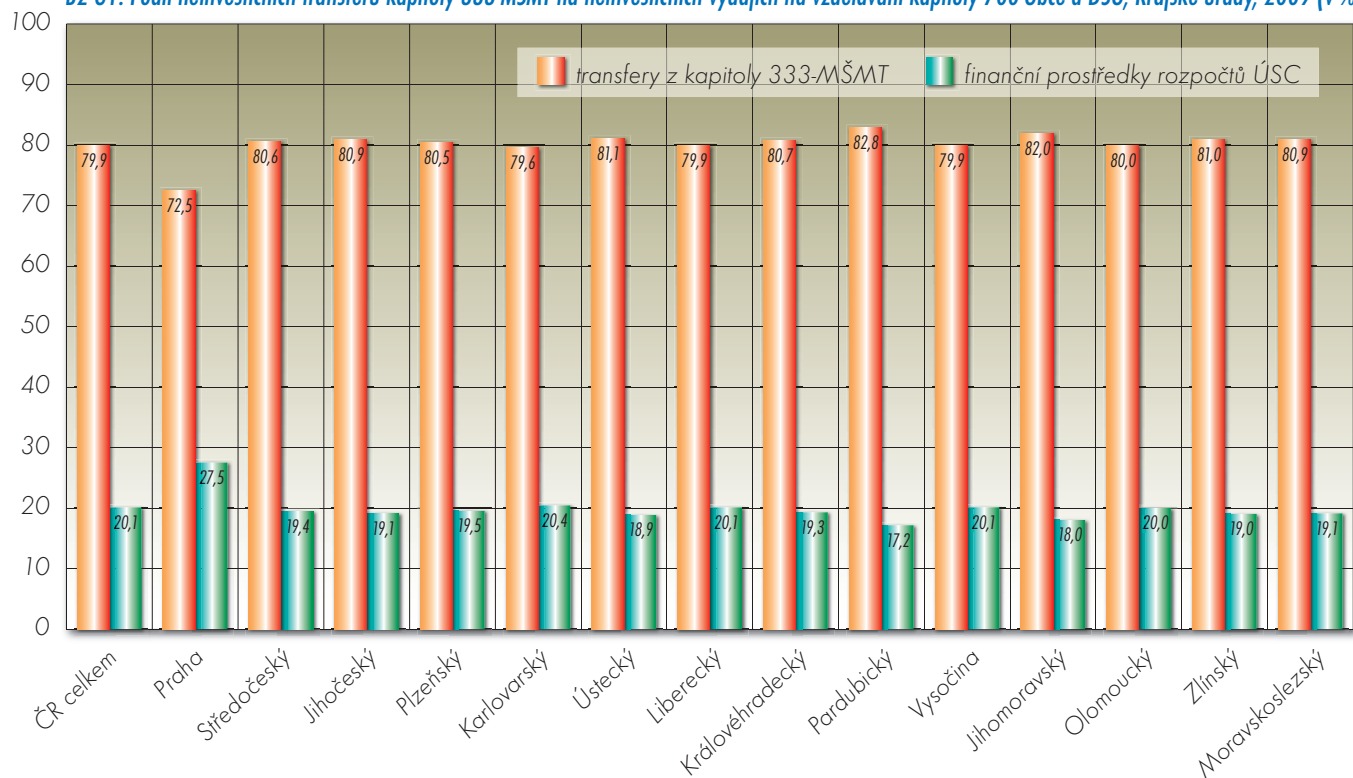
Poznámka: ¹⁾ Do neinvestičních výdajů kapitoly 700-Obce a DSO; KÚ jsou započteny neinvestiční transfery z MŠMT. Výdaje jsou z důvodu konsolidace očištěny o položky 5321, 5323, 5329, 5366, 5367, 5649.

transferů z MŠMT na celkových neinvestičních výdajích téměř vyrovnaný. Podíl transferu meziročně klesl v Hlavním městě Praze (1 p. b.), na Vysočině (0,3 p. b.), ve Zlínském (0,1 p. b.) a Moravskoslezském kraji (0,7 p. b.). Beze změny zůstal v Olomouckém kraji. V ostatních krajích došlo k nárůstu tohoto podílu. Nejvýrazněji v Pardubickém kraji – o 1,2 procentního bodu, v Jihočeském a Jihomoravském kraji

o 1 p. b., v Královéhradeckém kraji o 0,8 p. b., ve Středočeském kraji o 0,5 p. b., v Ústeckém kraji o 0,4 p. b. a v krajích Plzeňském a Karlovarském shodně o 0,1 p. b. Meziročně rovněž došlo ke změně v rozložení neinvestičních výdajů v rámci kapitoly 700 – obcím a DSO připadá 24,0 %, zatímco v roce 2008 to bylo 23,7 % a v roce 2005 téměř 22,9 %.

B2 G1: Podíl neinvestičních transferů kapitoly 333-MŠMT na neinvestičních výdajích na vzdělávání kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady, 2009 (v %)

KAPITOLA

***PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ,
ÚČAST NA NĚM A PRŮCHOD
VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVOU***

C 1 Účast na vzdělávání

Ukazatele účasti na vzdělávání udávají míru, jakou se populace daného věku účastní vzdělávání na jednotlivých vzdělávacích úrovních. Hodnoty těchto měr zároveň určují vzdělanostní strukturu mladé populace, která vstupuje, resp. v budoucnu vstoupí na trh práce. V širším pojetí pak sledované ukazatele reflektují (budoucí) kvalitu lidských zdrojů a významně spoluurčují rozvojový potenciál regionu.

V kontextu stálého vývoje trhu práce a s ním souvisejících změn kvalifikačních nároků na zaměstnance hrají sledované charakteristiky významnou roli. V uplynulé dekádě lze vypořádat jasný trend posilování účasti na vzdělávání, a to zejména na středoškolské-maturitní a terciární úrovni. Míry účasti na jednotlivých stupních vzdělávání se posléze odrážejí rovněž v charakteristikách nezaměstnanosti. Není pochyb, že ti, kdo ukončili svou vzdělávací dráhu na nejnižších stupních, velmi obtížně hledají zaměstnání. Lidé bez dostatečné kvalifikace, tzn. pouze se základním vzděláním nebo bez vzdělání, totiž tvoří podstatnou část nezaměstnaných – v prosinci 2009 to bylo cca 27 %; přičteme-li k nim dalších 45 % těch, kteří mají pouze nižší střední odborné vzdělání (jedná se o vzdělávání ve dvouletých nebo tříletých učebních oborech určených k přípravě pro méně náročná dělnická povolání),⁸ tvoří tato skupina na celkové počtu nezaměstnaných cca 72 %.⁹

Míry účasti na vzdělávání jsou také jedním z klíčových parametrů, z nichž je nutno vycházet při dimenzování kapacit jednotlivých úrovní vzdělávacího systému, a do značné míry určují i ekonomickou náročnost vzdělávacího systému. V souvislosti s rostoucím podílem studia na vyšších úrovních vzdělávání se tento vliv stává stále více patrným.

Podíl dětí/žáků/studentů účastnících se jednotlivých stupňů vzdělávání na celkové populaci v odpovídající věkové skupině v kraji

Charakteristika ukazatele

Indikátor popisuje účasti na jednotlivých vzdělávacích úrovních v procentech. V diferenciaci podle vzdělávacích stupňů (a podle odpovídajících věkových skupin) ukazatel udává hrubou míru účasti na vzdělávání v poměrně podrobném pohledu, čímž mj. umožňuje identifikovat věkový interval, v němž dochází k nejvyššímu poklesu účasti na vzdělávání.

Hodnota ukazatele taktéž reflektuje nároky, jaké jsou v daném kraji kladeny na zabezpečení dané úrovně vzdělávání.

Metodika výpočtu

$$\frac{Z_i}{K_i} \cdot 100$$

Z – počet žáků vzdělávajících se na odpovídajících vzdělávacích úrovních v denní formě vzdělávání

K – populace příslušné věkové skupiny odpovídající jednotlivým vzdělávacím úrovním

i – jednotlivé vzdělávací úrovně (včetně dělení středoškolského vzdělávání na maturitní a nematuritní)
– maturitní – (střední vzdělávání s maturitní zkouškou)
– nematuritní – (střední vzdělávání s výučním listem a střední vzdělávání)

vzdělávací úroveň	počty dětí/žáků/studentů	populace ve věku
mateřské školy	mateřských škol včetně škol pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami	3–5 let
základní školy	základních škol včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, základních škol speciálních, ročníků oborů gymnázií a konzervatoří, ve kterých žáci plní povinnou školní docházku (včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami)	6–14 let
střední školy	denní formy odborného vzdělávání na středních školách (střední vzdělávání, střední vzdělávání s výučním listem, střední vzdělávání s maturitní zkouškou, vzdělávání všeobecného charakteru na gymnáziích, bez ročníků, ve kterých žáci plní povinnou školní docházku, včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami)	15–18 let
	zkrácené formy studia s výučním listem/ s maturitní zkouškou	18/19 až 19/20 let
	nástavbové studium	18–19 let
konzervatoře	konzervatoří (bez žáků v ročnících 8letých konzervatoří plnících povinnou školní docházku) v denní formě vzdělávání	15–20 let
vyšší odborné školy	vyšších odborných škol v denní formě vzdělávání	19–21 let

Zdroj dat

- ČSÚ – demografie k 31. 12. 2009
- databáze ÚIV

S účastí na základním vzdělávání souvisejí i další doplňkové ukazatele, a to:

Míra odkladů povinné školní docházky

Metodika výpočtu

$$\frac{Zz}{P} \cdot 100$$

Zz – počet dětí starších šesti let nastupujících do základní školy

P – populace sedmiletých

Zdroj dat

- počet dětí starších šesti let nastupujících do základní školy – ÚIV
- demografie k 31. 12. 2009 – ČSÚ

Podíl žáků v ročnících odpovídajících 2. stupni základních škol (včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami), kteří plní povinnou školní docházku na víceletých oborech gymnázií a osmiletých oborech konzervatoří

Metodika výpočtu

$$\frac{Zg}{P} \cdot 100$$

⁸ Absolventi získají výuční list, na rozdíl od „klasického“ vyučení však po absolvování ne- lze přímo pokračovat v nástavbovém studiu k získání maturitní zkoušky.

⁹ Zdroj: čtvrtletní statistiky MPSV.

Zg – celkový počet žáků víceletých oborů gymnázií a konzervatoří v nižším stupni (1.–4. ročník osmiletého, 1.–2. ročník šestiletého gymnázia a 1.–4. ročník osmileté konzervatoře)

P – počet žáků základní školy a žáků víceletých oborů gymnázií a konzervatoří v nižším stupni

Zdroj dat

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Účast na předškolním vzdělávání je u nás tradičně vysoká – v posledních deseti letech vždy převyšovala 100 %; v roce 2009 činila 101,5 %. Podíl dětí v mateřských školách na celkovém počtu dětí ve věku 3–5 let překračuje 100 % z následujících důvodů. Danou míru účasti zvyšují jednak děti s odkladem povinné školní docházky, které i po dovršení věku šesti let zůstávají v mateřské škole (míra odkladů povinné školní docházky se v současné době pohybuje na úrovni 22,7 %). Dalším důvodem je fakt, že mateřské školy navštěvují i děti mladší než 3 roky, zejména v případech, kdy v obci neexistují dětské jesle a mateřská škola má volnou kapacitu. K vysoké účasti na předškolním vzdělávání přispívá i skutečnost, že podle § 123 odst. 2 školského zákona se vzdělávání v posledním ročníku mateřské školy zřizované státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí poskytuje bezúplatně.

Míry účasti na základním vzdělávání jsou dány především faktem, že na této úrovni se plní povinná školní docházka – procesem základního vzdělávání tak prochází prakticky každý. V roce 2009 činil podíl žáků účastnících se základního vzdělávání na celkovém podílu dětí ve věku 6–14 let 100,6 %, přičemž v uplynulé dekádě se tento podíl významně neměnil (vždy převyšoval 100 %). Daná míra účasti vyšší než 100 % je stejně jako v případě mateřských škol dána především odklady povinné školní docházky, svůj podíl však má i opakování ročníků. Nezanedbatelnou roli zde hraje také samotná konstrukce ukazatele, kdy mezi žáky ZŠ jsou zahrnuti i žáci škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), kteří díky svému postižení mnohdy zůstávají ve škole déle než devět let. Možnosti, jak dané míry ovlivnit, jsou z hlediska státních zásahů a regionálních politik velmi omezené, což je dáno univerzálností a povinnou účastí na základním vzdělávání.

Důležitými ukazateli, které zajímavě doplňují míry účasti na základním vzdělávání, je **podíl dětí s odloženou povinnou školní docházkou (PŠD)** a dále **podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií a konzervatoří na celkovém počtu žáků v ročních odpovídajících 2. stupni základních škol**.

Co se týče odkladů PŠD, v roce 2009 mělo 22,7 % dětí starších šesti let odloženou školní docházku, přičemž tento ukazatel vykazuje regionální odchylky, jak bude uvedeno dále. V časovém vývoji posledních let podíl odkladů spíše mírně klesá (v roce 2001 činil 25,9 %, v roce 2006 to bylo 22,5 %, v roce 2008 pak 23,5 %).

Druhý indikátor týkající se **procenta žáků, kteří se vzdělávají na víceletých gymnáziích a konzervatořích**, je významný mj. z hlediska častých aktuálních debat odborné i laické veřejnosti o prospěšnosti, resp. problémovosti víceletých gymnázií. V roce 2009 plnilo povinnou školní docházku v oborech šesti a osmiletých gymnázií a v oboru tanec na konzervatoři 12,5 % všech žáků v ročních odpovídajících 2. stupni základních škol. Daný podíl kontinuálně roste, přičemž největší „skok“ byl zaznamenán právě v letošním roce (z 10,6 % na 12,5 %). Růst podílu žáků ve víceletých gymnáziích a konzervatořích je způsoben především úbytkem celkového počtu žáků v důsledku demografického vývoje. Jak se ukáže dále, tento ukazatel má výrazně regionální charakter.

Účast na středoškolském vzdělávání je v České republice tradičně vysoká, a to i v mezinárodním srovnání¹⁰ – v posledních letech se sledovaná hodnota dokonce blíží 100 % (v roce 2009 činila 98,9 %).¹¹ Pozitivním signálem je, že v horizontu poslední dekády se tato míra nadále zvyšuje (v minulém roce činila 95,8 %, v roce 2001 91,6 %). Změříme-li se na vývoj účasti na středoškolských maturitních a nematuritních oborech vzdělání (v tomto členění publikujeme údaje od roku 2005), u prvních jmenovaných účast neustále roste, zatímco u druhých mírně klesá. Dané hodnoty reflektují příznivý trend posledních let týkající se prosazování vyšších stupňů vzdělání, které přináší zisky ve více oblastech (ekonomické, společenské, kulturní), a to jak na makroúrovni, tak z hlediska individuálního úspěchu. Podíl vzdělávajících se v maturitních oborech středních škol na celkové populaci ve věku 15–18 let v roce 2009 činil 75,3 %, zatímco v případě nematuritních oborů 23,6 %.

Na rozdíl od základního a předškolního vzdělávání se míry účasti na středním vzdělávání dají výrazně lépe ovlivnit z pozice kompetentních orgánů na regionální a celostátní úrovni. Vzhledem k velké rozmanitosti středoškolských programů jsou i cesty k ovlivňování účasti v nich velmi rozmanité. Vzhledem k tomu, že středoškolský sektor spadá (s výjimkou části speciálních škol) do pravomoci krajských autorit, jsou možnosti jeho ovlivňování těmito autoritami nejpřímější. Je však třeba zmínit dvě důležité dimenze, které prolínají problematikou účasti na středoškolské úrovni:

- Zajištění co nejvyšší účasti na středním vzdělávání s tím, že pouze minimum jedinců opouští vzdělávací systém bez dostatečné kvalifikace, je v současné době jedním ze základních pilířů vzdělávací politiky, a to nejen v českém, ale i evropském kontextu. Toho lze dosáhnout především dostatečnou nabídkou vhodných vzdělávacích programů, a to i pro jedince, kteří při absolvování povinné školní docházky nebyli příliš úspěšní a při vstupu na trh práce by měli značné problémy. Při volbě vzdělávací nabídky je nutné brát v úvahu i uplatnění absolventů na trhu práce v konkrétním regionu.
- Další dimenzi této problematiky vymezuje osa maturitní – nematuritní vzdělávání. Je zřejmé, že pro určitou část mladé populace bude vždy nematuritní (tedy především učňovská) větev středního vzdělávání optimální volbou. Je však nutné zajistit, aby nedocházelo k omezování vzdělávací nabídky jmenovitě v oblasti středního vzdělávání s maturitou – ti, kteří ukončí střední školu pouze s výučním listem, totiž nemají přístup do terciárních programů, a tedy nemohou dále rozvíjet a prohlubovat svou kvalifikaci na vyšší než středoškolské úrovni. Určitým můstkem, který obě vzdělávací cesty spojuje, jsou programy nástavbového studia¹² – jejich podporou lze korigovat případné nepříznivé charakteristiky v míře účasti na maturitním a nematuritním vzdělávání.

Specifickou oblast vzdělávání tvoří **konzervatoře**. Vzhledem k výlučnému charakteru tohoto typu škol se na konzervatořích vzdělává pouze velmi malý podíl studentů, který nečiní ani jedno procento z celkové populace 15 až 18letých; v roce 2009 to bylo 0,6 %. Tento podíl zůstává v průběhu posledních let víceméně konstantní.

Terciární vzdělávání nepatří, kromě vyšších odborných škol, do kompetence krajských autorit – v dalším textu se tak zaměříme

¹⁰ *Obdobný ukazatel „Míra účasti populace ve věku 15–19 let ve vzdělávání“ dosáhl v roce 2007 v České republice 90,1 %, což je čtvrté místo v rámci států OECD (průměr zemí OECD činil v témže roce 81 %, v rámci zemí EU to bylo 84,4 %).*

¹¹ *Poměrně vysoká míra účasti je způsobena částečně také konstrukcí ukazatele – do celkového počtu žáků jsou zahrnuti i žáci nástavbového studia a zkrácených forem vzdělávání.*

¹² *Programy nástavbového studia jsou sice v České republice podle tradice řazeny do středního vzdělávání, avšak na mezinárodní úrovni jsou již vnímány jako další úroveň – postsekundární terciární.*

pouze na oblast **vyššího odborného vzdělávání**. Vyšší odborné školy si za cca 14 let působnosti v českém vzdělávacím systému v rámci terciárního sektoru získaly svoje nezastupitelné místo, zvláště když do terciárního vzdělávání je přesunuto i studium pro zdravotní sestry a učitelky mateřských škol. Výhodou vyšších odborných škol je silná vazba na region: tyto školy nabízejí potenciál lidí vzdělaných na terciární úrovni, který je či alespoň může být úzce spjat s ekonomikou kraje. **Účast** odpovídající věkové populace 19–21letých **na vyšším odborném vzdělávání** se v republikovém měřítku pohybuje na úrovni 5,1 %. V horizontu posledních let se tento podíl příliš nemění (v minulém roce činil shodných 5,1 %); po relativním zvýšení v roce 2005 (5,9 %) opět klesl na současných 5,1 %. Jak uvidíme dále, ukazatel má výrazný regionální charakter, a to z důvodu rozdílné hustoty sítě vyšších odborných škol v regionech.

Problematikou **vyššího školství** se v krajské ročence podrobněji nezabýváme, neboť tato oblast představuje zcela autonomní sektor terciárního vzdělávání.

Regionální rozdíly

Vyjma krajů Ústeckého, Karlovarského, Středočeského a Hlavního města Prahy převyšuje **účast na předškolním vzdělávání** ve všech krajích 100 %. Podíl dětí navštěvujících mateřskou školu na celkovém počtu tří až pětiletých dětí je nejvyšší ve Zlínském (110,9 %) a Olomouckém kraji (110,0 %), nejnižší naopak v krajích Středočeském (90,3 %), Ústeckém (91,5 %), Karlovarském (95,2 %) a také v Praze (96,6 %). Dá se předpokládat, že relativně nízká účast na předškolním vzdělávání ve Středočeském kraji a v Praze souvisí s aktuálním často diskutovaným nedostatkem míst v mateřských školách, který je palčivý nejvíce ve velkých městech a zejména v Praze.¹³

Zkoumáme-li **míry účasti na základním vzdělávání**, mezi jednotlivými regiony se projevují pouze minimální rozdíly. Krajem, který se relativně nejvíce odchyloje od celorepublikového průměru (100,6 %), je Středočeský kraj, kde se základního vzdělávání účastní „pouze“ 96,3 % žáků ve věku 6–14 let. Další dva regiony, kde se účast pohybuje pod hranicí 100 %, jsou kraje Karlovarský (98,0 %) a Ústecký (99,3 %). Nejvyšší hodnoty (103,4 %) naopak dosahuje Hlavní město Praha a dále Jihomoravský kraj (102,6 %). Takto vysoké míry účasti reflektují skutečnost, že zejména Praha, ale částečně i Brno, tvoří významnou spádovou oblast pro okolní regiony, která „stahuje“ žáky ze sousedních oblastí, jakou je např. vzhledem k Praze právě Středočeský kraj – region s naopak nejnižší hodnotou účasti na základním vzdělávání. Tato spádovost je významná jednak v oblasti běžného základního vzdělávání, jednak – a to ještě výrazněji – v oblasti speciálního školství a vzdělávání na víceletých gymnáziích.

Míry odkladů povinné školní docházky se ve většině krajů pohybují okolo 20 % až 23 % z celkového počtu sedmiletých dětí. Výjimku tvoří Praha (25,1 %) a Jihomoravský kraj (23,2 %), kde má odklad cca každé čtvrté dítě starší šesti let – v těchto regionech je přitom vysoké procento odkladů již tradiční. V porovnání časového vývoje posledních tří let však podíl dětí s odkladem i v těchto krajích klesá (ještě v minulých dvou letech mělo v Praze odklad téměř každé třetí dítě). Na druhé straně relativně nejméně dětí s odkladem povinné školní docházky lze nalézt v kraji Vysočina (19,1 %).

Poměrně značné regionální rozdíly lze nalézt při zkoumání **podílu žáků v ročnících odpovídajících 2. stupni základních škol** (včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami), kteří plní povinnou školní docházku na **víceletých gymnáziích a osmiletých oborech konzervatoří**. Celorepublikový průměr činí 12,5 % (v předešlém roce to bylo 10,6 %) a zcela specifický region s výrazně nejvyšší hodnotou tohoto ukazatele tvoří Praha (27,9 %), kde se na víceletých gymnáziích, resp. konzervatořích vzdělává cca každý čtvrtý až třetí žák v ročnících odpovídajících 2. stupni základních škol. Je však nutné říci, že hlavní město je z hlediska této problematiky naprosto specifickým regionem, neboť tvoří spádovou oblast i pro okolní okresy Středočeského kraje. Pokud porovnáme jednotlivé kraje s vyloučením Prahy, pak se hodnoty ukazatele pohybují v rozmezí od 8,8 % v Ústeckém kraji po 13,9 % v Olomouckém kraji, tedy s odchylkami cca 1–4 procentních bodů od celorepublikového průměru.

Míra účasti na středoškolském vzdělávání je v naší republice, jak již bylo řečeno, tradičně vysoká. Ve srovnání s uplynulým rokem navíc došlo k relativnímu zvýšení účasti o tři procentní body (z 95,8 % na 98,8 %), což signalizuje pozitivní trend zvyšování zájmu mladých lidí o získání vyššího stupně kvalifikace. Tento zájem se týká především oborů ukončených maturitní zkouškou (účast na vzdělávání v maturitních oborech středních škol v posledních letech kontinuálně roste; v roce 2005 činila 69,6 %, v roce 2009 již 71,2 %).

Nejvyšší míra účasti na středoškolském vzdělávání je tradičně v Praze (133,6 %), což je způsobeno nejvyšší účastí právě na maturitních oborech středního vzdělání v hlavním městě ve srovnání s republikovým průměrem (108,2 % oproti průměru 71,2 %). Jak bude uvedeno dále, tato skutečnost se v prvé řadě odvíjí od spádovosti hlavního města vzhledem k okolním regionům. Naopak v oblasti středního nematuritního vzdělávání je Praha na jednom z posledních míst (účast v roce 2009 činila 20,6 %), a to spolu se Středočeským krajem (19,8 %).

Tato zjištění vyplývají zejména z faktu, že Praha představuje v oblasti středního školství dominantní spádovou oblast, a to zejména pro oblast Středočeského kraje, který má naopak míru celkové účasti na středoškolském vzdělávání nejnižší z celé České republiky (75,4 %). Nad hodnotou 100 % se pohybují kromě Prahy ještě kraje Královéhradecký (105,1 %), Zlínský (103,6 %), Jihomoravský (103,2 %) a Jihočeský (102,0 %); v Olomouckém kraji činí daná míra 100,0 %. Tyto údaje reflektují zejména význam a dominanci daných oblastí a příslušných velkých měst z hlediska koncentrace a nabídky středních škol.

Jak již bylo řečeno, účast na vzdělávání **v maturitních oborech středního vzdělání** dlouhodobě převyšuje účast na nematuritních oborech, a to více než třikrát (v roce 2009 dosáhla míra účasti na maturitních oborech 71,2 %, na nematuritních 23,6 %). Tato míra je charakteristická výraznou regionální diferenciací, kdy hodnoty kolísají od cca 52 % (Středočeský kraj) až po více než 108 % (Praha). Výrazně nejvyšší míra účasti na středním vzdělávání ukončeném maturitní zkouškou je tak v Praze (108,2 %), kde zhruba jedenapůlkrát až dvakrát převyšuje ostatní kraje. Důvodem je opět spádovost hlavního města a vyšší zastoupení škol poskytujících tento typ vzdělávání na úkor nematuritních oborů. V ostatních krajích se účast na maturitních oborech středního vzdělání pohybuje od 52,1 % ve Středočeském kraji až po 77,3 % v kraji Zlínském. Co se týče **nematuritních oborů středního vzdělání**, krajo-ová diferenciace je v tomto případě pouze malá. Míra účasti na nematuritních oborech středních škol je nejnižší ve Středočeském kraji (19,8 %) a v kontrastu s výše zmiňovanou vysokou účastí na maturitním vzdělávání také v Praze (20,6 %). Největší hodnoty lze nalézt v Ústeckém (27,2 %), Karlovarském (26,0 %) a Jihočeském kraji (25,7 %).

Z rozložení hodnot účasti na maturitních a nematuritních oborech středního vzdělání v jednotlivých krajích vyplývá specifické postavení některých regionů. Jednak jde o Prahu, která je cha-

¹³ Dostupnost péče v mateřských školách je výrazně diferencovaná podle toho, v jaké obci své služby provozují. V obcích nad 50 000 obyvatel výrazně častěji nepřijmou všechny děti, které se k docházce hlásí. Odmítají tak celkově 22 % přihlášených dětí, přičemž alespoň některou ze žádostí zamítli v 71 % mateřských škol ve velkých městech. Naopak malé obce se častěji potýkají s nedostatkem dětí v mateřských školách (v obcích do 500 obyvatel odmítla nějakou žádost o přijetí pouze každá desátá mateřská škola). Zdroj: Kuchařová, V.: *Péče o děti předškolního a raného školního věku*, VÚPSV, Praha 2009.

rakteristická výrazně vysokým podílem studujících v maturitních oborech a nízkým podílem v nematuritních. Dále je to Středočeský kraj, z důvodu již zmiňované spádovosti Prahy je krajem s vůbec nejnižší účastí na středoškolském vzdělávání, a to jak v případě maturitních, tak nematuritních oborů. Konečně opět jiným způsobem se vydělují kraje Ústecký a Karlovarský, kde je relativně nejvyšší účast v nematuritních oborech středního vzdělání ze všech krajů (26,0 až 27,0%), zatímco u oborů ukončených maturitní zkouškou jsou míry účasti nao-

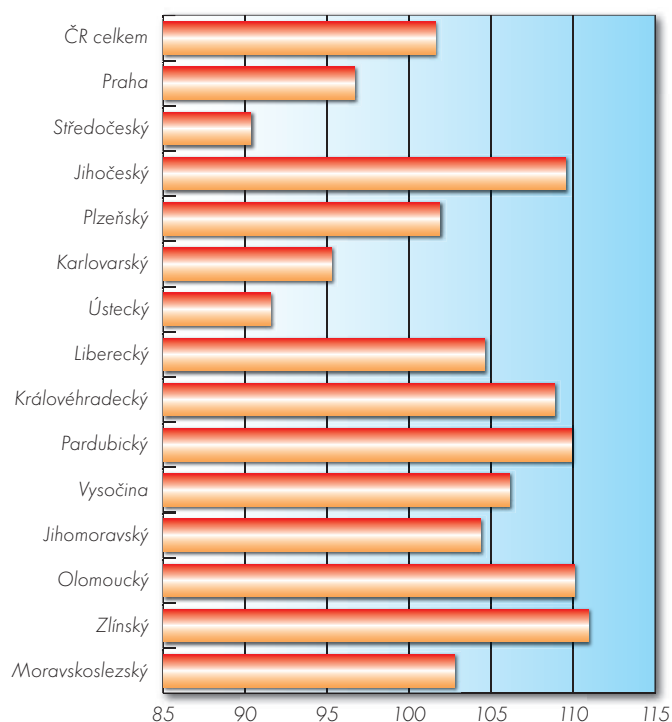
pak nejnižší: lze říci, že relativně více mladých lidí než v jiných krajích zde upřednostňuje střední vzdělání bez maturity.

Míra účasti na vzdělávání na konzervatořích je dána nerovnoměrným rozložením těchto škol v České republice. Konzervatoře jakožto školy poskytující vzdělávání v uměleckých oborech mají výlučné postavení – tato skutečnost stojí v pozadí faktu, že hodnoty účasti ve všech krajích vyjma Prahy nedosahují ani 1%. V šesti krajích se konzervatoře vůbec nevyskytují. Z ostatních krajů má relativně nejvyšší

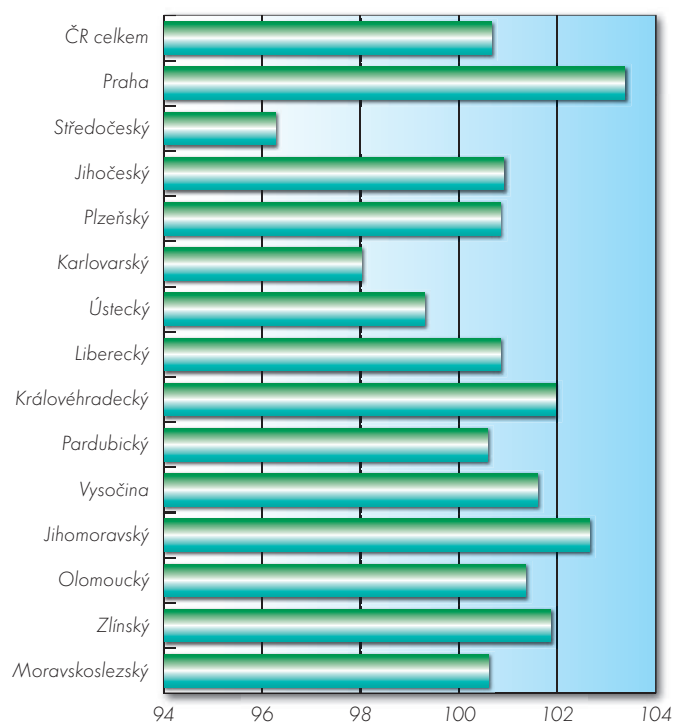
C1 T1: Podíl dětí v MŠ a žáků ZŠ, SŠ, konzervatoří a studentů VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2009 (v %)

Území		MŠ	ZŠ	SŠ			konzervatoře	VOŠ
				celkem	maturitní obory	nematuritní obory		
ČR celkem		101,5	100,6	98,8	71,2	23,6	0,6	5,1
CZ01	Praha	96,6	103,4	133,6	108,2	20,6	2,7	10,7
CZ010	Hlavní město Praha	96,6 (11.)	103,4 (1.)	133,6 (1.)	108,2 (1.)	20,6 (13.)	2,7 (1.)	10,7 (1.)
CZ02	Středočeský kraj	90,3	96,3	75,4	52,1	19,8	–	3,4
CZ020	Středočeský kraj	90,3 (14.)	96,3 (14.)	75,4 (14.)	52,1 (14.)	19,8 (14.)	–	3,4 (11.)
CZ03	Jihozápad	105,9	100,9	98,6	68,7	25,3	0,6	6,0
CZ031	Jihočeský kraj	109,5 (4.)	100,9 (7.)	102,0 (5.)	72,1 (5.)	25,7 (3.)	0,6 (7.)	7,0 (2.)
CZ032	Plzeňský kraj	101,8 (10.)	100,8 (9.)	94,5 (11.)	64,7 (10.)	24,9 (6.)	0,6 (5.)	4,9 (6.)
CZ04	Severozápad	92,4	99,0	92,9	62,6	26,9	0,3	3,8
CZ041	Karlovarský kraj	95,2 (12.)	98,0 (13.)	87,4 (13.)	58,7 (13.)	26,0 (2.)	–	2,8 (14.)
CZ042	Ústecký kraj	91,5 (13.)	99,3 (12.)	94,8 (10.)	64,1 (11.)	27,2 (1.)	0,4 (8.)	4,2 (9.)
CZ05	Severovýchod	107,9	101,1	96,6	68,5	24,7	0,2	4,3
CZ051	Liberecký kraj	104,5 (7.)	100,8 (8.)	87,8 (12.)	58,8 (12.)	25,3 (5.)	–	3,1 (13.)
CZ052	Královéhradecký kraj	108,8 (5.)	102,0 (3.)	105,1 (2.)	75,3 (3.)	25,6 (4.)	–	4,6 (7.)
CZ053	Pardubický kraj	109,8 (3.)	100,6 (11.)	94,9 (9.)	69,5 (7.)	23,3 (10.)	0,6 (6.)	5,1 (5.)
CZ06	Jihovýchod	104,9	102,3	100,7	72,4	24,1	0,5	5,8
CZ063	Vysočina	106,1 (6.)	101,6 (5.)	95,6 (8.)	67,4 (9.)	24,0 (9.)	–	5,2 (4.)
CZ064	Jihomoravský kraj	104,3 (8.)	102,6 (2.)	103,2 (4.)	74,9 (4.)	24,2 (8.)	0,8 (2.)	6,0 (3.)
CZ07	Střední Morava	110,4	101,6	101,8	73,0	23,3	0,5	4,1
CZ071	Olomoucký kraj	110,0 (2.)	101,3 (6.)	100,0 (6.)	69,0 (8.)	24,9 (7.)	0,3 (9.)	3,9 (10.)
CZ072	Zlínský kraj	110,9 (1.)	101,8 (4.)	103,6 (3.)	77,3 (2.)	21,7 (12.)	0,7 (3.)	4,4 (8.)
CZ08	Moravskoslezsko	102,7	100,6	98,1	71,3	22,9	0,7	3,2
CZ080	Moravskoslezský kraj	102,7 (9.)	100,6 (10.)	98,1 (7.)	71,3 (6.)	22,9 (11.)	0,7 (4.)	3,2 (12.)

C1 G1: Podíl dětí v MŠ na věkové populaci 3–5 letých, 2009 (v %)

C1 G2: Podíl žáků ZŠ na věkové populaci 6–15 letých, 2009 (v %)

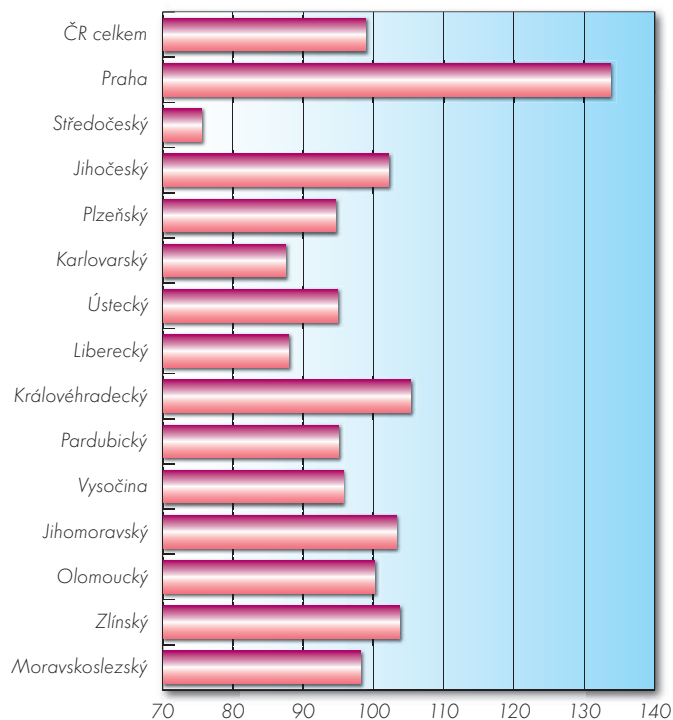

míru účasti Praha (kde je také nejvyšší počet škol – z celkového počtu 17 škol jich je zde 7), a to 2,7 %. Je nutné upozornit, že ukazatel nevypovídá ani tak o tom, jaká je účast věkové populace toho kterého kraje na vzdělávání na konzervatořích, ale spíše o jejich rozmístění.

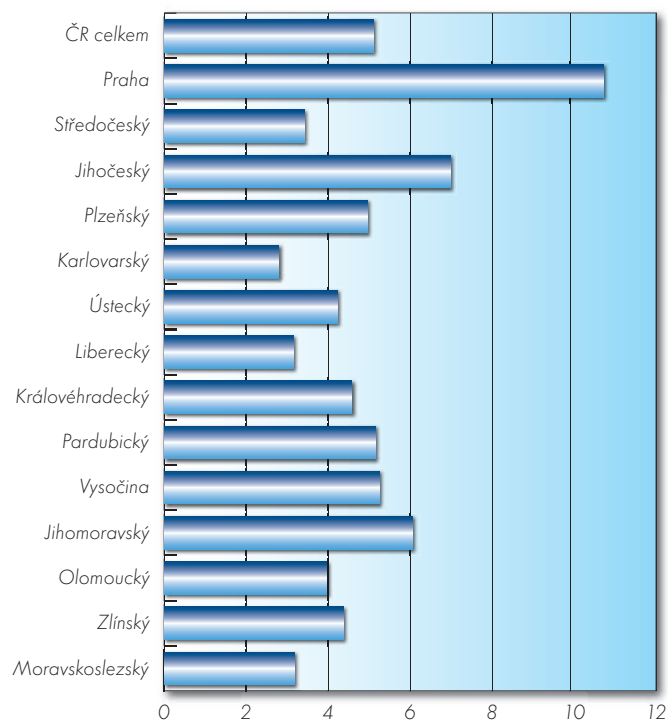
Co se týče míry účasti na vyšším odborném vzdělávání v jednotlivých krajích, tato míra je velmi silně závislá na celkovém počtu studentů vyšších odborných škol bez ohledu na regionální parametry. Stejně jako

v předchozím případě tento ukazatel nevypovídá mnoho o tom, jaká je účast věkové populace toho kterého kraje ve vyšším odborném vzdělávání, ale spíše o hustotě sítě vyšších odborných škol. Výrazně nejvyšší míru účasti vykazuje Praha (10,7%), kde se na VOŠ vzdělává více než dvojnásobný podíl populace ve věku 19–21 let ve srovnání s celorepublikovým průměrem (5,1 %). Následují kraje Jihočeský (7,0%) a Jihomoravský (6,0%), kraj Vysočina (5,2%) a Pardubický kraj (5,1 %).

C1 G3: Podíl žáků SŠ na věkové populaci 15–18 letých, 2009 (v %)

C1 G4: Podíl studentů VOŠ na populaci 19–21 letých, 2009 (v %)

C1 T2: Podíl dětí s odloženou povinnou školní docházkou na celkovém počtu sedmiletých dětí, 2009 (v %)

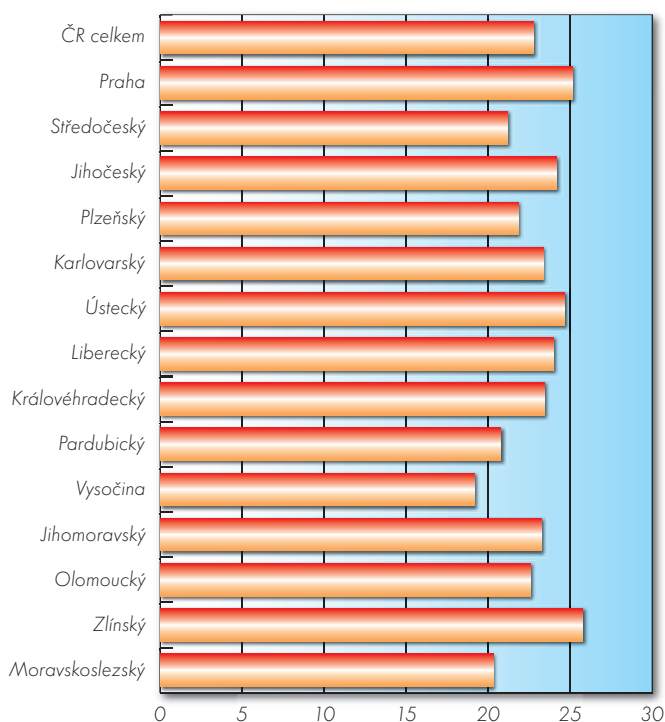
Území		Podíl (%)	
ČR celkem		22,7	
CZ01	Praha	25,1	
CZ010	Hlavní město Praha	25,1	(2.)
CZ02	Střední Čechy	21,1	
CZ020	Středočeský kraj	21,1	(11.)
CZ03	Jihozápad	23,0	
CZ031	Jihočeský kraj	24,1	(4.)
CZ032	Plzeňský kraj	21,8	(10.)
CZ04	Severozápad	24,3	
CZ041	Karlovarský kraj	23,3	(7.)
CZ042	Ústecký kraj	24,6	(3.)
CZ05	Severovýchod	22,6	
CZ051	Liberecký kraj	23,9	(5.)
CZ052	Královéhradecký kraj	23,4	(6.)
CZ053	Pardubický kraj	20,7	(12.)
CZ06	Jihovýchod	21,9	
CZ063	Vysočina	19,1	(14.)
CZ064	Jihomoravský kraj	23,2	(8.)
CZ07	Střední Morava	24,1	
CZ071	Olomoucký kraj	22,5	(9.)
CZ072	Zlínský kraj	25,7	(1.)
CZ08	Moravskoslezsko	20,2	
CZ080	Moravskoslezský kraj	20,2	(13.)

C1 T4: Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií a konzervatoří na celkovém počtu žáků v ročnících ZŠ a SŠ odpovídajících 2. stupni ZŠ, 2009 (v %)

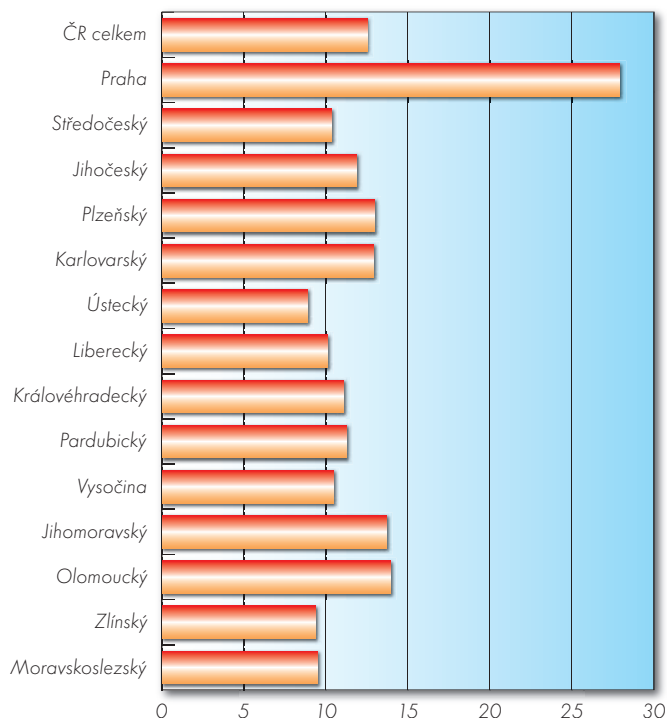
Území		Podíl (%)	
ČR celkem		12,5	
CZ01	Praha	27,9	
CZ010	Hlavní město Praha	27,9	(1.)
CZ02	Střední Čechy	10,3	
CZ020	Středočeský kraj	10,3	(10.)
CZ03	Jihozápad	12,3	
CZ031	Jihočeský kraj	11,8	(6.)
CZ032	Plzeňský kraj	12,9	(4.)
CZ04	Severozápad	9,9	
CZ041	Karlovarský kraj	12,9	(5.)
CZ042	Ústecký kraj	8,8	(14.)
CZ05	Severovýchod	10,8	
CZ051	Liberecký kraj	10,0	(11.)
CZ052	Královéhradecký kraj	11,0	(8.)
CZ053	Pardubický kraj	11,2	(7.)
CZ06	Jihovýchod	12,5	
CZ063	Vysočina	10,4	(9.)
CZ064	Jihomoravský kraj	13,6	(3.)
CZ07	Střední Morava	11,7	
CZ071	Olomoucký kraj	13,9	(2.)
CZ072	Zlínský kraj	9,4	(13.)
CZ08	Moravskoslezsko	9,5	
CZ080	Moravskoslezský kraj	9,5	(12.)

C1 G5: Podíl dětí s odloženou povinnou školní docházkou na celkovém počtu sedmiletých dětí, 2009 (v %)

C1 G7: Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií a konzervatoří na celkovém počtu žáků v ročnících ZŠ a SŠ odpovídajících 2. stupni ZŠ, 2009 (v %)

C 2 Přístup ke střednímu a vyššímu odbornému vzdělání

Po absolvování základního vzdělávání naprostá většina odpovídající věkové populace vstupuje do středoškolského vzdělávání nebo vzdělávání v konzervatořích.

Volba konkrétního středoškolského programu je dána především osobními prioritami uchazečů. V rámci středního vzdělávání s maturitní zkouškou, ze kterého lze následně pokračovat ve vzdělávání na terciární vzdělávací úrovni, se uchazeči rozhodují mezi všeobecně vzdělávacími programy (na školách vyučujících obory gymnázií a lyceí) a odbornými programy (obory odborného středního vzdělání s maturitní zkouškou), případně vzděláváním na konzervatořích. Uchazeči, kteří mají vyšší nároky na manuální dovednosti, se hlásí na obory středního vzdělání s výučním listem. Rozdělení populace nově vstupující do odborného středního vzdělávání podle oborů vzdělání, na které se hlásí, se řídí na jedné straně institucionálními charakteristikami systému, záměry krajských samospráv, a na druhé straně zájmem žáků. Nabídky vzdělání by měly odrážet potřeby ekonomiky, resp. požadavky trhu práce v regionu.

C 2.1 Podíly nově přijatých na jednotlivé druhy škol na odpovídající věkové populaci

C 2.1.1 Podíl nově přijatých na střední a vyšší odborné školy a konzervatoře na odpovídající věkové populaci

Charakteristika ukazatele

Ukazatel se zaměřuje na kvantitativní popis procesu vstupu žáků na středoškolskou úroveň vzdělávání a na popis vstupu studentů do terciárního vzdělávání na vyšších odborných školách. Všímá si zvláště rozlišení středního vzdělávání s maturitní zkouškou a střed-

ního vzdělávání s výučním listem, středního vzdělávání a všeobecně vzdělávacího a odborného proudu. Popisuje také vstupy na konzervatoře a vyšší odborné školy.

Při konstrukci ukazatele byl zvolen první ze dvou úhlů pohledu – **podíl počtu nově přijatých na odpovídající věkové populaci** (15letí pro střední školy a konzervatoře, 18letí pro nástavbové studium a 19letí pro vyšší odborné školy). Druhým pohledem (je obsahem dalšího ukazatele v této kapitole) je **podíl počtu nově přijatých na celkovém počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně** (pro střední školy a vyšší odborné vzdělávání na konzervatořích – absolventi základních škol, pro nástavbové studium – absolventi středního vzdělávání s výučním listem včetně zkráceného studia, pro vyšší odborné školy – absolventi oborů středních škol ukončených maturitní zkouškou).

Metodika výpočtu

$$\frac{NP_i}{P_j} \cdot 100$$

NP – počet nově přijatých do denní formy vzdělávání

P – odpovídající věková populace

i – jednotlivé druhy škol – střední školy, konzervatoře, vyšší odborné školy, příp. jednotlivé druhy vzdělávání (maturitní včetně vyššího odborného na konzervatořích, nematuritní, nástavbové studium)

j – velikost populace typické pro vstup do dané vzdělávací úrovně (15letí pro střední školy a konzervatoře, 18letí pro nástavbové studium a 19letí pro vyšší odborné školy)

Nově přijatí na střední školy a konzervatoře – maturitní obory zahrnují nově přijaté na čtyřleté obory gymnázií, konzervatoře (šestileté vzdělávání a 5. ročníky osmiletých oborů), obory odborného středního vzdělání s maturitní zkouškou, ročníky víceletých oborů gymnázií odpovídající 1. ročníku střední školy (5. ročníky osmiletých oborů,

3. ročníky šestiletých oborů) včetně odpovídajícího vzdělávání na školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a konzervatořích. Všichni nově přijímaní jsou uváděni pouze za denní formu vzdělávání.

Nově přijatí na střední školy – nematuritní obory zahrnují nově přijaté na odborné střední vzdělávání s výučním listem a obory středního vzdělání včetně odpovídajícího vzdělávání na školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Všichni nově přijímaní jsou uváděni pouze za denní formu vzdělávání.

Zdroj dat

- ČSÚ – demografie k 31. 12. 2009
- databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Vzhledem k populaci patnáctiletých **nastupuje na střední školy a konzervatoře** stejně jako v roce 2008 **prakticky každý** (118,7 % – ukazatel převyšuje hranici sta procent, protože do celkového počtu nově přijímaných jsou zahrnuti nejen nově přijatí absolventi základních škol, ale i ti, kteří nastupují do denní formy vzdělávání na střední školy z jiných škol, ze zaměstnání či odjinud – tito žáci mohou být starší 15 let). Celkový podíl se mírně zvýšil a poněkud se změnila struktura nově přijímaných.

Největší zájem žáci projevují o střední vzdělávání s maturitní zkouškou, kam bylo ve školním roce 2009/10 vzhledem k populaci patnáctiletých přijato 80,8 % žáků. Do nematuritních oborů, tj. středního vzdělávání s výučním listem a středního vzdělávání, bylo nově přijato 37,9 % žáků vzhledem k populaci patnáctiletých.

Specifickými obory jsou obory gymnázií s víceletým vzděláváním a obory tanec na konzervatořích, tedy školy, kam nastupují žáci ještě v průběhu povinné školní docházky (PŠD). Na úrovni 1. ročníku střední školy (tj. ve 3. ročníku šestiletých gymnázií a v 5. ročníku osmiletých gymnázií) se v oborech víceletých gymnázií vzdělává v republikovém měřítku celkem 10,4 % žáků vzhledem k populaci patnáctiletých, na úrovni 1. ročníku konzervatoří, tj. v 5. ročníku osmiletých konzervatoří, se jedná o celkem 0,09 %.

Porovnáme-li nově přijímané do denní formy vzdělávání podle druhu vzdělávání, nejvíce nově přijímaných připadá na školy poskytující **střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou** – 57,9 % vzhledem k populaci patnáctiletých, následují školy poskytující **střední odborné vzdělávání s výučním listem** – 37,0 % v porovnání s populací patnáctiletých, a pak **obory čtyřletých gymnázií** – 12,5 % (vezmeme-li však obory gymnázií jako celek, tedy včetně víceletých, potom celkový počet nově vstupujících na „středněškolskou“ úroveň oborů gymnázií činí 21,9 % v porovnání s populací patnáctiletých). Nově přijímaní do oborů **středního vzdělání** tvoří pouze 0,9 %.

Na **konzervatoře** je nově přijato 0,4 % žáků vzhledem k populaci patnáctiletých.

Do denní formy **nástavbového studia** po absolvování středního vzdělávání s výučním listem nastupuje 8,7 % žáků vzhledem k populaci osmnáctiletých.

V republikovém měřítku nastupuje do denní formy vzdělávání **vyšších odborných škol** 6,7 % studentů vzhledem k populaci devatenáctiletých. Tento ukazatel však vykazuje velké regionální rozdíly. Meziročně se hodnoty tohoto ukazatele zvýšily o 0,5 procentního bodu.

Z uvedených podílů a porovnání s rokem 2008 je možné zjistit celkovou stabilizaci nabídky studijních programů a mírný nárůst podílu populace patnáctiletých vzdělávajících se na víceletých gymnáziích.

Hodnoty ukazatele jsou také ovlivněny tím, že populační ročníky, ke kterým se vztahují nově přijatí na jednotlivých vzdělávacích stupních, početně dost výrazně klesaly.

C2 T1a: Podíl nově přijatých na SŠ na populaci 15letých, 2009 (v %)

Území		SŠ „maturitní“ obory		SŠ „nematuritní“ obory		SŠ celkem	
ČR celkem		80,78		37,89		118,66	
CZ01	Praha	129,95		35,13		165,08	
CZ010	Hlavní město Praha	129,95	(1.)	35,13	(12.)	165,08	(1.)
CZ02	Střední Čechy	58,56		31,89		90,44	
CZ020	Středočeský kraj	58,56	(14.)	31,89	(14.)	90,44	(14.)
CZ03	Jihozápad	77,33		39,14		116,47	
CZ031	Jihočeský kraj	79,95	(5.)	39,45	(5.)	119,40	(5.)
CZ032	Plzeňský kraj	74,23	(9.)	38,76	(8.)	113,00	(11.)
CZ04	Severozápad	72,60		43,71		116,31	
CZ041	Karlovarský kraj	68,83	(12.)	44,26	(1.)	113,09	(10.)
CZ042	Ústecký kraj	73,98	(10.)	43,51	(2.)	117,49	(6.)
CZ05	Severovýchod	78,17		39,86		118,03	
CZ051	Liberecký kraj	65,85	(13.)	42,57	(3.)	108,42	(13.)
CZ052	Královéhradecký kraj	86,94	(3.)	41,00	(4.)	127,94	(2.)
CZ053	Pardubický kraj	79,30	(7.)	36,43	(11.)	115,73	(8.)
CZ06	Jihovýchod	81,15		38,66		119,82	
CZ063	Vysočina	73,70	(11.)	37,34	(9.)	111,04	(12.)
CZ064	Jihomoravský kraj	84,84	(4.)	39,32	(6.)	124,16	(3.)
CZ07	Střední Morava	81,29		36,50		117,79	
CZ071	Olomoucký kraj	75,68	(8.)	38,84	(7.)	114,51	(9.)
CZ072	Zlínský kraj	87,48	(2.)	33,92	(13.)	121,40	(4.)
CZ08	Moravskoslezsko	79,47		36,82		116,29	
CZ080	Moravskoslezský kraj	79,47	(6.)	36,82	(10.)	116,29	(7.)

Regionální rozdíly

Porovnáme-li **počty nově přijímaných na střední školy s populací patnáctiletých v kraji**, jsou na první pohled zřejmé poměrně značné regionální rozdíly. Naprosto atypická je situace v Praze.

Podíly žáků víceletých oborů gymnázií v ročnicích odpovídajících 1. ročníku středních škol ve vztahu k populaci patnáctiletých se v jednotlivých krajích značně liší. Odchylka od republikového průměru 10,4 % je v kladné škále nejvyšší u Prahy (hodnota 21,9 %), ve které se opět uplatňuje funkce spádového centra, naopak v záporné škále nejnižší u Ústeckého kraje s hodnotou 7,2 %. Protože žáci plní v prvních letech vzdělávání na víceletých gymnáziích povinnou školní docházku, je zájem žáků ovlivněn také snadnou dopravní dostupností školy, protože pro žáky i jejich rodiče je toto dost důležitý faktor. Pro žáky v těchto věkových kategoriích (11 až 15 let) zpravidla nebývají k dispozici domovy mládeže či internáty.

Počet žáků nově přijatých do oborů čtyřletých gymnázií vzhledem k populaci patnáctiletých vykazuje také poměrně vysoké mezikrajové rozdíly. Hodnoty ukazatele se pohybují od 7,2 % v Plzeňském kraji až do 16,0 % ve Zlínském kraji a 21,7 % v Praze. Tento ukazatel charakterizuje podíly nově přijímaných do všeobecného směru vzdělávání a závisí zvláště na síti škol vyučujících obory gymnázií v kraji. Rozložení krajů pod a nad celorepublikovým průměrem je vcelku rovnoměrné.

Pro odborné vzdělávání jsou charakteristické základní dva druhy vzdělávání – odborné střední vzdělávání ukončené maturitní zkouškou a střední vzdělávání s výučním listem. Co se týká škol poskytujících střední vzdělávání (jde zejména o praktické školy a obory pro žáky se SVP), jsou, pokud jde o počet žáků, méně početně zastoupené a v současné době hrají roli spíše doplňkových programů. Z tohoto důvodu se zde budeme věnovat především odbornému střednímu vzdělávání s maturitní zkouškou a střednímu vzdělávání s výučním listem a závislostem mezi jejich rozdělením.

Pokud jde o odborné střední vzdělávání s maturitní zkouškou, nejvyšší podíl nově přijímaných vzhledem k populaci patnáctiletých vykazuje, stejně jako u vzdělávání na školách vyučujících obory gymnázií, Praha (86,3%), nejnižší opět Středočeský kraj (41,1%), který jako svoji spádovou oblast využívá Prahu. U ostatních krajů dosahuje ukazatel hodnot od 47,9% v Libereckém kraji až do 64,0% v Královéhradeckém kraji.

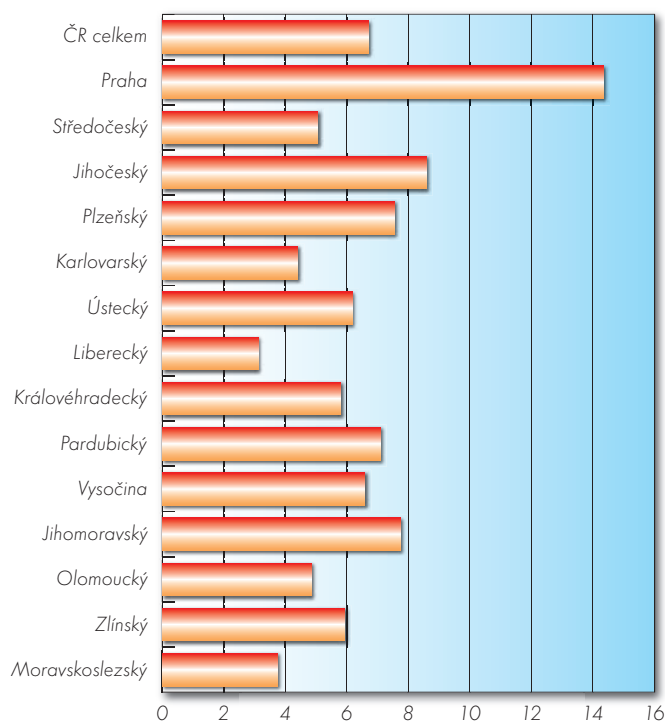
Podíly nově přijímaných do oborů středního vzdělání s výučním listem: nejvyšších hodnot dosahuje ukazatel v Karlovarském (43,7%) a Ústeckém kraji (42,1%). Pod celorepublikovou hodnotou ukazatele (37,0%) se pohybuje šest krajů – Středočeský (zde je však celkově malá míra nově přijímaných do škol v tomto kraji), Praha, Zlínský, Pardubický a Moravskoslezský kraj a kraj Vysočina (potenciální uchazeči ve všech šesti krajích si častěji vybírají školy vyučující maturitní obory).

Konzervatoře nejsou ve všech krajích, a proto podíl nově přijímaných na tyto školy můžeme porovnat jen v krajích, kde se vyskytují. Nejvíce škol je v Praze (7), a proto je zde také podíl nově přijatých vzhledem k populaci patnáctiletých nejvyšší (1,7%). Na dalších místech je kraj Jihomoravský (0,5%) a Moravskoslezský (0,5%). Pod republikovým průměrem (0,4%) jsou v kraji Olomouckém (0,3%), Ústeckém (0,4%) a Pardubickém (0,4%).

Podíly nově přijímaných do nástavbového studia vzhledem k populaci 18letých jsou v jednotlivých krajích celkem vyrovnané. Hodnota ukazatele je nejvyšší v Olomouckém kraji (13,5%), na druhém místě je Plzeňský kraj (10,1%). Nejmenší hodnotu ukazatele vykazuje kraj Pardubický (4,7%).

Jak již bylo v úvodu řečeno, **podíly nově přijímaných na vyšší odborné školy vzhledem k populaci 19letých** vykazují významné regionální rozdíly. Tyto rozdíly velmi úzce souvisejí, podobně jako

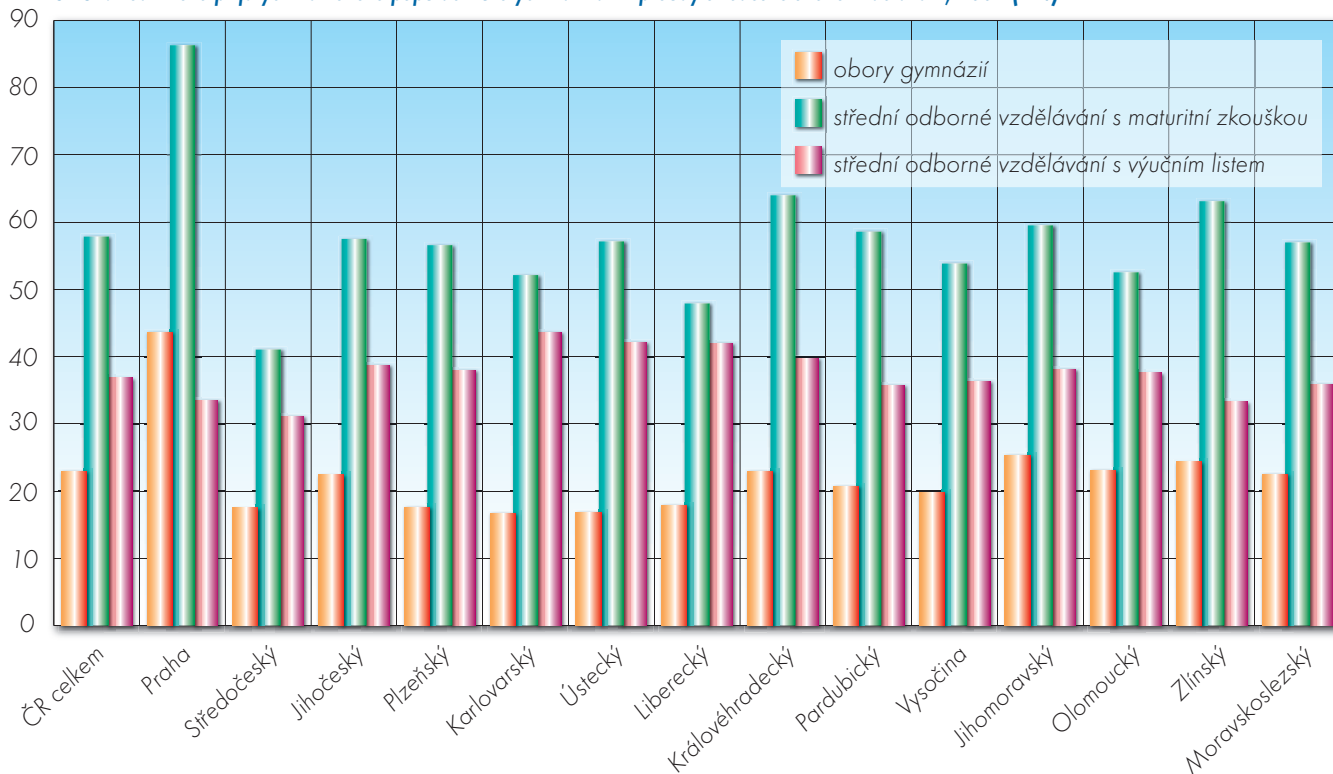
C2 G1: Podíl nově přijatých na VOŠ na populaci 19letých, 2009 (v %)

u ukazatele C1, s hustotou sítě vyšších odborných škol v jednotlivých regionech.

C2 T1: Podíl nově přijatých na SŠ, konzervatoře a VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2009 (v %)

Území	4leté obory gymnázií		střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou		střední vzdělávání		střední odborné vzdělávání s výučním listem		obory víceletých gymnázií		konzervatoře		nástavbové studium		VOŠ	
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
ČR celkem	12,50		57,87		0,87		36,85		10,41		0,45		8,65		6,69	
CZ01 Praha	21,74		86,33		1,62		33,51		21,88		1,73		8,95		14,34	
CZ010 Hlavní město Praha	21,74	(1.)	86,33	(1.)	1,62	(1.)	33,51	(12.)	21,88	(1.)	1,73	(1.)	8,95	(7.)	14,34	(1.)
CZ02 Střední Čechy	9,91		41,06		0,63		31,07		7,59		–		7,35		5,04	
CZ020 Středočeský kraj	9,91	(10.)	41,06	(14.)	0,63	(11.)	31,07	(14.)	7,59	(13.)	–	x	7,35	(12.)	5,04	(10.)
CZ03 Jihozápad	9,91		57,10		0,79		38,34		10,33		0,44		9,49		8,10	
CZ031 Jihočeský kraj	12,18	(6.)	57,52	(6.)	0,75	(7.)	38,70	(5.)	10,24	(6.)	0,44	(6.)	8,99	(6.)	8,57	(2.)
CZ032 Plzeňský kraj	7,22	(14.)	56,59	(9.)	0,84	(5.)	37,92	(7.)	10,42	(5.)	0,44	(5.)	10,08	(2.)	7,53	(4.)
CZ04 Severozápad	9,16		55,81		1,20		42,51		7,63		0,25		7,31		5,67	
CZ041 Karlovarský kraj	7,76	(13.)	52,14	(12.)	0,59	(13.)	43,66	(1.)	8,92	(9.)	–	x	6,17	(13.)	4,39	(12.)
CZ042 Ústecký kraj	9,67	(11.)	57,15	(7.)	1,42	(2.)	42,09	(2.)	7,15	(14.)	0,35	(8.)	7,74	(11.)	6,16	(7.)
CZ05 Severovýchod	11,25		57,47		0,92		38,94		9,46		0,13		7,47		5,42	
CZ051 Liberecký kraj	8,77	(12.)	47,92	(13.)	0,65	(10.)	41,92	(3.)	9,16	(7.)	–	x	8,54	(9.)	3,10	(14.)
CZ052 Královéhradecký kraj	12,40	(5.)	64,01	(2.)	1,30	(3.)	39,70	(4.)	10,54	(4.)	–	x	9,24	(5.)	5,78	(9.)
CZ053 Pardubický kraj	12,12	(7.)	58,59	(5.)	0,74	(8.)	35,69	(11.)	8,58	(11.)	0,38	(7.)	4,68	(14.)	7,07	(5.)
CZ06 Jihovýchod	12,83		57,66		0,86		37,51		10,66		0,37		8,88		7,34	
CZ063 Vysočina	11,06	(9.)	53,86	(10.)	0,72	(9.)	36,28	(9.)	8,78	(10.)	–	x	9,53	(4.)	6,57	(6.)
CZ064 Jihomoravský kraj	13,70	(3.)	59,54	(4.)	0,92	(4.)	38,12	(6.)	11,60	(2.)	0,54	(2.)	8,58	(8.)	7,73	(3.)
CZ07 Střední Morava	13,89		57,58		0,57		35,54		9,82		0,35		11,63		5,35	
CZ071 Olomoucký kraj	11,98	(8.)	52,55	(11.)	0,82	(6.)	37,60	(8.)	11,15	(3.)	0,27	(9.)	13,54	(1.)	4,84	(11.)
CZ072 Zlínský kraj	15,99	(2.)	63,13	(3.)	0,30	(14.)	33,27	(13.)	8,36	(12.)	0,45	(4.)	9,59	(3.)	5,92	(8.)
CZ08 Moravskoslezsko	13,53		57,00		0,61		35,83		8,94		0,49		8,22		3,74	
CZ080 Moravskoslezský kraj	13,53	(4.)	57,00	(8.)	0,61	(12.)	35,83	(10.)	8,94	(8.)	0,49	(3.)	8,22	(10.)	3,74	(13.)

C2 G2: Podíl nově přijatých na věkové populaci 15letých na hlavní proudy středoškolského vzdělávání, 2009 (v %)

C2.1.1.a Podíl nově přijatých do oborů všeobecného proudu středoškolského vzdělávání na odpovídající věkové populaci

Charakteristika ukazatele

V této podobě jsme v ročence ukazatel publikovali poprvé za rok 2007. Zaměřuje se na popis procesu vstupu studentů na středoškolskou úroveň všeobecného vzdělávání. Všeobecné vzdělávání poskytují nejen školy, které vyučují gymnaziální obory, ale i střední školy, které poskytují střední vzdělání s maturitní zkouškou v oborech lyceí. Žáci všeobecného vzdělávání nezískávají odbornost, ale jsou ve větší míře než žáci odborného proudu připravováni k dalšímu studiu v terciárním vzdělávání, proto je zde tento ukazatel zcela namístě.

Metodika výpočtu

$$\frac{NP_i}{P} \cdot 100$$

NP – počet nově přijatých do denní formy vzdělávání

P – populace 15letých

i – jednotlivé druhy všeobecného vzdělávání (4leté obory gymnázií, víceleté obory gymnázií a obory lyceí)

Nově přijatí do oborů všeobecného vzdělávání zahrnují nově přijaté ke vzdělávání ve čtyřletých oborech gymnázií, žáky v ročnících víceletých oborů gymnázií odpovídajících 1. ročníku střední školy (5. ročníky osmiletých oborů vzdělávání, 3. ročníky šestiletých oborů) včetně odpovídajícího vzdělávání na školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a nově přijaté do oborů lyceí. Všichni nově přijímaní jsou uváděni pouze za denní formu vzdělávání.

Zdroj dat

- ČSÚ – demografie k 31. 12. 2009
- databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Vzhledem k populaci patnáctiletých **nastupuje do oborů všeobecného vzdělání** téměř třetina žáků. Do oborů gymnázií se čtyřletým vzděláváním bylo přijato celkem 12,5% žáků v porovnání s populací patnáctiletých, podíl žáků v oborech víceletých gymnázií na úrovni 1. ročníku střední školy je 10,4% a do oborů lyceí bylo přijato 5,5% žáků vzhledem k populaci patnáctiletých.

Celkově do středoškolské části škol vyučujících obory gymnázií nastupuje 22,9% žáků v porovnání s počtem patnáctiletých. Podíl žáků nově nastupujících do oborů lyceí je vzhledem k populaci 15letých 5,5%.

Žáci nově přijatí do oborů lyceí tvoří více než pětinu všech přijatých do všeobecného vzdělávání. Počet žáků vzdělávajících se v oborech lyceí má rostoucí tendenci (proti roku 2003/04 se jejich počet ztrojnásobil, za poslední dva roky se počet žáků zvýšil o 12%).

Regionální rozdíly

Podíl nově přijatých do škol vyučujících obory gymnázií na populaci patnáctiletých je nejvyšší v Praze, a to jak do čtyřletých oborů gymnázií (21,7%), tak do víceletých oborů gymnázií do ročníků odpovídajících 1. ročníku střední školy (21,9%). Jak jsme psali již při popisu ukazatele, tato skutečnost mimo jiné odráží spádovost Prahy jako vzdělávacího centra zejména pro Středočeský kraj. Na dalších místech je ve čtyřletých oborech gymnázií Zlínský kraj (16,0%) a Jihomoravský kraj (13,7%). V oborech víceletých gymnázií jsou na dalších místech Jihomoravský kraj (11,6%) a Olomoucký kraj (11,2%). Naopak nejnižší podíl vykazuje ve čtyřletých oborech kraj Plzeňský (7,2%) a ve víceletých oborech Ústecký (7,2%).

Podíl žáků na populaci patnáctiletých nastupujících do oborů lyceí má z regionálního hlediska trochu jiný charakter než u oborů gymnázií. Nejvyšší podíl nově přijímaných žáků vykazuje od tohoto roku Praha (8,3%). Zlínský kraj, který byl v loňském roce na prvním místě, je druhý (7,3%). Na dalším místě je Královéhradecký kraj (6,9%). Nejmenší podíl žáků nastupujících do oborů lyceí zaznamenává Středočeský (3,8%) a Olomoucký kraj (3,9%).

C2 T2: Podíl nově přijatých do oborů všeobecného vzdělávání na populaci 15letých, 2009 (v %)

Území		obory všeobecného vzdělávání celkem		4leté obory gymnázií		obory víceletých gymnázií		obory lyceí	
ČR celkem		28,36		12,50		10,41		5,46	
CZ01	Praha	51,87		21,74		21,88		8,25	
CZ010	Hlavní město Praha	51,87	(1.)	21,74	(1.)	21,88	(1.)	8,25	(1.)
CZ02	Střední Čechy	21,33		9,91		7,59		3,83	
CZ020	Středočeský kraj	21,33	(12.)	9,91	(10.)	7,59	(13.)	3,83	(14.)
CZ03	Jihozápad	25,12		9,91		10,33		4,88	
CZ031	Jihočeský kraj	27,13	(6.)	12,18	(6.)	10,24	(6.)	4,70	(8.)
CZ032	Plzeňský kraj	22,73	(10.)	7,22	(14.)	10,42	(5.)	5,09	(7.)
CZ04	Severozápad	21,19		9,16		7,63		4,40	
CZ041	Karlovarský kraj	20,97	(14.)	7,76	(13.)	8,92	(9.)	4,28	(12.)
CZ042	Ústecký kraj	21,27	(13.)	9,67	(11.)	7,15	(14.)	4,45	(10.)
CZ05	Severovýchod	26,07		11,25		9,46		5,36	
CZ051	Liberecký kraj	22,56	(11.)	8,77	(12.)	9,16	(7.)	4,63	(9.)
CZ052	Královéhradecký kraj	29,79	(4.)	12,40	(5.)	10,54	(4.)	6,85	(3.)
CZ053	Pardubický kraj	25,12	(9.)	12,12	(7.)	8,58	(11.)	4,42	(11.)
CZ06	Jihovýchod	29,39		12,83		10,66		5,90	
CZ063	Vysočina	25,97	(8.)	11,06	(9.)	8,78	(10.)	6,13	(4.)
CZ064	Jihomoravský kraj	31,09	(3.)	13,70	(3.)	11,60	(2.)	5,79	(6.)
CZ07	Střední Morava	29,18		13,89		9,82		5,47	
CZ071	Olomoucký kraj	26,99	(7.)	11,98	(8.)	11,15	(3.)	3,86	(13.)
CZ072	Zlínský kraj	31,60	(2.)	15,99	(2.)	8,36	(12.)	7,25	(2.)
CZ08	Moravskoslezsko	28,49		13,53		8,94		6,02	
CZ080	Moravskoslezský kraj	28,49	(5.)	13,53	(4.)	8,94	(8.)	6,02	(5.)

C2.1.2 Podíl nově přijatých na střední školy, konzervatoře a vyšší odborné školy na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně

Charakteristika ukazatele

Ukazatel se zaměřuje na popis procesu vstupu žáků na středoškolskou úroveň vzdělávání. Zvláště si všímá rozlišení na střední vzdělávání s maturitní zkouškou a střední vzdělávání a střední vzdělávání s výučním listem a dále dělení na všeobecně vzdělávací a odborný proud. Do všeobecně vzdělávacího proudu jsou započítány pouze školy vyučující obory gymnázií. Školy vyučující obory lyceí, ač jsou svým charakterem zahrnovány převážně do všeobecného vzdělávacího programu, jsou vykazovány u oborů středních odborných škol, protože konstrukce kódů oborů podle rámcových vzdělávacích programů – RVP (nař. vlády č. 689/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů) je taková, že obory lyceí řadí mezi odborné střední vzdělávání.

Při konstrukci ukazatele byl na rozdíl od ukazatele předchozího zvolen druhý ze dvou úhlů pohledu – podíl nově přijatých na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně (pro střední školy a konzervatoře – počet absolventů základních škol včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami; pro nástavbové studium – počet absolventů středního vzdělávání s výučním listem; pro vyšší odborné školy – počet absolventů oborů středních škol ukončených maturitní zkouškou vč. absolventů nástavbového studia).

Metodika výpočtu

$$\frac{NP_i}{A_j} \cdot 100$$

NP – počet nově přijatých do denní formy vzdělávání

A – počet absolventů předchozího vzdělávacího stupně (pro výpočet ukazatele týkajícího se středních škol a konzervatoří se počítá s celkovým počtem absolventů základních škol včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami bez těch, kteří ode-

šli ze základní školy na víceleté střední školy, ale včetně žáků 2. ročníku šestiletých a 4. ročníku osmiletých středních škol; pro nástavbové studium se počítá s absolventy středního vzdělávání s výučním listem; pro vyšší odborné školy se počítá s celkovým počtem absolventů středních škol v oborech ukončených maturitní zkouškou včetně zkrácené formy vzdělávání a absolventů nástavbového studia)

- i – jednotlivé druhy škol – střední školy, konzervatoře, vyšší odborné školy, příp. jednotlivé druhy vzdělávání (s maturitou, s výučním listem, střední vzdělávání, nástavbové studium)
- j – druhy vzdělávání nižší vzdělávací úrovně (základní školy včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a včetně odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, tj. 2. ročník 6letých a 4. ročník 8letých oborů, střední školy v oborech vzdělání ukončených maturitní zkouškou, střední školy v oborech vzdělání s výučním listem)

Nově přijatí na střední školy – maturitní obory – tento ukazatel zahrnuje nově přijaté ke vzdělávání ve čtyřletých oborech gymnázií, přijaté do oborů odborného středního vzdělání s maturitní zkouškou (bez nástavbového studia a zkrácené formy vzdělávání), žáky v ročnících víceletých oborů gymnázií a osmiletých konzervatoří odpovídajících 1. ročníku střední školy (5. ročníky osmiletých oborů vzdělávání, 3. ročníky šestiletého vzdělávání) včetně odpovídajícího vzdělávání na školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a konzervatořích a nově přijaté do šestiletých konzervatoří. Všichni nově přijímaní jsou uváděni pouze za denní formu vzdělávání.

Nově přijatí na střední školy – nematuritní obory – tento ukazatel zahrnuje nově přijaté do oborů vzdělávání s výučním listem a oborů středního vzdělání včetně odpovídajícího vzdělávání na školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Všichni nově přijímaní jsou uváděni pouze za denní formu vzdělávání.

Zdroj dat

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Celkově byly hodnoty ukazatele týkajícího se středního vzdělávání vyšší než u předchozího ukazatele vzhledem k tomu, že celkový počet absolventů předcházející vzdělávací úrovně byl obvykle o něco nižší než velikost odpovídající věkové populace patnáctiletých. V letošním roce se projevil klesající počet narozených dětí v předchozích letech. Počet absolventů ZŠ je o něco vyšší, než je počet patnáctiletých, a proto jsou hodnoty ukazatele podílu nově přijatých na střední školy nižší. V případě osmnáctiletých a devatenáctiletých jsou počty absolventů odpovídajícího vzdělání výrazně nižší.

Při porovnání celkového počtu žáků nově přijatých na střední školy v roce 2009 s celkovým počtem absolventů předchozí vzdělávací úrovně dostaneme hodnotu zhruba o pět procentních bodů nižší než v případě podílu k populaci patnáctiletých, a to hodnotu 112,2 %. Do celkového počtu nově přijímaných jsou zahrnuti nejen nově přijatí absolventi základních škol, ale i ti, kteří nastupují do denní formy vzdělávání na střední školy z jiných škol, ze zaměstnání či odjinud. Z toho do oborů středních škol poskytujících vzdělávání s maturitní zkouškou bylo nově přijato 76,5 % žáků a do oborů středních škol poskytujících vzdělávání s výučním listem a střední vzdělávání 35,7 % žáků vzhledem k absolventům základního vzdělávání.

V ročních víceletých oborů gymnázií odpovídajících 1. ročníku středoškolského vzdělávání studovalo celkem 9,9 % žáků vzhledem k celkovému počtu absolventů základního vzdělávání. O tento počet se dá navýšit hodnota 11,8 %, tedy celkový počet nově přijatých ke vzdělávání ve čtyřletých oborech gymnázií vzhledem k celkovému počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně, a dostáváme se k hodnotě 21,7 %, což je prakticky celkový podíl nově přijatých do gymnaziálního směru vzdělávání na středoškolské úrovni.

Porovnáme-li počty nově přijímaných podle druhu vzdělávání, nejvíce nově přijímaných (vzhledem k počtu absolventů základního vzdělávací úrovně) připadá na obory odborného středního vzdělání s maturitní zkouškou (54,8 %), následují obory středního vzdělání s výučním listem s 35,0 % absolventů předchozí vzdělávací úrovně. Celkový počet nově vstupujících na „středoškolskou“ úroveň oborů gymnázií činí 21,7 % absolventů předchozí vzdělávací úrovně a nově přijímaní do oborů středního vzdělání tvoří pouze 0,8 %.

Na konzervatoře bylo nově přijato 0,5 % žáků vzhledem k počtu absolventů základního vzdělávání.

Do nástavbového studia bylo nově přijato 35,9 % žáků vzhledem k počtu absolventů středního vzdělávání s výučním listem. Znamená to, že prakticky třetina žáků si po získání výučního listu zvyšuje kvalifikaci nástavbovým studiem.

Vzhledem k hodnotě předchozího ukazatele C2.1.1 jsou hodnoty nově přijímaných na vyšší odborné školy ve vztahu k celkovému počtu maturantů o polovinu vyšší. Tento rozdíl je způsoben především velkým rozdílem mezi velikostí populačního ročníku devatenáctiletých (132 555 obyvatel) a celkovým počtem maturantů (87 116 žáků) v příslušném roce. Do denní formy vzdělávání vyšších odborných škol nastoupilo celkem 10,5 % absolventů předchozí vzdělávací úrovně, tedy maturantů. Regionální rozdíly jsou opět, stejně jako v případě předchozího ukazatele, velké a vypovídají spíše o rozložení sítě vyšších odborných škol než o podílu nově přijímaných na vyšší odborné školy z toho kterého regionu.

Regionální rozdíly

Porovnáme-li podíly nově přijímaných na střední školy a konzervatoře na počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně, jsou prakticky všechny hodnoty nižší než hodnoty předchozího ukazatele C2.1.1. I zde jsou na první pohled patrné poměrně značné regionální rozdíly. Naprosto atypická situace je opět v Praze, kde hodnota ukaza-

C2 T3a: Podíl nově přijatých na SŠ na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2009 (v %)

Území		SŠ „maturitní“ obory		SŠ „nematuritní“ obory		SŠ celkem	
ČR celkem		76,47		35,71		112,18	
CZ01	Praha	112,73		30,48		143,21	
CZ010	Hlavní město Praha	112,73	(1.)	30,48	(14.)	143,21	(1.)
CZ02	Střední Čechy	58,90		31,89		90,78	
CZ020	Středočeský kraj	58,90	(14.)	31,89	(12.)	90,78	(14.)
CZ03	Jihozápad	73,50		37,20		110,70	
CZ031	Jihočeský kraj	76,48	(5.)	37,74	(5.)	114,23	(4.)
CZ032	Plzeňský kraj	70,02	(10.)	36,56	(7.)	106,58	(11.)
CZ04	Severozápad	70,33		42,34		112,67	
CZ041	Karlovarský kraj	69,28	(12.)	44,55	(1.)	113,83	(5.)
CZ042	Ústecký kraj	70,69	(9.)	41,58	(2.)	112,27	(7.)
CZ05	Severovýchod	73,17		37,31		110,48	
CZ051	Liberecký kraj	61,71	(13.)	39,90	(3.)	101,61	(13.)
CZ052	Královéhradecký kraj	80,22	(3.)	37,83	(4.)	118,05	(2.)
CZ053	Pardubický kraj	75,28	(7.)	34,58	(11.)	109,86	(9.)
CZ06	Jihovýchod	75,71		35,80		111,51	
CZ063	Vysočina	69,63	(11.)	34,95	(10.)	104,58	(12.)
CZ064	Jihomoravský kraj	78,67	(4.)	36,21	(8.)	114,88	(3.)
CZ07	Střední Morava	77,22		34,31		111,53	
CZ071	Olomoucký kraj	72,58	(8.)	36,85	(6.)	109,42	(10.)
CZ072	Zlínský kraj	82,25	(2.)	31,56	(13.)	113,81	(6.)
CZ08	Moravskoslezsko	76,33		35,01		111,34	
CZ080	Moravskoslezský kraj	76,33	(6.)	35,01	(9.)	111,34	(8.)

tele dosahuje 137,9 % (oproti hodnotě 93,3 % ve Středočeském kraji). Tato vysoká hodnota je, stejně jako v případě ukazatele C2.1, ovlivněna spádovostí Prahy jako středoškolského centra především pro okresy Praha-východ a Praha-západ. Na dalších místech se umístily kraje Ústecký (121,4 %) a Karlovarský (118,5 %). Naopak nejnižší hodnoty (kromě Středočeského kraje) vykazují kraje Vysočina (103,3 %) a Liberecký kraj (108,0 %). Hodnoty ukazatele ve všech krajích s výjimkou Středočeského kraje převyšují 100 %.

Rozdíly nalezneme i v případě podílu nově přijímaných na střední školy a konzervatoře na celkovém počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně z hlediska dosaženého stupně vzdělání – tedy „maturitní“ x „nematuritní“ obory. V případě oborů ukončených maturitní zkouškou (všeobecného i odborného proudu) opět v pořadí krajů vede s velkým náskokem Praha, kde hodnota ukazatele dosahuje 112,7 % (i zde platí, že Praha je spádovou oblastí zejména pro hraniční okresy – Středočeský kraj dosahuje hodnoty pouze 58,9 %). Ostatní kraje dosahují hodnot v rozmezí od 61,7 % v Libereckém kraji do 82,2 % ve Zlínském kraji. Nad úroveň republikové hodnoty ukazatele (78,5 %) je kromě Prahy a Zlínského kraje ještě Královéhradecký (85,2 %), Jihomoravský (81,0 %) a Moravskoslezský (79,2 %).

U oborů, které končí dosažením středního vzdělání a středního vzdělání s výučním listem (tedy oborů nematuritních), se podíly nově přijímaných na celkovém počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně pohybují v rozmezí od 30,5 % v Praze a 31,6 % ve Zlínském kraji do 41,6 % v Ústeckém kraji a 44,6 % v Karlovarském kraji. Nejnižší hodnoty ukazatele v Praze (30,5 %), stejně jako v případě ukazatele C2.1, jsou způsobeny tím, že v Praze je především hustá síť škol se středním vzděláváním s maturitní zkouškou na úkor škol středního vzdělávání s výučním listem.

V jednotlivých krajích se velkou měrou liší i podíly žáků víceletých oborů gymnázií v ročních odpovídajících 1. ročníku střední

C2 T3: Podíl nově přijatých na SŠ, konzervatoře a VOŠ na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2009 (v %)

Území	obory 4letých gymnázií		střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou		střední vzdělávání		střední odborné vzdělávání s výučním listem		obory víceletých gymnázií		konzervatoře		nástavbové studium		VOŠ	
ČR celkem	11,83	54,79	0,83	34,88	9,85	0,52	35,91	10,56								
CZ01 Praha	18,86	74,89	1,41	29,07	18,98	2,23	42,26	16,33								
CZ010 Hlavní město Praha	18,86	74,89	1,41	29,07	18,98	2,23	42,26	16,33	(1.)	(1.)	(1.)	(1.)	(2.)	(1.)	(1.)	(1.)
CZ02 Střední Čechy	9,97	41,30	0,64	31,25	7,64	-	36,97	10,54								
CZ020 Středočeský kraj	9,97	41,30	0,64	31,25	7,64	-	36,97	10,54	(10.)	(13.)		x	(5.)	(8.)		
CZ03 Jihozápad	9,42	54,27	0,75	36,45	9,81	0,51	35,68	12,98								
CZ031 Jihočeský kraj	11,65	55,03	0,72	37,02	9,80	0,50	32,47	13,00	(6.)	(5.)	(6.)	(6.)	(12.)	(2.)	(2.)	(2.)
CZ032 Plzeňský kraj	6,81	53,38	0,79	35,77	9,83	0,52	39,88	12,94	(14.)	(7.)	(4.)	(4.)	(3.)	(3.)	(3.)	(3.)
CZ04 Severozápad	8,88	54,06	1,16	41,18	7,39	0,29	30,22	10,64								
CZ041 Karlovarský kraj	7,81	52,49	0,60	43,95	8,98	-	23,53	9,09	(13.)	(1.)		x	(13.)	(9.)	(9.)	(9.)
CZ042 Ústecký kraj	9,24	54,61	1,36	40,22	6,83	0,39	33,04	11,16	(2.)	(14.)	(8.)	(8.)	(11.)	(5.)	(5.)	(5.)
CZ05 Severovýchod	10,53	53,79	0,86	36,45	8,85	0,15	28,62	9,20								
CZ051 Liberecký kraj	8,22	44,91	0,61	39,29	8,58	-	33,40	6,17	(3.)	(9.)		x	(10.)	(13.)	(13.)	(13.)
CZ052 Královéhradecký kraj	11,44	59,06	1,20	36,63	9,72	-	33,89	8,90	(5.)	(6.)		x	(9.)	(10.)	(10.)	(10.)
CZ053 Pardubický kraj	11,50	55,62	0,70	33,88	8,15	0,43	18,51	11,73	(8.)	(11.)	(7.)	(7.)	(14.)	(4.)	(4.)	(4.)
CZ06 Jihovýchod	11,97	53,79	0,80	35,00	9,95	0,41	35,36	10,94								
CZ063 Vysočina	10,45	50,88	0,68	34,27	8,30	-	36,27	10,79	(10.)	(10.)		x	(6.)	(7.)	(7.)	(7.)
CZ064 Jihomoravský kraj	12,71	55,21	0,86	35,35	10,75	0,60	34,91	11,00	(2.)	(2.)	(2.)	(2.)	(8.)	(6.)	(6.)	(6.)
CZ07 Střední Morava	13,19	54,70	0,54	33,76	9,33	0,41	45,80	7,73								
CZ071 Olomoucký kraj	11,49	50,39	0,79	36,06	10,69	0,32	53,39	7,57	(3.)	(3.)	(9.)	(9.)	(1.)	(12.)	(12.)	(12.)
CZ072 Zlínský kraj	15,04	59,35	0,28	31,28	7,86	0,51	37,72	7,88	(12.)	(12.)	(5.)	(5.)	(4.)	(11.)	(11.)	(11.)
CZ08 Moravskoslezsko	12,99	54,75	0,59	34,42	8,59	0,58	35,50	6,04								
CZ080 Moravskoslezský kraj	12,99	54,75	0,59	34,42	8,59	0,58	35,50	6,04	(8.)	(8.)	(3.)	(3.)	(7.)	(14.)	(14.)	(14.)

školy na celkovém počtu absolventů předchází vzdělávací úroveň. Odchylna od republikového průměru 9,9% je v kladné škále nejvyšší opět u Prahy (hodnota 19,0%), ve které se opět uplatňuje funkce spádového centra, na dalším místě je s poměrně velkým odstupem Jihomoravský kraj (10,8%). Naopak v záporné škále má největší odchylnu od průměrné hodnoty Ústecký kraj s hodnotou 6,8% a Středočeský kraj (7,6%).

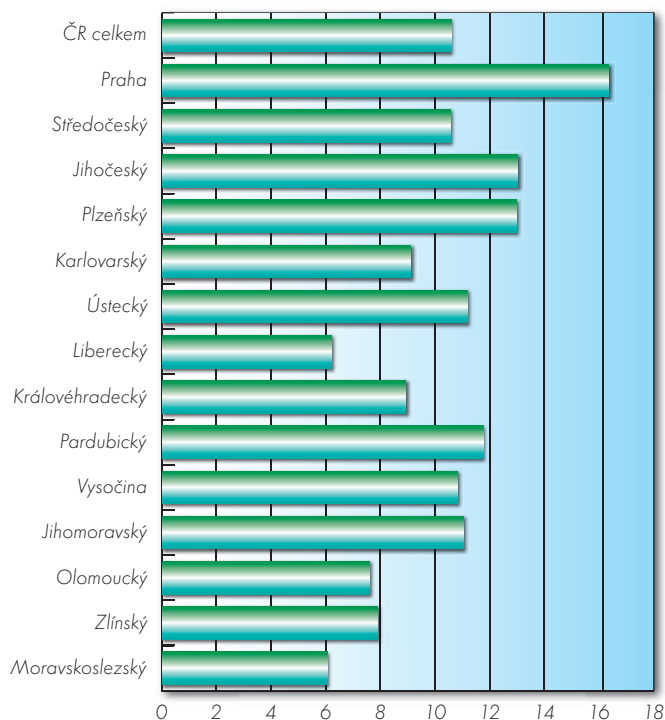
Počet žáků nově přijatých do čtyřletých oborů gymnázií vzhledem k populaci absolventů předchází vzdělávací úroveň vykazuje také poměrně vysoké mezikrajové rozdíly. Hodnoty ukazatele se pohybují od 6,8% v Plzeňském kraji a 7,8% v Karlovarském kraji až do 18,9% v Praze a 15,0% ve Zlínském kraji. Tento ukazatel opět charakterizuje podíly nově přijímaných do všeobecného směru vzdělávání a závisí na síti škol vyučujících obory gymnázií v kraji.

Pokud jde o **odborné střední vzdělávání s maturitní zkouškou**, nejvyšší podíl nově přijímaných vzhledem k populaci absolventů předchází vzdělávací úroveň má, stejně jako u vzdělávání na školách vyučujících obory gymnázií, Praha (74,9%), nejnižší opět Středočeský kraj (41,3%), který jako svoji spádovou oblast využívá Prahu. U ostatních krajů dosahuje ukazatel hodnot od 44,9% v Libereckém kraji až do 59,1% v Královéhradeckém kraji. Data jsou včetně vzdělávání v lyceích.

Podíl počtu nově přijímaných do oborů středního vzdělání s výučním listem tvoří ve srovnání s celkovým počtem absolventů předchází vzdělávací úroveň v republikovém měřítku 34,1%. Pod touto hodnotou ukazatele se pohybují čtyři kraje – Praha, Středočeský (zde je však celkově nízká míra nově přijímaných do škol v tomto kraji), Zlínský a Pardubický kraj. Výrazně nad celkovou hodnotou ukazatele je Karlovarský kraj (44,0%) a Ústecký kraj (40,2%).

Podíly nově přijatých na **konzervatoře** jsou velmi malé a jsou dány malým počtem škol s tímto zaměřením, které ani nejsou rozmístěny ve všech krajích. Nejvíce škol je v Praze, která má také nejvyšší podíl nově přijatých (2,2%) žáků vzhledem k absolventům základního vzdělávání.

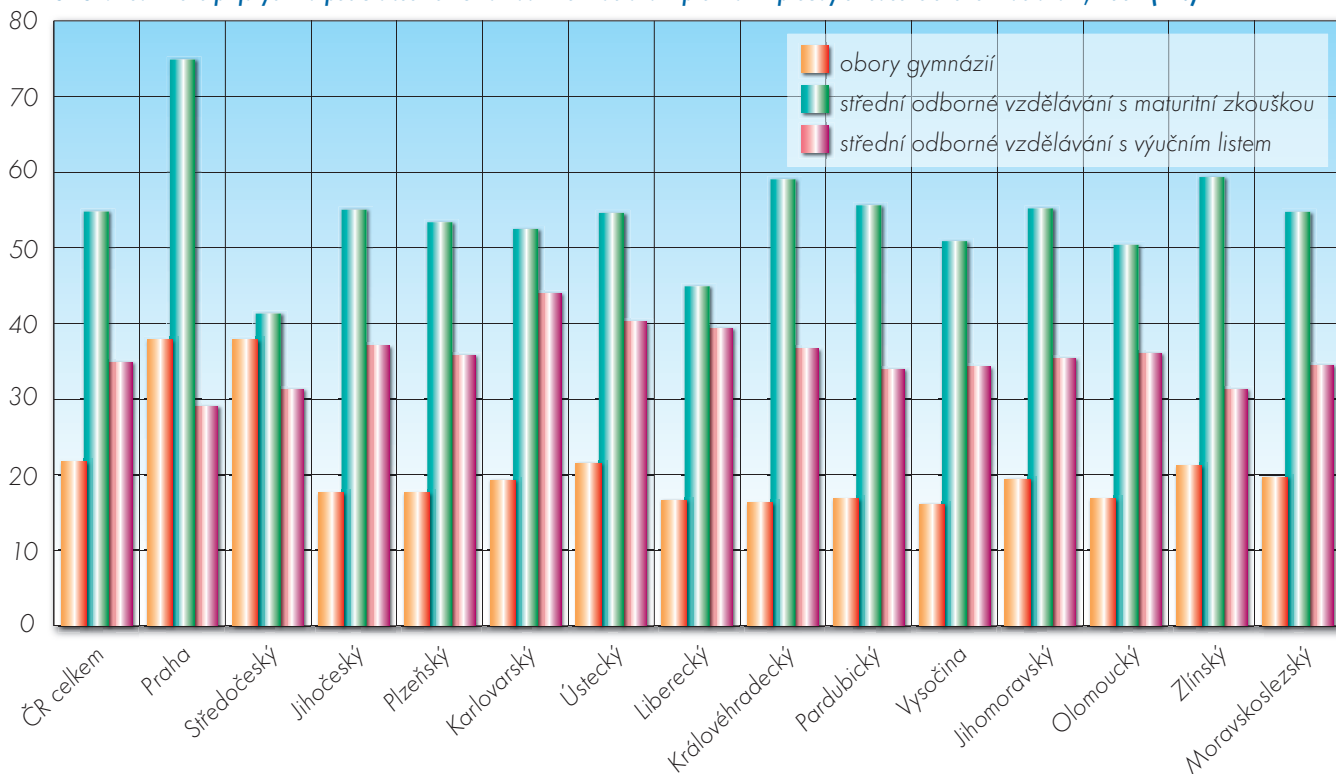
C2 G5: Podíl nově přijatých na VOŠ na počtu absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou, 2009 (v %)

Do 1. ročníku **nástavbového studia** nastoupilo celkem 35,9% žáků vzhledem k počtu absolventů středního vzdělávání s výučním listem. Nejvyšší hodnoty vykazuje Olomoucký kraj (53,4%), Praha (42,3%), Plzeňský kraj (39,9%), Zlínský kraj (37,7%) a nejnižší hodnoty má Pardubický (18,5%) a Karlovarský kraj (23,5%). Odchylny v ostatních krajích od celorepublikového průměru nejsou příliš velké.

Jak již bylo řečeno, **podíly nově přijímaných na vyšší odborné školy vzhledem k počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně (matu-**

C2 G4: Podíl nově přijatých na počtu absolventů základního vzdělávání pro hlavní proudy středoškolského vzdělávání, 2009 (v %)

rantům) vykazují významné regionální rozdíly. Tyto podíly velmi úzce souvisejí, podobně jako u ukazatele C1 a C2.1.1, s hustotou sítě vyšších odborných škol. Nejvyšších podílů dosahuje opět Praha (16,3%), Jihočeský (13,0%), Plzeňský (12,9%), Pardubický (11,7%) a Ústecký kraj (11,2%). Pod úroveň celorepublikového průměru (9,7%) se pohybuje 7 krajů. Nejnižší podíl je v Moravskoslezském (6,0%) a Libereckém kraji (6,2%).

C 2.1.2.a Podíl nově přijatých do oborů všeobecného středoškolského vzdělávání na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně

Charakteristika ukazatele

Také tento ukazatel, stejně jako ukazatel C2.1.1.a, jsme publikovali poprvé v ročence za rok 2007. Ukazatel se zaměřuje na popis procesu vstupu studentů na středoškolskou úroveň všeobecného vzdělávání. Vykazuje vyšší hodnoty než ukazatel C2.1.1.a, protože počet absolventů základního vzdělávání, se kterými se ukazatel poměruje, je nižší než velikost populace 15letých. Všeobecnou úroveň vzdělání poskytují nejen školy, které vyučují gymnaziální obory, ale v tomto případě sem řadíme i střední školy, které poskytují vzdělání v oborech lyceí. Žáci všeobecného vzdělávání nezískávají odbornost, ale jsou připravováni zejména k dalšímu studiu v terciární sféře, proto je pro lepší přehled samostatný ukazatel namístě.

Metodika výpočtu

$$\frac{NP_i}{P} \cdot 100$$

NP – počet nově přijatých do denní formy vzdělávání

P – počet absolventů základních škol + počet žáků odpovídajících ročníků víceletých gymnázií (2. ročníků 6letých gymnázií a 4. ročníků 8letých gymnázií)

i – jednotlivé druhy všeobecného vzdělávání (4leté obory gymnázií, víceleté obory gymnázií a obory lyceí)

Nově přijatí do oborů všeobecného vzdělávání zahrnují nově přijaté na čtyřleté obory gymnázií, žáky v ročnicích víceletých oborů gymnázií odpovídajících 1. ročníku střední školy (5. ročníky osmiletých dělek vzdělávání, 3. ročníky šestiletého vzdělávání) včetně odpovídajícího vzdělávání na školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a nově přijaté do oborů lyceí. Všichni nově přijímaní jsou uváděni pouze za denní formu vzdělávání.

Zdroj dat

- ČSÚ – demografie k 31. 12. 2009
- databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Vzhledem k počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně nastupuje do oborů všeobecného středoškolského vzdělávání téměř třetina žáků. Do oborů gymnázií se čtyřletým vzděláváním bylo přijato v republikovém měřítku celkem 11,8% absolventů základních škol, podíl žáků v oborech víceletých gymnázií na úrovni 1. ročníku střední školy je 9,9% a do oborů lyceí se hlásí 5,2% absolventů základního vzdělávání.

Regionální rozdíly

Podíl nově přijatých do škol vyučujících obory gymnázií na odpovídajícím počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně (v tomto případě absolventů základního vzdělávání) je nejvyšší v Praze, a to jak do čtyřletých oborů gymnázií (18,9%), tak do víceletých oborů gymnázií do ročníků odpovídajících 1. ročníku střední školy (19,0%). Jak jsme psali již při popisu ukazatele C2.1.1.a, tato skutečnost mimo jiné odráží spádovost Prahy jako vzdělávacího centra zejména pro Středočeský kraj. Celkově v ČR do oborů středních škol vyučujících obory gymnázií nastupuje 21,7% žáků vzhledem k absolventům předchozí

C2 T4: Podíl nově přijatých do oborů všeobecného vzdělávání na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2009 (v %)

Území		obory všeobecného vzdělávání celkem		4leté obory gymnázií		obory víceletých gymnázií		obory lyceí	
ČR celkem		26,85		11,83		9,85		5,17	
CZ01	Praha	45,00		18,86		18,98		7,16	
CZ010	Hlavní město Praha	45,00	(1.)	18,86	(1.)	18,98	(1.)	7,16	(1.)
CZ02	Střední Čechy	21,45		9,97		7,64		3,85	
CZ020	Středočeský kraj	21,45	(10.)	9,97	(10.)	7,64	(13.)	3,85	(13.)
CZ03	Jihozápad	23,87		9,42		9,81		4,64	
CZ031	Jihočeský kraj	25,95	(6.)	11,65	(5.)	9,80	(5.)	4,50	(8.)
CZ032	Plzeňský kraj	21,44	(11.)	6,81	(14.)	9,83	(4.)	4,80	(7.)
CZ04	Severozápad	20,53		8,88		7,39		4,26	
CZ041	Karlovarský kraj	21,11	(13.)	7,81	(13.)	8,98	(7.)	4,31	(10.)
CZ042	Ústecký kraj	20,33	(14.)	9,24	(11.)	6,83	(14.)	4,25	(11.)
CZ05	Severovýchod	24,40		10,53		8,85		5,02	
CZ051	Liberecký kraj	21,14	(12.)	8,22	(12.)	8,58	(9.)	4,34	(9.)
CZ052	Královéhradecký kraj	27,48	(4.)	11,44	(8.)	9,72	(6.)	6,32	(3.)
CZ053	Pardubický kraj	23,85	(9.)	11,50	(6.)	8,15	(11.)	4,19	(12.)
CZ06	Jihovýchod	27,42		11,97		9,95		5,50	
CZ063	Vysočina	24,54	(8.)	10,45	(9.)	8,30	(10.)	5,79	(4.)
CZ064	Jihomoravský kraj	28,83	(3.)	12,71	(4.)	10,75	(2.)	5,36	(6.)
CZ07	Střední Morava	27,72		13,19		9,33		5,20	
CZ071	Olomoucký kraj	25,88	(7.)	11,49	(7.)	10,69	(3.)	3,70	(14.)
CZ072	Zlínský kraj	29,71	(2.)	15,04	(2.)	7,86	(12.)	6,82	(2.)
CZ08	Moravskoslezsko	27,36		12,99		8,59		5,78	
CZ080	Moravskoslezský kraj	27,36	(5.)	12,99	(3.)	8,59	(8.)	5,78	(5.)

vzdělávací úrovně. Poměrně vysoký podíl nově přijatých do čtyřletých oborů gymnázií je také ve Zlínském kraji (15,0 %) a v Moravskoslezském kraji (13,0 %). Nejmenší podíl vykazují kraje Plzeňský (6,8 %) a Karlovarský (7,8 %). U víceletých oborů gymnázií je situace poněkud jiná. Po Praze má nejvyšší podíl nově přijatých na absolventech předcházející vzdělávací úrovně Jihomoravský (10,8 %) a Olomoucký kraj (10,7 %). Nejmeně nově přijatých žáků v porovnání s počty absolventů předcházející vzdělávací úrovně je v Ústeckém (6,8 %) a Středočeském kraji (7,6 %).

Ve srovnání s tím je podíl žáků nově nastupujících do oborů lyceí „pouze“ 5,2 % v porovnání s počtem absolventů základního vzdělávání, což je čtvrtina všech přijatých do všeobecného vzdělávání. Počet škol s obory lyceí proti loňskému roku klesl o 3 školy, zatímco počet žáků stoupl o 426. Podíl žáků na počtech absolventů předcházející vzdělávací úrovně nastupujících do oborů lyceí má z regionálního hlediska trochu jiný charakter než u oborů gymnázií. Nejvyšší podíl nově přijímaných žáků vykazuje Praha (7,2 %), Zlínský kraj (6,8 %), Královéhradecký kraj (6,3 %) a Vysočina (5,8 %). Nejmenší podíl nově přijatých na absolventech předcházející vzdělávací úrovně zaznamenávají Olomoucký (3,7 %) a Středočeský kraj (3,9 %).

Když porovnáváme podíly nově přijatých na počtu absolventů předcházející vzdělávací úrovně za všeobecné vzdělávání celkem, ukazuje se, že po Praze, kde je podíl nejvyšší (45,0 %), nově nastoupilo do 1. ročníku nejvíce žáků ve Zlínském (29,7 %) a v Jihomoravském kraji (28,8 %). Nejmenší podíly vykazují kraje Ústecký (20,3 %) a Karlovarský (21,1 %).

C.2.2 Podíl jednotlivých druhů škol na 100 obyvatel odpovídající věkové populaci

Charakteristika ukazatele

Ukazatel charakterizuje vzdělávací obslužnost regionu z institucionálního hlediska, popisuje, jaký výběr (z počtu institucí) v regionu mají současní žáci, resp. populace ve věku odpovídajícím dané vzdělávací úrovni. Větší počet institucí nabízí širší nabídku škol, menší počet naopak nabízí sice méně škol, ale obvykle mnohem větších, u kterých je předpoklad širších možností v nabídce oborů vzdělání, povinné volitelných a výběrových předmětů a dalších aktivit.

Metodika výpočtu

$$\frac{P\check{S}_i}{0,01 \cdot Pp_j}$$

$P\check{S}$ – počet škol

Pp – velikost odpovídající věkové populace

i – jednotlivé druhy škol a druhy vzdělávání (MŠ, ZŠ, SŠ a z toho SŠ s obory gymnázií, střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou – z toho lycea, střední odborné vzdělávání s výučním listem, obory nástavbového studia, konzervatoře a VOŠ)

j – věk odpovídající vzdělávání na jednotlivých druzích škol

mateřské školy	– populace ve věku 3–5 let
základní školy	– populace ve věku 6–14 let
obory gymnázií	– populace ve věku 15–18 let
střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou	– populace ve věku 15–18 let
z toho obory lyceí	– populace ve věku 15–18 let
střední odborné vzdělávání s výučním listem	– populace ve věku 15–18 let
obory nástavbového studia	– populace ve věku 18–19 let
konzervatoře	– populace ve věku 15–20 let
vyšší odborné školy	– populace ve věku 19–21 let

Zdroj dat

➤ ČSÚ – demografie k 31. 12. 2009

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

V České republice připadá **na 100 dětí ve věku 3–5 let celkem 1,56 mateřské školy**. Znamená to, že kdyby každé dítě ve věku 3–5 let navštěvovalo mateřskou školu, byla by průměrná velikost mateřské školy téměř 64 dětí.

Na 100 dětí ve věku 6–14 let připadá 0,50 základní školy. Neznamená to však, že průměrná velikost jedné základní školy je 200 žáků, ale že v průměru na 200 dětí dané věkové skupiny existuje jedna základní škola. Pochopitelně je průměrná velikost základních škol menší vzhledem k tomu, že část populace 6–14letých navštěvuje víceletá gymnázia a taneční konzervatoře. Hodnotu ukazatele ovlivňuje také skutečnost, že téměř třetina všech základních škol má méně než 50 žáků.

Střední školy mají v České republice poměrně hustou síť a rozmanitá je i nabídka z institucionálního hlediska – tedy ve členění na školy vyučující obory gymnázií, školy poskytující odborné střední vzdělávání s maturitní zkouškou, střední vzdělávání s výučním listem a střední vzdělávání. **V průměru připadá na 100 obyvatel populace ve věku 15–18 let celkem 0,30 střední školy** (právních subjektů vykonávajících činnost střední školy), tedy v průměru jedna škola na 333 obyvatel ve věku 15–18 let.

Všeobecné vzdělávání v oborech gymnázií nabízí na 100 obyvatel ve věku 15–18 let v průměru 0,08 školy vyučující obory gymnázií. Znamená to, že v průměru na každých 1 250 dětí ve věku 15–18 let připadá v České republice jedna škola vyučující obory gymnázií. **Všeobecné vzdělávání v oborech lyceí** nabízí v průměru 0,05 školy, což je 2 000 obyvatel ve věku 15–18 let na jednu školu. **Odborné střední vzdělávání s maturitní zkouškou** nabízí celkem 0,19 školy na 100 obyvatel ve věku 15–18 let (1 škola připadá v průměru na 526 obyvatel 15–18letých). V případě **odborného středního vzdělávání s výučním listem** je hodnota ukazatele 0,11 (tedy 909 obyvatel ve věku 15–18 let na jednu školu).

Nástavbové studium nabízí na 100 obyvatel ve věku 18–19 let v průměru 0,16 střední školy. To znamená, že na 625 obyvatel ve věku 18–19 let je v průměru jedna střední škola poskytující nástavbové studium.

Síť konzervatoří není hustá ani rovnoměrně rozložená. Na 100 obyvatel ve věku 15–20 let připadá 0,002 školy. To je 50 000 obyvatel na jednu školu.

Síť vyšších odborných škol není v České republice tak hustá jako síť středních škol a tomu odpovídá i celkový počet vyšších odborných škol na 100 obyvatel ve věku 19–21 let – celkem 0,05 školy (tedy 1 škola na 2 000 obyvatel ve věku 19–21let).

Meziročně se tento ukazatel příliš nemění, u většiny druhů škol zůstává stejný.

Regionální rozdíly

Počet mateřských škol na 100 dětí ve věku 3–5 let vyazuje poměrně velké regionální rozdíly, které jsou způsobeny především hustotou sítě mateřských škol v jednotlivých regionech a s tím související průměrnou velikostí mateřských škol. Dá se předpokládat, že v regionech s vyšším podílem větších obcí bude méně mateřských škol, ale budou mít větší průměrnou velikost. Hodnotu ukazatele ovlivňuje právě ve větších městech také to, že pod jedním ředitelstvím je zde více pracovišť, která však nejsou samostatným právním subjektem. Naopak mateřské školy v regionech s vyšším podílem malých obcí budou početně více zastoupené, ale v průměru budou menší. Hodnoty ukazatele se v jednotlivých regionech pohybují od 0,93 školy v Praze až do 2,03

C2 T5: Počet jednotlivých druhů škol na 100 obyvatel odpovídající věkové populace, 2009

Území	MŠ	ZŠ	SŠ celkem	SŠ s obory gymnázií celkem	střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou		z toho: lycea	střední odborné vzdělávání s výučním listem	s obory nástavbového studia		konzervatoře	VOŠ
					0,19	0,11			0,16	0,002		
ČR celkem	1,56	0,50	0,30	0,08	0,19	0,11	0,05	0,11	0,16	0,002	0,04	
CZ01 Praha	0,93	0,32	0,45	0,16	0,26	0,10	0,05	0,10	0,18	0,010	0,08	
CZ010 Hlavní město Praha	0,93	0,32	(14.) 0,45	(1.) 0,16	(1.) 0,26	(6.) 0,10	(6.) 0,05	(10.) 0,10	(4.) 0,18	(4.) 0,010	(1.) 0,08	(1.)
CZ02 Střední Čechy	1,59	0,51	0,27	0,06	0,16	0,10	0,03	0,10	0,16	-	0,04	
CZ020 Středočeský kraj	1,59	0,51	(8.) 0,27	(11.) 0,06	(13.) 0,16	(12.) 0,10	(12.) 0,03	(12.) 0,10	(7.) 0,16	-	x 0,04	(6.)
CZ03 Jihozápad	1,56	0,50	0,28	0,07	0,18	0,12	0,04	0,12	0,16	0,002	0,05	
CZ031 Jihočeský kraj	1,57	0,49	(10.) 0,32	(2.) 0,09	(2.) 0,20	(9.) 0,12	(9.) 0,04	(6.) 0,12	(12.) 0,14	0,002	(6.) 0,07	(2.)
CZ032 Plzeňský kraj	1,55	0,50	(14.) 0,24	(13.) 0,06	(14.) 0,16	(10.) 0,11	(10.) 0,04	(8.) 0,11	(5.) 0,17	0,003	(3.) 0,02	(13.)
CZ04 Severozápad	1,27	0,41	0,28	0,06	0,19	0,11	0,04	0,11	0,15	0,001	0,03	
CZ041 Karlovarský kraj	1,33	0,44	(12.) 0,26	(7.) 0,07	(8.) 0,18	(3.) 0,12	(3.) 0,05	(7.) 0,12	(13.) 0,14	-	x 0,03	(10.)
CZ042 Ústecký kraj	1,25	0,39	(13.) 0,29	(6.) 0,06	(4.) 0,20	(11.) 0,11	(11.) 0,04	(9.) 0,11	(6.) 0,16	0,002	(9.) 0,03	(12.)
CZ05 Severovýchod	1,84	0,58	0,30	0,08	0,21	0,12	0,05	0,12	0,16	0,001	0,05	
CZ051 Liberecký kraj	1,65	0,57	(5.) 0,25	(9.) 0,07	(7.) 0,19	(5.) 0,09	(5.) 0,05	(14.) 0,09	(10.) 0,15	-	x 0,04	(8.)
CZ052 Královéhradecký kraj	1,82	0,59	(2.) 0,33	(5.) 0,08	(2.) 0,23	(2.) 0,13	(2.) 0,06	(2.) 0,13	(3.) 0,19	-	x 0,05	(4.)
CZ053 Pardubický kraj	2,03	0,59	(4.) 0,31	(3.) 0,08	(3.) 0,20	(13.) 0,13	(13.) 0,03	(3.) 0,13	(14.) 0,13	0,003	(2.) 0,04	(5.)
CZ06 Jihovýchod	1,88	0,56	0,27	0,08	0,17	0,11	0,05	0,11	0,18	0,002	0,04	
CZ063 Vysočina	1,82	0,61	(7.) 0,28	(8.) 0,07	(10.) 0,18	(4.) 0,13	(4.) 0,05	(4.) 0,13	(1.) 0,22	-	x 0,06	(3.)
CZ064 Jihomoravský kraj	1,90	0,54	(9.) 0,27	(4.) 0,08	(4.) 0,17	(11.) 0,10	(8.) 0,05	(11.) 0,10	(9.) 0,15	0,002	(4.) 0,03	(9.)
CZ07 Střední Morava	1,91	0,57	0,30	0,06	0,19	0,13	0,04	0,13	0,19	0,002	0,04	
CZ071 Olomoucký kraj	1,95	0,59	(3.) 0,32	(10.) 0,06	(9.) 0,18	(14.) 0,14	(14.) 0,03	(1.) 0,14	(2.) 0,21	0,002	(7.) 0,03	(11.)
CZ072 Zlínský kraj	1,87	0,54	(8.) 0,28	(12.) 0,06	(5.) 0,20	(7.) 0,13	(7.) 0,05	(5.) 0,13	(8.) 0,15	0,002	(5.) 0,04	(7.)
CZ08 Moravskoslezsko	1,31	0,44	0,25	0,07	0,17	0,09	0,06	0,09	0,14	0,002	0,02	
CZ080 Moravskoslezský kraj	1,31	0,44	(11.) 0,25	(6.) 0,07	(6.) 0,17	(12.) 0,09	(1.) 0,06	(13.) 0,09	(11.) 0,14	0,002	(8.) 0,02	(14.)

školy na 100 dětí ve věku 3–5 let v Pardubickém kraji. Pod celorepublikovým průměrem (1,56) se pohybují kromě Prahy pouze čtyři další kraje – Ústecký (1,25), Moravskoslezský (1,31), Karlovarský kraj (1,33) a Plzeňský kraj (1,55).

Situace týkající se celkového počtu **základních škol na 100 obyvatel** ve věku 6–14 let je velmi podobná situaci v mateřských školách. Opět platí, že čím více velkých obcí je v regionu, tím menších hodnot ukazatel dosahuje a naopak. Počty škol na 100 dětí ve věku 6–14 let se pohybují od 0,32 školy v Praze až do 0,61 školy v kraji Vysočina a 0,59 v Královéhradeckém kraji. Pod hodnotou celorepublikového průměru (0,50) jsou kromě Prahy ještě kraje Ústecký (0,39), Karlovarský (0,44), Moravskoslezský (0,44) a Jihočeský (0,49). Povinná školní docházka se plní i ve školách nabízejících obory víceletých gymnázií.

Školy nabízející obory gymnázií jsou v České republice poměrně rovnoměrně rozmístěny a s výjimkou velkých center (krajských měst) platí, že v naprosté většině okresů jsou dvě až čtyři školy (s výjimkou okresu Praha-západ, který nemá žádnou školu nabízející vzdělávání v oborech gymnázií a jako spádovou oblast pro tuto oblast vzdělávání využívá Prahu). Z toho důvodu se i hodnoty ukazatelů pohybují v poměrně úzké škále od 0,06 do 0,09 školy na 100 obyvatel ve věku 15–18 let. Z této škály vybočuje pouze Praha s vyšším podílem těchto škol (0,16).

Sít škol nabízejících odborné střední vzdělávání s maturitní zkouškou je v České republice poměrně hustá, liší se však ve velikosti i oborové nabídce. Hustotě sítě odpovídají i poměrně vysoké hodnoty ukazatele. Tyto hodnoty se v naprosté většině případů pohybují v rozmezí 0,16–0,20 školy na 100 obyvatel ve věku 15–18 let. Nad touto pomyslnou škálou jsou Královéhradecký kraj (0,23) a Praha (0,26).

Situace v oblasti **škol nabízejících odborné střední vzdělávání s výučním listem** je obdobná jako u škol vyučujících odborné střední vzdělávání s maturitní zkouškou, i když ukazatel dosahuje o něco nižších hodnot. Pod jedním ředitelstvím poskytují střední školy zpravidla jak střední vzdělávání s maturitní zkouškou, tak s výučním listem i jen střední vzdělávání. Hodnoty ukazatele se ve většině krajů pohybují v rozmezí 0,09–0,14 školy na 100 obyvatel ve věku 15–18 let. Pod republikovým průměrem jsou kromě Libereckého kraje (0,09) další čtyři kraje – Moravskoslezský (0,09), Středočeský (0,10), Jihomoravský (0,10) a Praha (0,10).

V případě **konzervatoří dosahuje** ukazatel velmi nízkých hodnot, což je způsobeno nízkým počtem škol a jejich nerovnoměrným rozložením. Nejvyšší hodnota ukazatele je v Praze (0,010), ve všech ostatních krajích, pokud se tam škola vyskytuje, je ukazatel na republikovém průměru (0,002) nebo vyšší.

Školy poskytující **nástavbové studium** jsou poměrně rovnoměrně rozloženy a ukazatel se pohybuje od 0,13 v Pardubickém kraji do 0,22 v kraji Vysočina. Všechny hodnoty jen velmi mírně oscilují kolem celorepublikového průměru 0,16.

Vyšší odborné školy nejsou v síti škol početně silně zastoupeny a tomu odpovídají i hodnoty ukazatele. Pohybují se kolem republikového průměru a dosahují ve většině krajů úroveň 0,02–0,07. Celorepublikový průměr 0,04 výrazně překračuje Praha (0,08), Jihočeský kraj (0,07) a kraj Vysočina (0,06).

C 3 UKONČENÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA JEDNOTLIVÝCH VZDĚLÁVACÍCH ÚROVNÍCH

Absolvování základní školy je pro drtivou většinu populace pouze prvním, samozřejmým a elementárním krokem na vzdělávací cestě. **Fakt, že absolvování pouze základního vzdělání dnes nedává jedinci re-**

álnou šanci uspět ve světě práce, mění možnost volby vzdělávání na střední škole prakticky v nutnost. Do této úrovně vzdělávání tedy vstupuje naprostá většina odpovídající mladé populace.

Vzdělávání na středních školách se od vzdělávání na základních školách výrazně liší – ze základních škol vycházejí jedinci po absolvování více méně stejného základního učebního plánu (i když jednotlivé vzdělávací programy mají v průběhu vzdělávání určité odlišnosti, základní znalosti na výstupu jsou stejné), zatímco na středních školách jsou vzdělávací programy velmi diverzifikované. Základním dělením absolventů středních škol je dělení na absolventy „s maturitou“ (tedy absolventy oborů středního vzdělávání s maturitní zkouškou) a na absolventy „bez maturity“ (absolventy oborů středního vzdělávání a středního vzdělávání s výučním listem). **Absolventi oborů s maturitou mají** mimo možnost vstupu na trh práce otevřenou cestu do **terciárního vzdělávání**. Pokud chtějí do terciéry vstoupit absolventi oborů středního vzdělávání s výučním listem, musejí si nejdříve doplnit střední vzdělávání s maturitní zkouškou absolvováním nástavbových programů středních škol.

Podrobnějším dělením je **dělení absolventů podle oborů středních škol, resp. konzervatoří**, které absolvovali – obory všeobecného středního vzdělávání s maturitní zkouškou (zpravidla obory gymnázií), obory odborného středního vzdělávání s maturitní zkouškou, obory středního vzdělávání s výučním listem, středního vzdělávání nebo konzervatoř. Absolventi oborů gymnázií mají vždy vzdělávání zakončeno maturitní zkouškou, konzervatoře absolutoriem (ve čtvrtém ročníku šestiletých oborů konzervatoří, případně na konci vzdělávání v osmiletých oborech mají jejich žáci možnost složit maturitní zkoušku), odborné střední školy poskytují buď střední vzdělávání s maturitní zkouškou, či střední vzdělávání a střední vzdělávání s výučním listem. Střední vzdělávání s výučním listem získávají absolventi po 2 nebo 3 letech denní formy vzdělávání nebo po absolvování vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělávání s výučním listem.

Kromě „klasických“ oborů s maturitou střední školy realizují i **nástavbové studium** v délce 2 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávací program zkráceného studia pro získání středního vzdělávání s maturitní zkouškou.

Absolventi vyšších odborných škol (označovaní titulem „diplomovaný specialista“ ve zkratce DiS. za jménem) zatím ještě nejsou příliš doceněnou skupinou absolventů na trhu práce.

C3.1 Podíly absolventů základních a středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol na odpovídající věkové populaci

Charakteristika ukazatele

Ukazatel charakterizuje, jaký je podíl absolventů jednotlivých druhů škol na odpovídající věkové populaci. Vypovídá o tom, jaký je přibližně podíl lidí v teoreticky odpovídající věkové populaci, kteří ukončili daný stupeň vzdělávání, případně druh školy. Čím vyšší hodnota ukazatele, tím vyšší je v populačním ročníku podíl lidí s příslušnou kvalifikací.

Metodika výpočtu

$$\frac{A_i}{Pp_j} \cdot 100$$

A – počet absolventů jednotlivých úrovní vzdělávání

Pp – odpovídající věková populace (pro základní školy populace patnáctiletých, pro střední školy populace devatenáctiletých, pro nástavbové studium populace 20letých, pro konzervatoře populace 21letých a pro vyšší odborné školy populace 22letých)

- i – úroveň vzdělávání (žáci zkrácených forem studia nezapočítáváme, protože na samostatnou kategorii jich je příliš málo)
 základní školy – absolventi základních škol včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami bez odchodů do víceletých gymnázií a konzervatoří, ale včetně odpovídajících ročníků víceletých středních škol (2. ročník šestiletých a 4. ročník osmiletých oborů gymnázií)
 obory gymnázií – absolventi denní formy vzdělávání ve čtyřletých i víceletých oborech gymnázií včetně oborů gymnázií pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
 konzervatoře – absolventi denní formy vzdělávání na 6letých konzervatořích včetně konzervatoří pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
 obory odborného středního vzdělání s maturitní zkouškou – absolventi denní formy vzdělávání v oborech středního vzdělání s maturitní zkouškou včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (bez absolventů nástavbového studia a bez zkráceného studia)
 obory odborného středního vzdělávání „nematuritní“ – absolventi denní formy vzdělávání v oborech středního vzdělávání s výučním listem a denní formy vzdělávání v oborech středního vzdělávání včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (bez absolventů nástavbového studia a bez zkráceného studia)
 nástavbové studium – absolventi denní formy vzdělávání nástavbového studia
 vyšší odborné školy – absolventi denní formy vzdělávání na vyšších odborných školách
- j – odpovídající věková populace
 15letí pro základní školy
 19letí pro střední školy
 20letí pro nástavbové studium
 21letí pro konzervatoře
 22letí pro vyšší odborné školy

Zdroj dat

- ČSÚ – demografie k 31. 12. 2009
- databáze ÚIV

Chování ukazatele v republikovém měřítku

V ČR opouští základní školu z 9. ročníku v průměru 100,7 % dětí vzhledem k populaci patnáctiletých. Do celkového počtu těchto absolventů jsou však zahrnuti i absolventi starší, kteří museli opakovat některý ročník, a jsou tudíž starší, a ti, kteří měli povolený odklad povinné školní docházky. Dále je sem započítáno více než 9 % žáků odpovídajícího populačního ročníku, kteří se vzdělávají v ročnících víceletých oborů gymnázií odpovídajících 9. ročníku základních škol.

Jiná situace je u absolventů středních škol. Celkově úspěšně ukončí středoškolské vzdělávání 81,7 % v porovnání s velikostí populace devatenáctiletých, ale mezi jednotlivými druhy vzdělávání jsou rozdíly. **Obory s maturitou úspěšně absolvuje asi 2krát více žáků než obory nematuritní.** Úspěšní absolventi středního vzdělání s maturitou představují 57,8 % vzhledem k populaci devatenáctiletých.

V porovnání s ostatními absolventy středních škol dosahují na trhu práce absolventi se středním vzděláním s maturitní zkouškou vyšší míry uplatnění (maturitní zkouška jim navíc dává možnost vstoupit do terciárního vzdělávání), tudíž lze předpokládat, že i v dalších letech zájem o obory s maturitou poroste. V posledních letech mají střední školy volné kapacity a vzdělávání v oborech s maturitní zkouškou nabízejí.

Absolventů vyšších odborných škol je v ČR v roce 2009 3,7 % vzhledem k populačnímu ročníku dvaadvacetiletých. Na rozdíl

od předchozích let došlo mezi rokem 2009 a 2008 k poklesu, který činí 0,4 procentního bodu. Celkový trend odpovídá zhruba trendu v počtech nově přijímaných na vyšší odborné školy v minulých letech.

Regionální rozdíly

Pro absolventy základního vzdělávání platí, že v krajském srovnání víceméně nenajdeme žádné velké výkyvy hodnot ukazatele v jednotlivých krajích od republikového průměru (100,7 % absolventů v porovnání s populací 15letých). Nejvyšší procento absolventů základních škol (jsou sem zahrnuti i žáci v příslušných ročnících víceletých oborů gymnázií) vzhledem k populaci patnáctiletých je v Praze (112,7 %), dále v Jihomoravském kraji (104,6 %) a ve Zlínském kraji (103,6 %). Nejnižší podíly najdeme v Karlovarském kraji (89,9 %) a v Ústeckém kraji (94,6 %).

Absolventy maturitních a nematuritních oborů středních škol je vhodné porovnávat vzájemně, aby neunikly specifické krajské odlišnosti. Obecně platí, že absolventů vzdělávání s maturitní zkouškou (republiková hodnota ukazatele 57,8 %) je více než absolventů bez maturity (hodnota ukazatele za celou Českou republiku je 23,8 %), **ale mezi jednotlivými kraji najdeme velmi výrazné rozdíly.**

Zcela specifická je situace v Praze. Najdeme zde výrazně vyšší počet škol vyučujících obory středního vzdělávání s maturitní zkouškou jak všeobecného, tak odborného charakteru, naopak obory středního vzdělávání a středního vzdělávání s výučním listem jsou zde velmi výrazně potlačeny. Navíc je nutno zmínit, že **Praha funguje jako spádové vzdělávací centrum pro Středočeský kraj** a velká část žáků středních škol do Prahy dojíždí, především z příhraničních okresů. Tyto dvě skutečnosti ovlivňují oba dva regiony natolik, že Praha je v podílu absolventů maturitních oborů středních škol na odpovídající věkové populaci na prvním místě (81,5 %) s velmi výrazným odstupem před ostatními kraji a v počtu absolventů nematuritních oborů středních škol na odpovídající věkové populaci na posledních místech (20,0 %) mezi kraji spolu se Středočeským krajem (19,9 %). Praha také jako jediný region v ČR vykazuje celkový počet absolventů středních škol vyšší, než je celkový počet obyvatel ve věku absolventů středních škol (101,4 %). Kraj Středočeský je proto v podílu absolventů maturitních oborů středních škol na populaci devatenáctiletých mezi kraji poslední (42,7 %), a protože nemá ani vysoký počet škol s obory vzdělávání s výučním listem, vykazuje i nejnižší hodnotu ukazatele pro absolventy nematuritních oborů středních škol v celé České republice (19,9 %). Celkově se absolventi středních škol ve Středočeském kraji podílí na populaci 19letých pouze 62,7 %, což je nejméně ze všech krajů.

Za zmínku stojí i situace dalších tří krajů – Jihomoravského, Zlínského a Královéhradeckého, ve kterých je podíl absolventů jak maturitních, tak i nematuritních oborů středních škol na odpovídající věkové populaci nadprůměrný.

Pro ostatní kraje většinou platí, že pokud mají nadprůměrný podíl absolventů oborů s maturitou, je v nich potom naopak podprůměrný podíl absolventů nematuritních oborů středních škol vůči republikovým hodnotám.

Absolventy středních škol můžeme rozdělit na čtyři podskupiny – absolventy oborů gymnázií, oborů odborného vzdělávání s maturitní zkouškou, oborů odborného vzdělávání s výučním listem a oborů středního vzdělávání.

Nejvýznamnější skupiny tvoří absolventi škol s obory gymnázií, obory odborného vzdělávání s maturitní zkouškou a obory odborného vzdělávání s výučním listem, kteří potom největší měrou udávají výslednou skladbu absolventů středních škol s maturitou a bez maturity. Absolventů konzervatoří a absolventů středního vzdělávání je velmi málo a není třeba detailně analyzovat jejich strukturu v krajském kon-

C3 T1: Podíl absolventů ZŠ, SŠ, konzervatoří a VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2009 (v %)

Území	základní školy	SŠ celkem		z toho SŠ „maturitní“ obory		obory gymnázií	konzervatoře		Odborné střední vzdělávání s maturitní zkouškou		z toho: lycea		Odborné střední vzdělávání „nematuritní“	nástavbové studium	VOŠ
ČR celkem	100,69	81,66	57,81	18,48	0,25	39,33	3,54	23,84	5,47	3,72					
CZ01 Praha	112,73	101,42	81,45	30,67	0,75	50,78	3,48	19,97	5,92	7,14					
CZ010 Hlavní město Praha	112,73 (1.)	101,42 (1.)	81,45 (1.)	30,67 (1.)	0,75 (1.)	50,78 (1.)	3,48 (1.)	19,97 (13.)	5,92 (5.)	7,14 (1.)					
CZ02 Střední Čechy	94,91	62,66	42,71	14,22	-	28,48	2,41	19,95	5,11	2,30					
CZ020 Středočeský kraj	94,91 (12.)	62,66 (14.)	42,71 (14.)	14,22 (10.)	-	28,48 (14.)	2,41 (14.)	19,95 (14.)	5,11 (9.)	2,30 (13.)					
CZ03 Jihozápad	100,00	81,74	56,03	16,61	0,21	39,42	3,20	25,71	6,34	4,37					
CZ031 Jihočeský kraj	100,00	86,56	59,56	18,66	0,19	40,90	2,99	26,99	6,49	5,37					
CZ032 Plzeňský kraj	100,00	75,96	51,80	14,16	0,23	37,64	3,45	24,17	6,17	3,23					
CZ04 Severozápad	93,31	72,88	48,56	13,62	0,17	34,94	2,97	24,32	4,69	2,15					
CZ041 Karlovarský kraj	89,89	69,82	44,26	12,39	-	31,87	4,27	25,56	3,96	1,59					
CZ042 Ústecký kraj	94,55	74,05	50,21	14,10	0,24	36,11	2,47	23,84	4,97	2,36					
CZ05 Severovýchod	101,13	80,96	54,66	16,72	0,14	37,94	3,38	26,30	4,22	3,76					
CZ051 Liberecký kraj	99,11	72,20	47,05	13,20	-	33,85	3,37	25,14	3,17	2,53					
CZ052 Královéhradecký kraj	103,16	87,55	59,23	17,90	-	41,34	3,97	28,31	5,50	3,70					
CZ053 Pardubický kraj	100,70	81,75	56,53	18,56	0,41	37,97	2,76	25,22	3,76	4,89					
CZ06 Jihovýchod	104,14	86,84	61,69	20,10	0,22	41,59	4,03	25,16	5,52	4,45					
CZ063 Vysočina	103,18	81,19	55,65	16,71	-	38,94	2,62	25,54	5,52	3,76					
CZ064 Jihomoravský kraj	104,61	89,66	64,69	21,79	0,32	42,91	4,73	24,97	5,52	4,77					
CZ07 Střední Morava	101,88	86,62	61,49	19,45	0,22	42,04	3,69	25,13	7,86	2,73					
CZ071 Olomoucký kraj	100,36	80,80	55,82	20,01	0,15	35,80	2,89	24,98	8,13	2,94					
CZ072 Zlínský kraj	103,55	93,02	67,72	18,83	0,29	48,89	4,57	25,30	7,56	2,49					
CZ08 Moravskoslezsko	98,84	80,20	57,63	17,71	0,28	39,92	4,82	22,57	4,37	2,45					
CZ080 Moravskoslezský kraj	98,84	80,20	57,63	17,71	0,28	39,92	4,82	22,57	4,37	2,45					

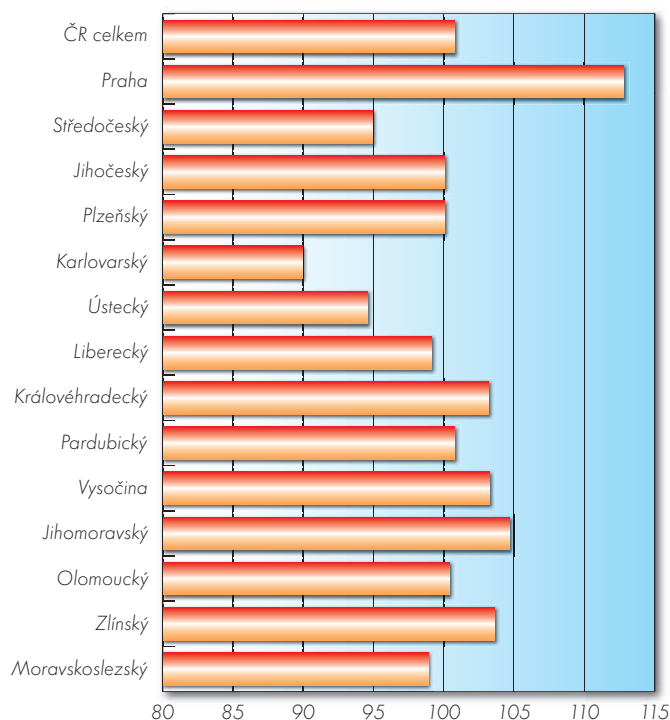
textu – jejich podíl na odpovídající populaci je ve všech krajích menší než jedno procento.

Situace v oborech gymnázií je co do pořadí krajů s menšími odchylkami prakticky stejná jako u absolventů maturitních oborů středních škol (včetně oborů lyceí), ale podíl absolventů je poloviční. Výrazným regionem je Praha, kde podíl absolventů oborů gymnázií na odpovídající věkové populaci je více než třicet procent (30,7%). Důvody jsou již popsány výše u situace absolventů maturit-

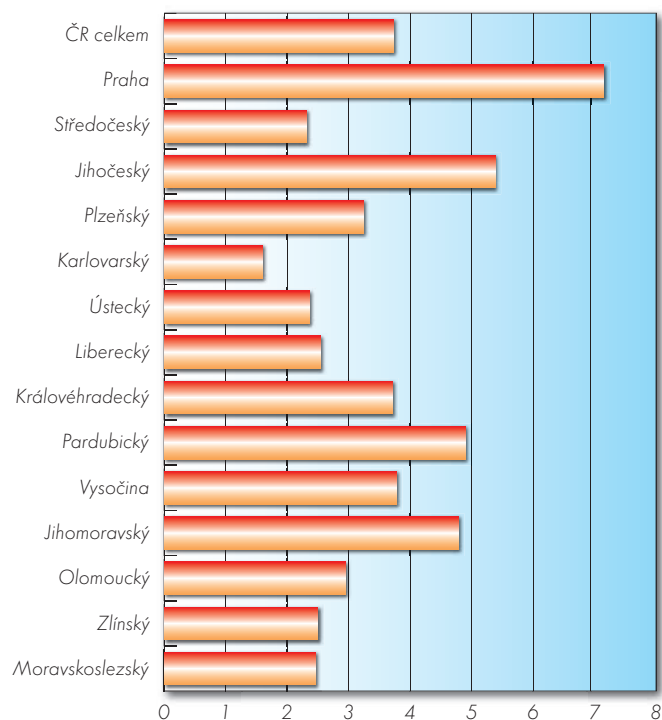
ních oborů středních škol. Dalšími regiony s výrazným podílem absolventů oborů gymnázií na odpovídající věkové populaci jsou kraje Jihomoravský (21,8%) a Olomoucký (20,0%). Nízkou hodnotu ukazatele vykazují kraje Karlovarský (12,4%), Liberecký (13,2%), Ústecký (14,1%) a Plzeňský (14,2%).

Podíl absolventů odborného vzdělávání s maturitní zkouškou na populaci devatenáctiletých víceméně kopíruje již popsanou situaci absolventů všech maturitních oborů. Praha (50,8%) je opět vůči po-

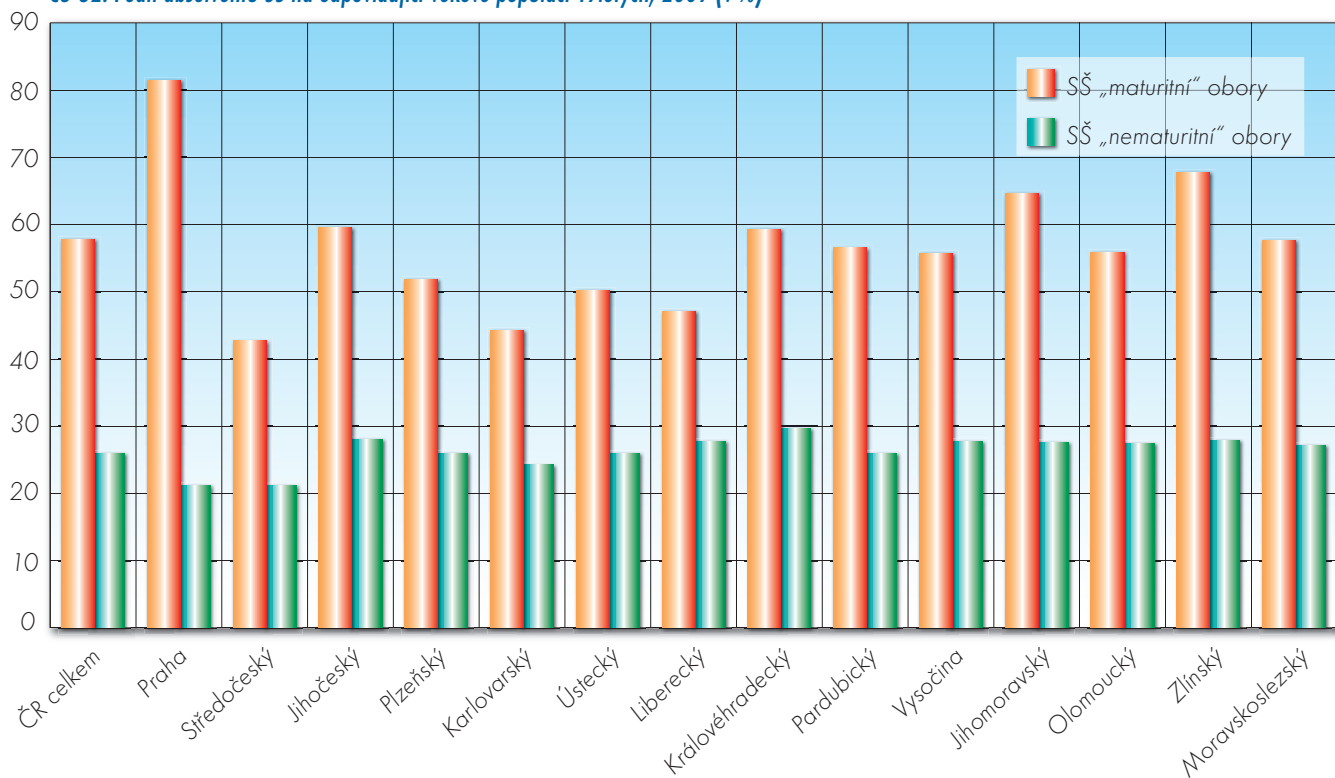
C3 G1: Podíl absolventů ZŠ na odpovídající věkové populaci 15letých, 2009 (v %)

C3 G3: Podíl absolventů VOŠ na odpovídající věkové populaci 22letých, 2009 (v %)

C3 G2: Podíl absolventů SŠ na odpovídající věkové populaci 19letých, 2009 (v %)

dílu za celou Českou republiku velmi nadprůměrná (z toho 3,5 % tvoří absolventi oborů lyceí – také nadprůměrně), dalšími regiony s výrazným podílem jsou kraje Zlínský (48,9 %), Jihomoravský (42,9 %) a Moravskoslezský (39,9 %). Nejnižších hodnot dosahuje ukazatel v kraji Středočeském (28,5 %), potom následují kraje Karlovarský (31,9 %), Liberecký (33,9 %) a Olomoucký (35,8 %). Absolventi oborů lyceí na populaci devatenáctiletých zaujímají v jednotlivých krajích 2,4–4,8 %.

Podíl absolventů „nematuritních“ oborů SŠ na odpovídající věkové populaci, do kterých se mimo absolventy středního vzdělávání s výučním listem započítávají ještě absolventi oborů středního vzdělání (jejich podíl na populaci je ale menší než 1 %), je necelá jedna čtvrtina.

Největší podíl na odpovídající věkové populaci mají absolventi **nematuritních oborů** v Královéhradeckém kraji (28,3 %), následují kraje Jihočeský (27,0 %) a Karlovarský (25,6 %). Naopak nejnižší podíly absolventů nematuritních oborů jsou ve Středočeském kraji (19,9 %) a v Praze (20,0 %), kde není nabídka vzdělávání v nematuritních oborech tak četná.

Podíl **absolventů konzervatoří** na populaci 21letých je vzhledem k jejich počtu velmi malý (0,25 %). Pro konstrukci ukazatele jsme použili pouze absolventy 6letých konzervatoří, poněvadž absolventi 8letých konzervatoří jsou v jiné věkové kategorii. Nejvyšší podíl absolventů je v Praze, protože tady je také nejvyšší počet škol (0,75 % vzhledem k populaci 21letých), na dalším místě je Pardubický (0,41 %) a Jihomoravský kraj (0,38 %).

Podíl absolventů **nástavbového studia** na odpovídající věkové populaci je poměrně vyrovnaný a v republikovém průměru činí 5,5 %. Nejvyšší je v Olomouckém (8,1 %) a Zlínském kraji (7,6 %) a nejmenší podíl absolventů nástavbového studia na populaci 20letých má Liberecký (3,2 %) a Pardubický kraj (3,8 %).

Posledním sledovaným ukazatelem je **podíl absolventů vyšších odborných škol na odpovídající věkové populaci v kraji**. Zde jasně dominuje Praha (7,1 % – je zde vysoký počet škol, Praha hraje ve vyšším odborném školství roli spádového centra), s odstupem potom následují kraje Jihočeský (5,4 %), Pardubický (4,9 %) a Jihomoravský (4,8 %) a nejmenší podíl absolventů vyšších odborných škol na odpovídající populaci je v krajích Karlovarském (1,6 %), Středočeském (2,3 %), Ústeckém (2,4 %) a Moravskoslezském (2,5 %), Zlínském (2,5 %) a Libereckém (2,5 %), u nichž je hodnota ukazatele pod republikovým průměrem (3,7 %).

C 4 Děti a žáci vyžadující zvláštní péči

Následující kapitola se týká specifické části vzdělávacího systému, a to vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se o ty děti a žáky, kteří mají nějaký druh zdravotního postižení (patří sem zdravotní postižení mentální, tělesné, zrakové, sluchové, vady řeči aj.), jsou zdravotně znevýhodněni (např. mají zdravotní oslabení, dlouhodobou nemoc, zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování) nebo jsou znevýhodněni sociálně (tj. pocházejí z rodinného prostředí s nízkým socioekonomickým statusem, mají nařizenu ústavní či ochrannou výchovu nebo mají postavení azylanta či uprchlíka). Speciální vzdělávání se poskytuje žákům, u nichž byly speciální vzdělávací potřeby zjištěny na základě speciálně pedagogického, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením nebo odborným zdravotnickým pracovištěm s tím, že výsledné doporučení vystavuje školské poradenské zařízení. Speciální vzdělávání se poskytuje i žákům zařazeným do škol zřízených při školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

Počátky snahy integrovat zdravotně postižené děti a žáky do běžných tříd se datují do období krátce po roce 1989 a tento trend je silný i v současné době. Integrace dětí vyžadujících zvláštní péči napomáhá jak zdravotně postiženým zařadit se do běžného života, tak i zdravým spolužákům naučit se žít se zdravotně postiženými spoluobčany. Z těchto důvodů je začleňování handicapovaných do „běžného“ vzdělávacího proudu velmi důležité.

Na základě § 16 školského zákona¹⁴ je stanoveno, že vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá jednak formou **individuální integrace**, kdy je dítě nebo žák se speciálními vzdělávacími potřebami zařazen do třídy běžné školy se současným zajištěním nezbytné speciálně pedagogické nebo psychologické podpory,¹⁵ jednak ve formě tzv. **integrace skupinové**. Ta spočívá v tom, že pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami se zřizují školy, popřípadě v rámci školy jednotlivé třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy. Ve speciální škole, třídě či oddělení lze zařadit žáky dvou a více ročníků. Speciální třídy existují v mateřských, základních i středních školách.

Pro děti mentálně postižené jsou určeny základní školy speciální; to jsou v podstatě jediné „zvlášť označené“ školy, které vzdělávají podle specifického vzdělávacího programu určeného pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – jedná se o „Rámcový vzdělávací program pro základní školu speciální“. Existuje rovněž RVP pro lehké mentální postižení, a to v podobě přílohy normálního RVP ZV: jedná se o „Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením“.

Pro přípravu na vzdělávání dětí s těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem lze zřídit přípravný stupeň základní školy speciální.

V rámci této kapitoly věnujeme stručnou pozornost rovněž těm žákům a studentům, kteří stojí na opačném konci spektra, a to **mimořádně nadaným**. Jako součást analýz týkajících se skupiny dětí a žáků se SVP byli nadaní žáci poprvé zařazeni v tomto školním roce 2009/10. Problematice se věnuje závěrečná kap. C 4.3.

C 4.1 Žáci v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním

Charakteristika ukazatele

Ukazatel popisuje podíly dětí v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním, které jsou určeny pro děti před nástupem do základního vzdělávání, a výuka v nich je realizována v základních školách. Přípravné třídy mají umožnit těmto dětem snadnější adaptaci na školní prostředí.

Metodika výpočtu

PZsk

P6

PZsk – počet dětí v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním

P6 – populace šestiletých dětí

¹⁴ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ O zřízení pozice asistenta pedagoga na dané škole žádá ředitel této školy krajský úřad. To mu umožňuje § 16 odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Asistent pedagoga pomáhá handicapovaným žákům přizpůsobit se školnímu prostředí, zajišťuje podporu pedagogickým pracovníkům při výchovné a vzdělávací činnosti a pomáhá při spolupráci se zákonnými zástupci a komunitou, ze které žák pochází.

Zdroj dat

- ČSÚ – demografie k 31. 12. 2009
- databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Podíl dětí umístěných v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním vzhledem k populaci šestiletých činí v republikovém měřítku 2,5 %. Tato hodnota však v sobě zahrnuje výrazné mezikrajové rozdíly, a proto je vhodnější sledovat daný ukazatel odděleně v jednotlivých regionech. Od roku 2005 zmíněný podíl kontinuálně roste (v předchozím roce činil 2,2 %).

Regionální rozdíly

Sledujeme-li hodnoty daného ukazatele v jednotlivých krajích, na první pohled je zřejmé, že mezi nimi existuje významná diference. Od ostatních regionů se výrazně vydělují zejména dva kraje, a to Karlovarský a Ústecký: v těchto krajích podíl dětí v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním na populaci šestiletých převyšuje republikovou hodnotu 4krát až 5krát. V roce 2009/10 činil sledovaný podíl v Karlovarském kraji 11,9 %, v Ústeckém pak 10,1 % oproti republikovému průměru 2,5 %. Naproti tomu v krajích Zlínském, Jihočeském, Středočeském, Plzeňském a Vysočina nedosahuje zmíněný podíl ani 1 % ze všech šestiletých dětí; v Praze pak činí 2,4 %.

Vysoké hodnoty podílu dětí v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním odrážejí zejména relativně nepříznivou vzdělanostní strukturu obyvatel v daných regionech (je zde nejnižší podíl osob s terciárním vzděláním a nejvyšší procento těch, kdo mají pouze základní vzdělání) a taktéž relativně vysoké míry nezaměstnanosti, které se pojí se zmíněnými kraji. Zmíněné nepříznivé jevy totiž zvyšují riziko vzniku sociálně znevýhodněného prostředí a tak i potenciál těch, kdo jsou znevýhodněni. Pozitivním signálem však je, že dané zastoupení se v obou zmíněných krajích rok od roku zvyšuje (v minulém roce

činilo v Karlovarském kraji 8,3 % a v Ústeckém 9,8 %) – stále větší podíl dětí, resp. jejich zákonných zástupců tak využívá těchto přípravných tříd k hladší adaptaci na školní prostředí.

C 4.2 Podíly dětí/žáků se zdravotním postižením integrovaných do běžných tříd, speciálních tříd a do škol zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Charakteristika ukazatele

Ukazatel uvádí procentuální zastoupení počtu zdravotně postižených dětí a žáků v mateřských, základních a středních školách, a to v rámci tří různých způsobů vzdělávání těchto dětí/žáků. Indikátor udává podíly individuálně integrovaných v běžných třídách, dále podíly dětí/žáků ve speciálních třídách běžných škol a konečně podíly dětí/žáků ve školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, a to na celkovém počtu dětí/žáků v příslušné úrovni vzdělávání (mateřské školy, základní školy a střední školy).

Metodika výpočtu

$$\frac{P\check{z}b_i}{P\check{z}celk_i}, \frac{P\check{z}st_i}{P\check{z}celk_i}, \frac{P\check{z}_{SVPi}}{P\check{z}celk_i}$$

$P\check{z}b$ – počet zdravotně postižených žáků integrovaných v běžných třídách běžných škol

$P\check{z}st$ – počet zdravotně postižených žáků integrovaných ve speciálních třídách běžných škol

$P\check{z}SVP$ – počet zdravotně postižených žáků ve školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami¹⁶

$P\check{z}celk$ – celkový počet žáků dané vzdělávací úrovně (MŠ, ZŠ, SŠ) včetně počtu žáků na školách zřízených pro děti a žáky se SVP, v případě SŠ pouze žáci denní formy vzdělávání

i – jednotlivé vzdělávací úrovně (mateřské školy, základní školy, střední školy)

Zdroj dat

- databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Sledujeme-li podíly zdravotně postižených dětí na celkovém počtu dětí v **mateřských školách**, relativně nejvíce jich dochází do speciálních tříd MŠ (2,3 % ze všech dětí v MŠ). Individuálně integrovaných dětí v MŠ je naopak nejméně (podíl nedosahuje ani 1 %; v roce 2009/10 činil 0,6 %). Podíl zdravotně postižených dětí, které navštěvují mateřské školy pro děti se SVP, se pohybuje okolo 1 % ze všech dětí v mateřských školách (v roce 2009/10 to bylo 1,04 %).

Podíly handicapovaných žáků na celkovém počtu žáků škol jsou ze všech tří sledovaných vzdělávacích úrovní nejvyšší na **základních školách**. To je dáno tím, že na základních školách se plní povinná školní docházka, které se nějakým způsobem účastní relativně velká část postižených dětí. Sledujeme-li podíly zdravotně postižených v rámci individuální či skupinové integrace a podíly těch, kdo navštěvují ZŠ pro žáky se SVP, největší zastoupení handicapovaných lze nalézt na 2. stupni základních škol zřízených pro žáky se SVP (5,1 % ze všech žáků 2. stupně základních škol). Na 1. stupni ZŠ pro žáky se SVP lze nalézt „jen“ cca 3,0 % postižených žáků z celkového počtu žáků 1. stupně ZŠ – naproti tomu individuálně integrovaných v běžných třídách základních škol bylo v roce 2009/10 cca 4,4 %.

¹⁶ Za školy zřízené pro žáky se SVP jsou pro statistické účely považovány ty školy, které mají všechny žáky zařazené ve speciálních třídách.

C4 T1: Podíl žáků v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním na populaci šestiletých, 2009 (v %)

Území			
ČR celkem		2,54	
CZ01	Praha	2,43	
CZ010	Hlavní město Praha	2,43	(4.)
CZ02	Střední Čechy	0,64	
CZ020	Středočeský kraj	0,64	(12.)
CZ03	Jihozápad	0,49	
CZ031	Jihočeský kraj	0,34	(13.)
CZ032	Plzeňský kraj	0,65	(11.)
CZ04	Severozápad	10,53	
CZ041	Karlovarský kraj	11,92	(1.)
CZ042	Ústecký kraj	10,06	(2.)
CZ05	Severovýchod	1,86	
CZ051	Liberecký kraj	2,06	(5.)
CZ052	Královéhradecký kraj	1,67	(7.)
CZ053	Pardubický kraj	1,89	(6.)
CZ06	Jihovýchod	1,14	
CZ063	Vysočina	0,80	(10.)
CZ064	Jihomoravský kraj	1,30	(9.)
CZ07	Střední Morava	0,93	
CZ071	Olomoucký kraj	1,54	(8.)
CZ072	Zlínský kraj	0,25	(14.)
CZ08	Moravskoslezsko	2,91	
CZ080	Moravskoslezský kraj	2,91	(3.)

C4 T2: Podíl postižených dětí a žáků na jednotlivých vzdělávacích stupních podle druhu třídy nebo školy, kterou navštěvují, 2009 (v %)

Území	MŠ				ZŠ				SŠ											
	individuálně integrovaní v běžných třídách MŠ		speciální třídy MŠ běžných MŠ		dětí v MŠ pro žáky se SVP		individuálně integrovaní v běžných třídách ZŠ		speciální třídy ZŠ běžných ZŠ		ZŠ pro žáky se SVP		individuálně integrovaní v běžných třídách SŠ		speciální třídy SŠ běžných SŠ		žáci v SŠ pro žáky se SVP			
ČR celkem	0,57	2,29	2,29	1,04	4,38	4,66	3,89	3,03	5,08	1,21	2,59	1,75								
Praha	0,52	2,07	2,07	1,47	5,14	4,86	3,79	2,75	5,45	1,21	2,28	1,71								
Hlavní město Praha	0,52	2,07	2,07	1,47	3,14	4,86	3,79	2,75	5,45	1,21	2,28	1,71	(7.)	(3.)	(8.)	(9.)	(4.)	(5.)	(10.)	(7.)
Střední Čechy	0,42	0,91	0,91	0,72	4,67	4,23	3,58	2,50	5,16	1,88	3,03	1,65								
Středočeský kraj	0,42	0,91	0,91	0,72	4,67	4,23	3,58	2,50	5,16	1,88	3,03	1,65	(9.)	(6.)	(10.)	(12.)	(7.)	(2.)	(3.)	(9.)
Jihozápad	0,59	1,49	1,49	0,79	3,83	3,86	3,51	2,58	4,82	0,79	2,10	1,27								
Jihočeský kraj	0,61	1,12	1,12	0,81	2,20	3,44	3,26	2,42	4,41	0,73	1,86	0,79	(14.)	(13.)	(12.)	(13.)	(10.)	(8.)	(13.)	(14.)
Píseňský kraj	0,58	1,94	1,94	0,76	5,75	4,37	3,82	2,76	5,31	0,85	2,40	1,88	(5.)	(2.)	(7.)	(8.)	(6.)	(10.)	(8.)	(5.)
Severozápad	0,37	2,42	2,42	0,79	4,34	7,16	5,59	4,46	7,14	0,71	3,12	0,90								
Karlovarský kraj	0,60	1,79	1,79	0,53	3,35	5,59	4,27	3,42	5,43	0,94	1,96	1,13	(6.)	(11.)	(2.)	(4.)	(5.)	(9.)	(12.)	(11.)
Ústecký kraj	0,03	2,65	2,65	0,89	4,69	7,71	6,05	4,81	7,74	0,63	3,52	0,82	(14.)	(5.)	(1.)	(1.)	(1.)	(14.)	(2.)	(13.)
Severovýchod	0,66	2,91	2,91	1,23	5,63	4,70	4,27	3,36	5,50	0,94	3,04	2,76								
Liberecký kraj	1,23	3,79	3,79	1,57	2,63	5,47	5,00	3,85	6,58	1,11	2,66	1,74	(1.)	(12.)	(2.)	(2.)	(2.)	(7.)	(6.)	(6.)
Královéhradecký kraj	0,42	3,74	3,74	2,02	9,03	4,74	4,07	3,33	5,07	0,79	3,88	3,83	(12.)	(1.)	(6.)	(5.)	(8.)	(11.)	(1.)	(1.)
Pardubický kraj	0,46	1,32	1,32	0,11	4,59	3,98	3,85	2,98	5,04	0,98	2,38	2,33	(10.)	(7.)	(11.)	(6.)	(9.)	(8.)	(9.)	(4.)
Jihovýchod	0,50	2,32	2,32	0,98	2,67	3,98	3,01	2,46	3,75	1,90	2,40	2,27								
Vysočina	0,86	1,87	1,87	0,16	3,77	3,50	2,48	1,96	3,14	2,02	1,60	1,15	(3.)	(9.)	(14.)	(14.)	(14.)	(1.)	(14.)	(10.)
Jihomoravský kraj	0,34	2,53	2,53	1,36	2,13	4,22	3,27	2,70	4,07	1,84	2,76	2,77	(13.)	(6.)	(10.)	(10.)	(13.)	(3.)	(4.)	(2.)
Střední Morava	0,67	2,34	2,34	0,93	3,99	4,56	3,98	3,08	5,18	0,91	2,45	2,11								
Olomoucký kraj	0,48	2,07	2,07	1,17	4,26	5,35	4,71	3,62	6,20	1,15	2,72	2,53	(9.)	(8.)	(4.)	(3.)	(3.)	(6.)	(5.)	(3.)
Zlínský kraj	0,88	2,64	2,64	0,66	3,69	3,72	3,21	2,51	4,13	0,65	2,17	1,67	(2.)	(5.)	(12.)	(11.)	(12.)	(13.)	(11.)	(8.)
Moravskoslezsko	0,76	3,65	3,65	1,39	5,11	4,27	3,60	3,11	4,24	1,24	2,45	0,82								
Moravskoslezský kraj	0,76	3,65	3,65	1,39	5,11	4,27	3,60	3,11	4,24	1,24	2,45	0,82	(4.)	(4.)	(8.)	(9.)	(6.)	(4.)	(7.)	(12.)

Poměrně vysoký podíl individuálně integrovaných je dán především tím, že, jak již bylo zmíněno, na základní škole se plní povinná školní docházka, a pokud jsou pro integraci podmínky, je pro rodiče žáků (zejména v případě lehčích forem zdravotního postižení) ve většině případů výhodnější umístit dítě do běžné základní školy než do školy zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, která často bývá hůře dopravně dostupná. Zastoupení postižených žáků ve speciálních třídách základních škol je rovněž relativně vysoké – v roce 2009/10 se v těchto třídách vzdělávalo 4,7 % žáků, kteří měli nějaký druh zdravotního postižení.¹⁷

Na středoškolské úrovni navštěvuje relativně nejvyšší podíl postižených žáků speciální třídy běžných škol (2,6 % v roce 2009/10). Individuálně integrováno je o něco více než jedno procento žáků (1,2 % v roce 2009/10). Zbylé počty handicapovaných žáků středních škol navštěvují školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (v roce 2009 to bylo 1,8 % z celkového počtu žáků středních škol).

Co se týče vývojových trendů posledních tří až čtyř let, dané podíly se v čase výrazněji nemění až na výjimku, kterou je **zastoupení handicapovaných ve speciálních třídách běžných škol** – a to jak mateřských, tak základních i středních. Toto zastoupení se oproti minulému roku významně zvýšilo na všech vzdělávacích úrovních, nejvíce však u středních a základních škol, kde došlo až k několikanásobnému nárůstu (v minulém roce činil daný podíl 1,3 % v mateřských, 1,1 % v základních a jen 0,04 % na středních školách, v roce 2009/10 však stoupl na 2,3 %, resp. 4,7 %, resp. 2,6 % ve shodném pořadí). Tato fakta dokládají sílící trend skupinové integrace postižených žáků, zejména ve středním a základním vzdělávání.

Regionální rozdíly

Nejvyšší míra integrace postižených dětí v **mateřských školách** existuje, stejně jako v minulém roce, v Libereckém kraji (1,2 % individuálně integrovaných v běžných třídách a 3,8 % ve speciálních třídách běžných mateřských škol). Relativně největší podíl dětí v mateřských školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami evidujeme v kraji Královéhradeckém (2,0 %).

Co se týče **základních škol**, v regionálním porovnání má nejvíce individuálně integrovaných žáků Královéhradecký (9,0 %) a Plzeňský kraj (5,8 %); v těchto regionech byly zmíněné podíly nejvyšší i v předškolním roce. Naopak nejmenší podíl individuálně integrovaných žáků byl v roce 2009 v Jihomoravském kraji (2,1 %). Ve speciálních třídách běžných základních škol se vzdělává nejvíce žáků v Ústeckém kraji (7,7 %) a nejméně v Jihočeském kraji (3,4 %). Kraje s nejvyšším a nejnižším relativním zastoupením jsou shodné jako v minulém roce, příslušné podíly jsou však v roce 2009 řádově vyšší (viz výše). Základní školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami navštěvuje největší podíl žáků v Ústeckém kraji (6,1 %), z toho na 1. stupni 4,8 % a na 2. stupni 7,7 %. Oproti tomu nejméně žáků v základních školách pro žáky se SVP je v kraji Vysočina (2,5 %).

Zaměříme-li se závěrem na **střední školy**, z dat vyplývá, že nejvyšší podíl žáků integrovaných do běžných tříd nalezneme obdobně jako v předchozím roce v kraji Vysočina (2,0 %) a ve Středočeském kraji (1,9 %). Na opačný konec spektra naopak patří kraje Ústecký (0,6 %) a Zlínský (0,7 %). Relativně největší podíl žáků ve speciálních třídách běžných středních škol lze nalézt v Královéhradeckém (3,9 %) a Ústeckém kraji (3,5 %), nejnižší v kraji Vysočina (1,6 %). Konečně podíl žáků

na středních školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se vzhledem k loňskému roku změnil jen minimálně. V roce 2009/10 byl tento podíl nejvyšší v Královéhradeckém kraji (3,8 %) a nejnižší v kraji Jihočeském (0,8 %).

C 4.3 Mimořádně nadaní žáci

Problematika výchovy a vzdělávání mimořádně nadaných žáků je významná nejen proto, že mimořádně nadaní žáci mají své specifické vzdělávací potřeby, ale také proto, že rozvoj nadání těchto jedinců má podstatný význam pro celou společnost.

Nejčastěji je nadání definováno jako soubor schopností, které umožňují jedinci dosahovat výkonů nad rámec běžného průměru populace. Množství žáků s mimořádným nadáním se odhaduje na 3 % až 10 %. Mimořádně nadaný žák může disponovat jedním, ale i několika druhy nadání.

Pro rozpoznávání a rozvíjení mimořádného nadání má základní vzdělávání zcela zásadní význam. Především jde o etapu vzdělávání, kterou prochází celá populace žáků, zároveň jde o období, které je dostatečně dlouhé pro systematické sledování žáků, pro rozpoznávání jejich nadání, pro vhodnou motivaci a rozvoj jejich nadání i pro možnost jejich uplatnění v konkrétních činnostech. Tito žáci potřebují specifickou péči a pomoc ze strany školy i rodiny především při stimulaci a vytváření vhodných podmínek.

Vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných se uskutečňuje v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 561/2004 Sb. a vyhlášky č. 73/2005 Sb.,¹⁸ přičemž klíčovou úlohu zde hrají **individuální vzdělávací plány**. Individuální vzdělávací plán (IVP) se vypracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka či zletilým žákem bezprostředně po nástupu mimořádně nadaného žáka do školy, nejpozději však do 3 měsíců po zjištění mimořádného nadání. Struktura IVP vychází z aktuálního vývoje žáka a je průběžně upravována v souladu s jeho vzdělávacími potřebami. V rámci tohoto plánu se vymezuje způsob organizace výuky žáka a stanovují se úpravy vzdělávacích obsahů. Za zpracování IVP odpovídá ředitel školy.

V této souvislosti je vhodné zdůraznit následující skutečnost, která souvisí s metodikou. Zkoumáme-li počty a podíly mimořádně nadaných žáků, vycházíme při tom ze statistických výkazů, které sledují zmiňované individuální vzdělávací plány žáků – to jsou v současné době jediné spolehlivé datové zdroje, které máme v této oblasti k dispozici. Dá se s určitostí předpokládat, že při použití jiných metod či kritérií by zjištěné podíly nadaných žáků byly odlišné.

Charakteristika ukazatele

Ukazatel udává podíl mimořádně nadaných žáků, kteří mají individuální vzdělávací plány, na celkovém počtu žáků dané vzdělávací úrovně (základní školy, střední školy a konzervatoře).

Metodika výpočtu

Pivp

PŽcelk

Pivp – počet žáků s individuálními vzdělávacími plány

PŽcelk – celkový počet žáků dané vzdělávací úrovně (ZŠ, SŠ, konzervatoře), včetně počtu žáků na školách zřízených pro děti a žáky se SVP, v případě SŠ pouze žáci denní formy vzdělávání

¹⁷ Na tomto místě je třeba uvést, že probíhá i vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením. Tito žáci nejsou zařazeni ve třídách – jedná se o žáky plnící školní docházku podle § 42 školského zákona. Ve školním roce 2009/10 bylo u nás v rámci základního vzdělávání evidováno celkem 124 takto postižených žáků.

¹⁸ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), a vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Zdroj dat

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Podíl mimořádně nadaných žáků na celkovém počtu žáků dané vzdělávací úrovně uvádíme v rámci této publikace poprvé v letošním školním roce 2009/10, a to u žáků základního a středního vzdělávání a konzervatoří. Zmíněné podíly jsou velmi malé – v případě základního a středního vzdělávání nedosahují ani 1 %, co se týče konzervatoří, jedná se o 1,2 %. Tento ukazatel je tak nutné považovat za spíše orientační charakteristiku současného stavu, kdy důraz na vzdělávání výjimečně nadaných žáků a studentů teprve pomalu sílí.

Ve školním roce 2009/10 jsme v České republice evidovali cca 0,1 % mimořádně nadaných žáků základních škol, kteří měli individuální vzdělávací plány; na školách středních to bylo 0,04 % na konzervatořích pak již zmiňovaných 1,2 % z celkového počtu žáků.

Regionální rozdíly

Co se týče regionálních rozdílů, zkoumání krajových diferencí v rámci hodnot sledovaného ukazatele je nutné považovat za opět spíše orientační – poměrné zastoupení nadaných žáků je totiž celkově velmi nízké.

Zaměříme-li se nejprve na základní vzdělávání, v rámci jednotlivých krajů nalezneme relativně nejvíce mimořádně nadaných žáků s individuálními vzdělávacími plány v Jihočeském kraji a v Praze (0,23 %, resp. 0,22 %), na opačném konci spektra pak stojí kraje Olomoucký a Zlínský (0,01 %, resp. 0,02 %).

Na středních školách bylo v roce 2009/10 evidováno relativně nejvíce individuálních vzdělávacích plánů pro nadané žáky opět v Praze (0,14%), ostatní regiony, až na výjimku, kterou je Liberecký kraj (0,1 %), se pohybují pod hranici 0,1 %.

Co se týče konzervatoří, situace je zde velmi specifická, a to zejména z toho důvodu, že v 6 ze 14 krajů neexistuje ani jedna škola tohoto druhu a ve čtyřech dalších krajích nejsou na konzervatořích evidováni

žádní nadaní žáci. Dané podíly (viz tab. C4T3) je tak nutné hodnotit s určitou rezervou jako přibližné údaje.

C 5 Účast dospělých na odborné přípravě a na dalším vzdělávání

Účast dospělých na dalším vzdělávání včetně odborné přípravy je součástí širokého **komplexu celoživotního učení** (*ang. lifelong learning*), jehož prvořadým úkolem je rozvoj osobnosti jedince. Jako další vzdělávání je chápáno jakékoliv vzdělávání či učení, které probíhá po prvním vstupu vzdělávajícího se na trh práce (ať již v pozici zaměstnaného či nezaměstnaného). Další vzdělávání může mít podobu **formálního vzdělávání**, které je realizováno zpravidla ve školách, a účastníci vzdělávání mohou vstupovat i do školských forem, v nichž se poskytuje převážně počáteční vzdělávání, s cílem doplnit si doposud získané vzdělání. Druhou podobou je **neformální vzdělávání** poskytované zaměstnavateli, soukromými vzdělávacími institucemi, neziskovými organizacemi či školskými zařízeními. Třetí podobou dalšího vzdělávání je **informální vzdělávání**, ke kterému dochází nahodile a které často není záměrné a není organizované (například prostřednictvím televize, kontaktů s ostatními lidmi apod.). Další vzdělávání tak hraje velmi důležitou roli v životě jednotlivce, přičemž plní několik funkcí. Mezi základní funkce, které další vzdělávání plní, patří zejména:

- funkce humanizační (spočívající v obecné humanizaci jedince, rozvoji jeho osobnosti);
- funkce integrační (spočívající v socializaci jedince, v jeho začleňování do sociálních celků; je základem sociální komunikace);
- funkce kvalifikační (umožňující uplatnění na trhu práce, event. kariérový růst).

Kromě těchto tří základních funkcí je v odborných publikacích uváděna řada funkcí dílčích: informační, komunikační, aktualizací, ino-

C4 T3: Podíl mimořádně nadaných žáků s individuálními vzdělávacími plány k celkovému počtu žáků, 2009 (v %)

Území		ZŠ		SŠ		konzervatoře	
ČR celkem		0,11		0,04		1,20	
CZ01	Praha	0,22		0,14		0,89	
CZ010	Hlavní město Praha	0,22	(2.)	0,14	(1.)	0,89	(3.)
CZ02	Střední Čechy	0,08		0,02		x	
CZ020	Středočeský kraj	0,08	(9.)	0,02	(8.)	x	x
CZ03	Jihozápad	0,17		0,01		7,23	
CZ031	Jihočeský kraj	0,23	(1.)	0,00	(14.)	x	x
CZ032	Plzeňský kraj	0,09	(7.)	0,02	(12.)	14,72	(1.)
CZ04	Severozápad	0,17		0,04		1,33	
CZ041	Karlovarský kraj	0,07	(10.)	0,03	(7.)	x	x
CZ042	Ústecký kraj	0,20	(3.)	0,05	(4.)	1,33	(2.)
CZ05	Severovýchod	0,05		0,07		x	
CZ051	Liberecký kraj	0,08	(8.)	0,10	(2.)	x	x
CZ052	Královéhradecký kraj	0,04	(12.)	0,06	(3.)	x	x
CZ053	Pardubický kraj	0,02	(13.)	0,04	(5.)	x	x
CZ06	Jihovýchod	0,13		0,01		x	
CZ063	Vysočina	0,12	(6.)	0,02	(10.)	x	x
CZ064	Jihomoravský kraj	0,13	(5.)	0,01	(13.)	x	x
CZ07	Střední Morava	0,07		0,02		x	
CZ071	Olomoucký kraj	0,01	(14.)	0,03	(6.)	x	x
CZ072	Zlínský kraj	0,14	(4.)	0,02	(9.)	x	x
CZ08	Moravskoslezsko	0,06		0,02		0,23	
CZ080	Moravskoslezský kraj	0,06	(11.)	0,02	(11.)	0,23	(4.)

vační, sociálně-adaptační, esteticko-formativní, rekreační atd. Další vzdělávání plní tedy celou řadu funkcí, čímž umožňuje neustálý rozvoj osobnosti.

Význam dalšího, zejména profesního vzdělávání je dán současným stavem na trhu práce, kdy získání jedné kvalifikace v rámci počátečního vzdělání již nestačí k tomu, aby jedinec získal odpovídající zaměstnání. Rychle se rozvíjející pracovní trh nutí jeho účastníky k obměně profese nejméně dvakrát za pracovní kariéru. Další vzdělávání se tak dotýká všech účastníků trhu práce a jeho prostřednictvím je možné získávat odpovídající pracovní uplatnění. Velkou roli hraje další vzdělávání mezi nezaměstnanými, kteří prostřednictvím rekvalifikace mohou získat novou kvalifikaci a najít uplatnění na trhu práce. Další vzdělávání tak poskytuje:

- další vzdělávací šanci pro osoby, které z různých důvodů nezískaly počáteční vzdělání podle svých potřeb nebo v určitém úseku svého života o toto vzdělání neměly zájem;
- odborné vzdělávání a zvyšování kvalifikace, rekvalifikace a umožňuje opětovný vstup na trh práce s jinou než původní kvalifikací;
- rozvoj schopností plnit sociální role (ve společenském životě, v rodině, jako občan, v zaměstnání atd.);
- prostor pro individuální rozvoj osobnosti ve všech oblastech života (rozvoj kulturních, všeobecných znalostí, zdravotní informace apod.).

Další vzdělávání je označováno jak na národní úrovni, tak na úrovni mezinárodní (EU, OECD, UNESCO) za jednu z prioritních oblastí ekonomického a sociálního rozvoje, přičemž jde o faktor, který sám rozvoj jak jedince, tak společnosti ovlivňuje, a to včetně konkurenceschopnosti ekonomiky i uplatnění jednotlivce na trhu práce. Jak významné je další vzdělávání, dokazuje i to, že v České republice existuje řada dokumentů, které posilují úlohu dalšího vzdělávání a vyzdvihují jeho roli. Ve strategických dokumentech věnovaných dalšímu vzdělávání jsou vládou České republiky stanoveny priority, které jsou s dalším vzděláváním spojeny. Mezi hlavní dokumenty, od kterých se odvíjí koncepce dalšího vzdělávání v České republice, se řadí následující:

Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha (2001) – tento dokument je zaměřen na vytyčení hlavních bodů rozvoje vzdělávací soustavy jako celku, přičemž vzdělávání je v něm chápáno v kontextu celoživotního učení. Zdůrazněna je v něm role dalšího vzdělávání jako součásti celoživotního učení.

Strategie rozvoje lidských zdrojů (2003) – tato publikace se svým komplexním uchopením problematiky celoživotního učení řadí k velmi důležitým dokumentům pojednávajícím o problematice celoživotního učení chápáno jako nástroje rozvoje lidských zdrojů. Autoři zde doporučují vnímat celoživotní učení jako všeobecně přijímanou praxi při realizaci vzdělávání.

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice (2005) – dokument vymezuje rozvoj celoživotního učení jako nutnou podmínku ekonomického a společenského rozvoje. V oblasti dalšího vzdělávání klade důraz především na vytvoření Národní soustavy kvalifikací a na přijetí zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

Národní lisabonský program 2005–2008 (Národní program reforem ČR) (2005) – tento dokument byl zpracován jako reakce na činnost Evropské komise a její doporučení. Důraz je kladen na propojení systému počátečního a dalšího vzdělávání a na dokončení Národní soustavy kvalifikací.

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice (2007) – dokument vymezuje jako hlavní úkol vytvoření uceleného systému dalšího vzdělávání v ČR, rozvoj a implementaci Národní soustavy kvalifikací a rozvoj a vytváření systému uznávání výsledků předchozího učení v sítích škol poskytujících vzdě-

lávací služby dospělým. Podpora bude také směřována na provázanost dalšího vzdělávání s počátečním vzděláváním.

Strategie celoživotního učení ČR (2007) – dokument vytyčuje v oblasti dalšího vzdělávání cíle, jejichž dosažení má vést zejména ke zvýšení funkční gramotnosti dospělých a k uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Zaměřuje pozornost na dokončení systému dalšího vzdělávání včetně vymezení právní odpovědnosti, práv a povinností, uznávání výsledků dalšího vzdělávání atd., dále upozorňuje na nutnost podpory těch oblastí dalšího vzdělávání, kde nefunguje trh, tedy oblastí, které jsou spojeny s vysokými náklady a se vzděláváním znevýhodněných skupin obyvatelstva, podporuje rovný přístup k dalšímu vzdělávání. Klade si také za cíl motivovat jednotlivce i zaměstnavatele k vyšší účasti na dalším vzdělávání, ke zvýšení investic do dalšího vzdělávání a provázat systémovou a programovou složku finanční podpory dalšího vzdělávání.

V současné době se dostává pozornosti zejména dalšímu vzdělávání zaměřenému na rozvoj současné kvalifikace či získání nové, tedy dalšímu vzdělávání napojenému na trh práce. Jde zejména o:

Další profesní vzdělávání – kvalifikační vzdělávání

Kvalifikační vzdělávání zahrnuje vzdělávání, které vede k získání kvalifikace, přičemž sem patří studium na středních, vyšších a vysokých školách v tzv. ostatních formách vzdělávání/studia. Ostatní formy studia zahrnují veškeré formy studia mimo řádné denní studium (studium distanční, kombinované, dálkové, večerní a externí). V předchozích letech se pro toto studium užívalo označení studium při zaměstnání. Součástí dalšího profesního vzdělávání je i získávání dílčí kvalifikace (viz zákon č. 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů).

Další profesní vzdělávání – rekvalifikace

V rekvalifikačním vzdělávání převažují jako cílová skupina nezaměstnaní. Potřeba tohoto vzdělávání byla vyvolána ve značné míře právě rostoucí nezaměstnaností. Rekvalifikační vzdělávání v dnešním pojetí je součástí vzdělávání v České republice zhruba od 90. let minulého století. Již v roce 1991 pro něj vytvořilo Ministerstvo práce a sociálních věcí právní rámec. V současné době upravuje rekvalifikace zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Cílem rekvalifikačního vzdělávání je změnit dosavadní kvalifikaci jeho účastníka získáním nových znalostí a dovedností a umožnit mu pracovní uplatnění ve vhodném a dostupném zaměstnání. Většinu účastníků tvoří osoby registrované na úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání. Menší podíl účastníků rekvalifikačního zaměstnání tvoří osoby zaměstnané, které jejich zaměstnavatel hodlá přesunout na jinou pracovní pozici, popř. propustit, nebo osoby, které se účastní rekvalifikačního vzdělávání z vlastní iniciativy.

Rekvalifikační vzdělávání je součástí aktivní politiky zaměstnanosti. Zajišťují je úřady práce, které s uchazeči sjednávají jejich zařazení do tohoto vzdělávání. Po dohodě s úřady práce nebo se zaměstnavateli je poskytnut odborné školy a další vzdělávací instituce akreditované MŠMT. Rekvalifikační vzdělávání se uskutečňuje formou krátkodobých kurzů v délce od několika týdnů do jednoho roku, s různorodým zaměřením.

Účast dospělých na dalším vzdělávání včetně odborné přípravy je pro potřeby této publikace sledována prostřednictvím **účasti dospělých na odborné přípravě a na dalším vzdělávání, které probíhá formou večerního, kombinovaného, dálkového nebo distančního studia**. Je však nezbytné si uvědomit, že většina kurzů dalšího vzdělávání se realizuje mimo vzdělávací systém, přičemž statisticky relevantní údaje, které jsou k dispozici, se týkají především vzdělávacího systému. To znamená, že statisticky je podchycena pouze malá část dalšího vzdělávání.

Určitá část dospělých studuje i v denním, respektive prezenčním vzdělávání, ale tato skupina studujících nepatří svým charakterem do naší kapitoly a nebudeme se jí zde zabývat.

V rámci vzdělávací soustavy realizují další vzdělávání dospělých prakticky všechny druhy vzdělávacích institucí s výjimkou mateřských škol.

Pro ty, kteří neukončili úspěšně základní vzdělávání, jsou určeny **kurzy pro doplnění základního vzdělání** (realizují je základní školy a střední školy) a **kurzy pro získání základů vzdělání** (realizované základními školami zřízenými pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami).

Na středních školách si mohou zájemci doplnit formou **externího, dálkového, večerního či kombinovaného studia vzdělání v oborech podle soustavy oborů vzdělání (nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů)**, pokud má tyto formy vzdělávání škola zařazené v rejstříku škol a školských zařízení, **na vyšších odborných školách je tato možnost v dálkové formě vzdělávání.**

Na vysokých školách si dospělí zvyšují kvalifikaci při **zaměstnání ve studijních programech formou distanční nebo kombinované.**

Rekvalifikační studium v oborech vzdělání podle soustavy oborů vzdělání organizují střední školy především pro nezaměstnané. Toto vzdělávání vede k získání výučního listu nebo maturity, přičemž některé kurzy jsou hrazeny úřady práce.

Střední a vysoké školy organizují i **studium jednotlivých vybraných předmětů a další rekvalifikační kurzy.**

Vysoké školy nabízejí kromě studia v bakalářských, magisterských a doktorských studijních programech také **studium k získání a doplnění pedagogické kvalifikace, univerzity třetího věku a širokou škálu dalších vzdělávacích programů.**

Významnou součástí dalšího vzdělávání je **studium cizích jazyků**, které je možné absolvovat na jazykových školách s právem státní zkoušky v běžných kurzech.

5.1 Podíl žáků v ostatních formách vzdělávání

Charakteristika ukazatele

Ukazatel podává **základní přehled o podílech studujících dospělých na jednotlivých vzdělávacích úrovních, nebo spíše o podílech osob, které studují v ostatních formách vzdělávání** (večerní, distanční, kombinované, dálkové) v jednotlivých druzích vzdělávání. Celkový počet těchto žáků a studentů porovnáваме s celkovým počtem žáků/studentů v daném typu a druhu školy. V určité míře tento ukazatel informuje, jak školy v jednotlivých krajích využívají volných kapacit pro tyto formy vzdělávání.

Metodika výpočtu

$$\frac{ZO_i}{Z_i} \cdot 100$$

ZO – počet žáků a studentů ostatních forem vzdělávání v daném typu vzdělávání (všeobecně vzdělávací obory střední školy ukončené maturitní zkouškou, odborně zaměřené obory střední školy ukončené maturitní zkouškou, obory nástavbového studia na středních školách, obory středního vzdělání, obory středního vzdělání s výučním listem, obory konzervatoří a vzdělávání na vyšších odborných školách) včetně vzdělávání ve školách zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Z – celkový počet žáků a studentů ve všech formách vzdělávání studujících na daném druhu školy a typu vzdělávání včetně škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

i – jednotlivé druhy škol včetně škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a druhy vzdělávání (střední škola – čtyřleté gymnaziální obory, obory odborného středního vzdělání ukončené maturitní zkouškou, obory nástavbového studia, obory středního vzdělání s výučním listem, obory konzervatoří, vzdělávání na vyšších odborných školách)

Zdroj dat

➤ databáze ÚIV, 2009

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Zcela dominantní se v zastoupení ostatních forem vzdělávání jeví nástavbové studium na středních školách. Více než polovina žáků v tomto druhu vzdělávání preferuje vzdělávání v rámci ostatních forem vzdělávání před vzděláváním denním. Podíl žáků je zde již tradičně velmi vysoký a žáci nástavbového studia tvoří naprostou většinu studujících v ostatních formách vzdělávání na středních školách, a to jak absolutními počty (24,8 tisíce studujících), tak výše uvedeným podílovým zastoupením. V meziročním srovnání došlo v počtu žáků v ostatních formách vzdělávání u nástavbového studia k mírnému snížení, a to o 0,4 tisíce.

Vyšší odborné školy jsou druhým nejčastějším druhem škol, na kterých značná část studentů preferuje vzdělávání v ostatních formách vzdělávání. Podíl žáků v této formě vzdělávání z celkového počtu studentů v roce 2009 činil 28,1 %. Na vyšších odborných školách studuje v ostatních formách vzdělávání 8,1 tisíce studentů. Ve srovnání s předchozími roky se podíl studujících v ostatních formách vzdělávání na vyšších odborných školách zvyšuje: v roce 2005 činil 17,1 %, v roce 2006 šlo o 17,9 %, v roce 2007 představoval 22,5 %, v roce 2008 to bylo 25,9 % a v roce 2009 vzrostl na 28,1 %. Tento nárůst je zřejmě do značné míry ovlivněn strukturou studujících v ostatních formách studia, kdy velkou část z nich tvoří ti, kteří vykonávají zaměstnání, ve kterém byly změněny kvalifikační požadavky. Tím jsou pracovníci v těchto profesích nuceni doplnit si své vzdělání.

Ačkoliv pomyslné druhé místo náleží vyšším odborným školám, **v absolutním počtu žáků v ostatních formách vzdělávání by druhé místo patřilo studujícím v ostatních formách vzdělávání v oborech odborného středního vzdělávání s maturitní zkouškou.** Přestože jejich podíl na všech studujících v oborech středního vzdělávání s maturitní zkouškou je celkem nízký (3,8 %), vyjádřeno v absolutních počtech jde o 9,5 tisíce žáků.

V oborech středního vzdělávání s výučním listem činí podíl žáků v ostatních formách vzdělávání pouze 1,2 %. V absolutních počtech jde však o 1,3 tisíce žáků.

Ve vzdělávání na konzervatořích najdeme v ostatních formách vzdělávání 7,2 % žáků, přičemž v absolutních počtech jde však pouze o 212 žáků.

Dalších necelých tisíc žáků v ostatních formách vzdělávání najdeme **v gymnaziálních oborech vzdělávání,** kde žáci v ostatních formách vzdělávání představují **0,7 %.**

Ostatní formy vzdělávání využívají v oblasti vyššího sekundárního vzdělávání především žáci s dosaženým středním vzděláním s výučním listem, kteří chtějí získat vyšší úroveň vzdělání, a to především vzdělání v oborech ukončených maturitní zkouškou prostřednictvím studia v nástavbových oborech. Další početnou skupinou, která využívá současně nabídky ostatních forem vzdělávání, jsou lidé s ukončeným vzděláním s maturitní zkouškou, kteří si chtějí doplnit vzdělání na terciární úrovni a rozhodnou se pro studium na vyšší odborné škole.

Regionální rozdíly

Z hlediska regionálního pohledu na výsledky ukazatele se budeme věnovat nejvíce zastoupeným druhům vzdělávání – nástavbovému studiu v oborech středních škol a vzdělávání na vyšších odborných školách. Ostatní druhy vzdělávání jsou málo zastoupené, a proto hodnoty ukazatele na regionální úrovni (viz tabulka C5T1) doporučujeme považovat pouze za orientační.

V nástavbovém studiu v oborech středních škol studuje v ostatních formách vzdělávání celkem 55,8 % žáků. Hodnoty ukazatele se v jednotlivých krajích značně liší. Nejvíce žáků najdeme v Karlovarském kraji (67,4 %), dále v Ústeckém kraji (63,3 %) a také v Praze (61,6 %). Nejméně žáků v ostatních formách vzdělávání vykazuje Olomoucký (45,6 %) a Zlínský kraj (48,8 %). V ostatních krajích překračuje jejich podíl 50 %. Podobný podíl žáků v ostatních formách vzdě-

lávání byl s minimálními procentními rozdíly i v předchozích letech. Jak vidíme, rozdíl mezi krajem s nejvyšším a nejnižším podílem žáků v této formě vzdělávání činí 20 procentních bodů.

Na vyšších odborných školách je také o vzdělávání v ostatních formách vzdělávání značný zájem. Možnosti této formy vzdělávání využilo celkem 28,1 % studujících, přičemž i zde jsou mezi jednotlivými krajemi značné diference. Nejvyšší zastoupení vykazovaly školy ve Středočeském kraji (47,4 %), s velkým odstupem následovaly kraje Moravskoslezský (33,9 %) a Pardubický (31,5 %). Naopak nejméně studentů této formy vzdělávání evidovaly vyšší odborné školy v kraji Královéhradeckém (7,8 %) a Libereckém (8,2 %). V ostatních krajích se podíl studujících v ostatních formách vzdělávání na vyšších odborných školách pohyboval v rozmezí 21–29 %. Ve srovnání s předchozími roky ani zde nedošlo k výraznějším změnám.

C5 T1: Podíl žáků a studentů v ostatních formách vzdělávání (večerní, kombinované, dálkové, distanční) na celkovém počtu žáků a studentů na jednotlivých vzdělávacích úrovních, 2009 (v %)

Území	střední vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecné		6leté konzervatoře		střední vzdělávání s maturitní zkouškou odborné		střední vzdělávání s výučným listem		střední vzdělávání		nástavbové studium		VOŠ	
ČR celkem	0,66		7,22		3,78		1,21		6,00		55,75		28,06	
CZ01 Praha	2,01		–		5,42		4,66		–		61,59		28,90	
CZ010 Hlavní město Praha	2,01	(1.)	–	x	5,42	(1.)	4,66	(1.)	–	x	61,59	(3.)	28,90	(4.)
CZ02 Střední Čechy	0,20		–		4,32		0,74		–		54,57		47,40	
CZ020 Středočeský kraj	0,20	(6.)	–	x	4,32	(6.)	0,74	(10.)	–	x	54,57	(7.)	47,40	(1.)
CZ03 Jihozápad	0,36		8,61		2,35		1,19		–		54,83		24,03	
CZ031 Jihočeský kraj	0,02	(7.)	–	x	2,68	(9.)	0,89	(8.)	–	x	57,54	(6.)	23,71	(8.)
CZ032 Plzeňský kraj	0,83	(4.)	15,58	(3.)	1,93	(12.)	1,56	(3.)	–	x	51,63	(10.)	24,54	(7.)
CZ04 Severozápad	0,71		29,72		5,19		0,59		20,34		64,26		27,13	
CZ041 Karlovarský kraj	–	x	–	x	5,04	(3.)	1,42	(4.)	–	x	67,39	(1.)	21,97	(11.)
CZ042 Ústecký kraj	1,00	(3.)	29,72	(1.)	5,24	(2.)	0,29	(13.)	22,96	(1.)	63,27	(2.)	28,33	(5.)
CZ05 Severovýchod	–		29,13		2,94		1,45		–		54,43		19,28	
CZ051 Liberecký kraj	–	x	–	x	1,92	(13.)	2,45	(2.)	–	x	59,85	(4.)	8,25	(13.)
CZ052 Královéhradecký kraj	–	x	–	x	2,48	(10.)	0,73	(11.)	–	x	50,23	(12.)	7,76	(14.)
CZ053 Pardubický kraj	–	x	29,13	(2.)	4,19	(7.)	1,36	(5.)	–	x	53,37	(8.)	31,53	(3.)
CZ06 Jihovýchod	0,22		3,63		2,07		0,69		–		51,64		24,46	
CZ063 Vysočina	–	x	–	x	1,73	(14.)	0,45	(12.)	–	x	53,09	(9.)	28,31	(6.)
CZ064 Jihomoravský kraj	0,31	(5.)	3,63	(5.)	2,22	(11.)	0,80	(9.)	–	x	50,90	(11.)	22,73	(10.)
CZ07 Střední Morava	–		–		3,66		0,54		–		47,00		22,46	
CZ071 Olomoucký kraj	–	x	–	x	4,60	(5.)	–	x	–	x	45,62	(14.)	21,84	(12.)
CZ072 Zlínský kraj	–	x	–	x	2,79	(8.)	1,21	(6.)	–	x	48,84	(13.)	23,07	(9.)
CZ08 Moravskoslezsko	1,33		8,98		4,95		1,05		22,58		59,59		33,91	
CZ080 Moravskoslezský kraj	1,33	(2.)	8,98	(4.)	4,95	(4.)	1,05	(7.)	22,58	(2.)	59,59	(5.)	33,91	(2.)

C5.2 Počet frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání a základů vzdělání

Charakteristika ukazatele

Do systému formálního dalšího vzdělávání patří i vzdělávání, které poskytuje doplnění základního vzdělání a základů vzdělání. Toto další vzdělávání je organizováno v rámci regionálního školství na úrovni základního a středního vzdělávání. Ačkoliv počet účastníků tohoto typu vzdělávání je velmi nízký, má svoje nezastupitelné místo, neboť umožňuje těm, kteří z jakéhokoliv důvodu nemají ukončené základní vzdělání, si je doplnit. Bez ukončení základního vzdělání jsou možnosti získání profesní kvalifikace velmi omezené. Ukončení základního vzdělání je zcela nezbytným předpokladem pro uplatnění jak na trhu práce, tak i v běžném životě.

Kurzy pro doplnění základního vzdělání jsou určeny především občanům, kteří v minulosti sice dokončili povinnou školní docházku,

ale základní školu opustili dříve než v posledním ročníku a nyní si potřebují vzdělání doplnit.

Metodika výpočtu

Zk

Zk – celkový počet frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání a základů vzdělání včetně kurzů na školách zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Zdroj dat

➤ databáze ÚIV, 2009/10

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

V České republice si v roce 2009/10 doplňovalo **základní vzdělání prostřednictvím kurzů celkem 444 frekventantů**, a to na základních a středních školách. Dalšíh **281 lidí využilo možnosti doplnit**

C5 T2: Počet frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání a základů vzdělání, 2009

Území		základní vzdělání	základy vzdělání		
ČR celkem		444		281	
CZ01	Praha	48		10	
CZ010	Hlavní město Praha	48	(5.)	10	(8.)
CZ02	Střední Čechy	–		32	
CZ020	Středočeský kraj	–	x	32	(3.)
CZ03	Jihozápad	8		33	
CZ031	Jihočeský kraj	–	x	6	(9.)
CZ032	Plzeňský kraj	8	(8.)	27	(4.)
CZ04	Severozápad	92		26	
CZ041	Karlovarský kraj	12	(7.)	5	(11.)
CZ042	Ústecký kraj	80	(3.)	21	(5.)
CZ05	Severovýchod	5		72	
CZ051	Liberecký kraj	–	x	–	x
CZ052	Královéhradecký kraj	5	(9.)	57	(2.)
CZ053	Pardubický kraj	–	x	15	(7.)
CZ06	Jihovýchod	146		89	
CZ063	Vysočina	95	(2.)	6	(9.)
CZ064	Jihomoravský kraj	51	(4.)	83	(1.)
CZ07	Střední Morava	115		1	
CZ071	Olomoucký kraj	–	x	–	x
CZ072	Zlínský kraj	115	(1.)	1	(12.)
CZ08	Moravskoslezsko	30		18	
CZ080	Moravskoslezský kraj	30	(6.)	18	(6.)

si základy vzdělání na základních školách speciálních. Ve srovnání s předchozím rokem došlo u frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání k nárůstu, a to o 76 osob. Naopak u účastníků kurzů pro doplnění základů vzdělání došlo k poklesu o 20 osob. V roce 2007 navštěvovalo kurzy pro doplnění základního vzdělání 344 osob a kurzy pro doplnění základů vzdělání 307 osob. V roce 2006 si základní vzdělání doplňovalo 411 lidí a základy vzdělání 302 osob. Jak vidíme, s malými výkyvy se počet osob, které navštěvují tyto kurzy, udržuje v průběhu let na obdobné úrovni.

Regionální rozdíly

Základní vzdělání si doplňovali nejčastěji lidé ve Zlínském kraji, a to 115 osob. V ostatních krajích počet frekventantů nepřesáhl 100, kdy druhým krajem s největším počtem frekventantů těchto kurzů byl kraj Vysočina (95 frekventantů). Následuje Ústecký kraj s 80 účastníky a Jihomoravský kraj, kde tyto kurzy navštěvovalo 51 lidí. Naopak ve Středočeském, Jihočeském, Libereckém a Pardubickém kraji tyto kurzy pro doplnění základního vzdělání organizované základní školou nikdo ne navštěvoval.

Kurzy pro doplnění základů vzdělání navštěvovalo nejvíce frekventantů v Jihomoravském (83 lidí), Královéhradeckém (57 účastníků), Středočeském (32 frekventantů), Plzeňském (27 účastníků) a Ústeckém kraji (21 frekventantů). Naopak v Libereckém a Olomouckém kraji nebyly tyto kurzy vůbec využívány. Ve Zlínském kraji byl pouze 1 účastník.

C5.3 Počet frekventantů rekvalifikačního vzdělávání v oborech vzdělání a mimo soustavu oborů**Charakteristika ukazatele**

Do systému formálního dalšího vzdělávání patří i vzdělávání, které je orientováno na poskytování rekvalifikačního vzdělání. Toto další vzdělávání je organizováno v rámci regionálního školství středními ško-

lami, konzervatořemi a vyššími odbornými školami zařazenými do sítě škol. Rekvalifikační vzdělávání je poskytováno jednak v oborech soustavy oborů podle nařízení vlády č. 689/2004 Sb. (dále jen nařízení vlády č. 689/2004 Sb.),¹⁹ jednak je poskytováno v oborech, které nejsou zařazeny do soustavy oborů. Ačkoliv počet účastníků tohoto typu vzdělávání je prozatím nízký, dá se předpokládat, že jeho význam v brzké budoucnosti poroste. Rekvalifikace slouží uchazeči o zaměstnání k získání kvalifikace nové nebo k rozšíření stávající. Poskytování rekvalifikačního vzdělávání výše uvedenými školskými zařízeními se řídí § 114 zákona č. 516/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kde jsou stanoveny podmínky, za jakých uvedená školská zařízení mohou organizovat rekvalifikační vzdělávání. Absolvování rekvalifikačního vzdělávání zvyšuje šance nezaměstnaných na získání pracovního uplatnění a napomáhá jim k návratu na trh práce.

Rekvalifikační vzdělávání je určeno uchazečům o zaměstnání a slouží k získání nebo doplnění všeobecných, odborných nebo speciálních teoretických i praktických vědomostí a dovedností potřebných pro výkon povolání a pracovní činnosti. Toto vzdělání neposkytuje stupeň vzdělání a dokladem o jeho úspěšném ukončení je vydání osvědčení.

Metodika výpočtu

Zk

Zk – celkový počet frekventantů rekvalifikačního vzdělávání na středních školách, konzervatořích a vyšších odborných školách včetně škol zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Zdroj dat

➤ databáze ÚIV, 2009/10

¹⁹ Nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

C5 T3: Počet frekventantů rekvalifikačního vzdělávání v oborech vzdělání soustavy oborů podle nařízení vlády č. 689/2004 Sb. a mimo soustavu oborů, 2009

Území		obory vzdělání	mimo obory		
ČR celkem		344		4966	
CZ01	Praha	67		333	
CZ010	Hlavní město Praha	67	(2.)	333	(7.)
CZ02	Střední Čechy	–		86	
CZ020	Středočeský kraj	–	x	86	(11.)
CZ03	Jihozápad	93		63	
CZ031	Jihočeský kraj	66	(3.)	33	(13.)
CZ032	Plzeňský kraj	27	(6.)	30	(14.)
CZ04	Severozápad	31		891	
CZ041	Karlovarský kraj	–	x	488	(4.)
CZ042	Ústecký kraj	31	(5.)	403	(6.)
CZ05	Severovýchod	13		1 574	
CZ051	Liberecký kraj	–	x	468	(5.)
CZ052	Královéhradecký kraj	–	x	226	(9.)
CZ053	Pardubický kraj	13	(7.)	880	(1.)
CZ06	Jihovýchod	85		865	
CZ063	Vysočina	–	x	148	(10.)
CZ064	Jihomoravský kraj	85	(1.)	717	(3.)
CZ07	Střední Morava	55		315	
CZ071	Olomoucký kraj	–	x	74	(12.)
CZ072	Zlínský kraj	55	(4.)	241	(8.)
CZ08	Moravskoslezsko	–		839	
CZ080	Moravskoslezský kraj	–	x	839	(2.)

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

V České republice se v roce 2009/10 účastnilo rekvalifikačního vzdělávání 5 310 osob, přičemž v oborech zařazených do soustavy oborů podle nařízení vlády č. 689/2004 Sb. to bylo 344 frekventantů a v oborech, které nejsou zařazeny do soustavy oborů podle nařízení vlády č. 689/2004 Sb., se vzdělávalo 4 966 osob. Je zřejmé, že výrazně více lidí si doplňovalo nebo získávalo kvalifikaci v oborech stojících mimo soustavu oborů podle nařízení vlády č. 689/2004 Sb. Jak jsme již uvedli výše, počet účastníků těchto rekvalifikačních kurzů není nijak vysoký vzhledem k tomu, jak vysoký počet uchazečů o zaměstnání v roce 2009 evidovaly úřady práce. Můžeme jen předpokládat, že situace na trhu práce donutí k absolvování rekvalifikačního vzdělávání více nezaměstnaných. Ti, kteří rekvalifikační kurzy absolvují, si tak zvyšují svoji šanci na nalezení zaměstnání nebo jim rekvalifikace umožní získat živnostenské oprávnění pro výkon dané profese.

Regionální rozdíly

Rekvalifikační vzdělávání v oborech vzdělání soustavy oborů podle nařízení vlády č. 689/2004 Sb. navštěvovali lidé v sedmi regionech, přičemž jich celkem bylo 344. Nejvíce účastníků najdeme v Jiho-moravském kraji, a to 85 osob. Následují Praha (67 osob), Jihočeský (66), Zlínský (55), Ústecký (31), Plzeňský (27) a Pardubický kraj (13). V ostatních krajích nenavštěvoval rekvalifikační kurzy v oborech soustavy oborů podle nařízení vlády č. 689/2004 Sb. žádný frekventant.

Rekvalifikační vzdělávání mimo obory vzdělání soustavy oborů podle nařízení vlády č. 689/2004 Sb. se uskutečnilo v roce 2009 ve všech regionech a navštěvovalo ho 4 966 osob. Nejvíce frekventantů těchto kurzů bylo v Pardubickém (880 osob), Moravskoslezském (839) a Jiho-moravském kraji (717). V ostatních krajích počet frekventantů nepřesáhl 500. Nejméně účastníků kurzů mimo obory vzdělání KKOV najdeme v Plzeňském (30 osob), Jihočeském (33), Olomouckém (74) a Středočeském kraji (86). V ostatních krajích bylo více než 100 účastníků těchto kurzů.

KAPITOLA

ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ A ORGANIZACE ŠKOL

D 1 Platy učitelů mateřských škol, základních škol, středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol

Lidské zdroje jsou nejcennějším ze zdrojů ve společnosti – kvalifikovaní, zodpovědní, kreativní a pracovití zaměstnanci jsou největším bohatstvím každé firmy. S tím úzce souvisí i jejich odpovídající finanční ohodnocení.

Finanční ohodnocení pedagogických pracovníků, resp. učitelů je v současné době jedno z nejdiskutovanějších témat. S odměňováním učitelů úzce souvisí současná problematika kvalifikovanosti učitelů, resp. otázka „omlazení“ učitelských sborů kvalifikovanými, perspektivními mladými učiteli. Zajištění odpovídajícího počtu kvalifikovaných učitelů je klíčovým zájmem společnosti. Nízká úroveň platů učitelů bývá chápána jako jeden z hlavních kritických faktorů, které způsobují a prohlubují krizi učitelské profese. Za negativní důsledky nízké platové úrovně jsou považovány nízká motivace učitelů, odchod nejschopnějších učitelů, zvláště mužů, do jiného sektoru a nízká atraktivita učitelské profese pro absolventy pedagogických fakult, kteří často směřují svou profesní dráhu do jiných než veřejných vzdělávacích institucí. Odpovídající odměňování učitelů by mělo odrážet jejich význam pro společnost a vyřešit „odliv mozků“ špičkových učitelů na lépe placená místa v soukromé sféře, především v oblasti vědy a techniky. V pedagogických sborech v současnosti výrazně převažují ženy. Odchod učitelů ze škol je ovlivněn obecnými podmínkami na pracovním trhu a učitelské povolání vykazuje vysoký podíl starších pedagogů, což znamená, že je nezbytné získat dostatečný počet motivovaných a kvalitních nových učitelů, kteří nahradí své zkušené kolegy poté, co odejdou do důchodu. Důležitými předpoklady pro to, aby neodcházel dobrý učitel, které by mohla ze škol odvádět lépe placená pracovní místa v soukromém sektoru (zejména pokud jde o učitele přírodovědných a technických předmětů), jsou plat, postavení a uspokojení z práce.

Učitelé platy jsou všeobecně hodnoceny jako nízké, a proto většina řešení této komplexní otázky směřuje k jejich postupnému zvyšování. I když se v posledních několika letech platová situace učitelů v České republice zlepšovala, platy stále zdaleka nedosahují předpokládané úrovně 130 % celorepublikové mzdy. Je zřejmé, že dlouhodobý nepříznivý stav v oblasti odměňování učitelů by se nutně negativně promítl i do kvality výuky a v důsledku toho i do úrovně kvality absolventů škol.

Vzhledem ke způsobu odměňování naprosté většiny učitelů formou tabulkových platů je plat učitele nejvýrazněji ovlivněn délkou jeho učitelé praxe, do určité míry zde mohou hrát roli další aspekty spojené převážně s kvalitou jeho práce, rozšířením jeho zodpovědnosti v rámci školy či vykonáváním náročnějších prací. Výše prostředků nad rámec tabulkového platu v případě veřejných škol je pak dána především prostorem, který ředitel v rozpočtu školy pro tyto účely má. V každém případě však veškeré pravomoci spojené s určováním odměňování jednotlivých učitelů nad úrovní tarifního platu jsou v kompetenci ředitele školy.

Současný systém odměňování je výhodný pro dlouhodobě a třeba i méně aktivně, nebo dokonce pasivně působící pedagogy a nevýhodný pro začínající, mladé a zejména aktivní pedagogy vykonávající mnohé činnosti nad rámec přímé vyučovací povinnosti. Do popředí vystupuje změna (rozvojové programy ve vzdělávání), podle které by měla být oceněna práce pedagoga podle skutečné kvality bez ohledu na dobu jeho praxe. Cílem je zajistit, aby učitelé byli placeni nejen podle odsloužených let, ale také podle odváděné práce a podle toho, jak si zvyšují odbornou kvalifikaci prostřednictvím kurzů dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Jednou z možností, jak lze do budoucna řešit

problematiku růstu platů pedagogických pracovníků, je tedy doplnění stávajícího „plošného“ normativního růstového systému ještě dalším, tentokrát již selektivním, resp. účelovým mechanismem, který by ocenil pedagogy splňující daná kvalitativní kritéria pedagogické práce. Cílem je podpořit zejména ty, kteří jsou činorodí, aktivní, profesionální a podílejí se například na reformě, tedy na přípravě školských vzdělávacích programů. Se zlepšením systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků přímo souvisí i zvýšení kvality pedagogické práce.

V roce 2009 pokračuje rozvojový program MŠMT²⁰ ve vzdělávání z roku 2008, jehož cílem je navýšit prostředky určené na posílení úrovně motivačních složek platů a mezd pedagogických pracovníků regionálního školství a dále umožnit ředitelům škol a školských zařízení lépe ocenit pedagogické pracovníky dosahující dlouhodobě kvalitních výsledků pedagogické práce, zejména v oblasti přípravy nebo realizace kurikulární reformy, a to bez ohledu na počet let pedagogické praxe. Finanční prostředky z uvedeného posílení rozpočtových zdrojů MŠMT jsou účelově určeny pouze pro pedagogické pracovníky škol a školských zařízení všech zřizovatelů, a to na zvýšení motivačních složek platů a mezd pedagogických pracovníků s ohledem na kvalitu jejich práce.

Jednou z mála systémových charakteristik, které s vyšší průměrného platu učitele přímo souvisejí, je kapacitní náročnost vzdělávacího systému – tedy průměrný počet žáků na jednoho učitele (resp. učitelský úvazek) a s tím související průměrná velikost tříd (vyučovací povinnost je dána nařízením vlády). Je-li totiž stejný počet žáků za stejnou cenu učen méně učiteli, zbývá na odměnu jednoho učitele v průměru více finančních prostředků.

V celé kapitole jsou údaje uváděny včetně škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP). Označení škol určených pro děti/žáky se SVP je využíváno jen pro statistické účely. Jedná se o tyto školy:

Mateřské školy určené pro děti se SVP – jsou mateřské školy pro mentálně postižené, pro sluchově postižené, pro zrakově postižené, pro tělesně postižené, pro hluchoslepé, dále jsou zahrnuty mateřské školy logopedické, speciální, při zdravotnickém zařízení, zřízené pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

Základní školy určené pro žáky se SVP – jsou základní školy pro sluchově postižené, pro zrakově postižené, pro tělesně postižené, pro děti s více vadami, při zdravotnickém zařízení, pro žáky se specifickými poruchami učení a chování, dále základní školy speciální, logopedická, pro hluchoslepé a základní školy při školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

Střední školy a konzervatoře určené pro žáky se SVP (se zdravotním postižením) – zahrnují střední školy pro sluchově, zrakově, tělesně a mentálně postižené a pro mládež s více vadami, dále střední školy při školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

D 1.1 Platy učitelů na jednotlivých typech a druzích škol

Charakteristika ukazatele

Ukazatel charakterizuje průměrnou měsíční hrubou výši platového ohodnocení, jehož se učitelům dostává. Podávaný přehled je přitom členěn podle úrovně vzdělávání, tj. na platy učitelů (včetně vedoucích zaměstnanců) na jednotlivých typech a druzích škol; mateřských (včetně mateřských škol pro děti se SVP), základních (včetně základních škol pro žáky se SVP), středních – gymnázií včetně středních škol

²⁰ Zvýšení nenáročných složek platů motivačních složek mezd pedagogických pracovníků s ohledem na kvalitu jejich práce.

se sportovním zaměřením, středních škol s obory středních odborných škol, středních škol s obory středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování, středních škol pro žáky se SVP, konzervatoří (včetně konzervatoří pro žáky se zdravotním postižením) a vyšších odborných škol.

Údaje o průměrných měsíčních platech učitelů (včetně vedoucích zaměstnanců) uvádíme pro účely tohoto ukazatele pouze za školy veřejné (zřizované MŠMT, obcemi a kraji) a z důvodu porovnatelnosti s údaji o průměrných platech v ČR a v nepodnikatelské sféře uvádíme zaměstnance (včetně vedoucích zaměstnanců) odměňované nejen z prostředků státního rozpočtu, ale i z jiných zdrojů. Údaje o učitelích bez vedoucích pracovníků není možné s ohledem na způsob vykazování oddělit.

Metodika výpočtu

$$\frac{MP_i}{Uč_i} : 12 \cdot 1000$$

MP – roční (kumulativní za 12 měsíců) hrubé platy v tis. Kč, vyplacené z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci; zahrnují nárokové složky platu a nenárokové složky platu. V této kapitole se jedná o dvojí údaje: jednak o mzdové prostředky vyplacené učitelům ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů (v tab. D1.1 T1), jednak o mzdové prostředky vyplacené učitelům pouze ze státního rozpočtu včetně ESF (tab. D1.1 T2).

Uč – průměrný přepočtený počet učitelů (včetně vedoucích zaměstnanců) za kalendářní rok

i – jednotlivé druhy škol (mateřské včetně mateřských škol určených pro děti se SVP; základní včetně základních škol určených pro žáky se SVP; střední školy včetně středních škol určených pro žáky se SVP; konzervatoře včetně konzervatoří určených pro žáky se zdravotním postižením; vyšší odborné školy)

Jsou uvedeny také údaje podle jednotlivých typů středních škol, kterými jsou:

Gymnázia včetně středních škol se sportovním zaměřením – střední školy vzdělávající žáky v oborech vzdělání stupně K (písmeno 5. místa kódu oboru vzdělání podle nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.), pokud se nejedná o střední školu určenou pro žáky se SVP. Dále jde o střední školy vzdělávající žáky v oborech vzdělání gymnázium-tělesná výchova nebo gymnázium-sportovní příprava.

Střední odborné školy – střední školy vzdělávající žáky v oborech vzdělání stupně C, J a M (písmeno 5. místa kódu oboru vzdělání podle nařízení vlády o soustavě oborů), pokud se nejedná o střední školu určenou pro žáky se SVP.

Střední odborná učiliště včetně středisek praktického vyučování – střední školy vzdělávající žáky v oborech vzdělání stupně E, H, L (písmeno 5. místa kódu oboru vzdělání podle nařízení vlády o soustavě oborů), pokud se nejedná o střední školu určenou pro žáky se SVP. Dále jde o střediska praktického vyučování.

Veškeré údaje jsou za

- zřizovatele MŠMT, obec a kraj;
- platový řád: § 109 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

Průměrný měsíční nominální plat učitele (v Kč) je vypočten z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci (hrubé platy zahrnují platy celkem, tj. peněžitá plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnancům v pracovním poměru, kteří jsou v evidenčním počtu, za práci). Mzdové prostředky zahrnují nárokové složky platu a nenárokové složky platu. Jedná se o hrubé mzdy,

tj. před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky.

Průměrný měsíční plat učitele zahrnuje kromě mzdových prostředků ze státního rozpočtu také finanční prostředky z mimorozpočtových zdrojů, tedy z jiné činnosti, z fondu odměn, z ESF (Evropský sociální fond) a z ostatních zdrojů.

Pro odměňování v roce 2009 platí kromě zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, i nařízení vlády č. 74/2009 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě (zabývá zvýšení platových tarifů nepedagogických zaměstnanců od 1. 4. 2009 v souvislosti se zrušením přílohy č. 1 nařízení vlády č. 564/2006 Sb.), nařízení vlády č. 130/2009 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění nařízení č. 74/2009 Sb. (zabývá zvýšení platových tarifů o 3,5 % pro všechny kapitoly státního rozpočtu od 1. 6. 2009 např. pro pedagogické a nepedagogické pracovníky, knihovníky), nařízení vlády č. 133/2009 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, a další právní předpisy.

V roce 2009 pokračuje 2 etapami **rozvojový program** ve vzdělávání za účelem zvýšení nenárokových složek platů a motivačních složek mezd pedagogických pracovníků s ohledem na kvalitu jejich práce.

Zdroj dat

- výkaz Škol (MŠMT) P1-04 Čtvrtletní výkaz o zaměstnancích a mzdových prostředcích v regionálním školství (kumulace za 1. až 4. čtvrtletí 2009)

Platový tarif je určen platovou třídou a platovým stupněm v platových tabulkách. Platová třída stanoví nejnáročnější druh činnosti, který zaměstnavatel může na zaměstnanci požadovat v rámci sjednaného druhu práce. Platový stupeň stanoví počet započtených odpracovaných let. K zařazování do platových tříd slouží katalog prací, který je upraven nařízením vlády č. 138/2009 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 469/2002 Sb., kterým se stanoví katalog prací a kvalifikační předpoklady a kterým se mění nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů. Dále platí nařízení vlády č. 137/2009 Sb., kterým se stanoví katalog prací ve veřejných službách a správě, které je prováděcím předpisem zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, podle § 123 odst. 6 písm. b). Platové tarify se stanoví v 16 platových třídách a v každé z nich ve 12 platových stupních.

Pro zařazování pedagogických pracovníků dle katalogu prací je například pro učitele mateřské školy doporučena tarifní třída 8 až 10, příp. třída 11 (pro metodika koncepce vzdělávání MŠ). Dále pro učitele, učitele praktického vyučování, učitele odborného výcviku, učitele základní školy, základní umělecké školy, střední školy, konzervatoře, vyšší odborné školy a školy (třídy) samostatně zřízené pro děti, žáky a studenty se SVP tarifní třída 9 až 12, příp. 13 (např. stanovování koncepce rozvoje oboru středního vzdělání s maturitní zkouškou nebo oboru vzdělání ukončeného absolutoriem nebo rámcových vzdělávacích programů, tj. činnosti přesahující rámec školy atd.), příp. až třída 14 (tvorba celostátních nebo mezinárodních programů vzdělávání).

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Průměrné měsíční platy učitelů regionálního školství škol zřizovaných MŠMT, obcemi a kraji, vyplacené ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů, podle úrovně vzdělávání jsou uvedeny v následující tabulce a grafech.

Obecně nejnižší platy mají učitelé v mateřských školách, jedná se o celorepublikový průměr 21 083 Kč. **Na základních školách** se průměrné měsíční platy učitelů proti roku 2008 zvýšily, v roce 2009 dosáhly celorepublikového průměru 26 851 Kč.

Učitelé středních škol mají průměrné platy ještě o poznání vyšší – celorepublikový průměr je 28 048 Kč. Z toho učitelé gymnázií a středních škol se sportovním zaměřením pobírají průměrný plat 27 937 Kč, učitelé středních odborných škol 28 123 Kč, učitelé středních odborných učilišť a středisek praktického vyučování 27 952 Kč a učitelé středních škol pro žáky se SVP 28 565 Kč. Na přibližně stejné výši, jako jsou platy učitelů středních škol, se pohybovaly platy **učitelů konzervatoří** – celorepublikový průměr 27 896 Kč. **Nejvyšší platy v rámci regionálního školství byly v roce 2009 vyplaceny na vyšších odborných školách (29 597 Kč). Platy tak obecně rostou se zvyšující se úrovní vzdělávání, na které učitel vyučuje**, i když v důsledku změn v platových poměrech se platy učitelů základních škol stále více přibližují platům učitelů na středních školách.

Do těchto souvislostí se samozřejmě promítají i regionální rozdíly. Jak však uvidíme dále, krajová diferenciací platů učitelů je menší než v případě zaměstnanců obecně, jelikož se odvíjí od jiných hledisek. Zatímco průměrné mzdy zaměstnanců obecně odrážejí do značné míry **ekonomické prostředí** kraje (jsou započteny i podnikatelské, tržní subjekty), platy učitelů ve veřejných vzdělávacích institucích jsou vázány na položky z **rozpočtu MŠMT**. MŠMT přiděluje prostředky státního rozpočtu (tj. prostředky na „přímé vzdělávací výdaje“) **krajům**. Přímé náklady na vzdělávání z rozpočtové kapitoly 333-MŠMT byly poskytovány obecnímu a krajskému školství prostřednictvím krajských úřadů přímým transferem z kapitoly 333-MŠMT na základě republikových a krajských normativů. Krajské úřady rozepisují a přidělují školám a předškolním a školským zařízením zřizovaným krajem a obcemi finanční prostředky na výdaje (přímé výdaje) prostřednictvím stano-

vených normativů na jednotku výkonů uvedených organizací.

Zatímco průměrná výše mezd zaměstnanců obecně úzce souvisí s celkovou ekonomickou i sociální situací v daném kraji, **platy učitelů se v jednotlivých krajích** diferencují spíše podle jiných hledisek. Hlavním z nich jsou **krajské normativy** operující s celkovým počtem žáků a s ohledem na specifika podchycená v krajských normativních (velikost škol a počet žáků, vyučovaný studijní obor, počty dětí a žáků se zdravotním nebo sociálním postižením apod.).

Regionální rozdíly

Zmíněné skutečnosti je nutné vzít v úvahu při interpretaci údajů o výši průměrného platu učitelů v jednotlivých krajích a oblastech. Pokud jde o absolutní výši průměrných platů učitelů, rozdíly jsou již na první pohled **v jednotlivých krajích jen malé, a to zejména v případě mateřských (1 141 Kč činí rozdíl mezi nejlepším a nejhorším krajem) a základních škol (1 286 Kč). Výraznější rozdíly v platech nalezneme pouze u vyšších odborných škol (4 829 Kč)** – v Ústeckém kraji činí průměrný plat 31 675 Kč, což je zřetelně více než celorepublikový průměr 29 597 Kč. V Libereckém kraji je tato hodnota naopak nejnižší: 26 846 Kč. Zde nejspíše působí zmíněný faktor rozpočtových financí vázaných na konkrétní oborovou strukturu vyšších odborných škol v daném kraji.

Platy učitelů jsou regionálně diferencovány v menší míře než platy zaměstnanců obecně, které odrážejí zejména celkovou ekonomickou vyspělost kraje. Platy učitelů ve veřejné sféře se totiž odvíjejí od rozpočtu resortu školství a socioekonomická, kulturní a jiná krajová specifika na ně působí jen málo. Diference mezi platy učitelů v jednotlivých krajích jsou tak způsobovány zejména pevně danými faktory, jako jsou velikost škol a počet žáků, oborová struktura středních škol a vyšších odborných škol, počty žáků se zdravotním či jiným postižením.

DI.1 T1: Průměrné měsíční platy učitelů vyplácené ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 (v Kč)

Území	mateřské školy	základní školy	střední školy celkem	z toho:				konzervatoře	VOŠ
				gymnáz., stř. šk. sport. zam.	SOŠ	SOU, SPV	SŠ pro žáky se SVP		
ČR celkem	21 083	26 851	28 048	27 937	28 123	27 952	28 565	27 896	29 597
CZ01 Praha	21 072	26 816	29 486	28 689	29 958	30 231	29 517	28 697	31 303
CZ010 Hlavní město Praha	21 072 (8.)	26 816 (8.)	29 486 (1.)	28 689 (3.)	29 958 (1.)	30 231 (1.)	29 517 (4.)	28 697 (2.)	31 303 (2.)
CZ02 Střední Čechy	21 539	27 256	28 545	28 160	28 643	28 618	30 952	x	31 181
CZ020 Středočeský kraj	21 539 (2.)	27 256 (2.)	28 545 (4.)	28 160 (4.)	28 643 (4.)	28 618 (4.)	30 952 (2.)	x	31 181 (3.)
CZ03 Jihozápad	21 264	26 982	27 659	27 654	27 413	28 022	28 619	29 236	28 470
CZ031 Jihočeský kraj	21 326 (3.)	26 831 (7.)	27 734 (8.)	27 583 (10.)	27 416 (10.)	28 491 (5.)	28 841 (6.)	27 844 (4.)	28 603 (7.)
CZ032 Plzeňský kraj	21 194 (7.)	27 156 (3.)	27 559 (10.)	27 746 (7.)	27 410 (11.)	27 500 (9.)	28 439 (9.)	30 500 (1.)	28 247 (10.)
CZ04 Severozápad	21 396	27 074	28 934	29 025	28 906	28 899	28 890	27 218	30 660
CZ041 Karlovarský kraj	21 605 (1.)	26 838 (6.)	29 188 (2.)	29 064 (1.)	29 053 (2.)	29 396 (2.)	31 114 (1.)	x	28 134 (11.)
CZ042 Ústecký kraj	21 325 (4.)	27 156 (4.)	28 842 (3.)	29 010 (2.)	28 853 (3.)	28 708 (3.)	28 493 (8.)	27 218 (5.)	31 675 (1.)
CZ05 Severovýchod	20 953	26 742	27 430	27 348	27 394	27 450	28 162	27 116	27 593
CZ051 Liberecký kraj	21 204 (6.)	27 562 (1.)	27 255 (13.)	26 971 (14.)	27 191 (13.)	27 301 (12.)	30 908 (3.)	x	26 846 (14.)
CZ052 Královéhradecký kraj	20 464 (14.)	26 482 (11.)	27 831 (7.)	27 713 (9.)	28 032 (7.)	27 490 (11.)	28 065 (10.)	x	28 379 (9.)
CZ053 Pardubický kraj	21 271 (5.)	26 315 (13.)	27 112 (14.)	27 271 (13.)	26 840 (14.)	27 530 (8.)	26 735 (13.)	27 116 (6.)	27 425 (12.)
CZ06 Jihovýchod	20 902	26 434	27 545	27 606	27 638	27 157	28 357	26 406	29 273
CZ063 Vysočina	20 546 (13.)	26 522 (10.)	28 138 (5.)	28 114 (5.)	28 481 (5.)	27 798 (6.)	26 464 (14.)	x	30 926 (5.)
CZ064 Jihomoravský kraj	21 069 (9.)	26 391 (12.)	27 274 (12.)	27 392 (12.)	27 231 (12.)	26 845 (14.)	28 907 (5.)	26 406 (8.)	28 551 (8.)
CZ07 Střední Morava	20 986	26 541	27 721	27 805	27 803	27 468	27 730	28 382	30 998
CZ071 Olomoucký kraj	20 988 (10.)	26 789 (9.)	27 963 (6.)	27 857 (6.)	28 120 (6.)	27 741 (7.)	28 715 (7.)	x	30 676 (6.)
CZ072 Zlínský kraj	20 983 (11.)	26 276 (14.)	27 449 (11.)	27 736 (8.)	27 501 (9.)	27 131 (13.)	26 757 (12.)	28 382 (3.)	31 153 (4.)
CZ08 Moravskoslezsko	20 719	27 155	27 621	27 468	27 798	27 494	27 592	26 736	27 159
CZ080 Moravskoslezský kraj	20 719 (12.)	27 155 (5.)	27 621 (9.)	27 468 (11.)	27 798 (8.)	27 494 (10.)	27 592 (11.)	26 736 (7.)	27 159 (13.)

Průměrné měsíční platy učitelů regionálního školství škol zřizovaných MŠMT, obcemi a kraji, vyplácené jen ze státního rozpočtu včetně ESF, podle úrovně vzdělávání jsou uvedeny v následující tabulce. Platy učitelů vyplácené jen ze státního rozpočtu (včetně prostředků ESF) jsou v porovnání s platy učitelů vyplácenými včetně mimorozpočtových zdrojů u mateřských, základních a středních škol pro žáky se SVP v průměru jen o cca 70–300 Kč nižší. V případě konzervatoří a vyšších odborných škol je rozdíl vyšší, platy vyplácené ze státního rozpočtu (včetně prostředků ESF) jsou o více než 660–760 Kč nižší než platy vyplácené včetně mimorozpočtových zdrojů.

Obecně nejnížší platy vyplácené jen ze státního rozpočtu (včetně ESF) mají učitelé opět v **mateřských školách** – průměr za ČR 21 015 Kč, což je dáno především nižšími kvalifikačními požadavky a s tím souvisejícím zařazením do nižší platové třídy, než je tomu u učitelů působících na vyšších úrovních vzdělávání. Na **základních školách** se průměrné měsíční platy učitelů (průměr za ČR 26 795 Kč) oproti roku 2008 zvýšily (o 1 603 Kč).

Učitelé středních škol mají platy o něco vyšší – 27 777 Kč a na jednotlivých typech škol se pohybují v rozmezí 27,7 až 28,3 tis. Kč (tedy učitelé gymnázií a středních škol se sportovním zaměřením 27 657 Kč, učitelé středních odborných škol 27 871 Kč, středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování pobírají průměrný plat 27 654 Kč a učitelé středních škol pro žáky se SVP 28 322 Kč). **Učitelé konzervatoří** pobírají průměrný plat 27 135 Kč. **Nejvyšší platy byly v roce 2009 na vyšších odborných školách** (28 937 Kč). Platové zařazení učitelů do platových tříd na jednotlivých vzdělávacích stupních kromě učitelů mateřských škol (tj. učitelů na základních a středních školách, konzervatořích, vyšších odborných školách a školách samostatně zřízených pro děti, žáky a studenty se SVP) se řídí platným katalogem prací, je stejné a závisí na nejnáročnější činnosti, kterou na učitelé zaměstnavatel požaduje

v rámci druhu práce sjednaného v pracovní smlouvě a na základě plnění kvalifikačních předpokladů.

Jak již bylo uvedeno, platy učitelů ve veřejné sféře se odvíjejí na jednotlivých školách od výše rozpočtu resortu školství, normativů a dalších pevných faktorů (velikost škol, tříd, počtu žáků, oborové struktury středních a vyšších odborných škol).

Zaměstnavatel zařazuje zaměstnance do platových tříd podle nejnáročnější práce, jejíž výkon na něm požaduje v rámci druhu práce sjednaného v pracovní smlouvě, a na základě plnění kvalifikačních předpokladů, popř. kvalifikačních požadavků, pokud je stanovil vnitřním platovým předpisem.²¹

Meziroční srovnání ukazatele

Ukazatel meziroční index charakterizuje **meziroční růst/pokles průměrného měsíčního hrubého platu učitelů v procentech** a vyjadřuje, o kolik procent se zvýšil/snížil tento plat v daném období (za rok 2009) oproti stejnému období předchozího roku (2008).

Meziroční srovnání průměrného měsíčního platu učitelů je přitom členěno **podle úrovně vzdělávání**, na které učitel učí, tj. na meziroční růsty (indexy) platů učitelů na jednotlivých typech a druzích škol; mateřských, základních, středních – gymnáziích včetně středních škol se sportovním zaměřením, středních školách s obory středních odborných škol, středních školách s obory středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování, středních školách pro žáky se SVP, konzervatořích a vyšších odborných školách.

Růst průměrných měsíčních platů učitelů placených ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů v průměru za ČR

²¹ § 123 zákoníku práce a § 3 nařízení vlády č. 564/2006 Sb., ze dne 6. 12. 2005, o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, které platí pro odměňování zaměstnanců od 1. 1. 2007.

D1.1 T2: Průměrné měsíční platy učitelů vyplácené ze státního rozpočtu včetně ESF na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 (v Kč)

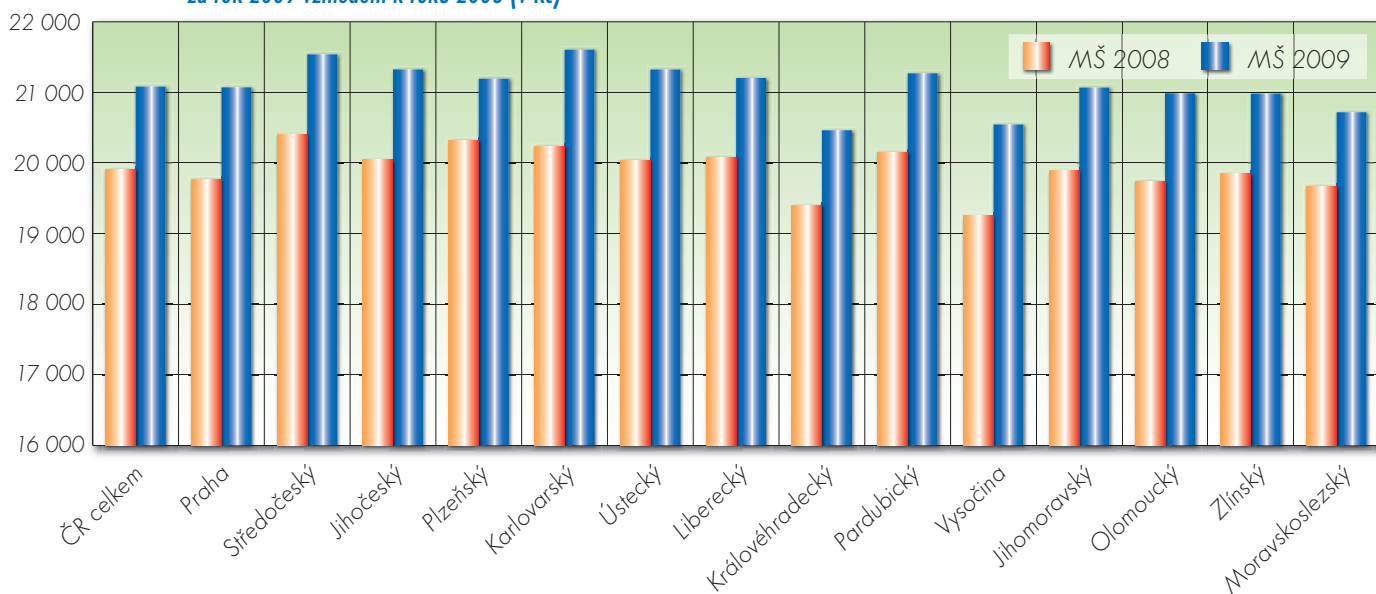
Území	mateřské školy	základní školy	střední školy celkem	z toho:				konzervatoře	VOŠ
				gymnáz., stří. šk. sport. zam.	SOŠ	SOU, SPV	SŠ pro žáky se SVP		
ČR celkem	21 015	26 795	27 777	27 657	27 871	27 654	28 322	27 135	28 937
CZ01 Praha	20 665	26 322	27 531	26 912	28 167	26 930	28 080	26 983	28 215
CZ010 Hlavní město Praha	20 665 (12.)	26 322 (13.)	27 531 (10.)	26 912 (14.)	28 167 (5.)	26 930 (13.)	28 080 (9.)	26 983 (6.)	28 215 (10.)
CZ02 Střední Čechy	21 519	27 246	28 488	28 139	28 611	28 470	30 950	x	31 181
CZ020 Středočeský kraj	21 519 (2.)	27 246 (2.)	28 488 (3.)	28 139 (3.)	28 611 (3.)	28 470 (3.)	30 950 (2.)	x	31 181 (3.)
CZ03 Jihozápad	21 217	26 952	27 641	27 706	27 376	27 969	28 602	29 236	28 441
CZ031 Jihočeský kraj	21 305 (3.)	26 839 (6.)	27 696 (7.)	27 579 (9.)	27 378 (10.)	28 414 (4.)	28 805 (5.)	27 844 (3.)	28 571 (6.)
CZ032 Plzeňský kraj	21 118 (7.)	27 082 (5.)	27 568 (9.)	27 872 (5.)	27 372 (11.)	27 475 (8.)	28 439 (7.)	30 500 (1.)	28 223 (9.)
CZ04 Severozápad	21 359	27 036	28 876	29 010	28 809	28 896	28 728	27 218	30 614
CZ041 Karlovarský kraj	21 542 (1.)	26 779 (8.)	29 104 (1.)	29 009 (2.)	28 940 (1.)	29 332 (1.)	31 114 (1.)	x	28 019 (11.)
CZ042 Ústecký kraj	21 296 (4.)	27 125 (3.)	28 793 (2.)	29 011 (1.)	28 762 (2.)	28 727 (2.)	28 302 (8.)	27 218 (4.)	31 657 (1.)
CZ05 Severovýchod	20 938	26 743	27 394	27 328	27 354	27 392	28 161	27 111	27 542
CZ051 Liberecký kraj	21 205 (6.)	27 557 (1.)	27 189 (13.)	26 927 (13.)	27 145 (13.)	27 157 (11.)	30 908 (3.)	x	26 764 (14.)
CZ052 Královéhradecký kraj	20 451 (14.)	26 477 (10.)	27 814 (6.)	27 710 (8.)	28 007 (7.)	27 469 (9.)	28 062 (10.)	x	28 363 (8.)
CZ053 Pardubický kraj	21 240 (5.)	26 325 (12.)	27 078 (14.)	27 255 (12.)	26 789 (14.)	27 499 (7.)	26 735 (12.)	27 111 (5.)	27 352 (12.)
CZ06 Jihovýchod	20 869	26 437	27 523	27 598	27 622	27 115	28 320	26 368	29 273
CZ063 Vysočina	20 545 (13.)	26 500 (9.)	28 116 (4.)	28 103 (4.)	28 474 (4.)	27 735 (5.)	26 464 (14.)	x	30 926 (4.)
CZ064 Jihomoravský kraj	21 023 (8.)	26 406 (11.)	27 253 (12.)	27 384 (11.)	27 210 (12.)	26 813 (14.)	28 860 (4.)	26 368 (8.)	28 551 (7.)
CZ07 Střední Morava	20 972	26 536	27 679	27 792	27 743	27 414	27 725	28 357	30 984
CZ071 Olomoucký kraj	20 978 (9.)	26 783 (7.)	27 935 (5.)	27 849 (6.)	28 084 (6.)	27 687 (6.)	28 765 (6.)	x	30 676 (5.)
CZ072 Zlínský kraj	20 965 (10.)	26 273 (14.)	27 391 (11.)	27 716 (7.)	27 418 (9.)	27 077 (12.)	26 700 (13.)	28 357 (2.)	31 255 (2.)
CZ08 Moravskoslezsko	20 676	27 124	27 582	27 450	27 791	27 374	27 553	26 680	27 159
CZ080 Moravskoslezský kraj	20 676 (11.)	27 124 (4.)	27 582 (8.)	27 450 (10.)	27 791 (8.)	27 374 (10.)	27 553 (11.)	26 680 (7.)	27 159 (13.)

D1.1 T3: Meziroční relativní srovnání průměrných měsíčních platů učitelů vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v %)

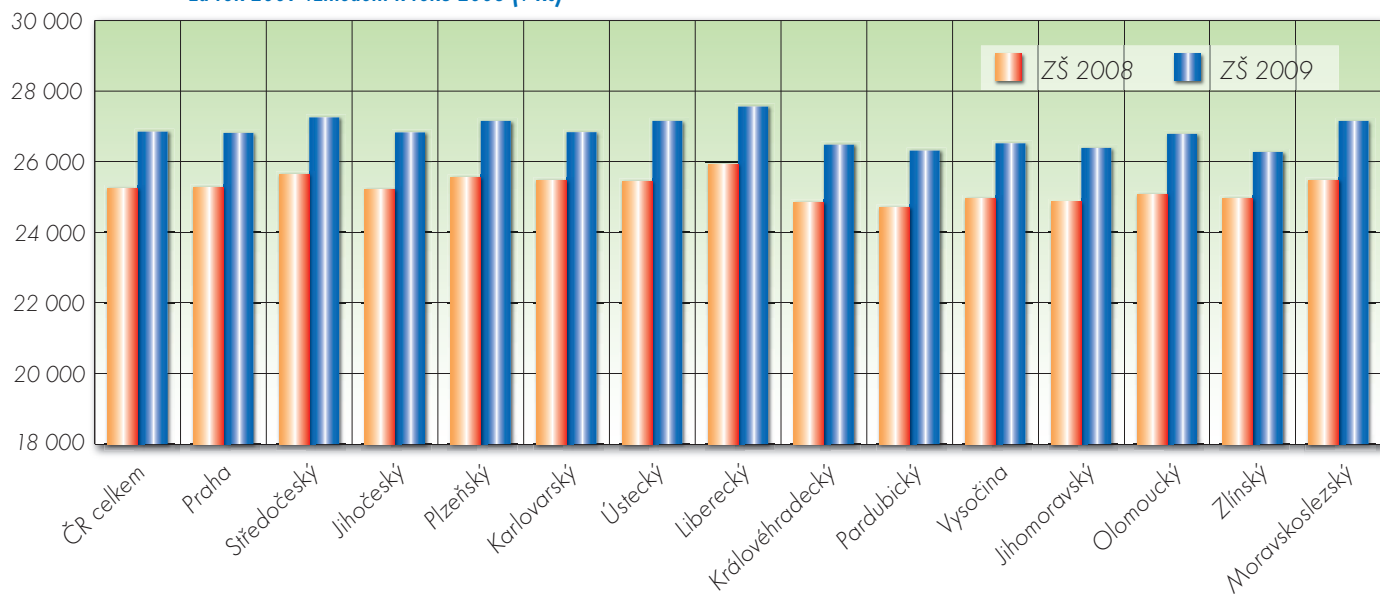
Území	mateřské školy	základní školy	střední školy celkem	z toho:				konzerva-toře	VOŠ
				gymnáz., stř. šk. sport. zam.	SOŠ	SOU, SPV	SŠ pro žáky se SVP		
ČR celkem	5,9	6,3	4,9	4,8	4,9	4,9	5,1	4,5	3,8
CZ01 Praha	6,6 (3.)	6,1 (12.)	5,8 (3.)	5,0 (5.)	6,3 (2.)	6,8 (2.)	5,4 (6.)	5,3 (3.)	3,7 (9.)
CZ02 Střední Čechy	5,6	6,3	5,0	3,7	5,8	4,9	8,5	x	4,3
CZ020 Středočeský kraj	5,6 (10.)	6,3 (8.)	5,0 (6.)	3,7 (14.)	5,8 (3.)	4,9 (5.)	8,5 (1.)	x	4,3 (6.)
CZ03 Jihozápad	5,4	6,3	5,3	5,3	5,4	5,2	4,6	4,3	2,8
CZ031 Jihočeský kraj	6,4 (5.)	6,4 (6.)	5,7 (4.)	5,8 (1.)	5,6 (5.)	6,5 (4.)	3,8 (11.)	-2,6 (8.)	1,3 (13.)
CZ032 Plzeňský kraj	4,3 (14.)	6,3 (9.)	4,6 (7.)	4,6 (9.)	5,1 (7.)	3,9 (10.)	5,2 (8.)	10,9 (1.)	5,5 (4.)
CZ04 Severozápad	6,5	6,4	4,6	4,3	4,6	5,2	2,7	3,6	4,9
CZ041 Karlovarský kraj	6,8 (1.)	5,4 (13.)	6,5 (1.)	4,4 (11.)	7,5 (1.)	7,0 (1.)	5,5 (4.)	x	8,2 (1.)
CZ042 Ústecký kraj	6,5 (4.)	6,7 (2.)	3,9 (12.)	4,3 (12.)	3,6 (11.)	4,5 (7.)	2,1 (13.)	3,6 (5.)	4,2 (7.)
CZ05 Severovýchod	5,5	6,5	4,1	4,6	4,0	3,8	4,3	3,6	2,7
CZ051 Liberecký kraj	5,6 (9.)	6,3 (7.)	4,4 (9.)	3,9 (13.)	4,7 (8.)	4,3 (8.)	6,4 (2.)	x	3,9 (8.)
CZ052 Královéhradecký kraj	5,5 (12.)	6,6 (4.)	4,2 (10.)	4,6 (8.)	4,0 (10.)	3,9 (11.)	5,3 (7.)	x	1,4 (12.)
CZ053 Pardubický kraj	5,5 (11.)	6,5 (5.)	3,8 (13.)	5,0 (4.)	3,4 (13.)	3,3 (13.)	1,2 (14.)	3,6 (6.)	3,1 (10.)
CZ06 Jihovýchod	6,2	6,2	4,9	5,0	5,1	4,4	5,2	2,9	5,8
CZ063 Vysočina	6,7 (2.)	6,2 (10.)	4,4 (8.)	4,5 (10.)	4,6 (9.)	3,7 (12.)	4,7 (10.)	x	6,1 (2.)
CZ064 Jihomoravský kraj	5,9 (7.)	6,2 (11.)	5,1 (5.)	5,2 (3.)	5,2 (6.)	4,7 (6.)	4,8 (9.)	2,9 (7.)	5,7 (3.)
CZ07 Střední Morava	6,0	6,1	3,8	4,7	3,3	3,4	4,4	7,3	2,1
CZ071 Olomoucký kraj	6,3 (6.)	6,8 (1.)	4,1 (11.)	4,8 (6.)	3,3 (14.)	4,3 (9.)	5,8 (3.)	x	5,4 (5.)
CZ072 Zlínský kraj	5,7 (8.)	5,3 (14.)	3,5 (14.)	4,7 (7.)	3,4 (12.)	2,3 (14.)	3,0 (12.)	7,3 (2.)	0,4 (14.)
CZ08 Moravskoslezsko	5,3	6,6	5,8	5,3	5,7	6,6	5,5	3,7	2,7
CZ080 Moravskoslezský kraj	5,3 (13.)	6,6 (3.)	5,8 (2.)	5,3 (2.)	5,7 (4.)	6,6 (3.)	5,5 (5.)	3,7 (4.)	2,7 (11.)

D1.1 G5.1: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů mateřských škol vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v Kč)

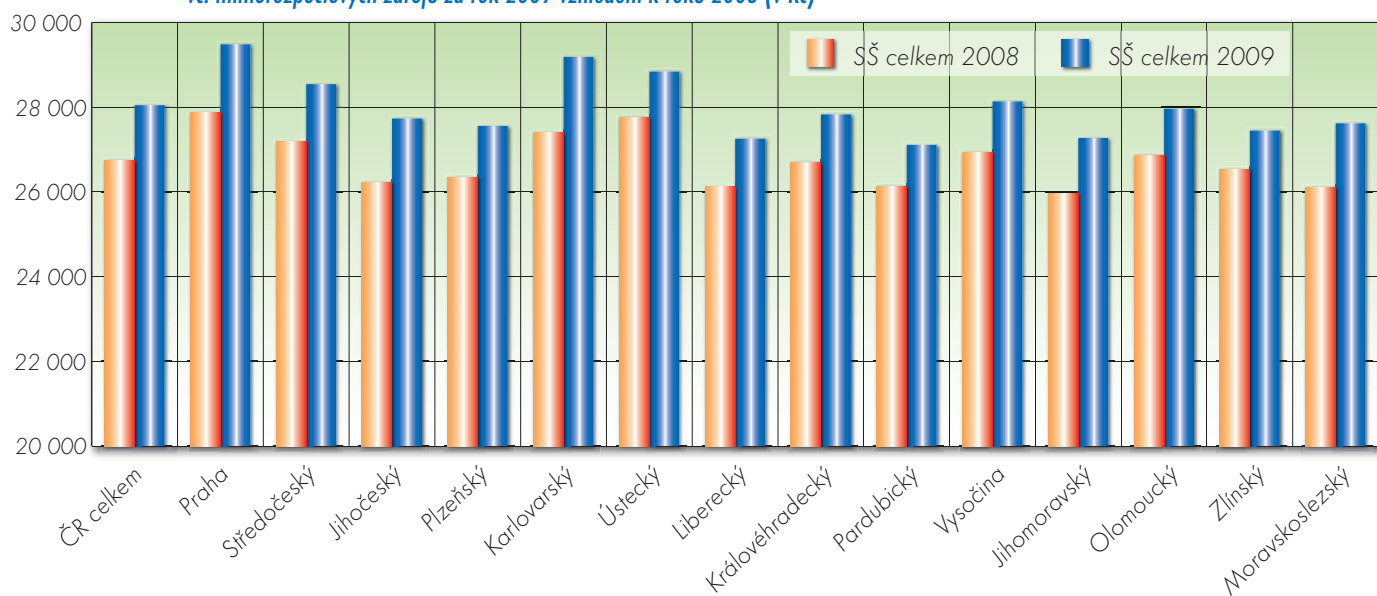

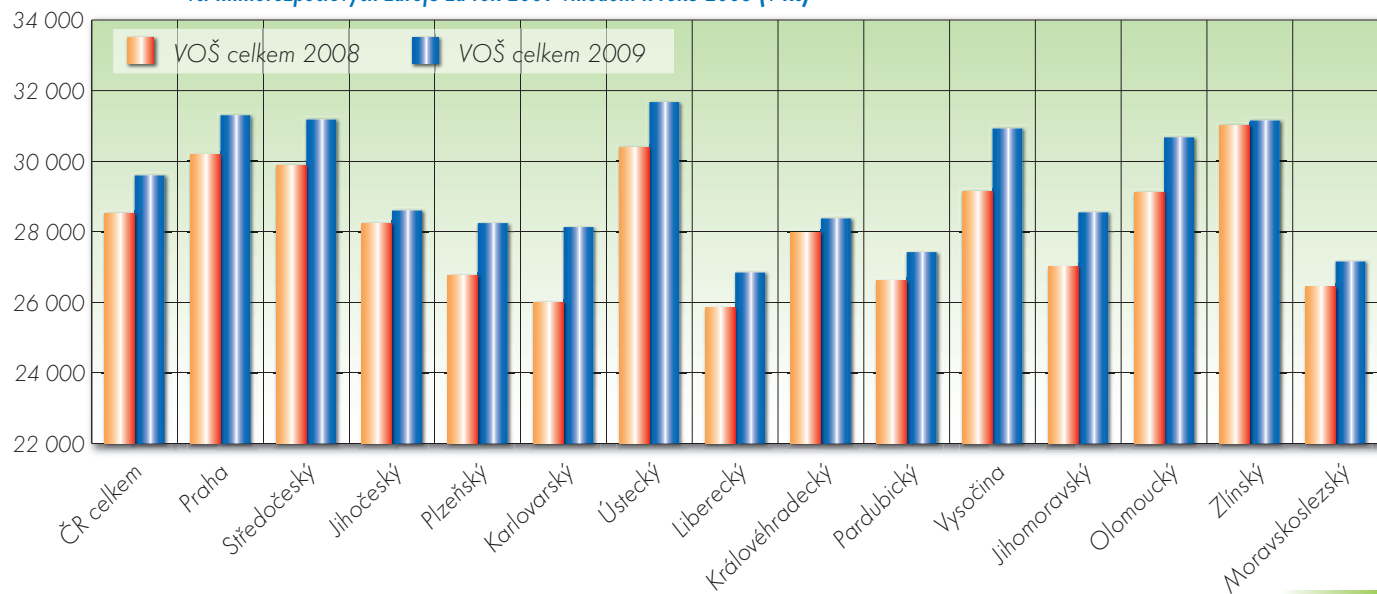
D1.1 G5.2: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů základních škol vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v Kč)

D1.1 G6.1: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů středních škol celkem vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v Kč)

D1.1 G7.2: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů vyšších odborných škol vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v Kč)

celkem podle jednotlivých typů a druhů škol se v roce 2009 v porovnání s rokem 2008 pohyboval v rozmezí od 3,8 %, tj. 1 081 Kč (u vyšších odborných škol), až do 6,3 %, tj. o 1 596 Kč (u základních škol). V mateřských školách se jednalo o nárůst měsíčních platů učitelů o 5,9 % (o 1 172 Kč), v gymnáziích včetně středních škol se sportovním zaměřením o 4,8 % (o 1 279 Kč), ve středních odborných školách o 4,9 % (o 1 322 Kč), ve středních odborných učilištích včetně středisek praktického vyučování o 4,9 % (1 310 Kč) a ve středních školách pro žáky se SVP o 5,1 % (o 1 390 Kč). U konzervatoří činil nárůst průměrných platů učitelů na jednotlivých typech a druzích škol byl způsoben jednak růstem nárokové složky platu, růstem nenárokové složky platu,²² jednak meziročním snížením počtu zaměstnanců.

Podle jednotlivých typů a druhů škol a **jednotlivých krajů** se hodnoty relativního ukazatele pohybují v poměrně malém rozpětí – zejména v případě základních škol, gymnázií včetně středních škol se sportovním zaměřením a mateřských škol. **Výraznější krajové difference meziročního nárůstu průměrných platů placených ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů nalezneme (kromě středních škol pro žáky se SVP a vyšších odborných škol) u konzervatoří** – a to od meziročního poklesu o 2,6 % v Jihočeském kraji až po nejvyšší meziroční nárůst o 10,9 % v Plzeňském kraji.

Další **vysoké hodnoty meziročního růstu průměrného měsíčního hrubého platu učitelů** placených ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů byly zaznamenány u konzervatoří kromě Plzeňského kraje i v kraji Zlínském. Dále také v kraji Karlovarském u VOŠ, ve středních odborných školách a ve středních odborných učilištích včetně středisek praktického vyučování.

Naopak **meziroční poklesy průměrného měsíčního hrubého platu učitelů** placených ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů v roce 2009 proti roku 2008 byly zaznamenány u konzervatoří v Jihočeském kraji.

Jak již bylo uvedeno, platy učitelů ve veřejné sféře se odvíjejí na jednotlivých školách od výše rozpočtu resortu školství, republikových a krajských normativů a dalších pevně daných faktorů (velikost škol, tříd, počtu žáků, oborové struktury středních a vyšších odborných škol, počtu žáků se zdravotním či jiným postižením).

D 1.2 Platy pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol

Charakteristika ukazatele

Na školách působí kromě učitelů ještě další pedagogičtí pracovníci. Pedagogický pracovník je tedy širší pojem než učitel a zahrnuje (podle kategorií školských pracovníků) kromě učitelů i vychovatele, ředitele a zástupce ředitelů škol a školských zařízení, zástupce ředitelů pro výchovnou činnost mimo vyučování – učitele a vychovatele, výchovné poradce, ředitele škol a školských zařízení (vychovatelé), učitele v zařízeních pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, vedoucí pedagogické pracovníky, dále učitele odborného výcviku a ostatní pedagogické pracovníky (tj. ostatní pedagogické pracovníky, speciální pedagogy, psychology, pedagogy volného času, asistenty pedagoga, trenéry a ředitele pedagogicko-psychologických poraden).

Ukazatel charakterizuje průměrnou měsíční výši hrubých platů pedagogických pracovníků. Podávaný přehled je přitom členěn podle

vzdělávací úrovně, na které pedagog působí, tj. na platy pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol.

Údaje o průměrných měsíčních platech pedagogických pracovníků uvádíme pro účely tohoto ukazatele pouze za školy veřejné (zřizované MŠMT, obcemi a kraji) z důvodu porovnatelnosti s údaji o průměrných platech v ČR a v nepodnikatelské sféře uvádíme pedagogické pracovníky včetně vedoucích zaměstnanců odměňované nejen z prostředků státního rozpočtu, ale i z jiných zdrojů. Údaje o pedagogických pracovnících bez vedoucích zaměstnanců jsou uvedeny v podkapitole D1.2.1.

Metodika výpočtu

$$\frac{MP_i}{Ped_i} : 12 \cdot 1000$$

MP – roční (kumulativní za 12 měsíců) hrubé platy v tis. Kč, vyplácené z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci, zahrnují nárokové složky platu (platový tarif, náhrady platu, ostatní nárokové složky – příplatky za vedení, zvláštní příplatky, odměny za přespočetné hodiny, platy za přesčasy, ostatní příplatky) a nenárokové složky platu (osobní příplatky a odměny). V této kapitole se jedná o dvojí údaje: jednak o mzdové prostředky vyplácené pedagogickým pracovníkům ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů (v tab. D1.2 T1) a jednak o mzdové prostředky vyplácené učitelům pouze ze státního rozpočtu včetně ESF (tab. D1.2 T2).

Ped – průměrný přepočtený počet pedagogických pracovníků (včetně vedoucích zaměstnanců) za kalendářní rok

i – jednotlivé druhy škol (mateřské; základní; střední školy; konzervatoře; vyšší odborné školy) a typy středních škol (gymnázia včetně středních škol se sportovním zaměřením, střední odborné školy, střední odborná učiliště včetně středisek praktického vyučování a střední školy určené pro žáky se SVP)

Veškeré údaje jsou za

- zřizovatele MŠMT, obec a kraj;
- platový řád: § 109 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

Průměrný měsíční nominální plat pedagogických pracovníků (v Kč) je vypočten z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci (hrubé platy zahrnují platy celkem, tj. peněžitá plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnancům v pracovním poměru, kteří jsou v evidenčním počtu, za práci). Mzdové prostředky zahrnují nárokové složky platu a nenárokové složky platu.

Průměrný měsíční plat pedagogických pracovníků zahrnuje kromě mzdových prostředků ze státního rozpočtu také finanční prostředky z mimorozpočtových zdrojů, tedy z jiné činnosti, z fondu odměn, z ESF a z ostatních zdrojů.

Zdroj dat

- výkaz Škol (MŠMT) P 1-04 Čtvrtletní výkaz o zaměstnancích a mzdových prostředcích v regionálním školství (kumulace za 1. až 4. čtvrtletí 2009)

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Průměrné měsíční nominální platy pedagogických pracovníků jsou o něco nižší než platy učitelů, protože zahrnují také kategorie pedagogických pracovníků s nižším platovým ohodnocením, resp. zařazených v nižších platových třídách.

Průměrné měsíční nominální platy pedagogických pracovníků regionálního školství škol zřizovaných MŠMT, obcemi a kraji, vyplácené ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů, podle úrovní vzdělávání jsou uvedeny v následující tabulce a grafech.

²² *Meziročním navýšením rozpočtu mzdových prostředků regionálního školství v působnosti krajů, obcí a svazku obcí a zvýšením dalších prostředků na platy a dále vyplacením prostředků na platy pedagogům regionálního školství ÚSC prostřednictvím rozvojového programu „Zvýšení nenárokových složek platů a motivačních složek mezd pedagogických pracovníků s ohledem na kvalitu jejich práce“.*

Obecně nejnižší platy mají pedagogičtí pracovníci v mateřských školách – celorepublikový průměr činí 20 991 Kč. **Na základních školách** se průměrné platy pedagogických pracovníků (celorepublikový průměr 26 442 Kč) za rok 2009 přibližují k průměrným platům středních škol.

Pedagogičtí pracovníci středních škol mají platy o něco vyšší, než je tomu na základních školách, a to v rámci České republiky v rozptýlení od 25,5 až do 28,1 tis. Kč (z toho pedagogičtí pracovníci gymnázií a středních škol se sportovním zaměřením pobírají průměrný plat 27 868 Kč, pedagogičtí pracovníci středních odborných škol 28 100 Kč, pedagogičtí pracovníci středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování 25 491 Kč a pedagogičtí pracovníci středních škol určených pro žáky se SVP 25 968 Kč).

Platy pedagogických pracovníků konzervatoří činí průměrně v ČR 27 855 Kč. Nejvyšší platy pedagogických pracovníků byly v roce 2009 na vyšších odborných školách (celorepublikový průměr 29 569 Kč). Platové zařazení pedagogických pracovníků do platových tříd na jednotlivých vzdělávacích stupních je podle platného katalogu prací stejné jako u učitelů (kromě učitelů mateřských škol).

Do těchto souvislostí se samozřejmě promítají i **regionální rozdíly**. Jak však uvidíme dále, krajová diferenciací platů pedagogických pracovníků je menší než v případě zaměstnanců, jelikož se odvíjí od jiných hledisek. Zatímco průměrné mzdy zaměstnanců obecně odrážejí do značné míry ekonomické prostředí kraje (jsou započteny i podnikatelské, tržní subjekty), platy pedagogických pracovníků ve veřejných vzdělávacích institucích jsou vázány na položky z rozpočtu MŠMT. U platů pedagogických pracovníků platí obdobné faktory jako u platů učitelů.

Zatímco průměrná výše mezd zaměstnanců úzce souvisí s celkovou ekonomickou i sociální situací v daném kraji (jak již bylo naznačeno), **platy pedagogických pracovníků se v jednotlivých krajích**

diferencují spíše podle jiných hledisek. Hlavním z nich jsou **republi-
kové normativy**, v krajích jsou to **krajské normativy** (jak již bylo uvedeno i v předchozí kapitole u učitelů). Vyhláška MŠMT č. 492/2005 Sb., o krajských normativních, ve znění pozdějších předpisů, kterou se stanoví členění normativů, ukazatele rozhodné pro jejich stanovení, jednotky výkonu pro jednotlivé krajské normativy, vztah mezi ukazateli a jednotkami výkonu, ukazatele pro výpočet minimální úrovně krajských normativů a zásady pro jejich zvýšení a jejich zveřejnění, nabyla účinnosti dnem 1. ledna 2006.

Regionální rozdíly

Údaje v následující tabulce udávají výši průměrného platu pedagogických pracovníků, vyplaceného **ze státního rozpočtu včetně mimo-rozpočtových zdrojů**, v jednotlivých krajích a oblastech podle jednotlivých typů a druhů škol. Pokud jde o absolutní výši průměrných platů pedagogických pracovníků, **rozdíly jsou již na první pohled v jednotlivých krajích jen malé, a to zejména v případě mateřských (o 1 127 Kč) a základních škol (o 1 397 Kč). Výraznější rozdíly v platech nalezneme pouze u vyšších odborných škol (o 4 829 Kč)** – v Ústeckém kraji činí průměrný plat 31 675 Kč, v Hlavním městě Praze 31 301 Kč a ve Středočeském kraji 31 181 Kč, což je zřetelně více než celorepublikový průměr 29 569 Kč. V Libereckém kraji je tato hodnota naopak nejnižší, 26 846 Kč. Zde nejspíše působí zmíněný faktor rozpočtových financí vázaných na konkrétní oborovou strukturu vyšších odborných škol v daném kraji.

Platy pedagogických pracovníků jsou regionálně diferencovány v menší míře než mzdy zaměstnanců obecně, které odrážejí zejména celkovou ekonomickou vyspělost kraje. Platy pedagogických pracovníků ve veřejné sféře se totiž v základu odvíjejí od rozpočtu resortu školství a socioekonomická, kulturní a jiná krajová specifika na ně působí jen málo. Diference mezi platy pedagogic-

D1.2 T1: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků vyplácené ze státního rozpočtu vč. mimo-rozpočtových zdrojů na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 (v Kč)

Území	mateřské školy	základní školy	střední školy celkem	z toho:				konzervatoře	VOŠ
				gymnáz., stf. šk. sport. zam.	SOŠ	SOU, SPV	SŠ pro žáky se SVP		
ČR celkem	20 991	26 442	27 049	27 868	28 100	25 491	25 968	27 855	29 569
CZ01 Praha	20 944	26 339	28 950	28 688	29 942	27 550	28 649	28 644	31 301
CZ010 Hlavní město Praha	20 944 (9.)	26 339 (9.)	28 950 (1.)	28 688 (3.)	29 942 (1.)	27 550 (1.)	28 649 (1.)	28 644 (2.)	31 301 (2.)
CZ02 Střední Čechy	21 476	26 948	27 491	28 067	28 616	26 118	26 824	x	31 181
CZ020 Středočeský kraj	21 476 (2.)	26 948 (2.)	27 491 (4.)	28 067 (4.)	28 616 (4.)	26 118 (3.)	26 824 (3.)	x	31 181 (3.)
CZ03 Jihozápad	21 184	26 636	26 641	27 573	27 382	25 499	25 140	29 236	28 470
CZ031 Jihočeský kraj	21 266 (3.)	26 451 (6.)	26 696 (8.)	27 506 (10.)	27 388 (10.)	25 687 (5.)	24 422 (13.)	27 844 (4.)	28 603 (7.)
CZ032 Plzeňský kraj	21 093 (7.)	26 850 (3.)	26 569 (10.)	27 660 (8.)	27 373 (11.)	25 269 (9.)	25 918 (7.)	30 500 (1.)	28 247 (10.)
CZ04 Severozápad	21 271	26 563	27 749	28 965	28 872	26 001	26 342	27 218	30 660
CZ041 Karlovarský kraj	21 501 (1.)	26 432 (7.)	27 967 (2.)	29 036 (1.)	29 012 (2.)	26 217 (2.)	26 795 (4.)	x	28 134 (11.)
CZ042 Ústecký kraj	21 193 (5.)	26 609 (5.)	27 672 (3.)	28 937 (2.)	28 822 (3.)	25 922 (4.)	26 263 (6.)	27 218 (5.)	31 675 (1.)
CZ05 Severovýchod	20 886	26 396	26 436	27 288	27 386	24 975	25 637	27 116	27 580
CZ051 Liberecký kraj	21 166 (6.)	27 290 (1.)	26 257 (13.)	26 824 (14.)	27 192 (13.)	24 717 (13.)	27 632 (2.)	x	26 846 (14.)
CZ052 Královéhradecký kraj	20 374 (14.)	26 084 (10.)	26 758 (7.)	27 671 (7.)	28 034 (7.)	25 083 (10.)	25 621 (9.)	x	28 379 (8.)
CZ053 Pardubický kraj	21 207 (4.)	25 968 (13.)	26 219 (14.)	27 268 (13.)	26 816 (14.)	25 075 (11.)	24 484 (12.)	27 116 (6.)	27 393 (12.)
CZ06 Jihovýchod	20 794	26 061	26 574	27 520	27 619	24 974	26 522	26 406	29 135
CZ063 Vysočina	20 439 (13.)	26 078 (11.)	27 102 (5.)	28 006 (5.)	28 453 (5.)	25 435 (7.)	25 757 (8.)	x	30 926 (5.)
CZ064 Jihomoravský kraj	20 962 (8.)	26 052 (12.)	26 334 (11.)	27 316 (12.)	27 216 (12.)	24 744 (12.)	26 681 (5.)	26 406 (8.)	28 366 (9.)
CZ07 Střední Morava	20 877	26 135	26 638	27 736	27 766	25 019	25 149	28 382	30 998
CZ071 Olomoucký kraj	20 872 (11.)	26 359 (8.)	26 914 (6.)	27 837 (6.)	28 075 (6.)	25 444 (6.)	25 470 (10.)	x	30 676 (6.)
CZ072 Zlínský kraj	20 882 (10.)	25 893 (14.)	26 330 (12.)	27 604 (9.)	27 472 (9.)	24 529 (14.)	24 763 (11.)	28 382 (3.)	31 153 (4.)
CZ08 Moravskoslezsko	20 653	26 612	26 627	27 375	27 777	25 310	24 295	26 613	27 159
CZ080 Moravskoslezský kraj	20 653 (12.)	26 612 (4.)	26 627 (9.)	27 375 (11.)	27 777 (8.)	25 310 (8.)	24 295 (14.)	26 613 (7.)	27 159 (13.)

kých pracovníků v jednotlivých krajích jsou tak způsobovány zejména pevně danými faktory, jako jsou velikost škol a počet žáků, oborová struktura středních škol, vyšších odborných škol, což závisí na krajských normativech.

Vzhledem k tomu, že mimorozpočtové zdroje financování platů pedagogických pracovníků tvoří jen nepatrnou část celkových mzdových prostředků, uvádíme v následující tabulce také údaje o výši průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků **vyplacených jen ze státního rozpočtu včetně ESF** v jednotlivých krajích a oblastech podle jednotlivých typů a druhů škol. Pokud jde o absolutní výši průměrných platů pedagogických pracovníků, **rozdíly jsou v jednotlivých krajích jen malé – zejména v případě základních a mateřských škol. Výraznější rozdíly v platech nalezneme pouze u vyšších odborných škol** – v Ústeckém kraji činí průměrný plat 31 657 Kč, ve Zlínském kraji 31 255 Kč a ve Středočeském kraji 31 181 Kč, což je znatelně více než celorepublikový průměr 28 909 Kč. V Libereckém kraji je tato hodnota naopak nejnižší: 26 764 Kč. Zde nejspíše působí zmíněný faktor rozpočtových financí vázaných na různou finanční náročnost jednotlivých oborů vyšších odborných škol v daném kraji.

Meziroční srovnání ukazatele

Ukazatel meziroční index charakterizuje **meziroční růst/pokles průměrného měsíčního hrubého platu pedagogických pracovníků placených ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů v procentech** a vyjadřuje, o kolik procent se zvýšil/snížil tento plat v daném období (za rok 2009) oproti stejnému období předchozího roku (2008).

Růst průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků placených ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů v průměru za ČR celkem podle jednotlivých typů a druhů škol se

v roce 2009 v porovnání s rokem 2008 pohyboval v rozmezí od 3,8 % (u vyšších odborných škol) do 6,2 % (u základních škol). V mateřských školách se jednalo o nárůst měsíčních platů pedagogických pracovníků o 5,8 %, na gymnáziích a středních školách se sportovním zaměřením o 4,8 %, ve středních odborných školách a rovněž ve středních odborných učilištích včetně středisek praktického vyučování o 5,0 %, ve středních školách pro žáky se SVP o 5,2 % a na konzervatořích o 4,5 %. Nejvyšší meziroční nárůst průměrných platů byl zaznamenán u pedagogických pracovníků základních škol a činil 6,2 %. Meziroční nárůst průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol byl ovlivněn mnoha faktory, především skladbou škol kraje a obce, vyšší nenárokové složky platu a dalšími (např. věkovým složením zaměstnanců).

Meziroční relativní srovnání průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků se od meziročního relativního srovnání průměrných měsíčních platů učitelů (uvedených v předchozí kapitole) liší jen nepatrně.

Podle jednotlivých typů a druhů škol a jednotlivých krajů se hodnoty relativního ukazatele meziročních nárůstů pohybují v poměrně malém rozpětí – zejména v případě základních škol (1,7 procentního bodu) a mateřských škol (2,5 p. b.). **Výraznější krajové difference relativního ukazatele nalezneme pouze u konzervatoří (8,3 p. b.) a u vyšších odborných škol (7,8 p. b.)**.

Nejvyšší hodnoty meziročního růstu průměrného měsíčního hrubého platu pedagogických pracovníků byly zaznamenány u konzervatoří v Plzeňském kraji a u vyšších odborných škol v Karlovarském kraji a u středních škol pro žáky se SVP v Olomouckém kraji.

Naopak **meziroční pokles průměrného měsíčního platu pedagogických pracovníků** byly zaznamenány u konzervatoří v Jihočeském kraji.

D1.2 T2: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků vyplacené ze státního rozpočtu včetně ESF na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 (v Kč)

Území	mateřské školy	základní školy	střední školy celkem	z toho:				konzervatoře	VOŠ
				gymnáz., stř. šk. sport. zam.	SOŠ	SOU, SPV	SŠ pro žáky se SVP		
ČR celkem	20 941	26 426	26 815	27 592	27 849	25 291	25 821	27 098	28 909
CZ01 Praha	20 648	26 163	27 075	26 906	28 157	25 166	27 429	26 943	28 215
CZ010 Hlavní město Praha	20 648 (11.)	26 163 (9.)	27 075 (5.)	26 906 (13.)	28 157 (5.)	25 166 (9.)	27 429 (2.)	26 943 (6.)	28 215 (10.)
CZ02 Střední Čechy	21 465	26 950	27 455	28 052	28 584	26 055	26 818	x	31 181
CZ020 Středočeský kraj	21 465 (1.)	26 950 (2.)	27 455 (3.)	28 052 (3.)	28 584 (3.)	26 055 (2.)	26 818 (3.)	x x	31 181 (3.)
CZ03 Jihozápad	21 138	26 620	26 628	27 623	27 344	25 474	25 123	29 236	28 441
CZ031 Jihočeský kraj	21 247 (3.)	26 475 (6.)	26 665 (8.)	27 502 (9.)	27 351 (10.)	25 644 (4.)	24 389 (13.)	27 844 (3.)	28 571 (6.)
CZ032 Plzeňský kraj	21 017 (7.)	26 788 (3.)	26 578 (10.)	27 783 (6.)	27 335 (11.)	25 265 (7.)	25 918 (7.)	30 500 (1.)	28 223 (9.)
CZ04 Severozápad	21 264	26 539	27 699	28 950	28 776	25 993	26 224	27 218	30 614
CZ041 Karlovarský kraj	21 440 (2.)	26 375 (7.)	27 903 (1.)	28 980 (1.)	28 899 (1.)	26 195 (1.)	26 795 (4.)	x x	28 019 (11.)
CZ042 Ústecký kraj	21 204 (4.)	26 595 (4.)	27 627 (2.)	28 938 (2.)	28 731 (2.)	25 919 (3.)	26 124 (6.)	27 218 (4.)	31 657 (1.)
CZ05 Severovýchod	20 875	26 419	26 404	27 269	27 346	24 930	25 635	27 111	27 529
CZ051 Liberecký kraj	21 174 (6.)	27 324 (1.)	26 196 (13.)	26 782 (14.)	27 146 (13.)	24 618 (13.)	27 632 (1.)	x x	26 764 (14.)
CZ052 Královéhradecký kraj	20 364 (14.)	26 100 (10.)	26 740 (7.)	27 668 (7.)	28 009 (7.)	25 061 (10.)	25 618 (9.)	x x	28 363 (8.)
CZ053 Pardubický kraj	21 182 (5.)	25 992 (13.)	26 192 (14.)	27 252 (12.)	26 765 (14.)	25 053 (11.)	24 484 (12.)	27 111 (5.)	27 320 (12.)
CZ06 Jihovýchod	20 768	26 081	26 559	27 517	27 603	24 949	26 506	26 368	29 135
CZ063 Vysočina	20 438 (13.)	26 068 (12.)	27 082 (4.)	27 993 (4.)	28 447 (4.)	25 389 (6.)	25 757 (8.)	x x	30 926 (4.)
CZ064 Jihomoravský kraj	20 924 (8.)	26 088 (11.)	26 322 (11.)	27 316 (11.)	27 195 (12.)	24 729 (12.)	26 662 (5.)	26 368 (8.)	28 366 (7.)
CZ07 Střední Morava	20 865	26 130	26 598	27 724	27 707	24 973	25 145	28 357	30 984
CZ071 Olomoucký kraj	20 861 (10.)	26 355 (8.)	26 885 (6.)	27 830 (5.)	28 039 (6.)	25 396 (5.)	25 490 (10.)	x x	30 676 (5.)
CZ072 Zlínský kraj	20 869 (9.)	25 890 (14.)	26 278 (12.)	27 584 (8.)	27 390 (9.)	24 487 (14.)	24 730 (11.)	28 357 (2.)	31 255 (2.)
CZ08 Moravskoslezsko	20 611	26 589	26 601	27 367	27 774	25 231	24 293	26 558	27 159
CZ080 Moravskoslezský kraj	20 611 (12.)	26 589 (5.)	26 601 (9.)	27 367 (10.)	27 774 (8.)	25 231 (8.)	24 293 (14.)	26 558 (7.)	27 159 (13.)

D1.2 T3: Meziroční relativní srovnání průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků vyplácených ze státního rozpočtu vč. mimorozpočtových zdrojů na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 vzhledem k roku 2008 (v %)

Území	mateřské školy	základní školy	střední školy celkem	z toho:								konzervatoře	VOŠ
				gymnáz., stř. šk. sport. zam.		SOŠ		SOU, SPV		SŠ pro žáky se SVP			
ČR celkem	5,8	6,2	5,0	4,8	5,0	5,2	5,0	4,5	3,8				
CZ01 Praha	6,5	5,9	5,7	5,1	6,3	5,8	5,0	5,2	3,7				
CZ010 Hlavní město Praha	6,5 (3.)	5,9 (12.)	5,7 (4.)	5,1 (4.)	6,3 (2.)	5,8 (4.)	5,0 (7.)	5,2 (3.)	3,7 (9.)				
CZ02 Střední Čechy	5,6	6,1	4,8	3,7	6,0	4,6	6,7	x	4,3				
CZ020 Středočeský kraj	5,6 (9.)	6,1 (7.)	4,8 (6.)	3,7 (14.)	6,0 (3.)	4,6 (8.)	6,7 (3.)	x	4,3 (6.)				
CZ03 Jihozápad	5,3	6,1	5,4	5,3	5,4	5,4	5,7	4,3	2,8				
CZ031 Jihočeský kraj	6,4 (5.)	6,1 (8.)	5,9 (3.)	5,8 (1.)	5,5 (5.)	6,3 (2.)	4,7 (8.)	-2,6 (8.)	1,3 (13.)				
CZ032 Plzeňský kraj	4,2 (14.)	6,1 (9.)	4,8 (7.)	4,5 (9.)	5,2 (7.)	4,2 (10.)	6,7 (4.)	10,9 (1.)	5,5 (3.)				
CZ04 Severozápad	6,5	6,3	4,8	4,3	4,7	5,1	4,7	3,6	4,9				
CZ041 Karlovarský kraj	6,5 (2.)	5,1 (14.)	6,2 (2.)	4,3 (11.)	7,5 (1.)	6,0 (3.)	4,6 (10.)	x	8,2 (1.)				
CZ042 Ústecký kraj	6,4 (4.)	6,8 (2.)	4,3 (11.)	4,3 (13.)	3,7 (11.)	4,8 (7.)	4,7 (9.)	3,6 (5.)	4,2 (7.)				
CZ05 Severovýchod	5,4	6,4	4,2	4,7	4,0	3,7	4,7	3,6	2,7				
CZ051 Liberecký kraj	5,5 (10.)	6,2 (6.)	4,6 (9.)	4,5 (10.)	4,7 (8.)	3,7 (11.)	7,6 (2.)	x	3,9 (8.)				
CZ052 Královéhradecký kraj	5,5 (11.)	6,5 (3.)	4,2 (12.)	4,5 (8.)	4,0 (10.)	3,7 (12.)	4,5 (11.)	x	1,4 (12.)				
CZ053 Pardubický kraj	5,4 (12.)	6,3 (5.)	3,9 (13.)	5,1 (5.)	3,3 (14.)	3,6 (13.)	4,0 (12.)	3,6 (6.)	2,9 (10.)				
CZ06 Jihovýchod	6,1	5,9	5,0	4,9	5,0	4,8	5,4	2,9	5,6				
CZ063 Vysočina	6,6 (1.)	6,0 (10.)	4,7 (8.)	4,3 (12.)	4,6 (9.)	4,8 (5.)	5,3 (5.)	x	6,1 (2.)				
CZ064 Jihomoravský kraj	5,8 (7.)	5,9 (11.)	5,1 (5.)	5,1 (3.)	5,2 (6.)	4,8 (6.)	5,2 (6.)	2,9 (7.)	5,5 (4.)				
CZ07 Střední Morava	6,0	6,0	4,0	4,7	3,5	3,5	5,5	7,3	2,1				
CZ071 Olomoucký kraj	6,2 (6.)	6,8 (1.)	4,4 (10.)	4,8 (6.)	3,6 (12.)	4,5 (9.)	8,0 (1.)	x	5,4 (5.)				
CZ072 Zlínský kraj	5,7 (8.)	5,1 (13.)	3,5 (14.)	4,6 (7.)	3,4 (13.)	2,1 (14.)	2,6 (14.)	7,3 (2.)	0,4 (14.)				
CZ08 Moravskoslezsko	5,3	6,4	6,3	5,2	5,7	7,4	2,9	3,7	2,7				
CZ080 Moravskoslezský kraj	5,3 (13.)	6,4 (4.)	6,3 (1.)	5,2 (2.)	5,7 (4.)	7,4 (1.)	2,9 (13.)	3,7 (4.)	2,7 (11.)				

D 1.2.1 Platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců na jednotlivých typech a druzích škol

Charakteristika ukazatele

Na rozdíl od učitelů, u kterých není možné údaje očistit o vedoucí zaměstnance (s ohledem na způsob vykazování), lze údaje o platech pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců získat samostatně. Způsob vykazování nám umožňuje v roce 2009 sbírat údaje o platech pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců vyplácených **jen ze státního rozpočtu včetně ESF**.

Ukazatel charakterizuje průměrnou **měsíční výši hrubých platů** pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců. Podávaný přehled je přitom členěn **podle vzdělávací úrovně, na které pedagog působí**, tj. na platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců na jednotlivých typech a druzích škol.

Metodika výpočtu

$$\frac{MP_i}{Ped_bez_ved_i} : 12 \cdot 1000$$

MP – roční (kumulativní za 12 měsíců) hrubé platy v tis. Kč, vyplácené z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci, zahrnují nárokové složky platu (platový tarif, náhrady platu, ostatní nárokové složky – příplatky za vedení, zvláštní příplatky, odměny za přespočetné hodiny, platy za přesčasy, ostatní příplatky) a nenárokové složky platu (osobní příplatky a odměny). Jedná se pouze o mzdové prostředky ze státního rozpočtu včetně ESF vyplácené pedagogickým pracovníkům bez vedoucích zaměstnanců.

Ped_bez_ved. – průměrný přepočtený počet pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců za kalendářní rok

i – jednotlivé druhy škol (mateřské; základní; střední školy; konzervatoře; vyšší odborné školy) a typy středních škol (gymnázia včetně středních škol se sportovním zaměřením, střední odborné školy, střední odborná učiliště včetně středisek praktického vyučování a střední školy určené pro žáky se SVP)

Veškeré údaje jsou za

- zřizovatele MŠMT, obec a kraj;
- platový řád: § 109 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Jedná se pouze o finanční prostředky ze státního rozpočtu včetně ESF a o pracovníky z nich odměňované.

Zdroj dat

- výkaz Škol (MŠMT) P 1-04 Čtvrtletní výkaz o zaměstnancích a mzdových prostředcích v regionálním školství (kumulace za 1. až 4. čtvrtletí 2009)

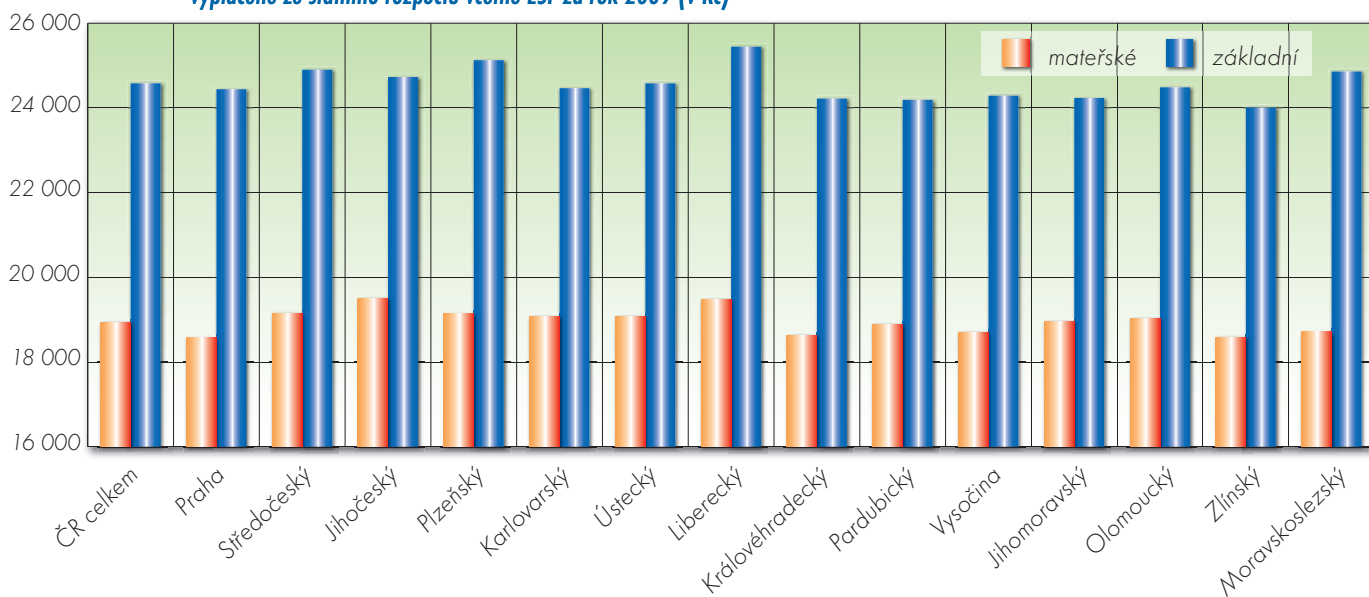
Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Průměrné měsíční nominální platy pedagogických pracovníků včetně vedoucích zaměstnanců **převyšují v ČR celkem platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců na jednotlivých úrovních vzdělávání o 4,6–10,6 %**, přičemž nejvíce u pedagogických pracovníků mateřských škol a nejméně na gymnáziích včetně středních škol se sportovním zaměřením.

Průměrné měsíční nominální platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců regionálního školství škol zřizovaných MŠMT, obcemi a kraji, vyplácené jen ze státního rozpočtu, podle úrovně vzdělávání jsou uvedeny v následující tabulce a grafech.

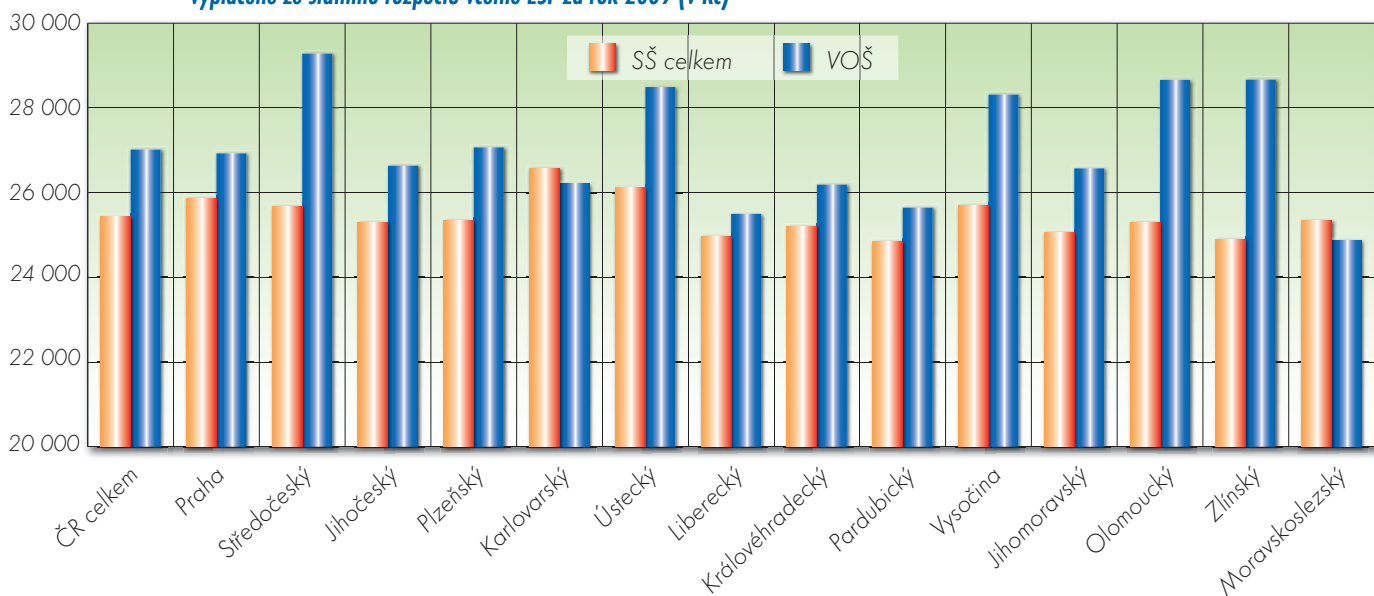

D1.2.1 T1: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců vyplácené ze státního rozpočtu včetně ESF na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP za rok 2009 (v Kč)

Území	mateřské školy	základní školy	střední školy celkem	z toho:				konzerva-toře	VOŠ
				gymnáz., stř. šk. sport. zam.	SOŠ	SOU, SPV	SŠ pro žáky se SVP		
ČR celkem	18 936	24 582	25 430	26 369	26 367	23 871	24 188	25 593	27 016
CZ01 Praha	18 572 (14.)	24 443 (9.)	25 864 (3.)	25 987 (12.)	26 905 (4.)	23 667 (8.)	25 571 (2.)	25 685 (5.)	26 927 (7.)
CZ02 Střední Čechy	19 157	24 903	25 680	26 439	26 674	24 308	24 588	x	29 281
CZ020 Středočeský kraj	19 157 (3.)	24 903 (3.)	25 680 (5.)	26 439 (6.)	26 674 (5.)	24 308 (4.)	24 588 (7.)	x x	29 281 (1.)
CZ03 Jihozápad	19 328	24 915	25 319	26 535	25 870	24 190	23 589	26 927	26 802
CZ031 Jihočeský kraj	19 503 (1.)	24 730 (5.)	25 294 (8.)	26 383 (7.)	25 786 (13.)	24 360 (3.)	22 560 (14.)	26 241 (2.)	26 634 (8.)
CZ032 Plzeňský kraj	19 141 (4.)	25 128 (2.)	25 351 (7.)	26 731 (4.)	25 994 (9.)	23 984 (6.)	24 673 (5.)	27 511 (1.)	27 069 (6.)
CZ04 Severozápad	19 074	24 552	26 231	27 698	27 052	24 644	24 677	25 767	27 781
CZ041 Karlovarský kraj	19 075 (5.)	24 467 (8.)	26 571 (1.)	27 987 (1.)	27 196 (1.)	25 019 (1.)	25 128 (4.)	x x	26 206 (10.)
CZ042 Ústecký kraj	19 073 (6.)	24 581 (6.)	26 110 (2.)	27 583 (2.)	27 000 (3.)	24 507 (2.)	24 602 (6.)	25 767 (3.)	28 493 (4.)
CZ05 Severovýchod	18 966	24 570	25 017	26 075	25 915	23 471	23 802	25 757	25 782
CZ051 Liberecký kraj	19 474 (2.)	25 446 (1.)	24 975 (12.)	25 730 (14.)	25 830 (12.)	23 331 (13.)	26 327 (1.)	x x	25 500 (13.)
CZ052 Královéhradecký kraj	18 624 (12.)	24 222 (12.)	25 200 (10.)	26 460 (5.)	26 427 (7.)	23 407 (12.)	23 470 (9.)	x x	26 189 (11.)
CZ053 Pardubický kraj	18 898 (9.)	24 192 (13.)	24 843 (14.)	25 954 (13.)	25 413 (14.)	23 662 (9.)	22 823 (13.)	25 757 (4.)	25 645 (12.)
CZ06 Jihovýchod	18 877	24 253	25 258	26 348	26 252	23 601	24 823	24 763	27 045
CZ063 Vysočina	18 697 (11.)	24 289 (10.)	25 702 (4.)	26 869 (3.)	27 049 (2.)	23 861 (7.)	23 013 (12.)	x x	28 314 (5.)
CZ064 Jihomoravský kraj	18 961 (8.)	24 236 (11.)	25 060 (11.)	26 126 (10.)	25 871 (10.)	23 476 (11.)	25 183 (3.)	24 763 (8.)	26 573 (9.)
CZ07 Střední Morava	18 824	24 255	25 106	26 336	26 163	23 391	23 424	25 566	28 665
CZ071 Olomoucký kraj	19 034 (7.)	24 488 (7.)	25 289 (9.)	26 348 (8.)	26 506 (6.)	23 645 (10.)	23 299 (11.)	x x	28 662 (3.)
CZ072 Zlínský kraj	18 590 (13.)	24 009 (14.)	24 904 (13.)	26 320 (9.)	25 836 (11.)	23 104 (14.)	23 568 (8.)	25 566 (6.)	28 668 (2.)
CZ08 Moravskoslezsko	18 712	24 861	25 351	26 054	26 422	24 017	23 375	25 394	24 882
CZ080 Moravskoslezský kraj	18 712 (10.)	24 861 (4.)	25 351 (6.)	26 054 (11.)	26 422 (8.)	24 017 (5.)	23 375 (10.)	25 394 (7.)	24 882 (14.)

D1.2.1 G1: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců mateřských a základních škol vyplácené ze státního rozpočtu včetně ESF za rok 2009 (v Kč)

D1.2.1 G2: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců středních škol celkem a vyšších odborných škol vyplácené ze státního rozpočtu včetně ESF za rok 2009 (v Kč)

Obecně nejnižší platy mají pedagogičtí pracovníci bez vedoucích zaměstnanců v mateřských školách (celorepublikový průměr 18 936 Kč). Na základních školách se průměrné platy pedagogických pracovníků (celorepublikový průměr 24 582 Kč) za rok 2009 přibližují k průměrným platům středních škol.

Pedagogičtí pracovníci bez vedoucích zaměstnanců středních škol mají platy o něco vyšší, a to za ČR celkem v rozpětí od 23,9 až do 26,4 tis. Kč, z toho pedagogičtí pracovníci bez vedoucích zaměstnanců gymnázií a středních škol se sportovním zaměřením pobírají průměrný plat 26 369 Kč, pedagogičtí pracovníci bez vedoucích zaměstnanců středních odborných škol 26 367 Kč, pedagogičtí pracovníci bez vedoucích zaměstnanců středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování 23 871 Kč a pedagogičtí pracovníci bez vedoucích zaměstnanců středních škol pro žáky se SVP 24 188 Kč. Platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců konzervatoří včetně konzervatoří pro žáky se zdravotním postižením činí průměrně v ČR 25 593 Kč. Nejvyšší platy pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců byly v roce 2009 na vyšších odborných školách (celorepublikový průměr 27 016 Kč). Platové zařazení pedagogických pracovníků do platových tříd na jednotlivých vzdělávacích stupních u učitelů, kromě učitelů mateřských škol, tj. učitelů na základních a středních školách, konzervatořích, vyšších odborných školách a školách samostatně zřízených pro děti, žáky a studenty se SVR, je podle platného katalogu prací stejné.

Do těchto souvislostí se samozřejmě promítají i regionální rozdíly. Krajská diferenciac platů pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců je menší než v případě zaměstnanců, jelikož se odvíjí od jiných hledisek. Zatímco průměrné mzdy zaměstnanců odrážejí do značné míry ekonomické prostředí kraje (jsou započteny i podnikatelské, tržní subjekty), platy pedagogických pracovníků placených ze státního rozpočtu ve veřejných vzdělávacích institucích jsou vázány zcela na položky z rozpočtu MŠMT. U platů pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců platí obdobné faktory jako u platů učitelů.

Regionální rozdíly

Údaje v následující tabulce udávají výši průměrného platu pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců vyplácených jen ze státního rozpočtu včetně ESF v jednotlivých krajích a oblastech podle

jednotlivých typů a druhů škol. Pokud jde o absolutní výši průměrných platů pedagogických pracovníků bez vedoucích zaměstnanců, rozdíly jsou již na první pohled v jednotlivých krajích jen malé – zejména v případě základních a mateřských škol. Výraznější rozdíly v platech nalezneme pouze u vyšších odborných škol – ve Středočeském kraji činí průměrný plat 29 281 Kč, ve Zlínském kraji 28 668 Kč a v Olomouckém kraji 28 662 Kč, což je zřetelně více než celorepublikový průměr 27 016 Kč. V Moravskoslezském kraji je tato hodnota naopak nejnižší, 24 882 Kč. Zde nejspíše působí zmíněný faktor rozpočtových financí vázaných na konkrétní oborovou strukturu vyšších odborných škol v daném kraji.

D 1.3 Porovnání platů učitelů na jednotlivých typech a druzích škol s průměrnou mzdou v regionu

Vzhledem k tomu, že platy učitelů jsou na jednotlivých úrovních vzdělávání z regionálního pohledu nivelizovány, odvíjí se sledovaný poměr průměrného měsíčního učitelského platu ku průměrné měsíční mzdě zaměstnance prakticky pouze od vzdělávací úrovně, na níž učitel působí, a od průměrné mzdy zaměstnance v kraji.

Charakteristika ukazatele

Ukazatel zaznamenává podíly průměrných měsíčních platů učitelů (přepočtené počty) za 1.–4. čtvrtletí 2009 k průměrné měsíční mzdě zaměstnanců (přepočtené počty) za 1.–4. čtvrtletí 2009 vyjádřené v procentech.

Ukazatel charakterizuje procentní podíly průměrné výše platového ohodnocení, jehož se učitelům dostává ve vztahu k zaměstnancům. Podávaný přehled je přitom členěn podle vzdělávací úrovně, na které vyučují, tj. na podíly platů učitelů včetně vedoucích zaměstnanců na jednotlivých typech a druzích škol ke mzdám zaměstnanců v regionu.

Metodika výpočtu

$$\frac{U\check{c}_i}{Z} \cdot 100$$

$U\check{c}$ – průměrný měsíční plat (v Kč) učitele (včetně vedoucích zaměstnanců) na jednotlivých druzích a typech škol v regionu za 1.–4.

čtvrtletí 2009 vyplacený ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů

- Z – průměrná měsíční mzda zaměstnance (v Kč) v regionu za 1.–4. čtvrtletí 2009
- i – jednotlivé druhy škol (mateřské; základní; střední školy; konzervatoře; vyšší odborné školy) a typy středních škol (gymnázia včetně středních škol se sportovním zaměřením, střední odborné školy, střední odborná učiliště včetně středisek praktického vyučování a střední školy určené pro žáky se SVP)

Průměrný měsíční plat učitele (*Uč*) za

- zřizovatele: MŠMT, obec a kraj;
- platový řád: § 109 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

Průměrný měsíční nominální plat učitele (v Kč) je vypočten z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci (hrubé mzdy zahrnují mzdy a platy celkem, tj. peněžitá plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnancům v pracovním poměru, kteří jsou v evidenčním počtu, za práci). Mzdové prostředky zahrnují nárokové složky platu (platový tarif, náhrady platu, ostatní nárokové složky – příplatky za vedení, zvláštní příplatky, odměny za přespočetné hodiny, platy za přesčasy, ostatní příplatky) a nenárokové složky platu (osobní příplatky a odměny).

Průměrný měsíční plat učitele zahrnuje kromě mzdových prostředků ze státního rozpočtu také finanční prostředky z mimorozpočtových zdrojů, tedy z jiné činnosti, z fondu odměn, z ESF a z ostatních zdrojů.

Průměrná měsíční nominální mzda zaměstnance (v Kč) představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadajících na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Zahrnuje všechny pracovní příjmy (základní mzdy a platy, příplatky a doplatky ke mzdě nebo platu, prémie a odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu), které byly v daném období účtovány zaměstnancům podle příslušných platových a mzdových předpisů k výplatě (jde o hrubou mzdu v Kč na přepočteného pracovníka, tj. před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky) a nezahrnují se náhrady mzdy nebo platu po dobu prvních 14 kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti (karantény) placené zaměstnavatelem. Od 1. 1. 2009 ČSÚ přešel na novou metodu výpočtu průměrných mezd, kde přednost dostaly údaje za přepočtené počty zaměstnanců a také za nezjišťované podnikatelské subjekty s méně než 20 zaměstnanci. Údaje se týkají pouze zaměstnanců v pracovním poměru ke zpravodajské jednotce, zahrnutí nejsou podnikatelé a OSVČ, ale ani osoby vykonávající veřejné funkce, např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů, soudci aj. Průměrná hrubá měsíční mzda za celé národní hospodářství zahrnuje údaje za všechny zaměstnance. Je uvedena na přepočtené počty zaměstnanců, zohledňuje tak délku pracovních úvazků zaměstnanců. Průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený je přepočtem průměrného evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách podle délky jejich pracovních úvazků na zaměstnavatelem stanovenou (plnou) pracovní dobu.

Zdroj dat

- výkaz Škol (MŠMT) P 1-04 Čtvrtletní výkaz o zaměstnancích a mzdových prostředcích v regionálním školství (kumulace za 1. až 4. čtvrtletí 2009)
- ČSÚ publikace – Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v ČR za 1. až 4. čtvrtletí 2009, Tabulka 01-03-05 Zaměstnanci a průměrné mzdy podle CZ-NUTS za ČR ÚHRNEM (přepočtené počty)

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Průměrná měsíční mzda zaměstnanců za rok 2009 činí za ČR celkem 23 598 Kč. Jedná se o celorepublikovou mzdu bez ohledu na resort školství.

Průměrné mzdy zaměstnanců v jednotlivých krajích jsou nejvyšší v Praze, a to velmi výrazně (29 726 Kč oproti republikovému průměru 23 598 Kč). **Poměrně vysoké hodnoty mezd nalezneme i ve Středočeském kraji** (22 779 Kč). Hlavní město Praha a částečně i Středočeský kraj tak tvoří výrazně příznivou oblast z hlediska výše mezd zaměstnanců. **Nejnižší mzdy mají zaměstnanci naopak v Karlovarském kraji** (19 733 Kč) a **ve Zlínském kraji** (20 049 Kč).

Tato diferenciaci bezesporu souvisí s obecným ekonomickým základem regionu, do kterého patří i takové aspekty, jako jsou vzdělanostní a kvalifikační struktura populace, struktura a charakter pracovních pozic, svázané mj. s výší investic (i zahraničních), převládající hospodářská orientace (sekundární, terciární, kvartérní sektor) aj.

Průměrné platy učitelů ve veřejných vzdělávacích institucích podle úrovně vzdělávání jsou obecně nejnižší v mateřských školách (89,3 % celorepublikové mzdy). Na základních školách jsou platy již o poznání vyšší (113,8 % celorepublikové mzdy). Na středních školách jsou platy ještě o něco vyšší (118,9 % celorepublikové průměrné mzdy). Z toho na gymnáziích a středních školách se sportovním zaměřením tvoří platy 118,4 %, na středních odborných školách 119,2 %, na středních odborných učilištích včetně středisek praktického vyučování 118,5 % a na středních školách určených pro žáky se SVP tvoří platy dokonce 121,0 % celorepublikové mzdy. Na konzervatořích tvoří platy 118,2 % celorepublikové mzdy. Nejvyšší platovou úroveň jsme zaznamenali u vyšších odborných škol (125,4 % průměrné celorepublikové mzdy).

Do těchto souvislostí se samozřejmě promítají i krajské rozdíly – jak však uvidíme dále, krajská diferenciaci platů učitelů je menší než v případě zaměstnanců, jelikož se odvíjí od jiných hledisek. Zatímco průměrné mzdy zaměstnanců odrážejí do značné míry ekonomické prostředí kraje (jsou započteny i podnikatelské, tržní subjekty), **platy učitelů ve veřejných vzdělávacích institucích jsou vázány na položky z rozpočtu MŠMT**.

Zatímco průměrná výše mezd zaměstnanců úzce souvisí s celkovou ekonomickou i sociální situací v daném kraji, **platy učitelů** se v jednotlivých krajích diferencují spíše podle pevně daných faktorů, jako jsou velikost škol a počet žáků, oborová struktura středních škol a vyšších odborných škol a rovněž výše odpovídajících normativů.

Regionální rozdíly

Zmíněné skutečnosti je nutné vzít v úvahu při interpretaci údajů, které v tomto ukazateli udávají podíl výše průměrného platu učitelů v jednotlivých krajích a oblastech vzhledem k průměrné mzdě zaměstnance v kraji.

Vypočtený podíl průměrného platu učitele vzhledem k průměrné mzdě zaměstnance v kraji odráží poměr mezi těmito dvěma položkami a logicky tak podává informaci zejména o tom, o kolik se regionálně vcelku stabilní učitelské platy odlišují od daleko více „tržních“ mezd zaměstnanců. Jak již bylo řečeno, krajská diferenciaci průměrných mezd zaměstnanců je výraznější než v případě platů učitelů, což se následně nutně odráží ve výši příslušných podílů.

Nejnižší podíly platu učitele k průměrné mzdě zaměstnance nalezneme u všech druhů a typů škol v Hlavním městě Praze a částečně i ve Středočeském kraji. V Hlavním městě Praze se **průměrný plat učitele pohybuje na nižší nebo zhruba stejné úrovni jako plat zaměstnance** – nejvýraznější je tento rozdíl v Hlavním městě Praze v případě učitelů mateřských škol, kdy je nižší o cca 30 %. I uči-

telé na vyšších stupních škol však mají v Hlavním městě Praze platy nižší, než je průměrný plat zaměstnanců nebo plat na stejné úrovni, kromě průměrného platu učitelů na vyšších odborných školách, který se pohybuje nad úrovní platu zaměstnance (o 5,3 %). Příslušný podíl platů v Hlavním městě Praze se pohybuje od 70,9 % v případě mateřských škol, 90,2 % u učitelů základních škol, 96,5 % u učitelů konzervatoří a dále přes 99,2 % v případě středních škol až po 105,3 % u vyšších odborných škol. Tato skutečnost odráží, jak již bylo řečeno, zejména významně vyšší průměrnou platovou úroveň zaměstnanců v Praze vzhledem k ostatním krajům České republiky. Obdobná situace nastává i v případě učitelů ve Středních Čechách, kde se učitelé platy pohybují pod úrovní průměrného platu v regionu v případě mateřských škol, v ostatních typech a druzích škol jsou již platy učitelů nad průměrnou mzdou v regionu.

Ve všech krajích s výjimkou Prahy se platy učitelů základních a vyšších stupňů škol pohybují, a to v některých případech velmi výrazně, nad průměrnou mzdovou hladinou zaměstnanců v kraji. Čím vyšší je pak vzdělávací stupeň školy, na které učitel působí, tím vyšší je následně rozdíl mezi jeho průměrným platem a mzdou zaměstnance, a to v jeho prospěch. Tato skutečnost je v souladu s obecným trendem vyšších platů učitelů na vyšších vzdělávacích stupních škol. V důsledku změn v platových poměrech se platy učitelů základních škol ale stále více přibližují platům učitelů na středních školách.

Pod hladinou průměrné mzdy v regionu se pohybují pouze výdělky učitelů v mateřských školách, a to v průměru 89,3 % vzhledem ke mzdám zaměstnanců. V případě mateřských škol v Hlavním městě Praze a téměř ve všech ostatních krajích (vyjma Libereckého kraje, kraje Vysočina, Olomouckého, Jihočeského, Zlínského, Pardubického a Karlovarského kraje, kde je průměrný plat učitelů v mateřských školách nad úrovní průměrného platu v regionu) je průměrný plat učitele nižší než plat zaměstnance.

Relativně nejvíce převyšují průměrné platy učitelů mzdy zaměstnanců v krajích, kde je průměrná měsíční mzda zaměstnanců nejnižší (zejména v kraji Karlovarském, Zlínském, Olomouckém, Pardubickém, kraji Vysočina, kraji Jihočeském a Královéhradeckém).

V případě základních škol je celorepublikový průměr 113,8 % průměrné mzdy ovlivněn především hodnotou v Praze (90,2 %), v ostatních regionech se průměrné platy učitelů vzhledem k průměrnému platu v regionu pohybují 19,7 % až 36 % nad celorepublikovým průměrem. Nejvyššího podílu dosahují v Karlovarském kraji (136,0 % mzdy v regionu), Olomouckém kraji (132,0 %) a v kraji Zlínském (131,1 %).

Obdobná situace jako u základních škol je i u škol středních, kde je opět celorepubliková hodnota ovlivněna podílem platů učitelů k průměrnému platu v Praze (99,2 %). Nejvíce převyšují průměrnou mzdu v regionu učitelé platy ve středních školách v krajích Karlovarském (147,9 %), Vysočina (138,3 %) a Olomouckém (137,8 %).

V konzervatořích činí celorepublikový průměr 118,2 %. Nejnižší hodnota podílu průměrného platu učitele a průměrné mzdy zaměstnance je v Praze (96,5 %), a naopak nejvyššího podílu je dosaženo v krajích Zlínském (141,6 %), Plzeňském (137,7 %) a Jihočeském (135,4 %). V krajích Středočeském, Karlovarském, Libereckém, Královéhradeckém, na Vysočině a v kraji Olomouckém se konzervatoře ani konzervatoře pro žáky se zdravotním postižením nevyskytují.

Na vyšších odborných školách nalezneme největší rozdíl mezi průměrným platem učitele a zaměstnance ve Zlínském kraji, kde první převyšuje druhý o 55,4 %, a dále v kraji Vysočina o 52 %.

Platy učitelů jsou regionálně diferencovány v menší míře než mzdy zaměstnanců, které odrážejí zejména celkovou ekonomikou vyspělost kraje. Platy učitelů ve veřejné sféře se naopak v základu odvíjejí od rozpočtu resortu školství a socioekonomická, kulturní a jiná krajová specifika na ně působí jen málo. Diference mezi platy učitelů v jednotlivých krajích jsou tak způsobovány zejména pevně danými

DI.3 T1: Podíl průměrného měsíčního platu učitele na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2009 (v %)

Území	mateřské školy	základní školy	střední školy celkem	z toho:				konzervatoře	VOŠ
				gymnáz., stř. šk. sport. zam.	SOŠ	SOU, SPV	SŠ pro žáky se SVP		
ČR celkem	89,3	113,8	118,9	118,4	119,2	118,5	121,0	118,2	125,4
CZ01 Praha	70,9	90,2	99,2	96,5	100,8	101,7	99,3	96,5	105,3
CZ010 Hlavní město Praha	70,9 (14.)	90,2 (14.)	99,2 (14.)	96,5 (14.)	100,8 (14.)	101,7 (14.)	99,3 (14.)	96,5 (8.)	105,3 (14.)
CZ02 Střední Čechy	94,6	119,7	125,3	123,6	125,7	125,6	135,9	x	136,9
CZ020 Středočeský kraj	94,6 (13.)	119,7 (13.)	125,3 (11.)	123,6 (13.)	125,7 (11.)	125,6 (11.)	135,9 (6.)	x	136,9 (8.)
CZ03 Jihozápad	99,6	126,4	129,6	129,6	128,5	131,3	134,1	137,0	133,4
CZ031 Jihočeský kraj	103,7 (4.)	130,4 (5.)	134,8 (7.)	134,1 (8.)	133,3 (7.)	138,5 (2.)	140,2 (4.)	135,4 (3.)	139,0 (6.)
CZ032 Plzeňský kraj	95,7 (12.)	122,6 (11.)	124,4 (12.)	125,3 (11.)	123,8 (12.)	124,2 (12.)	128,4 (12.)	137,7 (2.)	127,5 (11.)
CZ04 Severozápad	102,3	129,5	138,4	138,8	138,3	138,2	138,2	130,2	146,7
CZ041 Karlovarský kraj	109,5 (1.)	136,0 (1.)	147,9 (1.)	147,3 (1.)	147,2 (1.)	149,0 (1.)	157,7 (1.)	x	142,6 (5.)
CZ042 Ústecký kraj	100,0 (8.)	127,3 (9.)	135,2 (5.)	136,0 (5.)	135,3 (6.)	134,6 (7.)	133,6 (7.)	127,6 (5.)	148,5 (4.)
CZ05 Severovýchod	101,5	129,6	132,9	132,5	132,7	133,0	136,5	131,4	133,7
CZ051 Liberecký kraj	100,6 (7.)	130,8 (4.)	129,4 (9.)	128,0 (9.)	129,1 (10.)	129,6 (9.)	146,7 (2.)	x	127,4 (12.)
CZ052 Královéhradecký kraj	99,2 (9.)	128,4 (8.)	135,0 (6.)	134,4 (6.)	135,9 (5.)	133,3 (8.)	136,1 (5.)	x	137,6 (7.)
CZ053 Pardubický kraj	104,8 (2.)	129,7 (7.)	133,6 (8.)	134,4 (7.)	132,2 (8.)	135,6 (5.)	131,7 (9.)	133,6 (4.)	135,1 (9.)
CZ06 Jihovýchod	96,9	122,6	127,7	128,0	128,1	125,9	131,5	122,4	135,7
CZ063 Vysočina	101,0 (6.)	130,3 (6.)	138,3 (2.)	138,1 (3.)	139,9 (2.)	136,6 (4.)	130,0 (11.)	x	152,0 (2.)
CZ064 Jihomoravský kraj	95,7 (11.)	119,9 (12.)	123,9 (13.)	124,4 (12.)	123,7 (13.)	122,0 (13.)	131,3 (10.)	120,0 (7.)	129,7 (10.)
CZ07 Střední Morava	104,1	131,6	137,5	137,9	137,9	136,2	137,5	140,7	153,7
CZ071 Olomoucký kraj	103,4 (5.)	132,0 (2.)	137,8 (3.)	137,3 (4.)	138,6 (3.)	136,7 (3.)	141,5 (3.)	x	151,2 (3.)
CZ072 Zlínský kraj	104,7 (3.)	131,1 (3.)	136,9 (4.)	138,3 (2.)	137,2 (4.)	135,3 (6.)	133,5 (8.)	141,6 (1.)	155,4 (1.)
CZ08 Moravskoslezsko	96,3	126,2	128,3	127,6	129,1	127,7	128,2	124,2	126,2
CZ080 Moravskoslezský kraj	96,3 (10.)	126,2 (10.)	128,3 (10.)	127,6 (10.)	129,1 (9.)	127,7 (10.)	128,2 (13.)	124,2 (6.)	126,2 (13.)

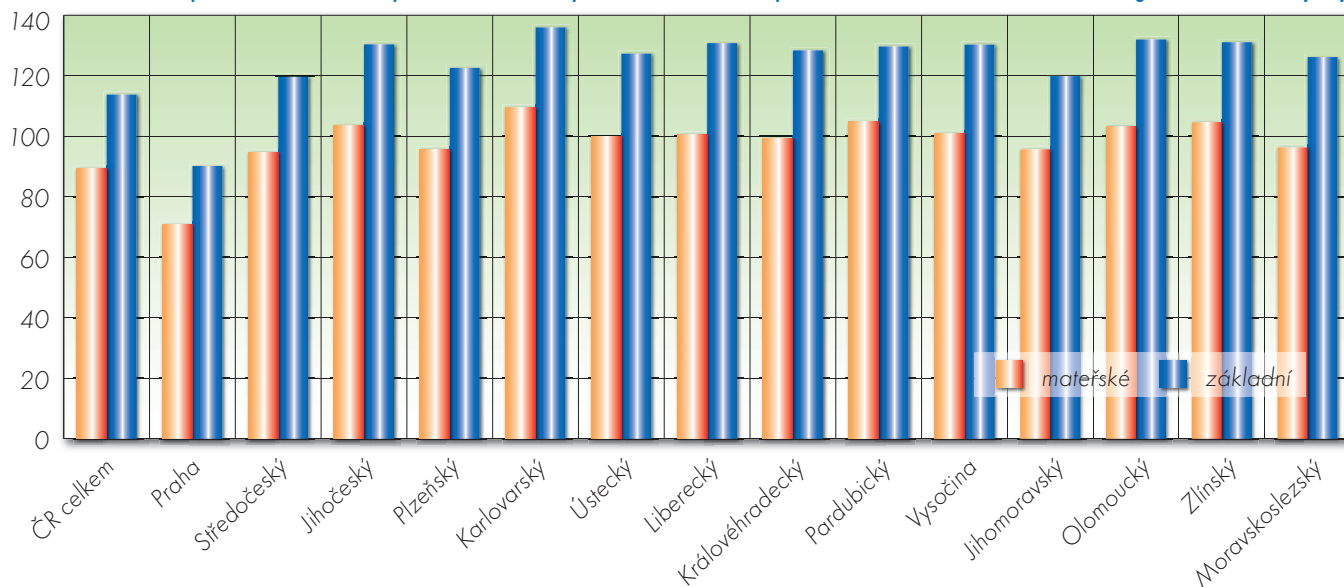

faktory, jako jsou velikost škol a počet žáků, oborová struktura středních škol a vyšších odborných škol, a rovněž existencí normativů.

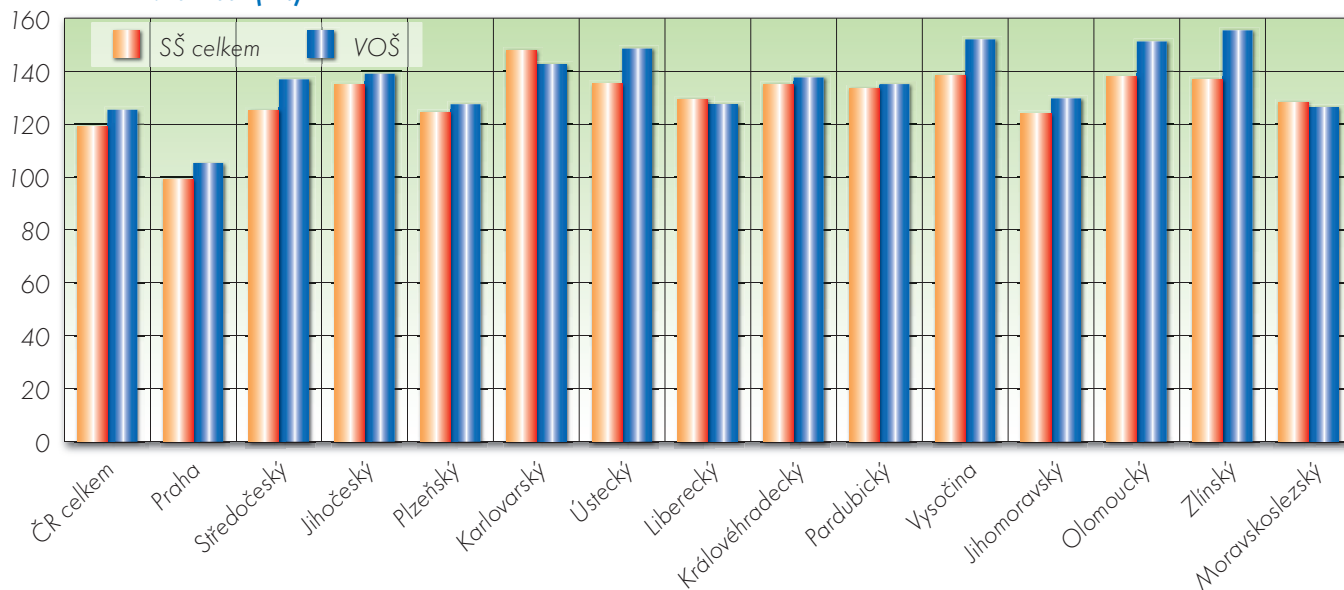
Z těchto souvislostí je nutno vycházet při hodnocení podílu průměrného platu učitele ve veřejné sféře k průměrné mzdě zaměstnance. **Učitelé platy nejvíce převyšují mzdy zaměstnanců v krajích, kde je obecná mzdová úroveň nejnižší, a to zejména v Karlovarském kraji, Zlínském, Olomouckém, Pardubickém, kraji Vysočina, Jihočeském a Královéhradeckém kraji. Mezi kraje s vysokým rozdílem výše zmíněných platů učitelů a zaměstnanců patří i kraje Liberecký a Ústecký.**

Hlavní město Praha je jediný kraj, kde jsou platy učitelů ve veřejných vzdělávacích institucích v průměru nižší než mzdy zaměstnanců (kromě středních odborných škol, středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování a vyšších odborných škol), nejvíce přitom v případě učitelů mateřských škol a základních škol. Na nižších vzdělávacích úrovních, tedy v mateřských školách, platí tento vztah i ve Středočeském kraji. Pražští učitelé tak mají relativně horší finanční pozici v porovnání s ostatními kraji – ta je však způsobena obecně výrazně vyšší mzdovou úrovní zaměstnanců právě v Praze.

D1.3 G1: Podíl průměrného měsíčního platu učitele mateřských a základních škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2009 (v %)

D1.3 G2: Podíl průměrného měsíčního platu učitele středních škol celkem a vyšších odborných škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2009 (v %)

D 1.4 Porovnání průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol s průměrnou měsíční mzdou v regionu

Vzhledem k tomu, že platy pedagogických pracovníků jsou na jednotlivých úrovních vzdělávání z regionálního pohledu silně nivelizovány, odvíjí se sledovaný poměr průměrného měsíčního platu pedagogických pracovníků ku průměrné měsíční mzdě zaměstnance prakticky pouze od úrovně vzdělávání, na niž pedagogický pracovník působí, a od průměrné mzdy zaměstnance v kraji. Situace je zde velice podobná situaci popsané v předchozí kapitole.

Charakteristika ukazatele

Ukazatel zaznamenává **podíly průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků** (přepočtené počty) za 1.–4. čtvrtletí 2009 **k průměrné měsíční mzdě zaměstnanců** (přepočtené počty) za 1.–4. čtvrtletí 2009.

Ukazatel charakterizuje procentní podíly průměrné výše platového ohodnocení, jehož se pedagogickým pracovníkům dostává, ve vztahu k zaměstnancům. Podávaný přehled je přitom členěn **podle úrovně vzdělávání**, tj. na podíly platů pedagogických pracovníků (včetně vedoucích zaměstnanců) na jednotlivých typech a druzích škol ke mzdám zaměstnanců v regionu.

Metodika výpočtu

$$\frac{Ped_i}{Z} \cdot 100$$

Ped – průměrný měsíční plat (v Kč) pedagogických pracovníků (včetně vedoucích zaměstnanců) v regionu za 1.–4. čtvrtletí 2009

Z – průměrná měsíční mzda zaměstnance (v Kč) v regionu za 1.–4. čtvrtletí 2009

i – jednotlivé druhy škol (mateřské; základní; střední školy; konzervatoře; vyšší odborné školy) a typy středních škol (gymnázia včetně škol s rozšířenou výukou sportovního zaměření, střední odborné školy, střední odborná učiliště včetně středisek praktického vyučování a střední školy určené pro žáky se SVP)

Průměrný měsíční plat pedagogických pracovníků (*Ped*) za

- zřizovatele MŠMT, obec a kraj;
- platový řád: § 109 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

Průměrný měsíční nominální plat pedagogických pracovníků (v Kč) je vypočten z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci (hrubé mzdy a platy zahrnují mzdy a platy celkem, tj. peněžitá plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnancům v pracovním poměru, kteří jsou v evidenčním počtu, za práci). Mzdové prostředky zahrnují nárokové složky platu (platový tarif, náhrady platu, ostatní nárokové složky – příplatky za vedení, zvláštní příplatky, odměny za přespočetné hodiny, platy za přesčasy, ostatní příplatky) a nenárokové složky platu (osobní příplatky a odměny). Přepočtené počty pracovníků jsou fyzické osoby přepočtené na plný úvazek.

Průměrný měsíční plat pedagogického pracovníka zahrnuje kromě mzdových prostředků ze státního rozpočtu také finanční prostředky z mimorozpočtových zdrojů, tedy z jiné činnosti, z fondu odměn, z ESF a z ostatních zdrojů.

Průměrná měsíční nominální mzda zaměstnance (v Kč) představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadajících na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Zahrnuje všechny pracovní příjmy (základní mzdy a platy, příplatky a doplňky ke mzdě nebo platu, prémie a odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu), které byly v daném období zú-

čtovány zaměstnancům podle příslušných platových a mzdových předpisů k výplatě (jde o hrubou mzdu v Kč na přepočteného pracovníka, tj. před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky) a nezahrnují se náhrady mzdy nebo platu po dobu prvních 14 kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti (karantény) placené zaměstnavatelem. Od 1. 1. 2009 ČSÚ přešel na novou metodiku výpočtu průměrných mezd, kde přednost dostaly údaje za přepočtené počty zaměstnanců a také za nezjišťované podnikatelské subjekty s méně než 20 zaměstnanci. Údaje se týkají pouze zaměstnanců v pracovním poměru ke zpravodajské jednotce, zahrnutí nejsou podnikatelé a OSVČ, ale ani osoby vykonávající veřejné funkce, např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů, soudci aj. Průměrná hrubá měsíční mzda za celé národní hospodářství zahrnuje údaje za všechny zaměstnance. Je uvedena na přepočtené počty zaměstnanců, zohledňuje tak délku pracovních úvazků zaměstnanců. Průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený je přepočtem průměrného evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách podle délky jejich pracovních úvazků na zaměstnavatelem stanovenou (plnou) pracovní dobu.

Zdroj dat

- výkaz Škol (MŠMT) P 1-04 Čtvrtletní výkaz o zaměstnancích a mzdových prostředcích v regionálním školství (kumulace za 1. až 4. čtvrtletí 2009)
- ČSÚ publikace – Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v ČR za 1. až 4. čtvrtletí 2009, Tabulka 01-03-05 Zaměstnanci a průměrné mzdy podle CZ-NUTS za ČR ÚHRNEM (přepočtené počty)

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Průměrná měsíční mzda zaměstnanců za rok 2009 činí za ČR celkem 23 598 Kč. Jedná se o celorepublikovou mzdu bez ohledu na resort školství.

Průměrné mzdy zaměstnanců v jednotlivých krajích jsou nejvyšší v Praze (29 726 Kč). Vyšší průměrné hodnoty mezd zaměstnanců nalezneme také ve Středočeském kraji (22 779 Kč). Hlavní město Praha a částečně i Středočeský kraj tvoří výrazně příznivou oblast z hlediska výše mezd zaměstnanců. **Nejnižší mzdy mají pak zaměstnanci v Karlovarském kraji** (19 733 Kč) **a ve Zlínském kraji** (20 049 Kč). Tato diferenciaci bezesporu souvisí s obecným ekonomickým zázemím regionu.

Průměrné platy pedagogických pracovníků ve veřejných vzdělávacích institucích podle úrovně vzdělávání jsou obecně nejnižší v mateřských školách (89,0% celorepublikové mzdy). Na základních školách jsou platy již o poznání vyšší (112,1% celorepublikové mzdy). Na středních školách jsou platy ještě vyšší (114,6% celorepublikové průměrné mzdy). Z toho na gymnáziích a školách se sportovním zaměřením tvoří platy 118,1% a na středních odborných školách dokonce 119,1% celorepublikové mzdy, dále na středních odborných učilištích včetně středisek praktického vyučování 108,0% celorepublikové mzdy a na středních školách určených pro žáky se SVP 110,0% celorepublikové mzdy. Na konzervatořích tvoří platy 118,0% celorepublikové mzdy. Nejvyšší platovou úroveň jsme zaznamenali v případě vyšších odborných škol (125,3% průměrné celorepublikové mzdy).

Do těchto souvislostí se promítají i regionální rozdíly – regionální diferenciaci platů pedagogických pracovníků je menší než v případě zaměstnanců, jelikož se odvíjí od jiných hledisek. Zatímco průměrné mzdy zaměstnanců odrážejí do značné míry ekonomické prostředí kraje, **platy pedagogických pracovníků ve veřejných vzdělávacích institucích**, stejně jako platy učitelů (viz předchozí kapitola), **jsou vázány na položky z rozpočtu MŠMT**.

Regionální rozdíly

Výše zmíněné skutečnosti je nutné vzít v úvahu při interpretaci tohoto ukazatele, který udává podíl výše průměrného platu pedagogických pracovníků v jednotlivých krajích a oblastech vzhledem k průměrné mzdě zaměstnance v kraji.

Podíl průměrného platu pedagogických pracovníků vzhledem k průměrné mzdě zaměstnance v kraji odráží poměr mezi těmito dvěma položkami a podává tak informaci zejména o tom, o kolik se regionálně vcelku stabilní platy pedagogických pracovníků odlišují od daleko více „tržních“ mezd zaměstnanců. Krajská diference průměrných mezd zaměstnanců je výraznější než v případě platů pedagogických pracovníků, což se následně nutně odráží ve výši příslušných podílů.

Nejnižší podíly platu pedagogických pracovníků k průměrné mzdě zaměstnance nalezneme u všech druhů a typů škol v Hlavním městě Praze a Středočeském kraji. Hlavní město Praha je také jediný region, kde je průměrný plat pedagogických pracovníků téměř na všech vzdělávacích úrovních nižší než plat zaměstnance (tj. kromě vyšších odborných škol) nebo je zhruba na stejné úrovni jako plat zaměstnance (u středních odborných škol). Nejvýraznější je tento rozdíl v Hlavním městě Praze v případě pedagogických pracovníků v mateřských školách, kdy je nižší cca o třetinu. I pedagogičtí pracovníci na vyšších stupních škol však mají v Hlavním městě Praze platy nižší, než jsou průměrné platy zaměstnanců. Příslušný podíl platů v Hlavním městě Praze se pohybuje od 70,5% v případě mateřských škol a 88,6% v případě základních škol až po 96,5% v případě gymnázií včetně středních škol se sportovním zaměřením a 96,4% u konzervatoří. Tato skutečnost odráží, stejně jako v případě platů učitelů, významně vyšší průměrnou platovou úroveň zaměstnanců v Praze. Pouze u vyšších odborných škol je Hlavní město Praha v případě platu pedagogických pracovníků o 5,3% a u středních odborných škol pouze o 0,8% nad celorepublikovou úroveň.

Ve všech ostatních krajích se platy pedagogických pracovníků základních a vyšších stupňů škol pohybují, a to v některých případech velmi výrazně, nad průměrnou mzdovou hladinou zaměstnanců. Čím vyšší je pak vzdělávací stupeň školy, na které pedagogický pracovník působí, tím vyšší je následně rozdíl mezi jeho průměrným platem a mzdou zaměstnance v regionu, a to v jeho prospěch. Pouze pedagogičtí pracovníci v mateřských školách dosahují v průměru 89,0% mezd zaměstnanců. Tato skutečnost je v souladu s obecným trendem vyšších platů pedagogických pracovníků na vyšších stupních škol. Hlavní město Praha, a v případě mateřských škol i téměř všechny ostatní kraje (kromě kraje Vysočina a krajů Libereckého, Olomouckého, Jihočeského, Zlínského, Pardubického a Karlovarského), patří k regionům, kde je průměrný plat pedagogických pracovníků nižší než plat zaměstnance u všech uvedených druhů a typů škol.

Relativně nejvíce (o více než třetinu) převyšují průměrné platy pedagogických pracovníků mzdy zaměstnanců v krajích, kde je průměrná měsíční mzda zaměstnanců nejnižší (zejména Karlovarský, Zlínský, Olomoucký a Pardubický).

V případě mateřských škol dosahují nejvyššího indexu kraje, kde průměrný plat pedagogických pracovníků převyšuje průměrnou měsíční mzdu zaměstnanců – kraj Karlovarský (109,0%), Pardubický (104,5%), Zlínský (104,2%). U pedagogů základních škol se jedná o kraj Karlovarský (133,9%) a Olomoucký (129,9%). Jsou to kraje, ve kterých je průměrná měsíční mzda zaměstnanců nejnižší.

Na středních školách pobírají vzhledem k průměrné mzdě v regionu nejvíce pedagogičtí pracovníci v Karlovarském kraji (141,7%), v kraji Vysočina (133,2%), v Olomouckém kraji (132,7%) a ve Zlínském kraji (131,3%).

V konzervatořích dosahují průměrné platy pedagogických pracovníků nejvýše 141,6% průměrné mzdy zaměstnance, a to ve Zlínském kraji. Platy pedagogických pracovníků převyšují výrazně průměrnou

D1.4. T1: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol včetně škol pro žáky se SVP k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2009 (v %)

Území	mateřské školy	základní školy	střední školy celkem	z toho:				konzervatoře	VOŠ
				gymnáz., stří. šk. sport. zam.	SOŠ	SOU, SPV	SŠ pro žáky se SVP		
ČR celkem	89,0	112,1	114,6	118,1	119,1	108,0	110,0	118,0	125,3
CZ01 Praha	70,5	88,6	97,4	96,5	100,7	92,7	96,4	96,4	105,3
CZ010 Hlavní město Praha	70,5 (14.)	88,6 (14.)	97,4 (14.)	96,5 (14.)	100,7 (14.)	92,7 (14.)	96,4 (14.)	96,4 (8.)	105,3 (14.)
CZ02 Střední Čechy	94,3	118,3	120,7	123,2	125,6	114,7	117,8	x	136,9
CZ020 Středočeský kraj	94,3 (13.)	118,3 (13.)	120,7 (10.)	123,2 (13.)	125,6 (11.)	114,7 (11.)	117,8 (11.)	x x	136,9 (8.)
CZ03 Jihozápad	99,3	124,8	124,8	129,2	128,3	119,5	117,8	137,0	133,4
CZ031 Jihočeský kraj	103,4 (4.)	128,6 (5.)	129,8 (5.)	133,7 (8.)	133,1 (7.)	124,9 (4.)	118,7 (10.)	135,4 (3.)	139,0 (6.)
CZ032 Plzeňský kraj	95,2 (11.)	121,2 (11.)	120,0 (11.)	124,9 (11.)	123,6 (13.)	114,1 (12.)	117,0 (12.)	137,7 (2.)	127,5 (11.)
CZ04 Severozápad	101,7	127,1	132,7	138,5	138,1	124,4	126,0	130,2	146,7
CZ041 Karlovarský kraj	109,0 (1.)	133,9 (1.)	141,7 (1.)	147,1 (1.)	147,0 (1.)	132,9 (1.)	135,8 (1.)	x x	142,6 (5.)
CZ042 Ústecký kraj	99,4 (8.)	124,8 (9.)	129,8 (7.)	135,7 (5.)	135,1 (6.)	121,6 (8.)	123,1 (7.)	127,6 (5.)	148,5 (4.)
CZ05 Severovýchod	101,2	127,9	128,1	132,2	132,7	121,0	124,2	131,4	133,7
CZ051 Liberecký kraj	100,5 (6.)	129,5 (3.)	124,6 (9.)	127,3 (9.)	129,1 (9.)	117,3 (10.)	131,2 (2.)	x x	127,4 (12.)
CZ052 Královéhradecký kraj	98,8 (9.)	126,5 (8.)	129,8 (6.)	134,2 (7.)	135,9 (5.)	121,6 (7.)	124,2 (5.)	x x	137,6 (7.)
CZ053 Pardubický kraj	104,5 (2.)	127,9 (7.)	129,2 (8.)	134,3 (6.)	132,1 (8.)	123,5 (5.)	120,6 (9.)	133,6 (4.)	135,0 (9.)
CZ06 Jihovýchod	96,4	120,8	123,2	127,6	128,1	115,8	123,0	122,4	135,1
CZ063 Vysočina	100,4 (7.)	128,1 (6.)	133,2 (2.)	137,6 (3.)	139,8 (2.)	125,0 (3.)	126,6 (3.)	x x	152,0 (2.)
CZ064 Jihomoravský kraj	95,2 (12.)	118,3 (12.)	119,6 (12.)	124,1 (12.)	123,6 (12.)	112,4 (13.)	121,2 (8.)	120,0 (7.)	128,9 (10.)
CZ07 Střední Morava	103,5	129,6	132,1	137,5	137,7	124,1	124,7	140,7	153,7
CZ071 Olomoucký kraj	102,9 (5.)	129,9 (2.)	132,7 (3.)	137,2 (4.)	138,4 (3.)	125,4 (2.)	125,5 (4.)	x x	151,2 (3.)
CZ072 Zlínský kraj	104,2 (3.)	129,1 (4.)	131,3 (4.)	137,7 (2.)	137,0 (4.)	122,3 (6.)	123,5 (6.)	141,6 (1.)	155,4 (1.)
CZ08 Moravskoslezsko	96,0	123,6	123,7	127,2	129,1	117,6	112,9	123,6	126,2
CZ080 Moravskoslezský kraj	96,0 (10.)	123,6 (10.)	116,4 (13.)	127,2 (10.)	129,1 (10.)	117,6 (9.)	112,9 (13.)	123,6 (6.)	126,2 (13.)

mzdu zaměstnanců také v Plzeňském kraji (137,7 %) a v Jihočeském kraji (135,4 %).

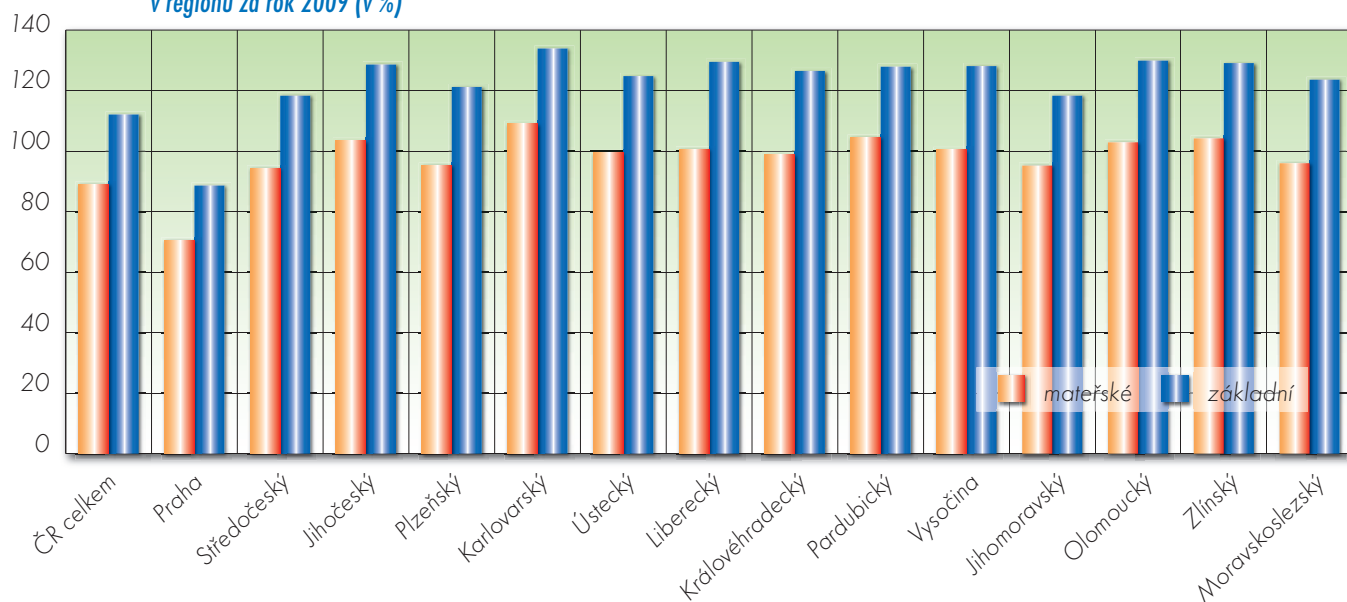
Na vyšších odborných školách nalezneme největší rozdíl mezi průměrným platem pedagogických pracovníků a průměrnou mzdou zaměstnanců v kraji Zlínském, kde první převyšuje druhý o 55,4 %, a dále v kraji Vysočina (o 52,0 %), v kraji Olomouckém (o 51,2 %) a v kraji Ústeckém (o 48,5 %).

Platy pedagogických pracovníků jsou regionálně diferencovány v menší míře než mzdy zaměstnanců, které odrážejí zejména celkovou ekonomickou vyspělost kraje. Platy pedagogických pracovníků ve veřejné sféře se naopak v základu odvíjejí od rozpočtu resortu školství a socioekonomická, kulturní a jiná krajová specifika na ně působí jen málo. Z toho je při hodnocení podílu průměrného platu pedagogických pracovníků ve veřejné sféře k průměrné mzdě zaměstnanců nutné vycházet. **Platy pedagogických pracovníků nejvíce převyšují**

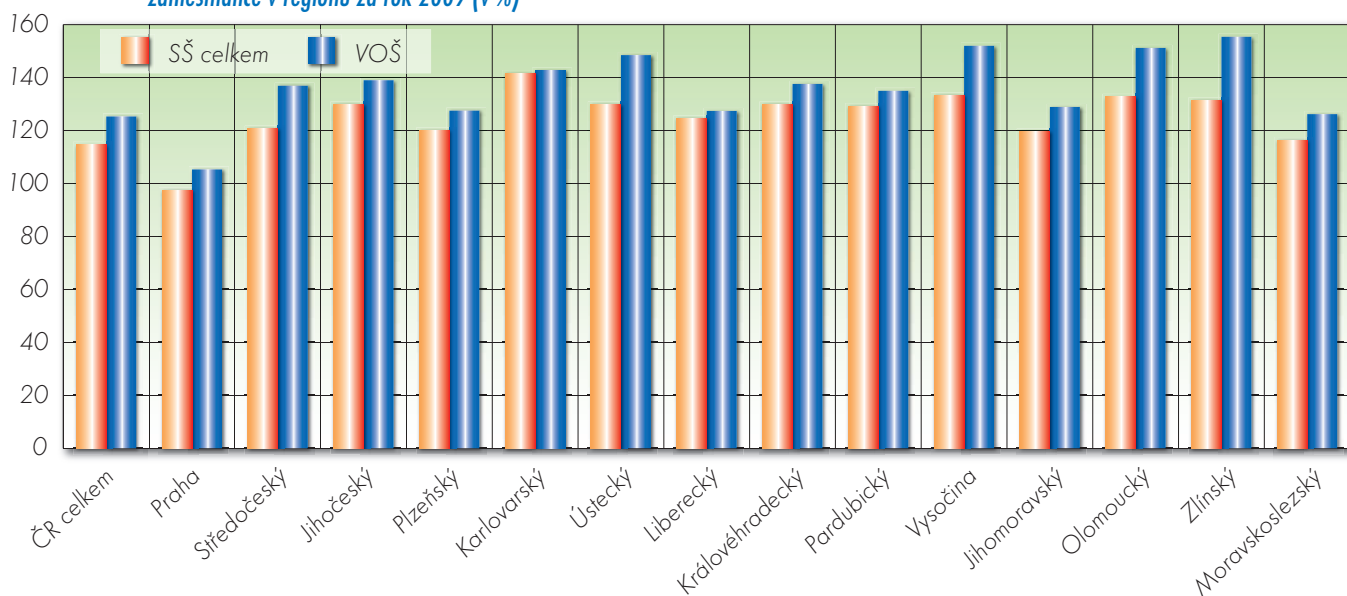
mzdy zaměstnanců v krajích, kde je obecná mzdová úroveň nižší, zejména v Karlovarském, Zlínském, Olomouckém a Pardubickém kraji. Mezi kraje s vysokým rozdílem výše zmíněných platů pedagogických pracovníků a zaměstnanců patří i kraj Vysočina a Jihočeský kraj.

Hlavní město Praha je jediný kraj, kde jsou platy pedagogických pracovníků ve všech typech a druzích škol (kromě středních odborných škol a vyšších odborných škol) v průměru nižší než mzdy zaměstnanců, nejvíce se přitom liší v případě pedagogických pracovníků mateřských a základních škol. U mateřských škol platí tento vztah i ve Středočeském kraji. Pražští pedagogové tak mají relativně horší finanční pozici v porovnání s ostatními kraji – ta je však způsobena obecně výrazně vyšší mzdovou úrovní zaměstnanců právě v Praze. Absolutní výše průměrných platů pedagogických pracovníků je v Praze většinou srovnatelná s celorepublikovým průměrem.

D1.4. G1: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků mateřských a základních škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnanců v regionu za rok 2009 (v %)

D1.4. G2: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků středních škol celkem a vyšších odborných škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnanců v regionu za rok 2009 (v %)

D 2 Učitelé v regionálním školství

D 2.1 Počet žáků na úvazek učitele

Počet žáků na učitele, resp. na úvazek učitele, představuje důležitou charakteristiku, která vypovídá o kapacitní náročnosti vzdělávacího prostředí. Ukazuje, jaký je poměr početního zastoupení mezi těmi, kdo na jedné straně přímo zajišťují vzdělávání (měřeno počtem učitelů), a těmi, kdo jsou „vzdělávání“ na straně druhé (počty žáků). Tento ukazatel má zajímavé širší souvislosti: do značné míry koresponduje s celkovými výdaji na vzdělávání, jelikož mzdy učitelů představují výraznou položku v těchto výdajích – podobně jako i např. při zvýšení počtu žáků v důsledku demografických změn. Počet žáků na učitele má však také velmi podstatný dopad na charakter výuky: nižší počet žáků na učitele vytváří výrazně lepší podmínky pro individuální práci učitele s žáky, neboť umožňuje citlivěji vnímat potřeby a zájmy jednotlivých dětí; naopak při vyšším počtu žáků tato možnost přirozeně klesá. Na druhé straně menší velikost tříd znesnadňuje dělení tříd do skupin – a tím i možnost přizpůsobení výuky schopnostem žáků. Spolu s vyšším počtem menších tříd rovněž roste personální a finanční náročnost výuky.

Co se týče způsobů, kterými lze počet žáků na učitelství ovlivnit na makroúrovni, rozhodující roli hraje zejména nastavení velikosti tříd při výuce a stanovení vyučovací povinnosti učitelů. Na nižších úrovních vzdělávání lze kapacitní náročnost vzdělávacího systému ovlivnit také prostřednictvím míry, v níž jsou v síti škol v daném regionu zastoupeny malé školy. Na středoškolské úrovni je pak významná zejména koncentrace oborových segmentů vzdělávání do jednotlivých škol v rámci regionu.

Charakteristika ukazatele

„Počet žáků na učitele“ vypovídá o personálních nárocích na jednotlivých vzdělávacích úrovních, a to z hlediska potřebného počtu učitelů. Ukazatel sleduje celkové přepočtené počty učitelů na plné úvazky.

Vzhledem k tomu, že charakter výuky na jednotlivých vzdělávacích úrovních se výrazně liší, je nutné sledovat hodnoty tohoto ukazatele zvlášť pro dané stupně vzdělávání. Z důvodu heterogenity prostředí na základních školách spočívajících v odlišném charakteru výuky na prvním a druhém stupni jsme v tomto roce přistoupili k **rozdělení** daného ukazatele na základních školách **zvlášť pro první a druhý stupeň základních škol**.

Hodnoty sledovaného ukazatele závisejí na velikosti (tedy naplněnosti) tříd, náročnosti vzdělávacího programu nebo jednotlivých předmětů, na dělení některých hodin, případně na oborové skladbě škol, ale i tříd. Dostupnost učitelů jednotlivých předmětů a velikost úvazku, na který ten který učitel pracuje, tento ukazatel neovlivňuje, protože jednotliví učitelé jsou započítáni pouze odpovídající částí úvazku.

Metodika výpočtu

$$\frac{Z_i}{PPp_i}$$

Z – počty žáků denní formy vzdělávání podle stavu k 30. 9. 2009

PPp – přepočtené počty učitelů (plné úvazky) podle stavu k 30. 9. 2009

i – jednotlivé druhy škol (mateřské, základní, střední školy, konzervatoře a vyšší odborné školy) včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami²³

Zdroj dat

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Relativně nejvíce žáků na učitele připadá podle shromážděných údajů na prvním stupni základních škol (16,7 žáka na učitele). Tato poměrně vysoká hodnota souvisí jednak s nárůstem počtu dětí na prvním stupni základních škol v posledních letech, zejména však s organizací výuky: téměř všechny předměty jsou vyučovány jedním učitelem/učitelkou a jen výjimečně dochází k dělení tříd do skupin. Na druhém stupni ZŠ činí průměrný počet žáků na učitele již o poznání méně (10,8) a je srovnatelný s hodnotou pro střední (v průměru 11,2 žáka na učitele) i vyšší odborné školy (11,5 studenta na učitele). V mateřských školách připadá na jednoho učitele, resp. učitelku v průměru 12,8 dítěte. Zvláštní kategorií tvoří konzervatoře, kde evidujeme na jednoho učitele v průměru pouze 3,2 žáka. Takto nízká hodnota je dána zejména specifícností výuky na tomto druhu škol a individuálním přístupem k žákům. Je nutné říci, že co se týče středních škol, personální náročnost výuky se liší podle zaměření školy, tzn. je rozdíl mezi školami poskytujícími všeobecné vzdělávání a těmi s odborným vzděláváním. Rozdíly existují rovněž u jednotlivých oborů středoškolského vzdělání. Data bohužel neumožňují porovnání počtu žáků na učitele u jednotlivých typů a oborů středních škol.

Zkoumáme-li časový vývoj sledovaného ukazatele v posledních několika letech, nutno říci, že v posledních čtyřech letech nedošlo k podstatným změnám. Konkrétně v mateřských školách zůstává počet dětí na učitele od roku 2006 v podstatě na stejné úrovni (12,8), v případě základních škol se počet žáků mírně snížil (mezi lety 2006 a 2009 ze 14,0 na 13,7). O něco výraznější pokles počtu žáků, resp. studentů na učitelství jsme zaznamenali u středních (z 12,2 na 11,3) a u vyšších odborných škol (z 12,7 v roce 2006 na 11,4 v roce 2009). V případě konzervatoří počet žáků připadajících na jednoho učitele kolísá mezi 3,1 (2006) až 3,3 (2008); v roce 2009 činil 3,2.

Regionální rozdíly

Počet žáků na učitele/učitelku v **mateřských školách** se v jednotlivých krajích pohybuje od 12,4 v Libereckém kraji až po 13,6 v kraji Jihočeském. Je vidět, že hodnoty se příliš neliší – odchylky od celorepublikového průměru jsou způsobeny především naplněností mateřských škol v malých obcích. Vyšší než celorepublikovou hodnotu ukazatele (12,8) evidujeme pouze v moravských krajích Zlínském, Olomouckém a Jihomoravském a dále v Jihočeském a Středočeském kraji. Situace ve Středočeském kraji reflektuje současný často diskutovaný nedostatek míst v mateřských školách pro děti rodičů, kteří opouštějí Prahu a stěhují se za její hranice – což však nebývá vždy provázeno dostatečnou infrastrukturou v novém bydlišti, která zahrnuje i vyhovující kapacitu mateřských a základních škol.

Co se týče **základních škol, diverzita mezi jednotlivými kraji je daleko výraznější na prvním stupni základních škol ve srovnání s druhým stupněm**. To je dáno zejména rozdílným zastoupením malých škol a tzv. málotřídek v krajích a regionech. Nejnižší počet žáků na učitele **na prvním stupni základních škol** evidujeme v krajích Olomouckém, Královéhradeckém a Zlínském, kde hodnoty nedosahují ani 16,0 žáků na učitele, resp. ji jen mírně přesahují. Naopak výrazně vyšší počet žáků na učitelství úvazek, než je celorepublikový průměr (16,7), nalezneme v Hlavním městě Praze (17,8) a dále i v Jihočeském a Ústeckém kraji. **Na druhém stupni základních škol** je situace poněkud odlišná; mezikrajové rozdíly zde již nejsou tak výrazné. Menší rozpětí hodnot sledovaného ukazatele je dáno především charakterem všeobecného základního vzdělávání a hustotou sítě základních škol. Nejnižší počet žáků na učitele ve srovnání s celorepublikovým průměrem (10,8) lze nalézt v Praze (10,2), nejvyšší pak v Moravskoslezském kraji (11,2).

V případě **středních škol** vykazují hodnoty ukazatele rovněž vysokou homogenitu. Průměrný počet žáků na učitele se pohybuje od 10,9 ve Středočeském kraji až po 11,7 v Plzeňském kraji (celorepublikový

²³ Od roku 2009 je ukazatel počítán zvlášť pro první a druhý stupeň základních škol.

přůměr činí 11,2). Jak jsme již zmínili, podstatné rozdíly mohou existovat mezi školami se všeobecným a odborným zaměřením, data však bohužel neumožňují jejich porovnání.

Co se týče **konzervatoří**, jak bylo řečeno, tyto školy se od středních škol výrazně odlišují specifickým stylem výuky. Jednak se zde vzdělává mnohem menší počet žáků než ve středních školách, jednak se ve výuce uměleckých oborů uplatňují specifické metody, které jsou založeny na čistě individuálním přístupu k žákům a samostatnosti. Svoji roli hraje i skutečnost, že na konzervatořích není výuka organizovaná ve třídách. V mezikrajovém srovnání dosahuje sledovaný ukazatel nejvyšší hodnoty ve Zlínském kraji (4,3 žaka na učitelský úvazek), nejnižší pak v Ústeckém a Moravskoslezském kraji (oba kraje 2,8).

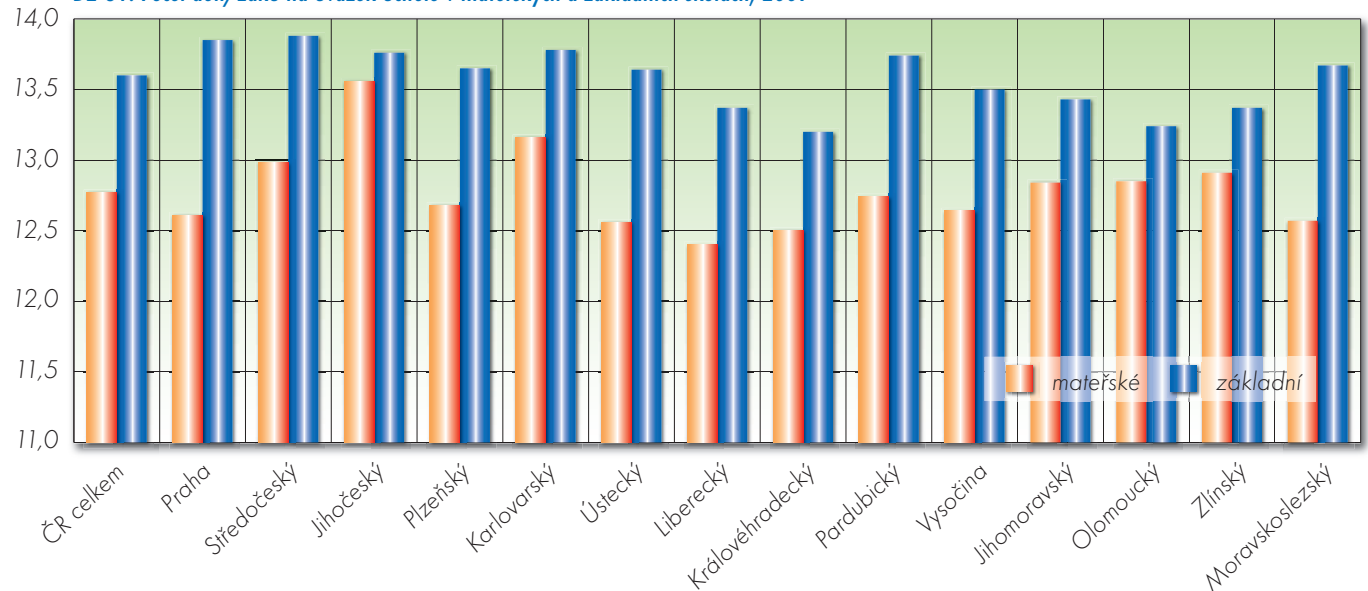
Sledujeme-li postupně jednotlivé vzdělávací úrovně od mateřských po vyšší odborné školy, je zřejmé, že **relativně nejvyšší krajevou di-**

verzitu v případě daného ukazatele lze nalézt u **vyšších odborných škol**. Hodnoty ukazatele se pohybují v rozmezí od 9,6 studenta na učitele v kraji Vysočina až po 16,0 studentů na učitele v Ústeckém kraji. Za hlavní důvod větších rozdílů mezi jednotlivými kraji lze považovat oborovou různorodost jednotlivých škol a s tím spojenou rozdílnou personální náročnost daných oborů. Roli zde hrají i rozdíly ve způsobech výuky, kdy na určitých školách se blíží středoškolskému studiu, na jiných spíše vysokoškolskému. Z časového vývoje posledních let je patrná tendence ke stále nižší naplněnosti tříd (počet studentů na učitele na vyšších odborných školách stále klesá) a vývoj sledovaného ukazatele postupně směřuje rovněž k větší homogenitě v rámci jednotlivých krajů v porovnání s minulými roky. Za zmínku dále stojí, že v posledních letech roste zájem o ostatní formy vzdělávání na vyšších odborných školách – tito studenti však do sledovaného ukazatele nevstupují.

D2 T1: Počet žáků na úvazek učitele, 2009

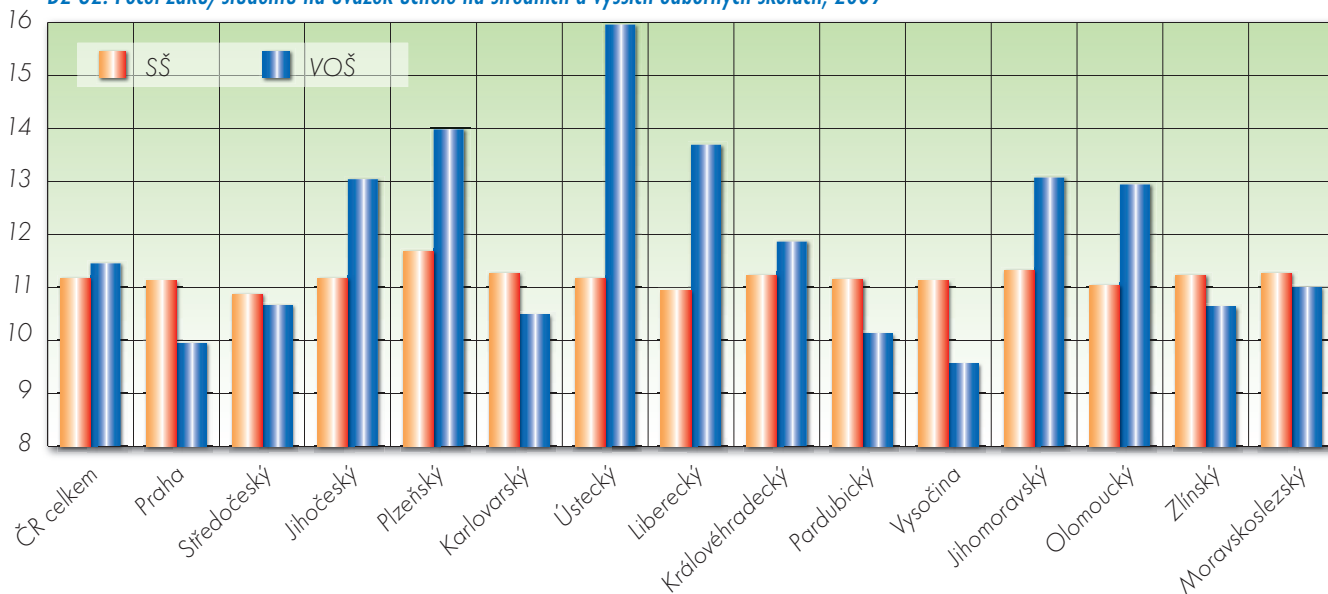
Území		MŠ		1. stupeň ZŠ		2. stupeň ZŠ		SŠ		konzervatoře		VOŠ	
ČR celkem		12,77		16,67		10,84		11,17		3,24		11,45	
CZ01	Praha	12,61		17,81		10,22		11,12		3,24		9,94	
CZ011	Hlavní město Praha	12,61	(10.)	17,81	(1.)	10,22	(14.)	11,12	(11.)	3,24	(5.)	9,94	(13.)
CZ02	Střední Čechy	12,98		16,85		11,05		10,87		.		10,65	
CZ021	Středočeský kraj	12,98	(3.)	16,85	(5.)	11,05	(4.)	10,87	(14.)	.	.	10,65	(9.)
CZ03	Jihozápad	13,15		16,99		10,82		11,38		3,43		13,39	
CZ031	Jihočeský kraj	13,56	(1.)	17,24	(3.)	10,78	(9.)	11,17	(8.)	3,48	(3.)	13,04	(5.)
CZ032	Plzeňský kraj	12,68	(8.)	16,70	(6.)	10,87	(7.)	11,67	(1.)	3,37	(4.)	13,98	(2.)
CZ04	Severozápad	12,71		17,37		10,60		11,19		2,82		14,44	
CZ041	Karlovarský kraj	13,16	(2.)	17,02	(4.)	10,94	(6.)	11,26	(3.)	.	.	10,48	(11.)
CZ042	Ústecký kraj	12,56	(12.)	17,50	(2.)	10,49	(12.)	11,17	(7.)	2,82	(9.)	15,96	(1.)
CZ05	Severovýchod	12,55		16,39		10,79		11,12		3,06		11,39	
CZ051	Liberecký kraj	12,40	(14.)	16,70	(7.)	10,48	(13.)	10,93	(13.)	.	.	13,69	(3.)
CZ052	Královéhradecký kraj	12,50	(13.)	15,92	(13.)	10,73	(11.)	11,23	(5.)	.	.	11,86	(7.)
CZ053	Pardubický kraj	12,74	(7.)	16,63	(8.)	11,12	(3.)	11,15	(9.)	3,06	(7.)	10,12	(12.)
CZ06	Jihovýchod	12,78		16,21		10,95		11,25		3,50		11,78	
CZ061	Vysočina	12,64	(9.)	16,21	(11.)	11,12	(2.)	11,12	(10.)	.	.	9,55	(14.)
CZ062	Jihomoravský kraj	12,84	(6.)	16,21	(10.)	10,86	(8.)	11,32	(2.)	3,50	(2.)	13,07	(4.)
CZ07	Střední Morava	12,88		15,96		10,88		11,13		3,84		11,67	
CZ071	Olomoucký kraj	12,85	(5.)	15,91	(14.)	10,77	(10.)	11,04	(12.)	3,23	(6.)	12,94	(6.)
CZ072	Zlínský kraj	12,91	(4.)	16,01	(12.)	11,00	(5.)	11,22	(6.)	4,30	(1.)	10,63	(10.)
CZ08	Moravskoslezsko	12,57		16,42		11,23		11,26		2,83		11,00	
CZ081	Moravskoslezský kraj	12,57	(11.)	16,42	(9.)	11,23	(1.)	11,26	(4.)	2,83	(8.)	11,00	(8.)

D2 G1: Počet dětí/žáků na úvazek učitele v mateřských a základních školách, 2009

D2 G2: Počet žáků/studentů na úvazek učitele na středních a vyšších odborných školách, 2009

D 2.2 Podíl kvalifikovaných učitelů

Kvalifikace a kompetence učitelů představují základní a rozhodující předpoklad pro utváření kvalitní výuky na školách všech vzdělávacích úrovní. Ukazatel podíl kvalifikovaných učitelů na jednotlivých vzdělávacích stupních vyjadřuje procentuální zastoupení učitelů, kteří mají dostatečnou kvalifikaci pro výkon své profese, na celkovém počtu učitelů dané vzdělávací úrovně.

Charakteristika ukazatele

Ukazatel „podíl kvalifikovaných učitelů“ určuje zastoupení těch učitelů, kteří mají dostatečnou kvalifikaci pro výkon své profese. Ukazatel je postaven na celkovém počtu učitelů a učitelů bez kvalifikace přepočtených na plné úvazky.

Metodika výpočtu

$$\frac{Zci - Zni}{Zci}$$

- Zc – přepočtené počty učitelů na jednotlivých vzdělávacích úrovních
 Zn – přepočtené počty nekvalifikovaných učitelů na jednotlivých vzdělávacích úrovních
 i – jednotlivé druhy škol (mateřské, základní, střední školy, konzervatoře a vyšší odborné školy) včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami²⁴

Zdroj dat

- databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Z dat je zřejmé, že na všech vzdělávacích úrovních jednoznačně převažují kvalifikovaní učitelé nad nekvalifikovanými, přičemž podíl kvalifikovaných je nejvyšší u konzervatoří, kde se blíží 100 % (99,3 %), nejnižší je pak na základních školách (85,9 % na prvním a 85,8 % na druhém stupni základní školy). V mateřských školách působilo v roce 2009 v průměru 91,1 % kvalifikovaných učitelů, resp. učitelek, na středních školách 86,4 %. Relativně vysoké zastoupení učitelů s dostatečnou kvalifikací mají vyšší odborné školy (94,7 %).

I přes na první pohled vysoké podíly kvalifikovaných učitelů však nelze nevidět, že zejména na základních a středních školách působí stále relativně mnoho těch, kteří dostatečnou kvalifikaci pro výkon svého povolání nemají: jedná se o cca 14 % učitelů na prvním a druhém stupni základních škol a na školách středních. Dá se předpokládat, že zmíněný podíl je odrazem současného nedostatku kvalifikovaných pedagogů, kdy zejména základní školy musí často vynaložit značné úsilí, aby získaly kvalitní a kvalifikovaný personál. Svou roli může hrát i fakt, že u nás (dosud) neexistuje tzv. kariérní řád pedagogických pracovníků, tzn. systém kariérního postupu učitelů vázaný na absolvování dalšího profesního vzdělávání.

Regionální rozdíly

V mateřských školách je na rozdíl od základních a středních škol diverzita mezi kraji poměrně malá. Nejvyšší zastoupení kvalifikovaných učitelů/učitelek nalezneme ve Zlínském kraji (95,6 %), těsně následuje kraj Jihočeský (95,2 %). Naopak nejméně dostatečně kvalifikovaných učitelů je ve Středočeském kraji (86,1 %) a Hlavním městě Praze (86,9 %), následují kraje Karlovarský (90,0 %) a Moravskoslezský (90,1 %). Podíl kvalifikovaných učitelů v ostatních krajích přesahuje celorepublikový průměr. Nízké zastoupení kvalifikovaného personálu v mateřských školách může souviset jednak s obecným nedostatkem učitelů, resp. učitelek mateřských škol v některých regionech (důsledkem je pak zaměstnávání např. studentů či studentek s nedokončenou kvalifikací), jednak i s vyšším podílem církevních, soukromých MŠ či malých zařízení do 25 žáků, které představují specifickou nabídku předškolního vzdělávání a kvalifikační profil pedagogů zde relativně častěji není úplný.²⁵ Tyto typy zařízení lze přitom nalézt především právě v Praze a Středočeském kraji.

Na prvním stupni základních škol existuje mezi kraji poměrně velká diverzita. Výrazně nejnižší podíl kvalifikovaných učitelů má Karlovarský kraj (70,3 %), což představuje o cca 16 procentních bodů méně, než je celorepublikový průměr (85,9 %). S poměrně velkým odstupem následuje Středočeský kraj (77,3 %). Naopak nejvyšší zastoupení kvalifikovaných učitelů lze nalézt v krajích Jihočeském a Olomouckém, kde přesahuje 90 % (92,5 % v Jihočeském a 90,1 % v Olomouckém kraji).

²⁴ Od roku 2009 je ukazatel počítán zvlášť pro první a druhý stupeň základních škol.

²⁵ Podrobněji viz „Šetření kvalifikovanosti a aprobovanosti učitelů“, Rychlá šetření, ÚIV, září 2009.

Důvodem relativně vysokého podílu nekvalifikovaných učitelů na prvním stupni základní školy v některých krajích může být nízká kvalifikovanost učitelů v málotřídních školách, které často tvoří značný podíl škol v regionu. **Na druhém stupni základních škol** jsou rozdíly v zastoupení kvalifikovaných učitelů ještě výraznější než v případě prvního stupně. Relativně nejméně učitelů s dostatečnou kvalifikací je opět v Karlovarském kraji (pouze 65,3 %), následuje sousední Ústecký kraj (72,2 %). V těchto regionech je podíl kvalifikovaných učitelů zhruba 75 až 85procentní ve srovnání s republikovým průměrem. Olomoucký a Jihočeský kraj jsou stejně jako v předchozím případě těmi oblastmi, kde je podíl kvalifikovaných učitelů nejvyšší (92,4 %, resp. 91,9 %). Devadesátiprocentní hranici přesahuje i Zlínský kraj, Vysočina a Jihomoravský kraj. Na nízké kvalifikovanosti učitelů druhého stupně základní školy se podílejí především školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (často pouze malé školy do 50 žáků), kde řada učitelů nemá potřebnou kvalifikaci.²⁶

Co se týče středních škol, při jejich hodnocení je nutné vycházet z následujících skutečností. Tyto školy nabízejí velké množství oborů od všeobecně vzdělávacích až po dvouleté učební obory či obory praktických škol. Z hlediska učitelů je tak na středních školách značná předmetová specializace vyžadující aprobaci vyučujícího, v případě odborného vzdělávání přistupuje ještě praktický či odborný výcvik, což předznamenává různorodé požadavky na kvalifikaci. **Podíl nekvalifikovaných učitelů středních škol se tak velmi výrazně liší podle oborového zaměření školy** (ačkoli tato data neumožňují porovnání různých typů středních škol, údaje ze speciálních šetření dokládají, že např. na gymnáziích je podíl nekvalifikovaných pedagogů velmi nízký, zatímco u speciálních středních škol vysoký).²⁷

Z dat vyplývá, že nejpříznivější situace, tedy nejvyšší podíl kvalifikovaných učitelů, je na středních školách stejně jako v případě nižších

vzdělávacích úrovních v moravských krajích (Moravskoslezském 91,1 %, Zlínském 90,6 %) a v Jihočeském 89,6 %. Nejméně kvalifikovaných učitelů naopak evidujeme v Karlovarském kraji (69,0 %), kde dané zastoupení představuje cca 80procentní podíl ve srovnání s celorepublikovým průměrem. Nízké procento pedagogů s dostatečnou kvalifikací má rovněž Ústecký kraj (77,2 %). Relativně malé podíly kvalifikovaných učitelů v těchto krajích mohou odrážet rozdílnou strukturu středních škol v daném regionu ve srovnání s průměrem ČR (vyšší podíl škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, méně gymnázií).

Konzervatoře tvoří specifický druh škol zaměřených na vzdělávání v uměleckých oborech, což se odráží i ve vysokém podílu kvalifikovaných učitelů. Na konzervatořích je zastoupení kvalifikovaných učitelů nejvyšší ze všech sledovaných druhů škol. V šesti krajích (Jihočeském, Plzeňském, Pardubickém, Jihomoravském, Olomouckém a Zlínském) dosahuje 100 %. Relativně nejnižší hodnota připadá na Ústecký kraj (96,4 %).

Vyšší odborné školy představují malou skupinu škol (v roce 2009 jich bylo 184), které poskytují specializované vzdělání. Údaje v regionálním členění je tak nutné vnímat jako pouze orientační, a to s ohledem na malý počet škol, jejich nerovnoměrné rozmístění na území ČR a specifickou situaci každé z nich. Podíl nekvalifikovaných učitelů je na vyšších odborných školách druhý nejnižší ze všech sledovaných druhů škol. K této skutečnosti však zřejmě přispívá i fakt, že na vyšších odborných školách již nejsou zřizovány třídy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (jako je tomu v mateřských, základních i středních školách) a neodlišuje se tak pedagogická a speciálněpedagogická způsobilost. Nejvyšší zastoupení kvalifikovaných učitelů na vyšších odborných školách je v Plzeňském kraji (99,7 %), následuje kraj Olomoucký (98,0 %). Nad celorepublikovým průměrem se nacházejí ještě kraje Pardubický, Jihočeský, Jihomoravský, Vysočina, Moravskoslezský a Hlavní město Praha. Výrazně nejméně kvalifikovaných učitelů, a to o cca 20 procentních bodů, než je tomu v ostatních krajích, naopak evidujeme v Karlovarském kraji (71,4 %).

²⁶ Podrobněji viz „Šetření kvalifikovanosti a aprobovanosti učitelů“, Rychlá šetření, ÚIV, září 2009.

²⁷ Viz „Šetření kvalifikovanosti a aprobovanosti učitelů“, Rychlá šetření, ÚIV, září 2009.

D2 T2: Podíl kvalifikovaných učitelů na jednotlivých vzdělávacích úrovních, 2009 (v %)

Území		MŠ	1. stupeň ZŠ		2. stupeň ZŠ		SŠ	konzervatoře		VOŠ
ČR celkem		91,12	85,85		85,83		86,40	99,29		94,68
CZ01	Praha	86,91	85,29		84,92		87,67	98,83		95,26
CZ011	Hlavní město Praha	86,91 (13.)	85,29 (10.)		84,92 (10.)		87,67 (7.)	(7.) (7.)		95,26 (7.)
CZ02	Střední Čechy	86,07	77,33		79,34		83,31	x		92,54
CZ021	Středočeský kraj	86,07 (14.)	77,33 (13.)		79,34 (12.)		83,31 (12.)	x x		92,54 (11.)
CZ03	Jihozápad	94,04	90,66		90,34		87,86	100,00		96,99
CZ031	Jihočeský kraj	95,22 (2.)	92,50 (1.)		91,86 (2.)		89,58 (3.)	100,00 (1.)		95,40 (6.)
CZ032	Plzeňský kraj	92,68 (6.)	88,57 (5.)		88,49 (7.)		85,56 (8.)	100,00 (1.)		99,74 (1.)
CZ04	Severozápad	91,20	78,87		70,51		75,13	96,61		85,79
CZ041	Karlovarský kraj	88,99 (12.)	70,30 (14.)		65,27 (14.)		69,03 (14.)	x x		71,39 (14.)
CZ042	Ústecký kraj	91,96 (9.)	81,92 (12.)		72,24 (13.)		77,22 (13.)	96,61 (8.)		91,32 (12.)
CZ05	Severovýchod	93,21	85,98		85,83		84,53	100,00		93,29
CZ051	Liberecký kraj	92,71 (5.)	85,65 (9.)		83,01 (11.)		85,07 (10.)	x x		90,45 (13.)
CZ052	Královéhradecký kraj	93,08 (4.)	87,26 (8.)		86,79 (9.)		83,60 (11.)	x x		92,86 (10.)
CZ053	Pardubický kraj	93,78 (3.)	84,85 (11.)		87,31 (8.)		85,16 (9.)	100,00 (1.)		94,74 (8.)
CZ06	Jihovýchod	92,04	89,24		91,55		88,85	100,00		96,93
CZ061	Vysočina	91,69 (10.)	88,92 (4.)		91,81 (3.)		87,83 (6.)	x x		96,35 (4.)
CZ062	Jihomoravský kraj	92,21 (8.)	89,39 (3.)		91,43 (5.)		89,31 (4.)	100,00 (1.)		97,26 (3.)
CZ07	Střední Morava	93,93	89,13		91,99		89,79	100,00		95,17
CZ071	Olomoucký kraj	92,46 (7.)	90,19 (2.)		92,36 (1.)		89,02 (5.)	100,00 (1.)		97,96 (2.)
CZ072	Zlínský kraj	95,56 (1.)	87,99 (7.)		91,61 (4.)		90,63 (2.)	100,00 (1.)		92,89 (9.)
CZ08	Moravskoslezsko	90,08	88,43		89,40		91,14	99,74		95,64
CZ081	Moravskoslezský kraj	90,08 (11.)	88,43 (6.)		89,40 (6.)		91,14 (1.)	99,74 (7.)		95,64 (5.)

